שמועל האלקין

מיין אויצער

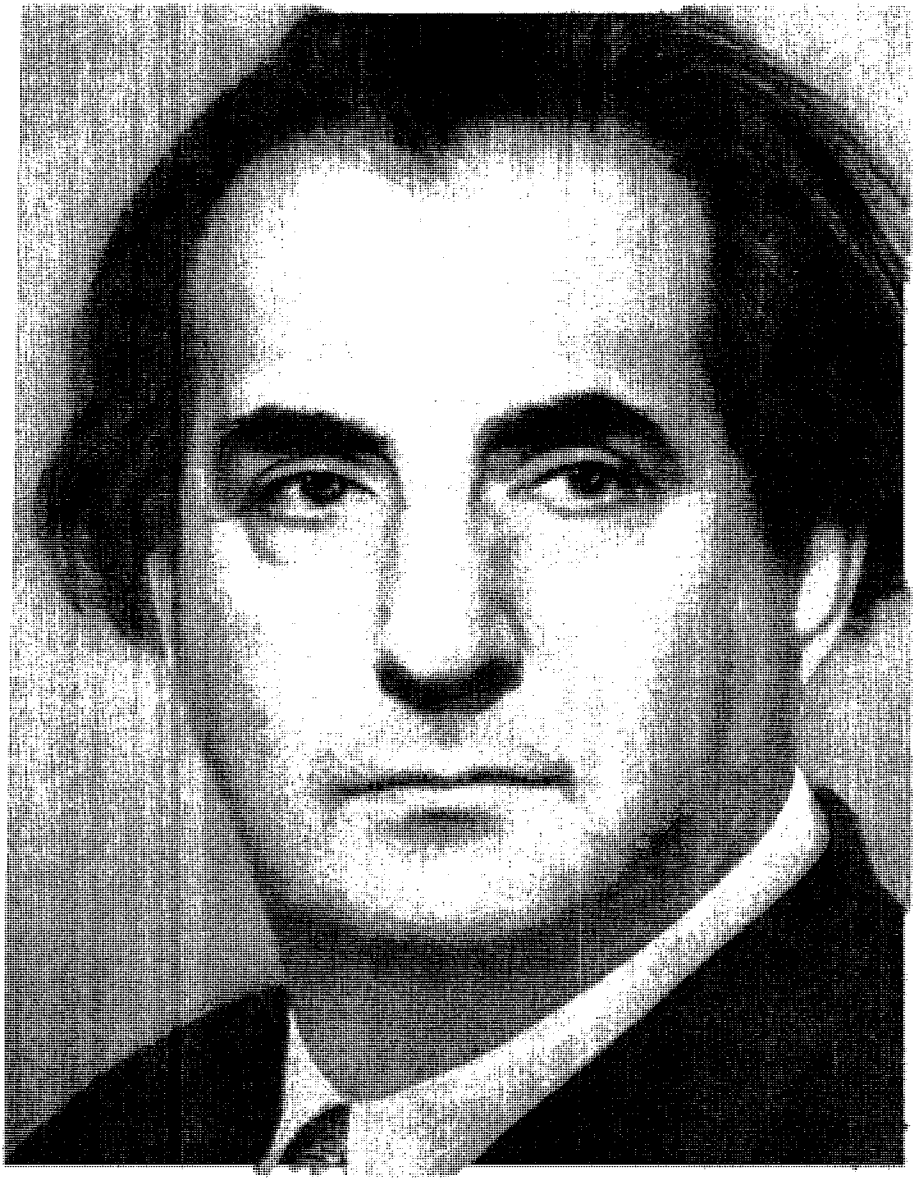

שמועל האלקין

מיין אויצער

לידער און באלאדעס

פארלאג „סאוועטסקי פיסאטעל"

מאסקווע • 1966

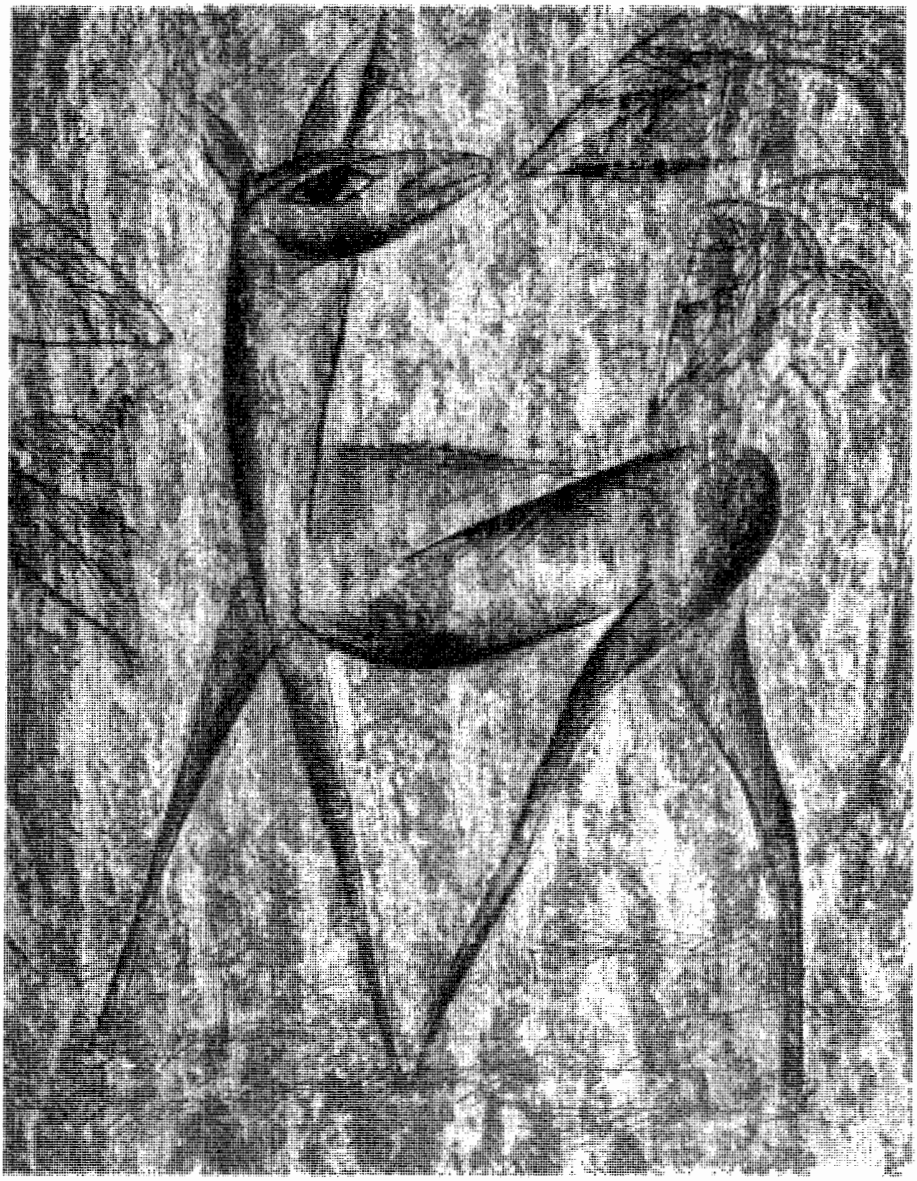

לידער

און דאָס איז זי, מײַן זאָרג

• • •

און דאָס איז זי, די זאָרג, וואָס כ׳האָב פארבאָרגן,
וויַל זיך אליין כ׳בין ענטפערן ניט גרייט,
צי ווערט מען אין מײַן ליד דערקענען מאָרגן
מײַן גרויסן היַינט מיט אלע זײַנע זאָרגן
און מיט זײַן קאָרג־ארויסגעזאָגטער פרייד.

קאָן זײַן, אז בליַבן ווערט מען שטיין פארווונדערט:
א מענטש האָט אזא לעבן אָפגעלעבט,
און קוים אין אים דערקענסטו זײַן יאָרהונדערט,
ווו יעדער טאָג איז ווערט געווען באזונדער
צו ווערן אין געזאנגען אײַנגעוועבט.

נאָר עפשער, טראכט איך, לעב איך גאָר אין טאָעס
און כ׳פּײַניק מיך אליין אומזיסט־אומנישט:
וויַל ווי אין טונקלקײַט אויך טאָג־ליכט דאָ איז,
אזוי איז אין מײַן ליד די ציַט פארמישט.

און אויב ניט הײַנט, איז מיט א מאָרגן וויַיטער,
וועט ס׳וועט דער טאָג זײַן הויך און אויסגעלַיַיטערט, —
וועט אויך מײַן לַיד זיך אָנזען אומגעריכט
מיט שארפן ציַיט־צייכן אפן געזיכט.

1959

• • •

זאָגסט: נאָך איין צענדליק יאָר, און זײַן ווערט שפּעט,
צו שפּעט אין ליבע זיך דער וועלט דערקלערן...
ווי ליב איז אָבער מיר די צאָל צו הערן,
ווײַל עפּשער האָט דורך דיר אַרויסגערעדט
די גוטע שאָ, און ס׳ווערט מעקויעם ווערן.

צי פּיַערן וועל איך דאָס צענטע יאָר —
דאָס ווייס איך ניט, נאָר אייגנס פּאַר מיר איז קלאָר,
און כ׳קאָן דערוף אַף בלוט א שווּער געבן,
אז ביז כ׳בין הערשער איבער גאָר מײַן לעבן,
דערקלערן וועל איך זיך אין ליבשאפט נאָר,
וואָס לעבט אין בלוט מײַנעם און ליַב־געווענען.

ווען ס׳וואָלט די וועלט, כאָליליע, ווערן טויב —
כ׳וואָלט איר אין אויער שרײַען: הערסט מײַן ליבּ?
ווען שרײַען וועל איך שוין ניט קאָנען מער —
ווערט אויך מײַן שטומקײַט מיר ניט זײַן קיין שטער,
ווערסט איבערלייענען אַף מײַנע ליפּן:
כ׳האָב דיך, מײַן וועלט, ניט אופגעהערט צו ליבן.

1959

• • •

וועַן דו וואָלסט ניט געגערט זיך מיט קיין ברויט,
וואָס ס׳האָט א גוטער מענטש פאר דיר געזייט,
וועַן ס׳וואָלט דיַין גלייַכן ניט געווען קיין קלייד
פאר דיר, קיין שוועל־און־טיר דיר ניט געבויט,
און דו וואָלסט, ווי א פויגל אפן דאך,
געלעבט, — וואָלסטו אונדז דעמלט זינגען פויגל־שפראך?

נאָר וויַיל דיַין בלוט איז לעבעדיק און הייס,
און וויַיל דיַין ברויט געקאָסט האָט מענטשן שוויַיס,
כוץ פרייד, דיַין קלייד געווען איז אויך פון זאָרגן,
פון זאָרג, וואָס איז צום זינגען און צום זאָגן, —
דעריבער ניט פארשאַף קיין אנגסט אונדז ביידן —
שוין בעסער בלַיבן שטום, ווי פויגל־שפראך צו רַיידן.

און וויַיל דיך נאָכקרימען איך קלַיַב זיך ניט,
דיר נאָכזינגען, דיר נאָכשפרינגען — געוויס ניט, —
דערפאר איך טַיַנע אלץ צו דיַין געוויסן,
אז ניט דער מענטש נאָר קומט דורך שוויַיס צום שניט,
העם פויגל אויך קומט אָן זיַין שפַּיַז ניט לַיַכט —
דער פוך פון אונטער פלַיגל ווערט אים פַיַכט.
און וועַן אריבער נעסט ער האלט אָפּ וואָך —
מיר דאכט, אויך ער פארגעסט זיַין פויגל־שפראך.

1958

טרייהייט

ניט לויט איר לענג און בריים מע מעסט די שיף,
און אויך ניט וויפל וואלקנס שוואַרצן רויך
זי הויכט ארויס פון זיך אין בלויער הויך,
נאָר וויפל ס׳דריקט איר לאסט די יאמען־טיף.

און כאטש איר מאָס, איר איינגעשטעלטע גרויס —
איז וויפל יאם־וואסער זי שטויסט ארויס, —
מיין מאָס פאר איר פארבליבט — ווי טריי, ווי לאנג
די שיף, זי היט איר לאסט פון אונטערגאנג.

1960

דאָס וואָרט איז הייליק

שורעלעך באזונדערע זאלסט שרייבן —
מענטשן זאל זיין גרינג פאנאנדערקלייבן.

אויסיעס געפערלטע זאלסט שטעלן —
יונג און אלט זאל לייענען און קוועלן.

יעדעס וואָרט זאל האָבן פעסט זיין באָדן,
יעדער אָס זאל פריי אין לופט זיך באָדן.

ניט צעשפרייט און ניט פארדרייט — דער זינען,
זאל דער זינען נאָר צום גונסטן דינען.

נאכעס זאלסט דערמיט פארשאפן מענטשן,
מענטשן זאלן לייענען דיך, בענטשן...

אָט אזוי פלעג מיר דער טאטע טיינען.
נו, און קונדעס דו? זיך אויסצופיינען,

צו פארדינען אין דער באק א קניפ,
צי א פיינעם דריידעלע צוליב,

טוסטו ווערטער וויכטיקע פארקניפלען,
מוזטו ערטער ליכטיקע פארקריפלען.

ווער האָט דיר געגעבן רעכט דערוף?
דיינע דריידלעך, נו קאָרשט, פלאָנטער אוף!

אָט אזוי ער האָט מיר אָפט דערמאָנט,
ניט דערמאָנט, נאָר דרינגענדיק געמאָנט,

איבער מיר געשטאנען און געקוקט:
אָס מיט אָס — צי אין דער מאָס צערוקט?

צי ווי פריינט צעשטעלט זיי, צי צעקריגט
און ווי גראָז אין שטורעם זיי צעוויגט?

צי דער זין פון וואָרט — ניט קיין פארדרייטער?
צי א שורע מאכט ניט ענג דער צווייטער?

און אמאָל געווארנט: ס׳וואָרט איז הייליק,
יעדער זיל־ב — פון הייליקייט א כייעק.

ניט אומזיסט פארמאָגסטו אזא האנט,
ניט אומזיסט אין האנט האָסט א טאלאנט,

א געשאנק איז דיר אזא געגעבן —
מענטשן צו פארגרינגערן דאָס לעבן.

זעסט, זיי זיינען דאָך אין זאָרג פארטיפט —
מאך זיי כאָטש ניט שווערער מיט דיין שריפט.

1956

דער וועג ארוף

די דעק פון ליד, אויב נאָר ס׳איז דאָ א דעק, —
איז גרויל — ביז פרייד, און פרייד — ביז צו דערשרעק;
דער וועג פון פיש, וואָס לעכצט צו אָנקוקן א ברעג,
דערנאָך זײַן ריס צוריק אין טהאָם — פון ליד דער וועג.

און צווישן גלאטע פעלדזן צווי דער וועג ארוף —
אָן בריק, אָן שטריק, אָן הילף — כאָטש רוף, ביט רוף,
ביז דו צעבלוטיקסט זיך דאָס הארץ, צעברעכסט דעם גוף, —
אָט דאָס איז אויך דער וועג פון ליד — זײַן שווערער פרוּו.

און דעמלט ערשט דערוואכט ס׳געזאנג פונעם בארוף,
און דעמלט ערשט דער אָדלער איבער פעלדזן שוועבט אוף.

1955

ס׳איז מײַן גיבּוע צו דערטראָגן

זאָגן: רוסלאַנד, דו ביסט מײַנע —
וואָלט געווײַס ניט זײַן קיין ליגן,
ווײַל אין יעדעס וואָרט וואָלט ליגן
מײַנע א גערעכטע טײַנע.

זאָגן: רוסלאַנד, מײַנע ביסט —
וואָלט געוועזן דאָך א גוזמע,
ווײַל אין זינען האָבן מוז מען
גאָר איר גרויסקײַט — פון אונ ביז...

„איך בין דײַנער" — וועל איך זאָגן.
אי ס׳איז עמעס, אי באשיידן,
אַנשטענדיק פאר אונדז פאר ביידן,
און מײַן גיבּוע — צו דערטראָגן.

דאָ בין איך אמאָל געבאָרן,
דאָ וועל איך אמאָל ניט וועלן,
דאָ פארפלאַנצט האָב איך א קערן
אויך אף שפּעטערדיקע יאָרן.

1958

די דריטע קראפט

די לינקע האנט איז גוואַרע, און די רעכטע — גנאַד.
און וויל איז יענעם, וואָס פארשטאנען האָט דעם סאָד —
אין זיך א שאָלעם־בונד צו שליסן צווישן ביידן,
קעדיי אין זיך זיי ביידן קיינמאָל ניט צעשיידן:
אף אופבינדן די קראפט, וואָס גנאַד אין זיך זי טראָגט,
אף אופוועקן די גנאַד, וואָס גוואַרע זי פארמאָגט, —
אז ביידע זאָלן זיי — אין צווייענדיקער אייניקייט —
ארויסברענגען די דריטע קראפט, וואָס רופט זיך: שיינהייט,
וואָס איז ניט בלויז צו שוועל צו דיניקער געוועלטיקייט,
נאָר טראָגט דער וועלט אנטקעגן זי אין ביידע הענט.

1958

• • •

טרעפט, אויך איצטער דאכט זיך מיר:
אלץ, וואס כ׳האב אמאל געשריבן
און ביז היינט איז מיר פארבליבן
ניט פארשטרייכט, ניט אפגעריבן, —
איז געווען ניט אף פאפיר.

ווילט איר — איז אף הימל־בלוי,
אף געקילטן בלאט מיט טוי,
אף א הייסן טויבן־פעדער;
מיט אן אויסשניט אף א צעדער,
מיט א קלאפ אין פרעמדער טיר, —
אלץ, נאר ניט אף קיין פאפיר.

און אמאל האט מיר געדאכט:
אויס מיט אלץ, וואס אויסגעטראכט.
איך מיט זיך האב אפגעמאכט —
מער ניט נארן זיך איך וועל.
אלץ פון היינט וועט זיין ראיעל,
קלאר, ווי צוויי מאל צווויי איז — פיר:
א פאפיר איז א פאפיר.

זיך איך מיר אזוי און שרייב,
פונעם שרייבן נאכעס כ׳קלייב...
פלוצעם ווערט דער טיש אנטרונען,
און איך קוק, ווי אין א ברונעם,
הער זיך צו, ווי אין א וואלד,
פון דער מארגן־זון באשטראלט,
גילדן זיך אין זון די קרוינען,
ווו די זינג־פייגל, זיי ווויינען,
ווו די שטום־פויגלען, זיי שטוינען...
פלי איך מיט זיי אלע גלייך,
איבער בארג און איבער טייך,

בא דער ברוסט דעם טהאָם איך שפּיר.
(וועך פּאפּיר און וואָס פּאפּיר!)
איבער וועלדער כ׳וויגל זיך,
אין די טייכן כ׳שפּיגל זיך.
ווי דער פויגל אף זיין וועג,
מיטן פליגל כ׳שרייב און מעק.

נאָר דאָס שרייבן און דאָס מעקן
טוט אין הארץ א שרעק דערוועקן:
ווי וועל איך מיט שווארץ אף ווייסן
גאָר דער וועלט דערנאָך דערווייזן,
אז אויך דאָ אינעם עפּיר
כ׳בין געווען שטאָל־און־אייזן
פאר דעם צוויי מאָל צוויי איז פּיר?

אָט פון וואָס כ׳האָב זיך פארקלערט,
זייענדיק שוין אף דער ערד,
זיך פארזאָרגט און זיך פארטראכט,
לאנג געטראכט און ניט דערטראכט
אין דער שלאָפלאָז־לעצטער נאכט
פון ניין הונדערט
פופציק
אכט.

1959

• • •

אפילּע דיך, מײַן פרײַנט, — באַם בעסטן, שענסטן ווילן —
ניט אויסצושלײַפן דיך און דיך ניט אויסצופרײַנען,
דו זאָלסט זיך אף דער זון פֿארטונקלט ניט דערפילן,
ס׳זאָל אין דער טיפער נאכט ניט קומען שפּעט דיַין שיַינען.

הײַנט ער, און דער, און זיי, און טויזנט זייער גלײַכן,
געקומענע פון גאס, זיי ווּעסטו שלײַפן דאַרפן
אין צײַט — ניט וויניקער, ווי ס׳דארף דער פּליץ פון טײַכן
אף רונדיק אויסגלעטן באם ברעג א שטיין א שארפן.

אזוי־פיל שוועכע מי שטייט פֿאַר דיר זיי צו שענקען,
דײַן הויט ווּעט שיילן זיך פון קעלטן און פון היצן,
אזוי־פיל מי, ווי ס׳קאָסט דעם יאָם אף אויסצושוועמקען
אין בארג א האפן־שפּאלט, פון שטורעמס א באשיצטן.

נאָר עפּשער זיי, גראָד זיי, ווּאָס זײַנען אָנגעקומען
ניט איינציקווײַז, נאָר ווי א דאָר אן אופּגעלעבטער
פון אלדי היץ און קעלט, מיט קראפט ניט אויסגעשעפּטער, —
גראָד זיי דעם שוערן אָל אף זיך האָבן געמוטן:

אף אויסקירצן די צײַט — דעם שארפן שטיין צו גלעטיקן,
און צולײַכטן אויך דיר, ווען ס׳וועט דײַן שיַין פארשפּעטיקן.

1959

מײַן אויצער

דו מאכסט מיר וואַכעדיק די גאַנצע וואָך:
אז אויצערס־זוכער זײַנען דאָ א סאָך
ביז מיר געוואָנען און נאָך מיר וועלן זײַן,
נאָר איינער ווארט, דער אויצער זאָל אריין
אלײן צו אים אין שטוב, אין דעם געשטאלט
פון שטערן גאָלדענעם, וואָס הארבסט־ציַיט פאלט
און בא דער סאמע ערד פארפאלן ווערט;
א צווייטער זוכט זײַן אויצער א י ן דער ערד,
און אלץ ארום ער קוקט אָן, ווי א גאסט;
א דריטער — מיט זײַן מוזע איז פארקנאסט,
וואָס אלע אויצערס איז זי אים מעמאלע;
נאָר קיבדוויַן וכון אויצערס אלע, אלע...
אָט דאָ די מאָס געוואָרן איז פארפולט:
ווי אלע בין איך? דאָס איז גאָר מײַן שולד?
און אָט די שולד מיר פאָרוואַרפן האָסט מוט?
ווי אלע כ׳בין? ווי אלע — איז דאָך גוט!
פארשריבן שטייט דאָך אין מײַן לעבנס־בוך,
אז דאָס איז ער, דער אויצער, וואָס איך זוך.
מײַן יאָמטעוודיקסטער, שענסטער פון באגערן:
ס׳וואָרט „אלע" זאָל מיר וואַכעדיק ניט ווערן.

1957

וועסט זיך ניט אויסבאהאלטן

„ביז דורכגיין וועט דער שטורעם — בלייב פארשטעלט".
אזוי, געדענק איך, ערגעץ שטייט געשריבן.
נאָר רופט מיר אָן דאָס אָרט אף גאָר דער וועלט,
רוף אָפּ זיך דער, וואָס האָט זיך דאָרט פארקליבן
און רויק אין באהעלטעניש געבליבן.

זאָל זיין, דיין צעלט שטייט אָפּ א שאָס די וויַיט
פון מענטשן־ראש, צי גאָר אף מילי־מיַילן, —
די שטילקייט וועט מיט דיר זיך קנאפּ פארווויַלן,
מיט אופריַיס־שטאָף דיר אָנפילן דיין ציַיט —
אף אופטרייסלען פון צעלט די שוואכע זיַילן.

און ווי דער יאָם, וועט די פארגעסנהיַיט
מיט איין פארפליַיץ באווויַזן אָפּצוויישן
דיַין רו, דיַין דו, און שטעלן זיך צעווישן
וועט קיינער, קיינער... און אָנשטאָט א ציַיט
פארגעסן גאָר די וועלט, איר ראש ניט הערן —
וועסטו בא דיַין געצעלט פארגעסן ווערן.

1958

• • •

און וועָר אוּן וואָס בין איך אליין?
פארוואָס פאַר יענעם האָב נאָר אָפשיַי?
פארוואָס נאָר זיַין זאָל איך זיַין אָפשיַין?
א שיַין צו זיַין בין איך דען קליין?

נאָר עפּעס טוט דאָס זעלבע וויי
אויך יענעם... אוּן איך וועָר פּארצוויפלט:
פארוואָס פון איינס אף איינס געקייפלט
בליַבט וויידער איינס — ס׳וועָרט קיינמאָל צוויי.

איז ליאָמיר אין א בונד אריַין
באצווייט — א גליַכער מיט א גליַכן, —
קאָן זיַין, מיר וועלן ביידע ליַכטן
מיט אייגענער, מיט אוּבדזער שיַין.

1958

אזעלכע זײַנען מיר

דו זעסט: מיר קאָנען האַרטער זײַן פון שטאָל,
דערבײַ אָבער א וווּנדער מיר באַווײַזן:
זײַן צאַרטער פּונעם ווײַנשטאָק־בלי דעם ווײַסן,
און ס׳קומט דער אומבײַט לײַכט און מיטאָמאָל.

מיר קאָנען אָפּן, בריט זײַן, ווי די וועלט,
נאָר האָט זיך עמעץ פּאַר א ציל געשטעלט:
צו אונדז אין האַרצן זיך אַרײַנצורײַסן —
מיר ווערן, ווי א נאָדל־לעכל, שמאָל:

אז קיין בייז־אויג דורך דעם זאָל ניט אַרײַן,
קיין שטויב — ניט דורכשפּרינגען, קיין פּרעמדע שײַן
ניט דורכדרינגען, ניט צופּאַלן קיין טרער
צום נאָדל־אויג — וי זאָל דערנאָך ניט זײַן קיין שטער,
ווען ס׳שליסט דאָס האַרץ זיך, ווי א טויער, שווער.

און אַזאַזו אזעלכע, ווי מיר זײַנען, זײַן
איז ליב, ווי יעדן קריגער זײַן קלייזײַען.

1956

• • •

איין מויעך פארטאָן איז אין מעסטן די הימלען,
א צוויטער — מיט זען, ווי די זוירוסן ווימלען,
א דריטער — ער האָט צו אזוינס זיך דערקלערט,
אז אלץ לאָזט זיך דרינגען אזוי אוך פארקערט,
אז אייגנטלעך, ענדערט זיך גאָרנישט דערפון,
צי דרייט זיך די ערד, ווי מע טראכט, ארום זון,
צי קריַיזט אלץ די זון, ווי אונדז דאכט, בא דער ערד...
קומט אויס דאָך, ברונאָ איז אומזיסט גאָר פארברענט!
קומט אויס דאָך, אומזיסט גאלילַיי איז געשעפדט!

א מויעך א פערטער ביז אומזין איז טעטיק
אין דעם, וואָס מיר רופן הייַנט אָן קיבערנעטיק.
ער וויַזט בענעווועז, אז ס׳שטייען אָן ציַיטן,
וועלן ס׳וועט זיַין מאשין מיר דעם מויעך פארבייַטן,
דעם מויעך, דאָס הארץ, אוו זי וועט מיר פארשפאָרן
פון אָנווער די פיַין אוך די לאסט פון זיקאָרן,
די לוסט אוך די גלוסטונג פון טראָט אומגעריכטן,
די פרייד פון אן אייגענעם פעלער פאריכטן,
אז זי וועט ניט בלייַבן געפלעט אפן אָרט,
ווי איך, וועלן מיך טרעפט, ווי א דונער, דאָס וואָרט.

נו מיילע, איך בין אין זיַין טוירע קיין מופלעג —
איז לאָמיך כאָטש גלייבן אין איר אויבנופיק.
נאָר כ׳ווייס אָט דעם נאָווי איין פראגע פארגעבן,
אוו, ווייסט איר, זיַין ענטפער גייט אָן מיר אין לעבן:
זאָג, נאָווי, צי קאָן איך ביז לעצטן דיר גלויבן,
אז ווילסט מיט דיַין אופטו דעם מענטשן דערהויבן
אין מיר אוו אין דיר, אוו דערלויב זיך דערווייסן,

צי פֿלאָגט דיך אמאָל ניט דערבײַ דײַן געוויסן;
צי איז דײַן נעווּוּץ אזויפֿיל דיר טײַער,
פאר איר, ווי ברונא, זאָלסטו אופגיין אין פיַער,
אז שפּעטער, ווען דו ווּעסט מיט אש זײַן פֿארצויגן,
מע זאָל אויך פאר דיר, ווי פאר אים, זיך פֿארנויגן?

1959

דער טרוימער

הינטער פֿארקן, הינטער פֿלויט,
הינטער אָט די בוימער,
האָב איך לופטשלעסער געבויט,
איך — דער יונג — דער טרוימער.

וועמען קומען אפֿן זין
וואָלט אזא שיגאָעון:
זיין א שטראָל זאָל דער ארשין
גלייַך פון אָנפֿאנג בויען.

ניט קיין שטיינער אין יעסאָד,
ניט קיין בונד פון ווינקלעון;
אָנשטאָט דאך — א שטערן־ראָד
שיינען זאָל און פינקלען.

אָנשטאָט פענצטער — שמייכלעון פיר —
גלייַך אין אלע עקן,
און באָם טויער, בא דער טיר —
ניט קיין הונט, קיין שטעקן.

אפֿן פֿלאָץ — א זייַל זאָל שטיין,
שטאָלץ און שיין געבויטער —
ניט גראָניט, ניט מירמלשטיין,
נאָר פון גוטסקייט לויטער.

דאָס געזימס — פון לופט און ווינט —
זאָל דעם שלאָס באקרוינען...
פרעגט זיך: נו, און וויַב, און קינד
וווּ וועלן דאָרט ווויבען?

וווּ וועט דאָרטן זיין די קיך,
ס'וואטער, אָדער „טויַלעט"?

אין א נויט — כאָטש נעם און קריך
סאמע אפן מויל־עד...

און א ווינקל, ווו עס זיצט,
שפּילט קלאוויר די מוזע?
כאָטש ס׳איז אלט און אָפּגענוצט,
נאָר א מוזע מוז זיין.

און א וואנט — פון האלץ א וואנט,
מיט אן אייזן צוועקל,
אז א מענטש זאל זיין אימשטאנד
אופצהענגען דאָס רעקל.

וועג די וועגט זיבענען פון לופט
און דער דאך — פון שטערן,
ס׳אייגן הארץ דאַרף פּרווו הענג אוף —
וועט עס גליך ניט ווערן.

פון א שטארקן וויגטן־בלאָז
איז עס ניט באוואָרנט...
איז מיר אייגנטאָל אזא שלאָס
טאקע ניט געוואָרן.

אויסגערונגען, ווי די ערד
וואלט אים אויסגעשלונגען.
ראטעוועט זיין מינדסטע וועלט
איז מיר ניט געלונגען.

נאָך דעם איינעם — נאָך און נאָך
אויסריגען געמומען.
מיר איז אבער פון דעם בראָך
גאָרניט אָפּגעקומען.

ס׳איז די שיינע, רייכע וועלט
ניט געוואָרן קנאפּער:

ס׳איז אין פעלד א פאסטעך־צעלט
שלעסער צען מעכאפער.

ס׳האבן פאלעצן געפלאצט,
ווי די זייפנבלאזן,
נאר אף זייער ארט און פלאץ
שטארקע וועגט געלאזן.

וווּ דו קלאפסט אריין א צוואק —
פרווו צוריק קאַרשט צי אים;
ס׳האבן גרופט־שטיינער א וואג,
און די וועגט — א קיעם.

איז דאך, דאכט זיך, גוט און פיין,
גוט, וואס בעסער קאן ניט זיין:
אויס מיט שלעסער־קיניגריידך,
ביסט געזוואָרן לייטן־גלייך.

וואס געגארט — האסטו דערהארט:
שפאנסט אף דר׳ערד און פילסט איר הארט.
אף א צוואק דיין רעקל העגנסט,
האסט א שטוב, ווו דו פארברענגסט

דיינע טעג און דיינע יאר, —
דאכט זיך — ניכטער, דאכט זיך — וואר,
פעסט אין וואנט עס זיצט דער צוואק...

נאר אמאל — א שא פארטאג,
ווען ניט טאג איז און ניט נאכט,
בוי איך זיך א שטערן־דאך
איבער אויסגעדאכטע וועגט,
ניט געבויטע מיט קיין הענט...

וועסט דאך לאכן — לאך זיך, לאך,
נאר אין יענער שא, מיר דאכט:

וועָן כ׳וועל שוין ניט זײַן דערבײַ,
וועט דאָס דאָזיקע געביי
נאָך א צײַט פארבלײַבן גאנץ
אין זײַן פּוילער פראכט און גלאנץ...

און די בלעטער אף די בוימער
וועלן רוישן: זעסט, א טרוימער,
גאָר א טרוימער, גאָר א יאָלד,
וועָן ער האָט נאָר שטארק געוואָלט —
ביז אין לעבן, ביז אין טויט, —
עפעס האָט ער אויסגעבויט.

1956

דער אַנהייב וועג

די ערד, וועלן זי איז גרעסער דריַצן מאָל אַזויפיל —
פון זיך וועסט ניט באהאַלטן זיך, וועסט ניט אַנטלויפן,
און יעדער טראָט, וואָס דו ביסט דאָ אדורכגעגאַנגען,
ער וועט זיך נויקעם זיַן אין דיר און דיך דערלאַנגען,
וווּ דו וועסט נאָר ניט זיַן... און פלאָגן וועט דיך שטעגדיק
דער שייגער אַנהייב וועג, וואָס האָט זיך גיך פאַרענדיקט
פאר דיר, און מיר ער איז ביז הייַנט א קוואַל א רייגער,
און יענע שארפע, גוף־צעברעכנדיקע שטייגער
אין וועג, וואָס זיַנען אופגעשטאַנען מיר אַנטקעגן, —
זיי האָבן ניט פאַרקרימט דעם וועג פון מיַגע וועגן,
ניט אָפגעשטויסן מיך פון אים, ניט אָפגעפרעמדט,
וועלן צווישן שטיין און שטיין בין איך געווען פאַרקלעמט.
דו זעסט, דער קוהאַ, ער ווערט דאָך נאָכאמאָל געלייטערט...
און דו האָסט זיך פון אים ניט־וויַגדיק דערוויַטערט
אף איין שפּאַן מער, ווי דו האָסט רעכט געהאט דערוף, —
איז דיַן נעשאָמע אין דער קלעם, כאָטש פריַ דער גוף.

1956

• • •

איר טראכט, כ׳האָב זיך אין שאָטן־זײַט געשטעלט —
מײַן זײַט מײַן זוניקע אף אונטערשטרײַכן,
אז מישפּעטן זאָל מיך די גאָנצע וועלט,
נאָר זאָגן, אז ניטאָ צו מיר קיין גלײַכן;

אז אויב ס׳איז דאָ אן אויסגעדאכטער ברעג
צו אָפּנהאַרציקייט — איז מיר געראָטן
אים אָפרוקן דערמיט, וואָס דרייסט, אָן שרעק
כ׳האָב זיך אליין אוועקגעשטעלט אין שאָטן;

אז כ׳בין א שרעקלאָזער, געוואגטער מאן,
א דאָן־קיכאָט — פון שטאָלצן גייסט א ריטער:
מיט יעדער קלייַנקייט, וואָס אין מיר פּאַראן,
כ׳שטעל זיך אײַך פּאָר און טו דערבײַ קיין ציטער.

איז טראכט זיך, וואָס איר ווילט, ווי אײַך געפעלט,
נאָר וואַרפן זאָל אין מיר א שטיין דער איינער,
וואָס כאָלעמט ניט אוועקגיין פון דער וועלט
א דאָן־קיכאָט — אן אויסגעלייטערט־רייניער.

1959

• • •

אזויפיל דורכגייער, און אלע — יאָגן.
פון זיי דאָס ראָוו איך זע צום ערשטן מאָל,
קאָן זיין, צום לעצטן הער איך זייער קאָל,
נאָר ס׳גלוסט זיך יעדן א גוט וואָרט הינגט זאָגן.

זיי שפאנען אָבער גיכער, ווי איך רייד,
זיי האָבן ניט קיין צייט מיך אויסצוהערן,
און כ׳טראכט: קאָנסט עפשער יויצע זיין מיט קלערן, —
און דער גענאנק אליין פארשאפט מיר פרייד.

נאָר לאנגזאם פליסט אויך דער געדאנקען־גאנג —
ניט אָנצוויאָגן שוין מיט אים די יוגנט,
אדורכלאָזן אויך אייגעם טוט מיר באנק,
און ס׳קומט מיר אוף א גליקלעכער געדאנק:
וואָלסט עפשער מיט א שמייכל זיך באנוגנט.

אזוי אָט שטיי איך שוין א צייט באם ראָג,
ווו אלט און יונג פארבייַ מיר שפאנען, פליסן,
און קייגער, קיינער הייבט ניט אָן צו וויסן
פון ליבער לאסט, וואָס אפן הארצן כ׳טראָג.

די אויגן פינקלען מיר, דאָס פאָנעם ליכט,
פון הויכן פרילינג־טאָג שיינט שטיין און ציגל,
נאָר אָט נעמט טונקלען זיך מיין וועג־ער־איגל,
ווי ס׳וואָלט אים אָנגעריבט א שווארצער פליגל —
ווי עמעצט אומגליק וואָלט פארבייגעשלייכט.

און כ׳פיל, ווי ס׳זינקט אין נידער מיין געמיט,
ווי גאָר דעם מענטשנס צאר וואָלט מיך באפאלן,
נאָר אונטערגעבן זיך כ׳בין ניט קיין באלן,
כ׳רוף אוף די עקסטע קראפט, וואָס כ׳האָב פארהיט, –
ס׳זאָל מיין גוט וואָרט ניט בלייבן אינדערמיט.

1959

• • •

מײַן פרײַנט, גיב איבער אים געגנוי די ווערטער מײַנע —
דעם עלטסטן זינגער־קינג פון שיינעם לאנד אוקרײַנע.
אין בונטער האוענישׂ, איך וויים, ער האָט פֿארהיט
די שפּירזאמקײַט פון אויג, דעם אומרו פון געמיט.
ביז איבער קאָפּ — אין רום, ביז איבער מויל — אין גוטס,
דער דיכטער קוקט זיך אום: ער דארף דען מער, אכוץ
א וואָרט, וואָס זיך באוועגט צעווישן הארץ און אויער —
דער קורצער ווערט, וואָס לענגער איז פון לעבנס־דויער.
אף אָט דעם וואָרט, אין קאמער־קאמער־הויז פארשפארט,
מיט קלאפענישׂ אין הארץ, מיט אומגעדולד ער וואַרט, —
דאָס וואָרט מיט אנגסט און פרייד וואָס שוועבט אנצולאָדן,
און ס׳זאָל דערטראָגן פול — אַן איבערפליץ, אַן שאָדן,
פון הײַנט ביז שפּעטסטער צײַט און אנדערשדיקן באָדן, —
זיך וואַרצלענדיק אָט דאָ, אויך דאָרט צו זײַן פארטראָטן...

איז אָט, מײַן פרײַנט, געגנוי די ווערטער גיב אים איבער:
אז אלץ, וואָס לעבט, צי ניט — דו פרוו און טראָג אדיבער
פון איין רעשוס אין צווייטן — פרײַ פארבליבט דאָס אָרט,
וויל קיין זאך קאָן ניט זײַן אינצײַטיק דאָ און דאָרט.
נאָר זי — די רײַפע פרוכט פון דיכטערשן געמיט —
וואָס מער לאָזט איבער דאָ — אלץ מערער נעמסטו מיט.

1958

פונוואנען ווייסטו?

פונוואנען נעמסטו, אז דער שטערן פליט?
ווי׳ס שטייט דער בוים און רירט פון אָרט זיך ניט?
דער שטערן לייכט פון רעכטס, פון לינקס אים לייכט.
אָט האָט ער מיט זיין קרוין זיך אויסגעגלייכט,
זיך שיר ניט אופגעהאנגען אף זיין שפיץ,
נאָר מיר אין אויג באוויזן טאָן א בליץ:
דו קוק, ווו זיין ווע׳ איך א רעגע שפּעטער...
און אין געדיכטעניש פון אָוונט־בלעטער
באוויזט ער זיך און טייקעף זיך פארהילט,
צעבליצט זיך, מיט פייער זיך צעשפילט,
פארטונקלט און באלויכט זיין בלעטער־נעסט,
און ווידער זיך אין הימל־הייך פארמעסט:
שוין הייַנט צום בוים — ניט אומקערן זיך ווידער.
זיך ערגעץ דאָרט באשטאט און קוקט אין ניטדער.

פון אָט דעם אלעמען, מיין פריַינט, דו דריַנגסט,
מיט סייכל ניכטערן נעמסט אלץ ארום
און זאָגסט, ניט קוקנדיק ניט רעכטס, ניט לינקס:
דער בוים שטייט פעסט. דער שטערן בלאָנדזעט אום.

וואָס ווינקסטו מיר אף שטערן אין דער הויך?
אָט שטי איך אף אן אָרט און בלאָנדזע אויך.

1959

• • •

איז מיר דען בעסער, גרינגער, וואס דער זעלבער וויגט,
וואס דאָ צעוואלגערט מיר דאס גראז אין הויף,
דער זעלבער, ער, די וואלקנס קלייבט צחנויף,
הערנאך פאריאגט, פארטראגט זיי ערגעץ און פארשווינדט,
פארגיסט זיך איבערלאזן מיר א וועלט מיט בלוי,
און ער אליין — זאל אומטריבן אין גאס א שטרוי.

וועט ער, דער ווינט, דען זיין מיין מאס? זיין גאנג — מיין כוויו?
א וועלט די גרייס זאל זיין דער פירעק פון מיין הויף!
און אים אריבער, ווען זיך וועלן וואלקנס קלייבן —
ניט ער, דער בלינדער ווינט, זאל זיי פאר מיר צעטרייבן,
דער גוירל פונעם שטרוי — מיין ווילן זאל ניט שטילן
און מיין פארלאנג: קיין מינדסטן שייד ניט פילן
צעווישן כוויו מיינעם און גוטן ווילן.

1956

• • •

די פּוילע לעוואָנע אף וואסער האָט שליטע,
אפילע דער יאם איז געהאָרכזאם איר מאכט.
איז וואָס איז די נייַס, אז א יונג אין דער ליטע
פלעגט אומגיין פּארקישעפט אין ליכט פון דער נאכט?

ס׳איז ווינטער אין שטעטל. דער שניי — ניט באטראָטן,
און איך — אונטער שיַין פון לעוואָנע איך שטיי.
כ׳זאָג „שאָלעם־אליכעם" מיַין אייגענעם שאָטן,
וואָס אומרויק שוואַרצט זיך אף רויקן שניי.

פון אויבן — קיין גאָלדענער שטערן־געווימל,
פון אונטן איז ליכטיק — כאָטש נאָדעלעך קליַיב.
פון לאנגן, פארכידעשטן קוקן אין הימל
לעוואָניק, מיר דאכט, נעמט מיר וועלן דאָס ליַיב.

און פלוצעם נעמט קלעמען דאָרט ערגעץ באם בוזעם:
די וועלט אזוי גרויס איז, און איך — אזוי קליין!
וועל הערט מיַין געבעט, נאָר דערזאָגן איך מוז אים, —
מיַין טפילע דעריאָגן די ליפן אליין.

נאָר אנדערש דער מיין און מיט אייגענע וועלטער,
וואָס אומגערן פלייצן פון הארצן ארויס:
כ׳זאָג „שאָלעם־אליכעם" — אַיַך, היימישע ערטער,
אַיַך, היימישע מענטשן — פון קליין און ביז גרויס.

און פרעגט מיך — פארוואָס פלעגן טרערן מיר פליסן,
און אייגע פלעגט בלייבן פארגליווערט אין אויג,
וועל כ׳פלעג די לעוואָנע מיט פולקיַט באגריסן,
דערביַי פארן שטעטל זיך טאָן א פארנויג.

און אָט איז הינַט יולי — פארקישעפטער זומער,
די פוילע לעוואָנע, זי ליַיכט אינעם גרינס,
און ווידער אין הימל קיין שטערן ארום איר,
און ווידער אין הארצן איר פולקיַט כ׳באגריס.

ס'איז עמעס, א קלייניגקער כיפעק פּאראן דא.
און פּרווו־קאָרשט ניט וואַרפן קיין שטיין אף דערוף.
אפילע א טפילע, זי זאָגט זיך גאָר אנדערש,
וועַן ס'קלייבט שוין א צווייטער די נאָדעלעך אוף.

נאָר כ'אייל זי אויך הייבן ניט פּארשפּעטיקן בענטשן,
פון קיגדערשעו ברוכע קיין אָט ניט פּארפּעלט.
כ'זאָג: „שאָלעם־אליכעם" — אייך, היימישע מענטשן,
און טו זיך א נייג פּאר דער גאנצענער וועלט.

1958

צום בויער

באם גליקלעכן, באם ערשטן בליצלעכן פארטראכט,
וועז דאָס געביי דערזעסט אין אלע וינקע מאָסן,
זײַן וואקלונג אין דער הייך איז אויך דאָרט אײַנגעשלאָסן?
צי דאָס קומט שפעטער עחשט צו וועקן דײַן געדאכט?

פארגיב מיר, ליבער פריינט, וואָס כ׳לאָז דיך ניט צורו,
געווויס ביסט מיד פון אומיאָגן אף שטיגן־לייטערס,
נאָר זאָג מיר אײַנס: זײַן הייך פאר דורכשניט־ווינטן גרייט איז,
צי אויך פאר שטורעמס אומגעריכטע גרייטסט זי צו?

און מאך מיר קלאָר און זאָג, צי עמעס איז,
אז אין זײַן הייך דיך וויגט אויך ער, דער טורעם אייפעל?
ס׳געזעץ איך וויס, דאָס פרעגט אָבער ניט אָפּ מײַן צוווייפל:
צי האָט קיין רו ניט אינדערהייכן אויך א ריז?

צי שפירט אין גרונט דער שטיין די הייך, וועז ס׳וויגט זיך אום,
ווי ס׳רופט זיך אָפּ אין שפיץ, וועז ס׳רודערן די גרונטן!
וווּ שוידט די הויכקייט זיך מיט גרונטפעסטיקן אונטן,
צי עפשער אָט די גרענעץ בלאָנדזשעט גאָר ארום?

די הייך און גרעב פון וועלט — איעדער פינגער־שפאן —
דו וועגסט און מעסט און רעכנסט מיט א נעץ געמעלן;
זאָג, אָפּגיין אָן א זײַט, וועז אייגעם וועט געפעלן,
פון מענטשן־ראש, צי איז פאר אים דאָרט פלאץ פאראן?

דער איטוויניקסטער רוים איז נאָר פאר פריידּ געגרייט,
פאר אימפעטדיקן יאָג, צי אויך פאר רויק ויצן,
ווי איך מיט דיר אציגד, וווּ גרונט און דאך באשיצן
זאָל זײַן אנגרונטיקע, נאָר אומרויקע ריידּ?

נאָר אויב מײַן פרעגן איז פאר דיר א לאסט, אן אָל, —
ווי יעדערער, האָסט רעכט ניט עטפערן, פארשווײַגן;
און וווּ א וויגקל־שארף — קאָנסט אויסמײַדן, פארבײַגיין,
ווי איך, אין מײַן פארטונקלטקייט, איך טו אמאָל...

מײַן פרײַנט ווערט אומרויק — דער בויער שטעלט זיך אוף
און וויגט זיך אום, ווי זײַן געבײַ איז שטורעם־וויינטן;
און גלײַך ער וואָלט זײַן ענטפער מיר דערמיט באגרינדן,
ער כאפט א קוק אף מיר, דערנאָך — א בליץ ארוף:

איך ווייס ניט, ווי בא אײַך מיט גײַסט איר האָט צו טאָן:
פֿאַרלירסט אים אין א פּראָט, געפֿינסט אים אין סאכאקלונג,
און איך — מיך הערן שטיינער נאָר, מיך פֿאָלגט בעטאָן,
אין זיי ארײַנהויכן נאָר איין געזעץ איך קאָן:
וואָס העכער אין דער הייך — אלץ שטארקער איז די וואקלונג.

1956

אין דער ערשטער שטילקייט

די פיר יעסוידעס, האָב איך קינדהויז קלאָר געווסט, —
דאָס זײַנען: פּײַער, וואסער, גרונטן־זאמד און ווינט.
אז ס׳איז פון זיי די קערפערלעכע זשעלט געשפּינט,
אז פּאר זײַ, פּריַער, איז די וועלט געווען פוסט
און וויסט... איז וויניק דען פּאר אזא קינד דאָס וויסן?
א קינד, וואָס אָפּט פלעגט אויספּעלן פּאר אים דער ביסן, —
אָט אים: וואָס וויסטקייט הייסט, האָט וויסן זיך גענוסט,
נאָר אף אן ענטפער וואַרטן האָט ער לאנג געמוזט.
אים, וווי אין לעבן, אָנגעגאנגען איז דער איגיעז:
פון וויסטיקייט ווי ווערט אזא מין שיינער ביניען —
אזא מין בלויער הימל, אזא פעסטע ערד?
ס׳האָט קיינער אף דער ערד זיין פרעגן ניט געהערט,
ווײַל אין דער ערשטער שטילקייט האָט ער דאן געלעבט,
ווײַל שטילער נאָך פון שטיל — זיין פרעגן זיך געוועבט.
וועז עמעץ הערט אים יא, אים וואָלט עס נאָר פארוונדערט:
א קינד, וואָס שיר די הייזלען פאלן אים ארונטער,
אָנגשטאָט א רייף געשאוועדטן אין גאס צו טרייבן,
ער פרווט אהינטער וועלט־באשאפונג זיך פארקלייבן...
א צווייטער וואָלט געוואַרנט: שוין, אין גלויבן ב׳בלאָנדושע;
א דריטער וואָלט צעלאכט זיך: זאָג נאָר, דאַרער דראַנדושע,
מיט גרויסע שווארצע אויגן, זאָג, מיט גאָט וויסט שטיפן?
אין זיין ניט פולקומען באשאף זיך פרווסט פארטיפן?
ביסט נאָך צו קליין דערוף. דערצו ניט אייַ באוונדערס
דערווייסן זיך, וואָס פריַער, פאר אלץ, איז געווען —
וועסט האָבן שפּעטער נאָך גענוג די וועלט צו זען...
פרעגסט: וווען איז דאָס געווען, פרעגסט, וועז איז דאָס געשען?
אין סאמע פרי פון ייִנגלשקייט באזונטער —
אין בריישיס פונעם צוואנציקסטן יאָרהונדערט.

1956

• • •

ווי ליב צו וויסן איז, אז דאָס געזונט בין איך:
מיט יאָגנדיקן האַרץ, מיט פאַכבדיקן דיך,
מיט דינגעם מענטעלע — פון ווינט דאָס ליַיב פארשטעלט,
דאָס פאַנעם אופגעפּאמט פון עסעדיקער קעלט,
ווען צו דעם ערשטן שניי כ׳פלעג קומען שיר ניט באַהוועס...
און וויביקער פון אלץ געזאַרגט האָב איך פאר זיך.
וויַיל ארן האָט מיך גאָר געארט, פארוואָס דאָס קלאָר־וויַיס
פון אָט דעם שניי צעטראָטן ווערט דורך גראָבע שיך,
וואָס לאָזן איבער שוואַרצע קאַליוושעס נאָך זיך...
וויַיזט אויס, אז דאָס געזונט בין איך, בין איך,
וויַיל נאָך ביז הַיַינט מיך ארט, פארוואָס דאָס שייגע אָרוועס
פאר ערשטן שניי צערונען איז זיך אזוי גיך.

1956

א ביטערער פעלער

וויפֿל מאָל די שוועסטער פֿלעגט מיך טאדלען, שלאָגן,
וויפֿל מאָל די מאמע פֿלעגט מיר זאָרגפֿול זאָגן:
זאָג, אין וואָס ביסטו עס אזוי שטארק פארטראָגן?

שיקסט דיך: ברענג א לעפֿל — טראָגסטו מיר א טעלער,
קלעטערסט אפן בוידעם, ווען איך שיק אין קעלער, —
זיצן מוז אין דיר, מיַין זון, א גרויסער פעלער.

שוין פון הינט ביסטו אן אומגנאם צוווישן ברידער,
שוין פון איצטער פֿלאָנטערסט זיבער הויך און נידער, —
ס׳גאנצע לעבן קאָן דאָך גיין דיר קידער־ווידער.

זעסט דען ניט קיין כילעק צווישן וויַיט און נאָנטן?
אויב אויך גרויסערהייט דו וועסט, ווי איצטער, פֿלאָנטערן, —
קאָנסטו זיך און גאָר דער וועלט נאָר שאָדן אָנטאָן.

כ׳האָב זי אויסגעהערט, קיין טרייסט־וואָרט ניט געזאָגט איר —
פֿרוווט זי טרייסטן מיך און זאָגט מיר א פארזאָרגטע:
כ׳האָף, מיַין זון, די צייַט, זי איז דער בעסטער דאָקטער...

צי די צייַט, די רעכטע צייַט האָט דורכגעלאָזן?
צי אין אייַלעניש פארזעצן די הילונגס־גראָזן?
צי האָב איך צו זיך ניט אָפט זי צוגעלאָזן?
אָדער אף דער צייַט אליין זיך אָפט פארלאָזן?

ס׳האָט דאָס לעבן דורכגעפֿלייצט, צי דורכגעלאָפן? —
אויסגעלאָזט א טייַך פון דער מאמעס האָפן, —
ס׳האָט קיין דאָקטער, ניט קיין טאָטער ניט געהאָלפן.

ס׳האָט דער פעלער טיף אין מיר געהאט זיַין באָדן.
כ׳האָב אים אין א ווייסטעניש ניט אויסגעלאָדן —
ניט צו ברענגען זיך און גאָר דער וועלט קיין שאָדן.

פרעגט זיך: וואָס וועט דאָס די וועלט זיך ניט געווערט
און מיין פעלער זיך צעווואקסן ניט געשטערט,
נאָר פארקערט גאָר — אפּט צו אים זיך צוגעהערט?

עפשער, מאמע, — ענטפער מיר אף אַט דער שייַלע, —
טראכסט שוין אויך, זוי גאָר די וועלט, אז ס׳איז א מייַלע?

1956

דער קוואל

ס׳איז קיין זאך ניט געשען און קיין זאך ניט געטראָפן:
א שוואַרצינק יינגעלע — דעם הויף אַדורכגעלאָפן;
א טונקל באַכערל די שטאָט־לענג דורכגעשניטן —
קיין גאַס, קיין געסעלע אין וועג ניט אויסגעמיטן;
א שלאַנקער יונג — אַליין אין וויסטן וואַלד פאַרגאַנגען —
דאָס האַרץ — נאָך פול מיט בריית־פארוואַרצלטע פארלאַנגען...
אין ליכט־ און שאָטן־שפיל פון הויכן וואַלד געפאַנגען,
דערזען האָט ער א קוואל, זיין דעק געפרוווט פארטיפן;
א שטאַלטנער מאן — דעם וועג געצוימט, געגלייכט, געשליפן,
פון וועג דעם שטיין געראַמט — אז ס׳האָט דעם קוואל ניט שטערן,
צום גרויסן וואַסער ווען ער וועט זיך טראָגן געווּרן,
זיין רויש ניט ראשיקן דעם וואַלד צו פֿאון הערן;
און ווען זיין קלאָרן פֿוס א וואַלקן וועט באדעקן
ביז דעק מיט פיבעטעריש — ער וואָל זיך אויך ניט שרעקן.
און אז גאָטס ווינטל וואָל איבער דעם קוואל טאָן שוועבן —
ער איז געווען גרייט אוועקגעבן דאָס לעבן...
און דאָך האָט אים געדאכט, אז עפעס נאָך אים פעלט:
צו אָפן פליסט דער קוואל, צי צופיל שוין פארשטעלט?
און ער איז ארעוו דאָ פאר דעם פאר גאָר דער וועלט.

אזוי איז אט דער מאן צו פרי געוואָרן א באַראָטער,
ווען יעדער שאָ און טאָג איז שוין אן אָפגעשפאָרטער...
איין פראגע נאָר דער מענטש, ער וויל צולעצט פארגעבן:
דאָס יינגעלע, וואָס שטייט אָט דאָרט, באם אָנהייב לעבן,
געהאט האָט שוואַרצע האָר, איצט האָט עס גרויע האָר,
און דאָס איז גאָר?
דאָס יינגל וועט אוועק, דער פלאָץ וועט בליבן לייַדיק —
און אלץ וועט זיין דערלייַדיקט?
נו, און דער קלאָרער קוואל, וואָס אים ניט אויסצושעפן?
נו, און גאָטס ווינטל, וואָס אריבער אים טוט שוועבן?
נו, און דער וואַלד, וואָס וויל, דער קוואל זאָל אייביק לעבן?

1953

ווער געקאָנט האָט קלערן

ווער געקאָנט האָט קלערן, ווער געקאָנט זיך ריכטן,
אז א פּאָשעט ווערמל פון רעב גדאלייע שוסטער
ווערן וואָל א בישפּיל פון מיין לעבנס־מוסטער,
די געדאנקען וועגדן אין א נייער ריכטונג.

טונקלקייט אין שטיבל, באם וואלשטאטל זיצט ער,
אף א רימען־בענקל נידעריק געבויגן;
מיט א צוהאנג א צוועקל שוהער ארויסגעצויגן:
— ווילסטו טאקע, יענגל, כ'וואל דיר מאכן איצטער?

אף די וועגט די שאטגס אייגס אף אייגס זיך שיכטן —
שעם איך זיך צו בעטן. וואגט ער מיר פילדיטיק:
— אפּייגן אף מארגן? מארגן איז קורצפריטיק,
קאלזמאן ס'ברענט דאס ליכטל, קאן מען נאך פאריכטן.

איצטער, וועז איך בין שוין אין רעב גדאליעס יארן,
קומט מיר אוף דאס ווערטל אפּטער אין זיקארן.

1956

• • •

...פֿרעגט די וועלט אין אלטע קאשע:
טרא־ליא, טרא־ליא־ליא־ליא...
(פון א פֿאלקסליד)

און גראָד, ווען ניט טאָג און ניט נאכט אף דער גאס,
און גראָד, ווען דאָס פּענצטער איז טראָפּנדיק־נאס,
דאָס טונקל פון שטוב — אין די ווינקלען שטייט אײַן,
די שטילקייט — אין פולן רעשוס טרעט אריַן, —
פון שטיל צי פון טונקל הערהערן זיך פֿלעגט
א ניגן־געמורמל, וואָס מאַגט און וואָס פרעגט:

...פֿרעגט די וועלט אין אלטע קאשע...

וועט איר מיך דאָך פרעגן: דער פרעגער איז ווער?
דער מאָגער דער שטרענגער, ווי קומט ער אהער?
בייגט אַן זיך, זייט מויכל — צו זיַן דאָ א גליַכן,
קוקט אײַן זיך אין טאטן באם מאָלצייט ניט ריַכן:
אף דלאָניעס אף ביידע הענט קאָפּ אָנגעשפּאַרט,
ער זיצט, און ווי גליַך אף אן ענטפער ער ווארט.
און קלוימערשט ניט ער, נאָר אין דרויסן דער רעגן,
די טונקעלע ווינקלען פון שטוב טוען פרעגן,
די שטילקייט, וואָס הערשט אינעם שאָטן־געמיש,
די מאמע, די קינדער באם אָרעמען טיש:

...פֿרעגט די וועלט אן אלטע קאשע...

דעם ניגן אַן ווערטער איך האָב ניט געזונגען.
איך האָב נאָר געהערט און די טרערן געשלונגען.
ווען עמעצער פרעגט מיך דאן: וואָס טוט דיר באנק?
כ'וואָלט עפשער געענטפערט: דאָס עלנט געזאנג,
וואָס תאָט זיך צו הויך אין די הימלען פארקליבן,

און איז אף דער ערד אָן אַן אָנשפּאר געבליבן,
און ס׳קאָן נאָך, כאָליליע, די פּראָגע דער וועלטס,
אזוי ווי א פּויגל אָן שפּיץ פון א פּעלדז
צעקלאפן זיך, פאלנדיק טיף אין דער נידער,
אף קיינמאָל, מער קיינמאָל ניט אופשטיַיגן ווידער, —
האָב איך, ווי אַן אָרעמאַן, אין מיט פון דער וועלט,
צוויי קינדערשע דלאָניעס איר אונטערגעשטעלט...

דער טאָטע ודעם קאָפּ פון די דלאָניעס הייבט אוף,
ווי ער וואָלט אלץ זען און וואָלט אייַנגיין דערוף.
צו מיר, צו דעם יינגסטן — א שמייכל געטאָן,
ווי ער וואָלט אריַינעמען מיך אין זיַין קאָן.
און ס׳ציט זיך דער ניגן פון אָבהייב, פון אלעף,
די שאָטנס זיך ווינגן — מיר זינגען שוין אלע,
און אנדערש, גאָר אנדערש דאָס זינגען טוט קליינגען,
ווי גליַיך מיט זיַין גוירל טוט יעדער זיך דינגען:

און אז איך וויל — ענטפער איך: טריַי־ליַי, טריַי־ליַי...
און אז איך וויל...
און וויידער ווערט שטיל...

דער רעגן פלעגט, דאכט זיך, ווי אופהערן גיסן.
א שטערן פון הימל — פלעגט געבן צו וויסן:
געקומען די וואָך... און שוידריסן פלעגט נעמען,
דאָס קינדערישׂ הארץ — ווי זיך צאפלען אין קלעמען:
פארוואָס, דאלעמיי
פרעגט די וועלט די אלטע קאשע:
טרא־ליא, טרא־ליא, ליא־ליא־ליא...

1958

• • •

אזוי האָט זי דער טאטע אָנגערופן,
מײַן מי געבענטשטע; געצנדינערײַ.
א צוויטער אף זײַן אָרט וואָלט זיך פארופן
אף טויזנט טיפע כריפעסן דערבײַ.

און זײַענדיק, כוץ דעם, מער גאָרניט אויסן,
ער וואָלט געוועזן גלילקלעך אף געווים,
וועז אים געלינגען וואָלט ארויסצושטויסן
דעם גרונט פון אונטער מײַנע יונגע פיס.

ער וואָלט געליאַרעמט, ווי אין א בעהאָלע,
און אײַנגעטײַגעט ביז צום לעצטן כריפ,
אז כ׳גיס מײַן ווײַן פאר פרעמדן גאָט אפאָלע
און אז די געטין וועגוס איז מיר ליב.

ער וואָלט מיר פאַרוואַרפן דעם גײַסט פון גריכן
און וואָלט דערבײַ געקראָכן פון דער הויט —
דערווײַזן, אז איך בין צום פוקס געגליכן,
וואָס קריכט אין ווײַנגאָרטן דודך פרעמדן פלויט.

אז כ׳בלאָנדושע טיף, אז כ׳בין פון ווע אינגאנצן,
אז ס׳האָט דער שטורעם מיך צו ווײַט פארשלעפט,
אז כ׳בין א ווילדע, א פארדארבטע פלאנצונג,
וואָס פון א פרעמדן באָדן כיעס שעפט.

נאָר ער, דער טאטע, טיפער האָט געדרונגען —
ניט מיך און ניט דעם שטורעם אָפגעפרעגט,
אן אויער צוגעלייגט, ווען כ׳האָב געזונגען,
געשמייכלט, ווען מײַן פרוכט האָט אים פארשמעקט.

אמאָל נאָר גוטמוטיק געזאָגט: איך זע,
דעם שעפער מערקסט ניט — אים פארשטעלט זײַן שאפן.

טרעפסט אָן א בוים — „מה נאה איז זה?“[1]
און פאר זײַן זון־ און שאָטן־שפּיל טוסט גאפן.

ווי בא א געצנדינסט, דו זינגסט דעם בוים
א לויב — זײַן צווײַגן־שפּאן פון קרוין ביז וואָרצל,
און דעם, וואָס האָט באשאפן ערד און רוים,
געווײַזמעט זײַן כאָטש איין־און־אייגציק וואָרט זאָל.

דו מיינסט, אז נאָר פון נעכט און מעג די ביַיט,
צום פעלד — די זון, דער וואָלקן זאָל ביט זאמען, —
זײַן כעסעד האַרף, — ווי ביידן ווי צוזאמען, —
אויך דײַן געזאַנג — ס׳וואָלּ קומען צו דער ציַיט.

געווען א מיילעך דאָוויד אף דער וועלט —
פון הארץ אין הארץ ביז הײַנט צום מענטש ער רעדט.
מיט אים פאַרגלַיכן זיך, מײַן זון, דיר פעלט
א סאך — אָט דאָס געווען איז א פּאָעט!..

נאָר זי, די מאמע, וואָס איז ערגעץ דאָרט,
פּאַרטאָן אין אירס, אין זאַרג פאַרטיפט געשטאנען,
זיך צוגעהערט, ניט מער דאָס צענטע וואָרט,
מיסטאָם, פון אָט די אלע רייד פאַרשטאנען, —

זי האָט זיך ישעמעוודיק צו מיר דערנע׳נט
און פּרעגנדיק געקוקט מיר אין די אויגן,
ווי גלַייך זי וואָלט דעם איניעץ אָפּגעווויגן,
און, קוים באשלאָסן זיך, צו מיר געוועגדט:

„דערקלער, מײַן זון, דער מאמען פּראָסט, אף ייִדיש,
א ציַיט איך הער — איר טײַנעט אלץ און רעדט:
פּאָעט... פּאָעט...
דו מאך מיר קלאָר: אף ווי־פל קלאָסן אי דאָס?..“

---

[1] ווי שיין איז אָט דער בוים!

איז וואָס האָב איך איר ענטפערן געקענט,
דער מאמען, וואָס זי וויסט נאָר אירע וועגן פיר:
אז בלייבן וועט איר פראגע אָן אן ענטפער?
אז גאָר די וועלט, אהינטער אירע וועגן,

אף אלע אירע שפראכן פרעגט מיט כידעש:
פּאָעט... פּאָעט... איר מאכט מיר קלאָר, וואָס אי דאָס?
און וז אין ערשטן ליד כ׳האָב שוין געשטעלט:
„א, וען איך וויס, וואָס ענטפערט מען א וועלט...“

און ביידן זיי — מײַן טאטן און דעם שאָכן, —
זיי ביידן כ׳ענטפער שיר ניט מיט ניצאָכן:
אז אויב גאָטס שאָטן איז א בוים א גרינער —
בין איך ביז הײַנט נאָך אלץ א געצנדינער.

1958

• • •

וואָס וועסטו, נאָרעלע, מיט מיר אין מארק וויך שלעפן.
א טוואן דאַרט ביז די קני — דאַרט שטעלט זיך א יאריד.
קאָנסט וויך פארלירן נאָך, פון בלאָנקען וועלן מיד,
אין ענגשאפט — מיט א צוואָק די הייזלעך זיך פארטשעפען.

וואָס האָסטו ניט געזען צי דאַרטן ניט געהערט —
א קרייץ פון א האָן, געבונדן בא די פליגלען.
א יידל קויפט פעלכלעך אוף, ציגיינער ביטן פערד,
כאזירים אף א פור אין פריליג־שיין זיך שפיגלען.

דער טומל און דער ראש, ווי פאריקט מאָל, דער וועלבער,
פון נאָנטער שמידערי מאכט טויב דער האמער־קלונג.
אין וואָגנס, אונטער זון, בארויקט ליגן קעלבער,
דעם בוהיי רייצט נאָך אלץ אין נאָזלעכער די רונג.

דאָס זעלבע — יאָר אין יאָר, אן שייד און אן א כילעק —
ניט האָבן קיינמאָל וועסט אף ניט גיין קיין כארָטע.
דעם מענטשנס גענג — געציילט... צו וואָס זאָלסט אייגנוויליק
אן איבערייקן גאנג פארלירן אין דער בלאָטע...

ס׳איז דען א טאכלעס דיר, זאָלסט צוזען, ווי דאָס פאָלק,
פארטראָגן, ווי ניט הי, דאַרט לויפט ארום פארשמייעט,
און צווישן וועגעטער זיין אינדערוואָכן פייערט,
זיין קלייניקייט שרייט ארויס... גיין, בעסער מיך שוין פאָלג...

ער האָט איבמיטן וועג מיין גאנג מיר אָפגעשטעלט
און מיט א שטרענגן קוק דערלאנגט אין האנט זיין שטעקן;
צי אף דערפרייען מיך, צי מיך אף אָנצושרעקן —
א זאָג געטאָן: שטיי דאָ, אף דיר עס שטייט די וועלט.

אזוי האָט ער געזאָגט, ווייזט אויס, ער האָט געשפאסט,
נאָר עפשער האָט ער גראָד געהאט זיין מיין דערבייַ.
און איך בין זיין געבאָט א ווייל געבליבן טרייַ —
כ׳האָב אף מיין רוקן גלייך דערפילט א שווערע לאסט.

וואָס מער אהינטער איר מײַן אקסל בייגט זיך אָן —
אַלץ מער דערהויבנקייט איך שפּיר אין גאָר מײַן וועזן;
מיט בלוט מײַנעם און זעל אין דרויסן כ׳בין געוועזן.
איך האָב נאָר ביט געווסט, וואָס מיט דער וועלט צו טאָן.

אף מיר עס שטייט די וועלט — מיט איר איך לאָז זיך לויפן —
זי ווײַזן דורך א שויב, פֿאַרלויפן אין די הויפן.
און כאָטש איך זיבק אמאָל אין זומפּ ביז איבער קנאָכן, —
כ׳אײַל אָנקומען צום פּאָלק אין סאמע אינדערוואָכן...

1960

נאַכאמאָל דאָס זעלבע?

אין א טאָג אזוינעם פאָלט אויך ניט קיין שאָטן,
איבער אָט די שנייען איז א שאָד א טראָט טאָן.
. . . . . .

נאָכאמאָל דאָס זעלבע? ווידער וועגן שניי?
וועגן שייַנקייַט, רייַנקייַט — באָטש ניט גיי, ניט שטיי.

האָסט דאָך ערשט אין שנייען ליכטיקייַט געמאָלט —
ס׳איז דיר ניט בערגאָטן טאָן, וואָס האָסטו געוואָלט?

נו, און איצט ביסט זיבער, ס׳וועט א נעס געשען —
אָלץ וועסט איבערגעבן, וואָס דו האָסט געזען?

אדער־אבע, פרוּוו קאָרשט פרייַער ניט קיין סאָך:
ווי דער שניי ער לייגט זיך אפן גרינס פון סכאָך,

אפן צווייַגן־אויספּעכט פונעם קארשן־בוים —
אף די דינע ריטלעך, ווו ער האָלט זיך קוים.

גוט, וען דיר גיט איין זיך אויסמאָלן אמבעסטן:
איינעם כאַפּ פון צווייַגן — וויַסע פוכקע נעסטן.

ווי אף טריבע העגנלעך פון ריאביטע זיצן
רוחבדע, אָנגעשניטע טורעמלעך מיט שפיצן —

ס׳האָט אין זיי דער ווינטער נאָרוואָס זיך באזעצט...
איצט קומט אָן די שטילקייַט — שטילקייַט קומט צולעצט.

וי, וען דו גייסט מאָלן, — שטילקייַט מאָל, מער גאָרניט,
ווי די שטילקייַט ניהערט — אויסזאָגן מע טאָר ניט,

סיַדן עפשער טראכטן... נאָר ניט זוך קיין ווערטער
פאַרן שטילן כעסעד, וואָס איז אומגעקערט דיר.

וואָג נאָר אָט די ווערטער: לעבן, זיַי געגריסט —
כ׳וויים שוין: אזא שטילקייַט גיט זיך ניט אומזיסט.

1956

• • •

ווען שפּאנסט אין גאס — ניט ניכטער און ניט שיקער
און קוקסט זיך אַרום, ווי ניט קיין היגער;
דער אויער אַנגעשטרענגט, ווי צו א רוף,
אז שיר ניט אף קיין מענטשן טרעטסט ארוף;
די ערד ווערט צויבערלאנד, דער טראָט־גאנג — לייכט,
די אויגן — קלאָר, דער רוקן — אויסגעגלייכט.
פון הארץ פארשווינדט די שרעק פאר שטיין און שטרויכל, —
נו, מיילע, טרעפט אמאל אזעלכעס — מויכל...

אפילע היינט, ווען אין ארום איז וואָך,
פון ווָאהגן קלייַנלעכע דיך בייגט דער יאָך,
דיין ברעם זיך רויגעזט און דו האָסט פאריבל,
ווָאס אפן מארק פארפעלט האָט דיר א ציבל,
דערביי האָסט אָבער הארצווייטעק הערפון,
ווָאס אָט דאָס ציבל דיר פארשטעלט די זון,
און, זיי פארגלייכנדיק, דו טוסט א שמייכל, —
נו, מיילע, שוין דערפאר מע איז דיר מויכל...

נאָר אויב דאָס ציבעלע, ווָאס האָט פארפעלט
דיר, אויסוואקסן די גרייס ווערט ווי די וועלט,
און ווערסט אין שאָרך פון שאָלעכצן ארײַן,
דורך זייער טונקלקייט צו שפּעזן שיין, —
ווער ווערט דיר דעמלט מויכל זײַן...

1960

אין פארענדערונג

דער טאָג הײַנט א הויכער, די ביימער — אין גאָלד און אין לײַטערונג,
פארטיפטע אין שטילקײַט פון אָפּגיין, אין שטאָלץ פון דערווײַטערונג,
ביז ראנד פונעם הימל — אין אומבײַט פון גרינס און צעפלאָקערטקײַט,
אין דרויסיקן האוועז און בלײַבן בא שטאמיקער נאקעטקײַט.

און גלײַך, ווי פון מ י ר וואָלט דער לעבטיקער האַרבסט־טאָג זיך אָפּשיידן, —
דאָס האַרץ רײַסט זיך אָפּ מיר מיט יעמוידער בלעטערשן אָפּשיטן,
נאָר שטיי איך א רעגע — די שטילקײַט מיר רוימט אין די אויערן:
אזוי ווי די ערד מיטן הימל, דער דאָזיקער האַרבסט־טאָג וועט דויערן.

איך שפּאן פארבײַ אָפּענעם פעלד — טיף צעאקערטן, הרודיקן,
וואָס באַלד וועט א יונגינקע גרינקײַט אינגאנצן אים צודעקן,
און טראכט: אז אָט דאָ, בא דער בונטער פארבלענדענישׂ,
וואָלט גרינג זײַן אויך דאָרט, וווּ מע וויסט שוין ניט מער קיין
פארענדערנישׂ.

1956

בלויזן

אזויפיל בלויזן, גאָט מיינער, געלאָזן
אהינטער זיך... קיין ציַיט אף זיי פאריכטן
איז ישוין ניטאָ, און ווען מיר בליַיבט נאָר אויס,
ווי גליַיך נאָך יעדן אופטו ושוואַרצט אַ בלויז, —
אז אָפט א קאָפשוויצדל איך הייב אָן פילן,
ווי אין א הארבסטיק פעלד אין אקער־צייַט,
ווען גרין און שוואַרץ אָנופהערלעך זיך בייַט.
און ס׳איז מיַין זאָרג אין ערעוו ווינטער שטילן:
ווען איך וועל ישוין מיַין אקער־פעלד פארלאָזן –
קיין שניי־שטורעם זאָל גליַיך זיך גיט צעשפילן
און העפקערדיק דאָס פעלד מיַינס גיט אריבער,
פארגלעטנדיק, פארמעקנדיק זיַין אויסזען.
וויַיל עפשער זיַינען גראָד אָט יענע בלויזן —
דאָס סאָמע קענטלעכסטע, וואָס איך לאָז איבער.

אפרעל 1960

א נאכט האָט געדונערט

א נאכט האָט געדונערט, געבליצט און גערעגנט.
אף גראָזן־געוואלגער דעם טאָג האָט באגעגנט
א ליכטיקער טראָפן, וואָס איינס נאָר ער וויל;
די זון זאָל אין אים זיך גאָר געבן א שפיל,
די בליקיַט אין אים זאָל אן אָרט זיך געפינען —
ער זאָל זיך נאָך זילבערן, גילדן און גרינען.
וויַל עפשער איז ער צוליב דעם נאָר געבאָרן,
פון וואסער און שטיקיַט א טראָפן געוואָרן...
ער ליַכט דען פאר זיך — ער באצירט דאָך דעם וואלד.
אין וואלד פאלט א בלאט צי א נאָדעלע פאלט,
און ער איז א זומער־פרימאָרגן ערשט אלט, —
פארוואָס זאָל דער וואלד אים פארלעשן מיט גוואלד?

1959

וואָס פון א מילשטיין בלייבט

געווען כ׳בין יונג, און אינעם גרויסן לעבנס־פלאַנטער,
אַנשטאָט אוועקגיין אין א וועלט און דאָרט זיך שטיל שטיין,
געגומען כ׳האָב אף זיך א שוועדן קנופ — א מילשטיין.
איז קאָרג — בין איך נאָך צוגעמאַנגען נע׳נטער, נאָ׳נטער,
געגאָרט, מיין נאָמען ווערן דאָרט זאָל א דערמאָנטער,
און ס׳איז דער שוועדער קנופ געווען פון הויך פלאַנטער.

געווען כ׳בין יונג, און ווי אף בונטע מיזרעך־מאַרקן,
ווו קראפט ווערט הויך געשאצט, און דרייסטקייט — לייכט פארדונגען,
אויך מיר מיין קויעך אַנבאָטן איז דאָן געלונגען;
און ניט אף א קאָל, ווי אלע בראווע יונגען,
איז מיט א ווונק, אז כ׳האָב א רוקבליק א שטארקן...

א לעבן דורך: פון מילשטיין איז א רייפעלע פארבליבן.
און יענעם טומלדיקן, בונטן מארק פון מיזרעך
אף מיילן־ווייט ארומצוגיין שוין איצט איך מי זיך, —
אמאָל מיט צאָר, אמאָל — מיט שמייכל אף די ליפן, —
פון שוועדן קנופ — קיין לייכטן שלייף שוין ניט פאַרקניפן.

איין שטויס — און ס׳וועט דאָס לעצטע רייפעלע פארשווינדן,
איין צי — און גרייט דער לעצטער שלייף זיך אופצובינדן...

1953

א טאָג?

פֿאַרוואָס זײַנען בא מיר די אויגן פֿײַכט?
כ׳האָב דעך אין שלאָף באַנאַכט פֿאַר צאָר געווײַנט?
און מיר האָט דאָך געדאַכט, איך האָב געמיינט,
אז נאָר אין פֿרײַדן קומען טרערן לײַכט.
ניט איין מאָל ס׳וואָרץ געבליבן איז פֿארשטיינט:
זיך אויסווײַנען געמיינט, נאָר ניט געווײַנט.
ווי שטערן, פונקען שלאָגסט אויס פון גראַניט,
נאָר פון די אויגן טרערן — איינמאָל ניט.
פון אונטער שווערסטן שטיין — זיך אויסגעגליכט.
פֿאַרוואָס זשע זײַנען מײַנע אויגן פֿײַכט?

מײַן טאָג פון באַכט כ׳האָב אָפּגעגרענעצט שארף —
זיי זאָלן אײַנס אין צוויטן זיך ניט שפּיגלען.
אָן וועגט, אָן טויערן, אָן שוועָרע ריגלען
די גרענעץ וועלן אָפּגעהיט, זי דארף:
זאָל יעדע צייט איר הערשאפט שפּרייטן פּרײַ,
זאָל יעדע בייט ניט ווערן זיך דערבײַ.
פֿאַרוואָס זשע טרעט די באַכט דעם וועג ניט אָפּ
און ברעגט אין טאָג אריין איר שוועָרע גאָב?
און איך האָב נאָך געמיינט, מיר האָט געדאַכט —
פֿאַר פֿרייד האָב איך געווײַנט א האַנצע נאַכט.

1956

• • •

צווישן אלע בראָכעס, וואָס כ׳פלעג קיינדווייז זאָגן,
ווי נאָר איך פלעג אופשטיין, יעדן אינדערפרי —
זומער — בא דער זון־שײַן, ווינטער — אין פארטאָגן,
היפערנדיק ווערטער, ניט פארפעלט כ׳האָב די:

„גרויסער האר פון וועלטן, זאָלסט דורך מיר געבענטשט ווערן,
דו, וואָס פרײַ טוסט מאכן דעם, וואָס איז געבונדן!"
און פאר מײַנע אויגן שטיין כ׳פלעג זען א מענטשן,
וואָס דער לעצטער בינד־שטריק ווערט פון אים פארשוווּנדן.

מער פלעג איך ניט טראכטן, מער פאר אים ניט זאָרגן —
זאָל א מענטש אליין זיך אָפזוכן זײַן גליק...
און די העלבע ברעכע — נאָכאמאָל אף מאָרגן,
אף דעם זעלבן מענטשן — אלץ די זעלבע שטריק.

וועי זשע איז דאָ שולדיק — פלעג איך קלערן דעמלט,
עפשער איך — מער קיינער — האָט זיך מיר געדאכט:
זאָגנדיק די בראָכע, האָט מײַן הארץ געדרעמלט,
צי דערבײַ דער מויעך ניט געוואַן דערוואכט?

און די זעלבע ווערטער כ׳פלעג שוין אנדערש זאָגן,
גארנישט, כוץ דערלייזונג, האָבנדיק אין זיך,
ניט דעם מענטשנס גוירל ביז צו נאכט זיך פלאָגן,
אים צו זען א פרײַען מאָרגן אין באגין.

1958

• • •

זיידע, זיידע, גו אוֹן וויַיטער?
וואָס איז וויַיטער דאָרט, דערציילט.
האָסט פֿאַרגעסן? — בּא א שיַיטער
זיצן מעגטשן אין א הייל.

אלע זיצן זיי און שווַיגן,
יעדע וויַיל זיך קוקן אום,
ווי דאָס פּייַער אין די צווַיגן
מאכט מער פּינצטער זעם ארום.

עפּעס וויל זיך מיר גיט קערן,
קיבּד מיַינס, אין דער הייל צוריק —
לאָמיר בּעסער זיצן, הערן
פון דער „צוקונפֿט זי מהזיק".

הערסט, זי קומט דיר אַן אנטקעגן. —
שמיל דאָס קינד וועלט מיטאַמאָל,
נאָר די אויגן זיַינע פרעגן:
צוקונפֿט — דאָס איז אויך אמאָל?

אים דעם כּיפּעק צו דערקלערן —
וואָלט פֿאַרפּירט מיך זייער וויַיט:
ער וואָלט מיד געוואָרן הערן,
צי ס'וואָלט אויסגיין מיר די צייַט.

1958

• • •

דער טאָכטער — דעם סקולפטאָר

מײַן קינד, דעם עמעס זאָג, אַנטפּלעק מיר נאָר אײַן זאַך:
צי איך, פון פּלײש און בלוט, בין לעבער דיר א סאָך
פון דעם, וואָס האָסט פון לײַם מיט דײַנע הענט געקלעפט
און אינעם הויפן ערד אפּסנײַ מיך אופגעלעבט.
צי טוסטו ניט א טראכט, אז דער, וואָס אַטעמט נאָך,
האָט זײַנס שוין אַפּגעטאָן, און דער וועט זײַן דערנאָך,
וועָן בייַדן אונדז פּאַרגלײַכסט, צי ער־גרעסער זיכער ביסט,
אז ניט פון מיר — פון אים דײַן לעבעס־פּאָדעם ציסט.
אז פּאַר דעם אַטעם לופט, וואָס איך האָב דיר געגעבן,
דו האָסט מיר רעכט באצאָלט — א לעבן פאר א לעבן.
ווײַל אַלע, אַלע אונדז איין לײַדנשאפט טוט טרײַבן:
דיך הײַבט, ווי מיך אמאָל, — צו זײַן און צו פאַרבלײַבן.

און כאָטש איך וויים דאָס אַלץ, נאָר מענטשלעך מיך פּארשעמט,
וואָס אייגן לײַב און בלוט קאָן ווערן אַפּגעפּרעמדט.
מיט ערנסט קינדערשן אונדז גלײַכסט, אונדז מעסט דעם קאָפּ,
צי עמעצער פון אונדז פון מאָס איז ניט אראָפּ.
באם אַנשטרענגען מײַן ברעם, בא יעדן קער און ווענד,
באם אויסשמייכלען מײַן לײַפּ געבענטשט כ׳האָב דײַנע הענט.
דערפּאָר מיך פּײַניקט, פּלאָגט אן אויסטערליש געדאכט:
צי האָסטו אַנשטאָט מיר מײַן כעזשבן ניט דערבראכט
צום סאָף... און ס׳ווערט אין הארץ א שווערער כשאד געבאָרן:
צי מיך געפינעדיק, פּאריינס האָסט אויך פּאַרלאָרן?
וועָן ס׳איז דיר מײַן געשטאלט געוואָרן קלאָר, געלײַטערט, —
צי האָט עס אונדז דערנע׳נט, צי עפּשער גאָר דערוויַטערט...

1958

ביזן לעצטן אויסהויך

קיינמאל ניט באטראכטן יענע ווייטע ברעגן,
אוּן איך וועל ניט זיין דאָרט ביזן טאָג פון לעבן,
וויל מיט אלדי ווייטן כ׳האָב זיך אָפגעזאָגט,
וויל איין־אייביק לעבן איז מיר גאָר געגעבן.

וואָלט איך, דאכט זיך, דאַרפן זיך א מוסער נעמען
אוּן פון הייגט ניט וועלן גאָר די וועלט פארשלינגען,
ביטלעמוהל פארגעסן טוונגען אוּן בעמען, —
ס׳וואָלט אויך מיט דער באָעמט שיידן זיך זיין גרינגער.

כ׳וויים דאָך, ווי עס פירט זיך אף דער ערד אָט דאָדערט:
וויפל ניט געפלויגן, וויפל ניט געמיט זיך,
כוץ א קלייד אָן טאשן, ווי דער מינהעג פאָדערט,
אין דעם וועג דעם ווייטסטן גיט מען גאָרניט מיט זיך.

באָר מיט אלץ כושים אוּן מיט גאָר מיין הויזן
אוּן מיט אלץ, וואָס פרייזן ברעענגען איז בארופן,
שוועב איך איבער טאָלן, ווו כ׳בין ניט געוועזן,
בייקומען איך פרוי נאָך שארפסטע באריג־ארופן.

ביזן לעצטן אויסהויך בייגעריק כ׳וועל בלייבן,
דאָרשטיק־וואָך מיין אויער — אויב ניט זען, איז הערן,
ווי צו מארש דעם שטערן יוגנט טוט זיך קלייבן,
כאָטש איך וועל ניט זיין שוין, וועז זי וועט זיך קערן.

1956

• • •

— מיט וועמען רעדט איר, פעטער? — איך? מיט קיינעם.
— איז וואָס זשע פליסטערן בא אייך די ליפן?
— דאָס פרוי איך, קינד, זיך מיט דער וועלט פארקניפן,
אונדזו זאָל זיין פרייליעכער צו גיין איינעם.

— באדארף מען עס מיט איר אויפיל טיבעזן?
אָט שמייכלט איר, און אָט א פויסט פארקלעמט איר?
איר בלייכט און רויטלט זיך, ווי א פארשעמטער,
די אויגן אייך, ווי דורך א וואלקן, שיבעזן...

איז וואָס — זאָל איך זיך מוידע זיין פאר קלייגוארג,
וואָס אָט צעלאכט זיך עט און גליך ווערט ערנסט,
אז ביגדן וועלטן צווייי, טרעפט, זייער שוער איז,
וועז גיין אין איין געשפאן זיי פלוצעם עבג וועדט.

און איך — צוזאמען גיין איך פרוי זיי צוויגגען...
און ס'זאָל זיך גראמען נאָר, און ס'זאָל זיך זינגען.

1960

• • •

איר קאָנט אוואדע מײַנע רײד ניט גלויבן.
אין האַרצן צושמייכלען: דו הער נאָר, הער,
וואָס רעדט ער דאָרט, דער אלטער מאן אָט דער,
ער הערט דאָך גאָר ניט אוף דעם מענטש צו לויבן...
נאָר כ׳פרעג, צי דען איז גלויבן אזוי שווער
א מענטש, כאָטש ווען־עס־איז, זאָל זײַן דערהויבן —
ניט ווי אַגן; נאָר די ווערלט בלויז מיר געהער.

אָט בעמט אפילע הײַנט: סאָף מארט. ס׳איז בלויק.
די זון שײַנט הויך, אויב ס׳קילט — איז נאָר אין שאָטן.
דער מענטש זיך פילט א ביסעלע ניט דאָק.
ס׳איז אפן הארץ אים גוט, או כוץ זײַן שאָדן,
געזאָגט געוואָרן אף א תאלבער ווערלט...
איז קענן וואָס האָט איר זיך אופגעשטעלט?
צו זאָגן א גוט וואָרט איז דען פארבאָטן?

איין טאָג אין יאָר איז אויך דען צופיל שוין —
א מענטש א מענטשן זאָל נאָר גוטס פארגינען,
און ניט בא עמעצן, אף כיין געוויינען,
ניט אף א ליפטער טאָן די שאפונגס־קרוין
דעם מענטש — איין טאָג אין יאָר, סאָף מארט. נאָר פראָסט,
וויַל ס׳שײַנט די זון און וויַל א ווינטל בלאָזט,
וויַל אלדי זאָרג האָט ער אין שטוב געלאָזט.

1959

• • •

איר האָט באַמערקט, אַז, לְעצטנס איבערהויפּט,
די ווערטער: „עפּשער", „דאכט" דערמאָן איך אָפּטער,
מיר דאכט, אַף מיר וואָלט קיינער ניט געגלויבט,
איך וואָל אמאָל דערמיט זיין א געשטראָפּטער.

נאָר צ׳ריקגערעדט, אין קלאָל, וואָס ארט עס איך,
אז ס׳שטעלט א מענטש צום סאַף א פּראָגע־צייכן.
פּאר אייך — אין פּאָנעם ניט צו שפּרינגען גלייך,
פּאר זיך — אמאָל א הארבקייט צו פּאַרווייכן.

1959

• • •

דו זעסט, צו מיר האָט זויִדער זיך געקערט
אין גרויסוואסער מײַן טויב — מײַן קורצע לידל.
אף איר — דער שטויב פון א באניִיטער ערד,
אין אויג — דער דאָרשט נאָך זויִטקײַטן פארהיט.

און איצט געקומען איז די רעכטע שאָ —
פון האדץ ארויספֿאָזן די שווארצע קראָ, —
דאָרט זאָל זיך נאָר די גוטע בסורע נעסטן,
אז כ׳קאָן זיך נאָך אף זויִטקײַטן פארמעסטן.

1958

• • •

דער שטראל, וואָס אין אפרעל צעשמעלצט די העגגלעך אײַז,
איז ניט דער זעלבער חען, וואָס אײַז־פעלדער צעשטויסט?
נאָר, צום באדויערן, איך האָב ניט קיין באוויַז,
מיט וועלכן מין געוואלט די זון זיך מער זי גרויסט,
ווײַל אלץ אוגטער דער זון געטאָן וועריט דורך געוואלט,
בלויז אינגס — צו גרויזאם קוקט, דאָס צוויטע — צו באשטראלט.

אונדז דאכט, אז פרייַעכער איז אף דער זון צעריטען,
ווי אוגטער דעק פון אײַז־שפאלטער זיך צו געפינען.
נאָר עפשער גאָר פארקערט: דאָס אײַז־העגגל צעריגט,
און וועט זײַן לעצטער טריף טוט אף דער זון זיך מינען —
דאָס אײַז אהינטער אײַז־שפאלטער אפסניי זיך ביגדט.

1959

• • •

אזא איז זי, פון דיין פארדראס די מאס:
אף וויפל א ל ע זייגען מער פון אייגעם,
און וויביקער „אליין" איז פון „אינייגעם",
אף וויפל דיין אליין איז באדנלאז.

און דאס איז זי, די שטראף פאר דיין אליין:
דיין גאנג, דיין קאל, אין קאהאל ער פארלירט זיך.
און אויב אין שטוב דו האסט אליין „געירט" זיך —
אין פאלק — אויך זאגן א י ך דערפילסט זיך קליין.

1958

• • •

זאָגט, וואָס וואָלט איר געוואָלט פון מיר הײַנט הערן:
ווי ס׳ברעכן צוויגן זיך אין שטורעמווינט,
צי ווי אין אזא נאכט דעם וועג געפינט
צו אובדז פון הימל־הייך א גאָלד׳נער שטערן?..

אין טאָג, וואָן אויך א פיש אין וואסער ציטערט,
און ס׳ווערט דער ברעג פארפלייצט מיט קאָלטן שוים;
וואָן וואָלקן ביידערט ביז צו דאך און בוים
און שפרייט א שרעק אף אובזוערע געמיטער, —

איז וואָס דערצייל־ן אײַך — ווי ווינטן שמײַסן,
אז ביט צו איינשליבגען די פײַכטע לופט?
צי ווי אין אזא טאָג דאָס הארץ זיך פרווט
דורך גאָר דער טונקלקײַט זיך דורכצורײַסן,

ווי ס׳רײַסט זיך דורך אין הארבסט דורך וואָלקן־גרוי
א יונגט־פריליגדיקע שטיקל בלוי...

1960

• • •

דו ווייסט, אף וועמען האלט זיך אונדזער שיינעד ביניען? —
אף דיר, אף מיר, אף אונדז — באקאנטע, אומבאקאנטע,
אף די, וואס זייער רום פון טאָג צו טאָג פארדיבען,
אף די, וואס בלייבן שטום און קיינמאל ניט דערמאנטע.

נאָר קוק זיך בעסער צו — וועסט זען, ווי אף די ליפן
בא אָט די שוויַגער די — דיין רום זיך זוכט פארווועבן.
און אין געדאכט בא זיי זיך לענגער צו פארקניפן
דאָס לעצטע גיסטו אָפּ — דו גיסט אוועק דאָס לעבן.

1959

• • •

דו ווייסט ניט, צו וואָס איז א גרענעץ? — אף שרעקן און רייצן.
א רוישיקער יאם, צי א רויקער טײַך טוט דאָרט פלייצן.

אריבער די וואָלקנס — א בארג, צי אף וועגן פארוואָרפן
א הילצערנער סלופּ, וואָס באוואכן אים מענטשן אין וואָפן.

א גרענעץ — א שפיגלדיק וואסער — אים איבערצושפריבגען,
וווּ ס׳פרווט זיך א קינד מיט א שטיבדעלע אופטרײַבן ריבגען.

א שיידפאס — א זומערדיק וועלדל, וווּ איבערן גרענעץ
הערטראָגט זיך א זיפץ צי א פרידלעכער מענטשלעכער געזענץ.

אָנשטאָט אים צו וויבטשן, הָעם מענטשן, א רויקן שלאָפן —
אין אלע פיר עקן די וועלט שטייט אים קעגן באוואָפנט.

נאָר מיין ניט, אז בלויז אף הער ערד איז א גרענעץ פארהאן,
וואָס מעסטן זי לאָזט זיך מיט גרויסע צי קלענערע שפּאן.

פארהאן נאָך א גרענעץ — אָט די, וואָס זי ציט זיך צעווישן
געדאנק און געדאנק, און דיר דאכט זיך, זי ניט צו פארווישן.

אויב ס׳האָט נאָך קיין מענטש מיט קיין ביקס אָט די גרענעץ באטראָטן, —
אף איר, אויך אף איר, טוט זיך שפרייטן זײַן קענטלעכער שאָטן.

און טונקל אין הארץ וועלט אזוי, ווי צו אָוחנט אין טאָל, —
צי וועל איך הערלעבן נאָך נאָגן: געווען איז א גרענעץ אמאָל...

1959

• • •

אַשער שוואַרצמאַנען — צו זײַן
זיבעציקסטן יאָרטאָג

און ער, דער גענידטער, דערשידטערטער רײַטער,
ער האָט ניט געזוכט זיך צו אָפּטראָגן ווײַטער —
פון אים ביז צום טויט זאָל זײַן פרײַ א שטיק ערד,
נו, כאָטש ניט קיין סאָך — ווי די לעצטע פון זײַן פערד.

וואָס ווײַטער — דער רײַטער געקרײַזט האָט אַלץ שנעלער.
דער סויבע יאָגט אָן אים. די קרײַזן — אַלץ שמעלער —
ביז רובדיקן גרויל אינעם אפל פון אויג,
ביז קויל, וואָס איר ווײַג צו דער ערד טוט א נויג.

און וויפל א לעצטער געדאנק קאָן געדויערן,
ער האָט נאָך געטראכט: ס׳איז דער פיינט בא די טויערן!
און וויפל פארלאנגזאמט עס פלייסטערט א ליפּ —
אונדז ווײַסן געלאָזט: כ׳האָב זי ליב... כ׳האָב זי ליב...

אין וואָר צי אין כאָלעם — ס׳ווערט ליבדער זײַן ווײַ,
און ס׳שיידן זיך אָפּ אין אים אָשערן צוויי:
דעם טויט געהערט אײַנער, דעם לעבן — דער צווייטער,
און ווידער דער קרײַז ווערט אַלץ ברייטער און ברייטער.

דער אָטעם ווערט שווער, נאָר דאָס אויג איז אים קלאָר,
און אַלץ, וואָס ער זעט נאָך — ער זעט אף דער וואָר;
דאָס אויג מאכט זיך צו, נאָר עס בלײַבט ניט פארשטעלט,
ווי איבער דעם נאכטיקן, פינצטערן פעלד
הייבט אָן צו באגינען א ליכטיקע וועלט.

1959

• • •

דו זאָגסט, אז מײַן ווילן דורך יענעמס מוח ווערן באַווילקט —
קעדײַי צו באַקומען א קיעם, ניט ווערן פֿאַרשלונגען.
פֿאַרוואָס זשע די לופֿט, וואָס מיט איר פּיל איך אָן מײַנע לונגען,
באַוונדער כ׳פֿאַרשלינג יעדן אָטעם, און קיינמאָל אין צווילינג?

פֿאַרוואָס איינעם שלאַקסרעגן — יעטוויידער טראָפֿן באַוונדער?
פֿאַרוואָס איינעם שנייַ־שיט — דו קוק זיך נאָר איין איינעם ווונדער:
די שנייַעלעך ווײַטלעכע איינס איבער אנדערן רײַטן —
און גרינגקײַט מיט גרינגקײַט און ווײַסקײַט מיט ווײַס ניט פֿאַרבײַטן.

און איך, וואָס געזען כ׳האָב אזויפיל אי שלאקסן, אי שנייען,
דו ווילסט, ס׳זאָל מײַן אייגענער ווילן געהערן צו צווייען.

1958

• • •

דער רעגן, ער גיסט הײַנט א גאנצענעם טאָג —
א נודנער, א האַרבסטיקער רעגן,
נאָר טיף אין מײַן האַרצן דעם זומער איך טראָג —
איך טראָג אים דעם ווינטער אנטקעגן.

ווער ווייסט, וואָס מיט אַלץ מיט אונדזער וואַלט געוואָרן,
וואָן בײדע זײַנען וואַלטן באַגעגנט,
נאָר זינט איך געדענק, פֿלעגט אַזוי שוין געשען —
אַרײַנמישן פֿלעגט זיך דער רעגן.

דעם הימל — אין כּמאַרעס באַהאַלטן אַף לאנג,
צעהרודיקט, צעוויקט אַלץ וועגן —
צו שטערן דעם זומער צום ווינטער זײַן וועג,
דעם ווינטער — אים קומען אנטקעגן.

נאָר לאַמיד הײַנט נאָכאַמאָל מאַכן א פּרוּוו
א בונד צווישן בײדע זיי שלײַסן.
דער זומער, דער ווינטער וועט אײַנגיין דערוף,
און זאָל זיך דער רעגן דאָן גיסן.

1958

• • •

גאָט־באהיט, איר וואָלט ניט קלערן,
מײַן געזאנג קומט לייכט און גיך.
איך וועק אוף דעם מאָרגנשטערן,
ניט דער מאָרגנשטערן מיך.

יעדער פרי זאָגט אָן דעם צוויטן,
גרייט אים צו און אים באזינט.
קומען שעפן פוגעם גרייטן
כ׳האָב זיך קיינמאָל ניט פארגינט.

מײַן געזאנג פון די געזאנגען
צו א טיקן וועלט געבראכט
זומער — דורך דעם טאָג דעם לאנגן,
ווינטער — אין דער לענגסטער נאכט.

ביז כ׳דערקלײַב זיך צו דעם פאָדעם,
וואָס מײַן פּלאָנטער־קנויל צעבינדט, —
טויזנט אנגסטן, טויזנט פכאָדים,
ביז אין קאָפּ, אין הארץ באגינט.

1958

• • •

גערוימע וועגן דאָסטו אויסגעצייכנט,
וואָס וויער שפּור פֿאַרבליַבט פֿון אויג פֿאַרהוילן:
דער וועג פֿון שלאָנג אף פעלדזון־שטיין אף הוילן,
א צווייטן פעלדזן וועט זי דאָט אויסדעדוויקט;
אין יאם — דער וועג פֿון לייכטן זעגלשיף;
דער שפּור פֿון פויגל־פלי אין הימל־טיף;
נאָר מער פֿון אלץ פֿאַרבליַבט פֿאר דיר א ווונדער —
דער וועג פֿון מאן צו פרוי, — אים צייכסט באזונדער.

און איך וואָלט דיך אף נאָך א וועג געפרעגט,
וואָס וועלן כ׳וואָלט ניט ווערן זאָל פֿארמעקט
דורך שטויב פֿון טאָג און ניט דורך ווינט באנאכט, —
דער וועג, וואָס פֿאנגט זיך אָן אין מיין גדאכט,
קריַזט דורך א וועלט און גליקלעך לאָזט זיך אויס
אין אָט דער לייד — א פינגער־שפּאן די גרויס.

1960

פרווו־קאַרשט העכער

מײַן ליבער, טרייַסט פרייַנט, — פון דיר איך טרעט ניט אָפּ:
מיט פראגעס, ווי מיט שטיינער, כ׳האָב דיך הייַנט פאַרוואַרפן.
איך ווייס ניט, קענסט זועמען ווייַטער זיי, מײַן וואָפן,
נאָר אונטער זייער לאַסט פארניגט זיך אָפּט מײַן קאָפּ.

און ס׳ענטפערט מיר מײַן פרייַנט, אז שולדיק כ׳בין אַליין,
ווײַל ביז א הייך אזא דעם מינדסטן שטויב כ׳פארטראָג,
אז פאַלבדיק צוריק, ער קריגט פון שטיין די וואָג;
און טרעפן טרעפט אַלצייַנס דאָס שטויבל, ווי דער שטיין.

אָט פרווו אמאָל; ביז י ע נ ע ר הויכקייט זיך הערהויב,
ווו אויך דער שטארקסטער שטיין פאַרוואַנדלט ווערט אין שטויב.

1956

• • •

און נאָך האָב איך זיך קיינדערווײַז פאַרגעשטעלט:
נעשאָמעס זײַנען לויכטנדיקע פונקטן,
וואָס קומען, דאכט זיך, שפּרייטן ליכט הער וועלט,
נאָר ווערן לײַכטזיניק אין טהאָם פאַרזונקטן.

באוואקסן ווערנדיק מיט האָב־און־גוף,
אין נידער ווערנדיק אלץ מער געוויכטיק, —
זיי פּרילן זיך שוין אופשטיַיגן ארוף,
זיך טאָן א פּרווו די וועלט צו מאכן ליכטיק.

און ס׳טרעפט, אז זיי, געבאָרענע פון ליכט,
אז דאפקע זיי — זיי ווערן פינצטערלינגען,
און זייער כוישעף איז אזוי געדיכט —
מיט טויזנט אויגן אים ניט דורכצודרינגען.

און אויב איר פרעגט, איר ציט מיך בא דער צונג:
אין וואָסער זכוס די פינצטערלינגען לעבן? —
אין זכוס פון ליכט — אין זכוס פון נאָמען פונק,
וואָס ניט געיַילט זיי האָבן אופצוגעבן...

וויַיל ס׳וויל די וועלט ניט בלַיבן אָפּגענארט,
וויל ניט ארויסגיין פון איר קינדער־עלטער:
„וואָס פינצטערער, זי זאָגט, מיַין קעגנוואָדט —
אלץ ליכטיקער מיַין צוקונפט און באהעלטער.

און יענע פונקטן זײַנען אויך דאָך וועלט —
זיי וועלן דען ניט אויסגעלַיַטערט ווערן?..״
אזוי האָב איך די וועלט זיך פאָרגעשטעלט,
וויַיל צו דער זעלבער וועלט איך טו געהערן.

1958

צו איינעם פונעם פאָלק

מיט דיר, מײַן פרײַנט, דעם כעזשבן כ׳פיר שוין לאנג.
מיט מיר געוווינען ביסטו אין שוועכסטן גאנג.
און ווען געפאַלן בין איך שיר א מידער
מיט צוגעפראָרענע צום גומען לידער,
ווײַל ס׳איז די ציַיט געווען ביט פאר געזאנגען,
און ס׳איז מײַן גײַסט געלעגן אין דער ניטער, —
אויך דעמלט זײַנען מיר געבליבן ברידער,
און ביידן, ווייס איך, טוט עס קיינמאָל באנק.

נאָר לעצטנס, פרײַנט, מיר ווערט אומהיימלעך־שוועך
מיט דיר, און ס׳איז דײַן שכיינעס מיר א שטערן,
ווײַל, ווי א ריכטער, יעדען טאָג די מאָנסט:
צי האָסטו אופגעטאָן, וואָס טאָן די קאָנסט,
און אויסער דיר ביט אָפטאָן ווען עס קיינער,
ווי גלײַך דערצו בארופן זײַן כ׳וואָלט אייניער
אף גאָר דער ערד, ארוף מיד רופסט, ארוף,
און אף דײַן רוף זיך אָפרופן איך פרוו,
כאָטש מײַנע אקסלען זײַנען שוין באשוועכט
מיט אלדאָס גוטס און ביזי, וואָס אף דער ערד.
דו ווייסט, ווי שווער איז אין דער הייך נאָר זײַן,
און אף קיין מיטלוועג די גייסט ניט אײַן.

און טרײַבן דיך פון זיך איז אויך קיין טאָלק,
ווײַל דו, — די ביסט דאָך אייניער פונעם פאָלק,
וואָס כ׳פרוו, וואָס כ׳וויל זיך אײַנרײדן אמאָל,
אז כ׳טראָג אף זיך זײַן ליבע לאסט, זײַן אָל.
דיך טרײַבן — א י ם פארשעמען זואָלט באטײַט,
און דו — דו טײַנעסט מיר די גאנצע ציַיט,
אז ניט צו מיר אליין מײַן טאָג געהערט —
צו אלע, אלע מענטשן אף דער ערד.

און אז מײַן קנאפּע, אויסגעהיטע קראפט —
פּאר ווײַטע, שפּעטערדיקע דורעס שאפּט.

מיר ווילט זיך גלייבן דיר, מײַן פּריַנט, און כ׳גלויב:
אויב ניט קיין ווײַטער דאָר — ניט בלײַבן טויב
צום שטיל־קלאפּן פון מײַן הארץ וועט דער,
וואָס לעבט מיט מיר באַנאַנד דאָ אף דער ערד,
וואָס גאָר מײַן לעבעדיק געזאנג געהערט
צו אים, וואָס אף זײַן שפּראך האָב איך געריעדט
צו גאָר דער וועלט, און פון דער פּרי ביז שפּעט
געפּײַנט, געפּײַלט, געשליפן האָב איך זי —
זי זאָל זײַן צירונג זײַן, זײַן לויב, זײַן קרוין...
און איך — מײַן ערשטע און מײַן לעצטע לויז:
ניט גיין פאַרלאָרן זאָל מײַן שוועדע מי,
און אויך פון די, וואָס זײַנען שוין ניט הי...

וועז אָנקומען וועט יענע פּרעמדע צײַט,
וועז ווילד וועט זײַן דאָס בילד און דער באַטײַט
פון אָט דעם אָס, וואָס איצטער איך פאַרשרײַב
מיט מאַרך פון מאַרך מײַנעם, מיט בלוט פון לײַב;
פון זיי — די טעכטער אונדזערע און זין,
פון זיי פאַרהילט וועט זײַן פון אָס דער זין
און פונעם וואַרט דער קלאַנג, פון זאַץ דער כיין...
איין וואָך צו זייער הארץ זאָל כאָטש דערגיין:
מיר האָבן אף דער שפּראך געלעבט, איין מיין
בא אלע אונדז געוועזן: ס׳זאָל ווערן ריין
די וועלט, דאָס שלעכטס אין איר זאָל אומקערגיין.

1956

• • •

און וועגן די, וואָס רינגלט־ען דיך ארום,
איך הער ניט דײַן געזאנג — דאָ בלײַבסטו שטום.
אָט וועגן די, וואָס דורכן שניי־וואוויי
דו זעסט אפילע ניט, וואָס בויען זיי,
און קאָנסט נאָך מיינען, אז פון אײַז צי גלאָז
זיי בויען דאָרט פאר דיר א צויבער־שלאָס;
אז אויך דער שניי, וואָס פאלט אזוי געדיכט,
איז נאָר אף איבערמאזערן דאָס ליכט,
וואָס שטראָמען וועט אין נאכט... וואָלסט זיכער זײַן,
אז דו אין שלאָס בעשאָלעם וועסט ארײַן
און אז באצײַטנס קאָנען וועסט ארויס —
א שטעגעלע אין שניי זיי טרעטן אויס
פאר דיר — אף אָט דעם שטעגל זיכער טרעט...
און טאָמער הערסטו, וויי עס פאלט א ברעט —
דאָס פאלט זי צוליב דיר — ניט צו דערשרעקן,
נאָר וואַרזעונג אין דיר אף אופצוועקן.
איז וווּ איז וועגן זיי דײַן לויבגעזאנג?
אויב ניט קיין לויבגעזאנג, איז כאָטש א דאנק...
פאַרשטייט זיך, אז אין דעם ביסט מער געניט:
פארטיפן זיך אין איגענעם געמיט.
אָן אָפשייד־וואָרט און אָן א זײַ־געזונט
זיך גלײַך אראָפלאָזן צום סאמע גרונט,
נאָר זיי, די פאשיעטע די בויער־לײַט,
זיי האָבן קיין געדולד ניט און קיין צײַט,
קיין כיישעק האָבן זיי נאָך דיר צו קריכן
צום גרונט — צום איך פון אלע דינגע איכן.
אזויפיל אופצוטאָן הײַנט האָבן זיי,
און ס׳ווערט שוין אָוונטיק, און ס׳שטערט דער שניי.
דאָס שטעגעלע, וואָס דאָ איז אויסגעטראָטן
פאר דיר, איז נאָך אינגאנצן ניט פארשאָטן, —

אנו־קאָרשט פרוּוו גיי צו צו זיי און זאָג,
אין וואָס האָסטו פאַרבראַכט א ווינטער־טאָג.
בא גאָר דיין שטאָלץ, צי וועט דיר דרייסטקייט קלעקן
זיך מוידע זיין (נאָך שרייבן און נאָך מעקן):
ביסט יאָמטעוודיק געווען און אופגעראַמט,
וואָס גליקלעך האָסט אין זיך צונויפגענראַמט
א פרייד־קע מיט יוגנט א באַגעגעניש,
מיט עלטערע — אין שוויגן א געזעגעניש...
גיי צו, און ווי א פאַרהאַנג שאַר אוועק
דעם שניי, וואָס צווישן אייך, און אפן וועג
צו ענטפערן אף אלץ דו מאַך זיך גרייט
אן גראָם אן שטראָם — מיט אָפּנטלעכע רייד.
דערבייַ, באָם עלטסטן דאַרט טו סטאָם א פרעג:
פארוואָס דער שניי, צו אַוונט אזא גרינגער,
ער לייגט זיך אפן האַרצן אזוי שווער?
און כאָטש פארנאכט דער בויער, מיד איז ער,
ווייַל אף קיין טאָג פון דיר איז ער ביט יינגער,
און שווער איז אים שוין אף די פיס צו שטיין, —
ער וועט אויך מיידערהייט דיין מיין פארשטיין,
און מיט די קוים זיך בייגדיקע פינגער
אראָפנעמען פון האַרץ דיינעם העם שטיין.

1959

• • •

סענטיאב. ס׳איז פראָסטיקלעך. די זון, זי שײַנט.
א רויכל ציט פון אויסגעדעמפטן טוי.
דער הימל, ווי אין יולי — לויטער־בלוי.
צי דען וועט ער פארזאָלקנט ווערן הײַנט?

ס׳איז פראָסטיקלעך. א יונג אײַלט לײַכט געקליידט,
און ס׳וויגט זיך אום זײַן בלאָנדע קודלע האָר.
כ׳וואָלט מיט דער העכסטער, מיט דער טיפסטער פרייד
אים נאָכאמאָל דערזען אידעראיאָר
סענטיאב, אין אזא פרי, באם הימל־קלאָר, —
ניט פעלן זאָל פון יונג קיין מינדסטע האָר.

1958

שטייט א שטיין

נעכטן ערשט האָסט קאַרג געראַדט.
און פון פרי ביז אָוונט־שפּעט —
אלץ געשווינגן, נאָר געקלערט,
מיט דער וועלט זיך אָנגעקערט
אָט אזוי, ניט מער, מיסטאָם,
ווי דער שטיין מיט ברויז פון יאָם.

ברויזט דער יאָם — ניט צו פאַרשטיין.
שטייט א שטיין? — נו, זאָל ער שטיין.

הינַט דו טײַגעסט נאָכאָנאַנד.
ניט צו זען קיין ברעג, קיין ראַנד
צו די כוואַליעדיקע רייד —
סײַ פאַר ווייטעק, סײַ פאַר פרייד.
נאָר אין אלץ, וואָס זאָל־סט ניט טאָן,
קערט די וועלט מיט דיר זיך אָן,
ווי מיט יענעם שטיין, ווײַזט אויס,
קערט זיך אָן דער יאָמען־ברויז.

ווער וועט וועט די פרעמדע קרעפטן
אייניקן, צוזאַמענהעפטן?
סײַדן ווינטן, סײַדן שטורעמס,
סײַדן כוואַליעס, ווי די טורעמס,
וועלן צו דעם שטיין אַרויס —
ברעגגען אים אין יאָמען־שויס...

נו, און ווײַטער וואָס וועט זײַן?
ס׳וועט דער שטיין אין יאָם אַרײַן.
ס׳חוילט דער יאָם — ניט צו פאַרשטיין.
שטייט א שטיין? — נו, זאָל ער שטיין.

וואָל דאָס אלץ אזוי פארבליַבן?
ביז צום טאָד זיך ניט דערקלייַבן?
וויַיל דאָס אלץ איז גוט אין לידער:
האָסט א יאָם, האָסט א גראניט.
איז דער סאָף ניט בלענדבדיק,
האָסט קיין סאָף ניט — ענדיק ניט.

מיט א הארץ פון פלייש און בלוט
איז ניט גוט — וואָס הייסט ניט גוט!
ס׳איז דאָס הארץ — פון גאָט א שטראָף, —
ס׳פרעגט אלץ: וואָס וועט זיין דער סאָף?

1956

פינף לאמטערנס
אף מײַן גאס

פינף לאמטערנס אף מײַן גאס —
פיר פון זיי מיר לייכטן.
אײנער בלײַבצלט, ווי פאר קאס,
לייכט ניט, ווי זײַן גלייכן.

ס׳איז מײַן גאס מיט שניי פארפוכט
הויך פון בײדע זײַטן,
קוים א שטעגל אפגעוווכט,
נאר די פיס צו בײַטן.

אונטער שײַן דער שניי איז קלאר,
פריש, ווי ערעוו ניי־יאר;
ס׳איז דער קאפ — אין נײַעם יאר,
און דאס הארץ — אין האיאר.

ערעוו ניי־יאר איז קעדײַ
זיך א כעזשבן געבן:
ווי דאס אלטע איז פארבײַ,
ווי אין ניי־יאר לעבן.

וווּ אין לייכט דער שניי באם ראג
ס׳אלטע יאר באנײַט דיר,
שא נאך שא און טאג נאך טאג —
דורכגיין זאל פארבײַ דיר.

קוק זיך אײַן און צייכן אפ
אלץ, וואס דיר איז טײַער;
ס׳איז אין אלטן יאר דער קאפ,
און דאס הארץ — אין ניי־יאר.

צווישן טובקלס לאז ניט דורך
אויך אט דעם לאמטערן,

וואָס אומיסטן שטייט, מיר דוכט,
יאָמטעוו צו פּאַרשטעַרן.

אים באַלייַכטן אַלע פּיר,
אים אַליין איז לייכטיק.
דאָס, וואָס פּינצטערקייַט איז מיר,
איז פּאַר אים ניט וויכטיק.

פיר קאַמטערנס, ווי די פּריינט,
מיך מיט לייכט הייַנט גריסן;
דער, וואָס מאַכט מיר פּינצטער הייַנט, —
זאָל פון לייכט ניט וויסן.

1956

ניט יאָג די נאכט
מיט פלעקענער

ס׳איז נאכט אין שטוב, אין דרויסן,
ס׳איז נאכט אף גאָר דער וועלט, —
האָט ער א פויסט א גרויסן
דער נאכט ארויסגעשטעלט.

געשראָקן זי, געוואָרנט,
מיט פלעקענער געיאָגט, —
ס׳איז ליבטיק ניט געוואָרן,
ס׳האָט אלץ נאָך ניט געטאָגט.

מיט האָנטעכער געטריבן
דורך פענצטער אוז דורך טיר, —
דער כוישעך איז פארבליבן
ארום אזוי ווי פריר.

ער האָט געבראָכן שויבן,
דעם קוימען אופגעמאכט;
ס׳איז אונטן נאכט אוז אויבן,
אוז טיף אין אים איז נאכט.

ער איז אראָפּ פון זינען
פאר קאָטס אוז פארדראָס:
פארוואָס זויל ניט באגינען
אוז פינצטער איז פארוואָס?

א רוהעך צי א קהנדעס
אין נאכט האָט זיך צעלאכט:

א מענטש, ווי דו, ווי קומט עס,
דו האָסט זיך ניט דערטראכט:

דער כוישעך זאָל אנטרינען —
א לייכטע טראָג אדיין.
אוך אויב ס׳וועט ניט באגינען,
וועט כאָטש ניט פינצטער זיין.

1955

צוויי קריזן

אָט דאָס, וואָס פירט אָן מיט דיין פינגער באַם צייכ׳נען א קריז
אין פיַכטלעכן זאַמד צי אין טרוקענעם שמוציק אף די וועגן,
באצווינגט זיי, די קעגנערישע ברעגן, צו קומען אנטקעגן,
אין פרידן צוזאַמען זיך שלַיסן, און פרוּוו זיי — צעריַיסט.

און פרעג ניט, ווער איז זי אין דיר, די פארהויל׳ענע מאכט,
וואָס וויַזט דיר אין ביניען דיַין ציגל וואָס שעגער באזעצן,
זאַגט אונטער דיַין לעבן צו בויען לויט שיינקיַיט־געזעצן,
און רייצט אָן אף איר, אף דער שיינקיַיט, דיַין בלוט און דיַין מארך.

איך וויס ניט איר נאַמען, איך שפּיר נאָר, — זי פירט מיך, זי שטויסט
פון קריַז אינעם זאמד ביז צום קריַז, וואָס א וועלט איז די גרויס.

1959

אין פריידן צו דערציילן

• • •

ניין, ביז מיר לייכט דער טאָג, באנאכט — די שיין פון צאָפן,
און איבער מיר דער הימל פרייַ — אן אויג די גרויס, —
איך וועל ניט מיד דורך דעם אַרויסקוקן און האָפן,
זיך פילן, זוי א קינד בא גאָר דער ערד אין שויס.
און זען אף טויזנט יאָר צוריק און טויזנט יאָר פאָרויס.

1952

ווי וואָלט איך לעבן דאָרט?

ווי וואָלט איך דאָרט אָן גרויסער לייבשאפט קאָנען לעבן?
פון שענסטער ברודערשאפט ווער וואָלט פארפוילט דאָס אָרט?
וווּ ס׳האָט געהרישט א וואלד, איז איצט א מידבאר דאָרט,
און איך — אף מענטשן־שפראך כ׳וואָלט דאָרטן ניט געטאָרט
דעם דאָר פארשניטענעם מײַן טיקן געבן,
און אפשטעלן מיט גוואלד מײַן לעבן — כ׳וואָלט א מאָרד
באגיין, וואָס קיינער וואָלט מיר עפשער קיינמאָל ניט פארגעבן.

ווער וואָלט געגלייבט: אין לייבן רינג פון פרוי און קינדער —
אן אוול בין איך, און אז עס זויגט מײַן מארך א שלאנג:
אז עפשער, גאָט וויסט ווו, פארדאָרבן איז מײַן גאנג,
אז עפשער ערגעץ־ווו געבליבן כ׳בין אהיינטער,
און ס׳איז מײַן אָטעם לופט ניט ערלעך א פארדינטער,
אויב איך בין ניט מיט די, וואָס זײַנען אָפּ אף לאנג
אין לאנד פון שבי און ווי און גרוילבדיקן ווינטער.

די לעצטע זײַנען אָפּ — ס׳האָט זייער טראָט פארשלונגען
דאָס אייביקע געטופּ פון פיס, וואָס לעבן הייסט;
און ווי יעסוימים ווי פארשעמטע, ניט געטרייסט —
די לידער זייערע, וואָס האָבן אזוי דרייסט געקלונגען,
אודאק אין קלעם אף קיינמאָל וועלן אויסגעליזט,
און אלע זייערע די שענסטע בעסטע טוהנגען —
פארישוואַרצט, פארמעקט, פארעכנט זיי פאר אלדאָסביין...

איז ווי וואָלט איך דאָרט עפענען דאָס מויל צו זאָגן:
גוטמאָרגן, קינדער, אײַך, גוט־אָוונט, לייבסטע פרוי.
כ׳וואָלט, ווי א בארג געשטומט, און ווי א פעלד אָן טוי
געוועלקט, און אויב א קוואל וואָלט זיך אדורכגעשלאָגן,
א שטראלנדיקער קוואל — ער וואָלט געוואָרן גרוי,
פון קוק מײַנעם אף אים — ער וואָלט פארקילט אזוי,

אז ער וואָלט שפּיל׳עווּדיק זיך ווי׳טטער ניט געטראָגן:
מײַן וועלט איז כּאַרעוו, און כ׳וּיל זי ניט אין אופּגעבוי!
כ׳וואָלט דאַרט געוואַרטט: וועט וועט דעם גרויסטן לייגן ווידער?
די זײַלן שוניצן, פּעגצטער שניידן צו דער זון?
און איצט, א לויב צו גאָט, איך בין באפרייט דערפון:
איך שפּאַן אין יאָך מיט אַלע מיינע פּריינט און ברידער,
און גרינגער וועלט מײַן צאָר און לייבדער איז מײַן וויי;
און ס׳טרעפּט, איך זאָג צו זיך אליין און אויך צו זיי:
אז אונזער גרויסער בראָך אמאָל מיר טוט ניט באנק.

ווי׳ל די, וואָס זייען איצט מיט טרערן דעם פארזיי, —
זיי זייען זיך דאָס רעכט צו שניידן מיט געזאנג.

1951

דאָס אָרט פון לינקס

וואָס מאכסט זיך נאריש, מענטש, טו נאָך פון לינקס דעם שאָכן,
וועג ער איז האלבע נאכט צום שטעכ־דראָט געקראָכן,
אף בלייבן ליגן דאָרט — האָט ער זיך דען פארטראכט,
אז דו וועסט שלאָפן רויק הינגט א גאנצע נאכט
און ערשט גאנצפרי דערזען, אז לינקס דאָס אָרט איז ליידיק?
געטראכט האָט ער נאָר אייגנס: אז ער איז שטארק באַליידיקט
אומזיסט־אומנישט... און עפשער קיין וואָך ניט געטראכט?
(פאר קייגעם זיך קיין קאָרבן ניט געבראכט)
ארויס זיך פרייַ מאכן און האָט דעם כעזשבן גיך געמאכט:
אז ס׳איז דאָס לעבן סיַ־וויסיַ ניט ווערט קיין גראָשן, —
ארוף אף דעם פארווערטן פאס און איז ניטא שוין.

און דו? דו טראכסט דאָך איצטער, ווי זיַין אָרט פארגעמעסן,
קעדיי עס זאָל ניט אָנקומען א צווייטן וועמען.
(וואָס דען, וועסט טראכטן, ווי זיַין אָנדענק ניט פארשעמען!)
וויַיל ווי ס׳וועט ווערן טאָג — פארכאפן קאָן א צווייטער,
און פאָרט דאָס אָרט אף לינקס איז אף א פינגער בריייטער,
דער צוואָק דאָרט פעסטער האלט, די ברעט — געהובלט מער, —
פארשטייט זיך, אז דאָס אָרט אף לינקס צו דיר געהער.
וויַיל דיר האָט שטארק הערעסן שוין דאָס שלאָפן מויל צו מויל,
וואָס ווי אן אָפגרהנט אָפן איז און פול מיט גרויל
און קלאָפעס פיצטערע... איז, מענטש, זע זיַי ניט פויל.
אף וועלכן שטאפל זאָלסט ניט שטיין פון אויסגעדאכטן לייטער,
איז וויכטיק פאָרט, אויב ס׳איז דאָס אָרט כאָטש אף א פינגער בריייטער.

נאָר וואָס וועט זיַין, ווען פלוצעם קומט דיר א געדאנק:
ווי ער, פארלאָזן האלבע נאכט די ברעטער־באנק,
צוליב א נויטבאדערפטיקייט, ווי ער, אין גאס ארויס,
און דאן, צי זיַין געדאנק וועט געבן דיך א שטויס,
א צי אהין, צו דעם פארווערטן פאס און — אויס...

גלייב מיר, וועסט קיינעם דאָך דערמיט ניט טאָן קיין שלעכטס —
א האלבע ווינטער־נאכט וועט מענטשן אָטעמען זייַן גרינגער,
און אָט דאָס אָרט אף לינקס, וואָס ברייטער מיט א פינגער,
גאנצפרי פארנעמען וועט דער שאָכן, וואָס פון רעכטס.

1951

• • •

און אז די ערד איז דאָ געפֿראָרן —
דאַרף אויך דאָס הארץ פֿארפֿראָרן זײַן?
כ׳בין ניט אַט דאָ אף איר געבאָרן —
אף אָט דער ערד פון צאָר און צאָרן,
און ניט אין איר איך ווילְ ארײַן.

און אז די שארף פון אלע שפּיזן,
וואָס שמידט מיך צו צו אָט דער ערד,
איז אין מײַן האַרצן אָנגעוויזן,
אין לײַב, אין לעבן, אין געוויסן,
אין שטערן־הויך פון מענטשן־וחערט, —

וועט דען דער שטערן טאָן א ציטער?
דאַרף דען פֿארטובקלט זײַן דער בליק?
און קעגן ביקס אין האָנט געבויטער
פון יונגן אופֿגעהעצטן היטער
דאָס הארץ וועט אָפּטרעטן צוריק?

און אויב עס פֿלאָגט דיך דאָס געיאָמער
פון מענטשן־לײַב, וואָס וועלט געפֿלאָגט,
ווילְ ס׳איז קיין אויסלייזונג ניטאָ מער
פון אָט דעם שיידים־קסאוו — דעם „באָמער",
וואָס יעדער אף דער פֿלייצע טראָגט, —

דאַרף דען דאָס הארץ פֿארפֿראָרן ווערן —
ניט אויסהאלטן דעם שוועדסטן פֿרוווּ?
אזויפיל ליבסטע ווילן הערן,
אז מיר צום לעבן נאָך געהערן, —
מײַן הארץ, זײַ וואַך, צו דינסט שטיי אוף!

פֿאר זייער פֿרייד געוועזן ביסט אַרעוו —
איצט זײַ א שוטעף זי אין צאָר,

אין ליכט, אין זון איז אייער דאָר אוף,
אין וועלט געוואָרן איז אייך כאַרעוו
דורך אייגעם און דעם זעלבן גזאר.

איז זאָלסט, מיין האַרץ, זיך ניט הערוועגן
צו אויסבאַהאַלטן זיך אין ווייַ;
דורך דיַינע אויסדערוויילטע וועגן
דו טראָגסט א טרייסט־וואָרט וויי אנטקעגן, —
אז זיַין געטרייסט זאָלסטו מיט זיי.

1950

ס׳האָט די קלעם מיך ניט צעבראָכן

איך וועל גאָך אומאָל דערלעבן
יענע גוטע שעה,
וועז כ׳וועל דיר אין ענטפער געבן:
לאָנד מיינס, איך בין דאָ!

כ׳בין נאָך אף דער ערד פארבליבן,
ס׳אָטעמט נאָך מיין דיך —
אף צו לעבן, אף צו ליבן,
אף צו לויבן דיך.

ס׳האָט די קלעם מיך ניט צעבראָכן,
ניט געמאכט מיך קליין,
כ׳בין ארויס מיט א ניצאָכן
איבער זיך אליין.

כ׳האָב דאָ דיינע פיינט געטראָפן,
סאָבים — ניט פון הינט;
קאָפ צו קאָפ בין איך געשלאָפן
מיט די ערגסטע פיינט.

און גאנצפרי — אפסניי באגעגנט
זיי אף יעדן קער:
וועז דו האָסט קיין אנדער וועג ניט —
מוז דיין וועג זיין דער.

ניין, צו זיי כ׳האָב ניט געטיינעט —
צחפיל זיך געשעמט;
זייער שאָטן אף מיין שיין האָט
זיך ניט אָפגעזעצט...

כ׳האָב דאָ דיינע פריינט געארעמט,
ס׳האַרץ זיי אויסגעהעחט:

אייגע — האָבן מיך דערוואַרעמט,
אנדערע — געפֿלעכט.

עלטסטע פרייַנט — די קעפּ געבויגן
און ביז בלוט — געקלעמט:
איך די צוויטע אין די אויגן
קוקן זיך געשעמט...

וייַער וויי פֿליגט מיך באַצווינגען.
מיט פּאַרפֿרעסטע ציין,
אָנשטאָט וויינען פֿליג איך זינגען,
זינגען ביז געווין.

זי — מײַן לעבן האָט געליטערט,
זי — מײַן רייַנסטע לידל,
אלדאָס שלעכטס פון מיר דערוויַטערט
און מיך אויסגעהיט

פון פּאַרצוויפֿלונג, פון שיגאָען,
מיר געשטאַרקט די הענט,
אין די פּינצטערסטע פון שאָען —
צו דיר לייכט געוואַנדט.

איך זאָל נאָך אמאָל דערלעבן
יענע גוטע שאָ,
וואַן כ׳וועל דיר אן ענטפֿער געבן:
לאַנד מײַנס, איך בין דאָ.

1952

איך לעב דאָך נאָך...

איך לעב דאָך נאָך, אָן איר הייבט אָן שוין צו פארגעסן.
א קעלט עס ווייט אומאָף פון אייַערן אן אָס,
נאָר ניט אף אייַך איך טראָג איך האַרצן א פארדראָס, —
אף זיי, אף זיי — אף אָט די טויזנטער מעסלעסן,
וואָס כ׳בין מיט אייַך באַם טיש צוזאַמען ניט געזעסן,
באַם ברויט און זאלץ, אָן ווייַן באַם פולן קאָס, —
אף זיי, אף זיי עס וואקסט איך האַרצן א פארדראָס.

דורך רעגן, שניי און שטורעם לויפן כ׳בין קאפאבל —
אף צו הערפילן אף דער האַנט די לאָסט פון אייַער בריוו,
וואָס איז די איינציקע, פארשפעטנדיקע שיף
אין יאָם פון מייַנע לייד — אין ווירבלענדיקן מאבל,
די שיף, וואָס קערט זיך אום אלץ לייזיקער פון וועג,
פון מאָל צו מאָל — שטייט צו אלץ ווייטער פון מיין ברעג.

מיט בענקעניש אין ביין און ברענענדיקע אויגן,
מיט נאָך ניט אָנגעפרעגטע דורך קיינעם מעשהנאס, —
איך בויער דורך די בריוו, די ווייַט, די שטאָט, די גאס,
די וועגט פון שטוב, וווּ כ׳האָב א לייבן דאָר דערהויגן,
און אויך די ציַיט, וואָס האָט א הויכן צוים פארצויגן —
אן אָפגרונט אָנגעמערקט צעווישן מיר און אייַך:
ניט ווינטדיק, ניט ווינטבדיק — מיר זיַינען פאַרט ניט גלייַך.

מיַין גאנג איז אָפגעצוימט, מיַין וועג איז אויסגעמאָסטן:
איין שפאן פון וועג, וועג כ׳מאך, איך טראָט — אף לינקס צי רעכטס, —
ניט האָבנדיק דערהבי אין זין קיין שאָטן שלעכטס, —
א קוק דעריאָגן וועט מיך פתנעם הויכן פאָסטן...
און אייַער וועג — אף אָט דעם טראָט איז לאַנגער פאַרט,
און די פארגעסנהייט — אף אים פאר זיך געפינט אן אָרט.

איז וואָס וועט ווייטער זיַין, איז וואָס קאָן זיַין שוין שפעטער,
אויב איך וועל לעבן נאָך, נאָר איר וועט זיַין שוין מיד

פון בענקשאפט שטעגדיקקער, פון זײַן גאָר צוגעשמידט
צו אײַן גאַנצן, וואָס אויסבלײַבן זיך וועט ער
דורך יאָמטעזוחדיקע טעג און וואָכנדיקסטער וואָך,
דורך ציַט, וואָס הילט אויס יעדן אויסגאנגסלאָזן בראָך.

און אָפרופן צוריק מיך, ווי באם טויט זיך בעטן,
ניט אף קיין האָר הערגעעטערן, ניט גריסן פון הער ווייַט;
אָט ווי א קייט פון בערג זיך אויסגעצויגן האָט די ציַט,
וואָס ניט פאר מענטשן־קויכעס זי אריבערטרעטן,
און גאָר א נעס, א נעס א ליכטיקער דארף טרעפן,
די טויערן פון טויט צוריק זיך טאָן זאָלן אן עפן.

נאָר איך — איך גלייב אין ניסים ניט? כ'דערוואַרט קיין וווּנדער?
אָט דאָ הערשפאנגען זאָל איך אים — מיַן אָפגעריבטן וועג?
א שלאכט פארביטערט איך פיר דורך אלע נעכט און טעג —
מיַן ליעצטן אָטעם ניט צו אָפגעבן דער טוהדרע,
מיט אייַך צו זיַן די ליעצטע מיַנע ערדיקע מעשלעסן, —
איר זעט, איך לעב דאָך נאָך, און איר הייבט אָן שוין צו פארגעסן.

1952

אין שוואַרצן קריַיז

ביז אַיך וואָלט דורכמאַכן דעם שוואַרצן קריַיז,
וועסטו, מיַין ליבסטע, ווי א טויב זיַין וויַיס.
און אַף דיַין פּאָנעם וועַרן וועט פּאַרטיפט
אָט יענער קלוגער שוידערהאַפטיער שריפט,
מיט וועלכן ס'שריַיבט די ציַיט אַף אונזהזער זיַין
די האַרבע וועַרטער: אַנהערש קאַן ניט זיַין...
נאָר דיַינע פּרעמדלעך־טרויעריקע בליקן,
און נאָך דיַין האַנט, וואָס איך וועל פּרוון דריקן,
און נאָך דיַין שטומען פּאָלן צו מיַין ברוסט,
וועל איך הערקענען די, וואָס כ'האָב געוווסט
אמאָל, וועַן לעבן האָט געהייסן: וויסן;
אמאָל, וועַן איך האָב זיך אריַינגערִיסן,
ווי א פּאַרבלאָנדזענדיק, ווי א געוויטער,
אין אלע דיַינע אָדערלעך און גלידער,
אין אלע דיַינע קילקיַיטן און שווייסן;
אמאָל, וועַן לעבן ליבן האָט געהייסן...

נאָר נאָך דיַין זיך הערגענטערן פאמעלעך —
אין דיר פון מוטערשאפט הערקענען וועל איך
די פּוסטע מאָס, וואָס וועט דיך נייגן בליבנד
צו אים, צום וויידערוווקס פון קינדערס קינד —
געבוירן, ווי א ריטל אובטער וויבט...

און נאָענט זיַין כ'וועל דיר, וועַן זען וועט קיינער,
און טרייסטן וועסטו מיך, וועַן זיַין כ'וועל אייגער.
און נאָר דער צאָר פון אָנווער וועט זיַין עכט
אין דיַינע רייד — דאָס אָפּגעבן גערעכט
דער ציַיט, וואָס האָט דיַין קאָפּ געמאכט מיר וויַיס,
ווי א געשאָנק, א טרייסט און א באַווייַז,
אז דו האָסט מיטגעמאכט מיט מיר דעם זעלבן קריַיז.

1951

איך בין זײַן פרוי

איך דאַרף קיין טרייסטונג ניט, איך מאַן קיין מיטלייד,
מיט גאָר מײַן ביטערקײַט כ׳וועל אײַך פאראכטן,
אויב נאָר ס׳וועט עמעצער פון אײַך א טראכט טאָן
מײַן צאָר צו ליידערן געפֿינען מיטלעך.

איך בין זײַן פרוי... איז דאָס אלײן דען וויניק,
קיין פרעמדע טרייסט־ווערטער איך זאָל ניט דאַרפן?
וואהין דער אומגליק זאָל אים ניט פארווארפן,
וועל איך דאָך זײַן מיט אים באהעפט און אייניק.

איך בין זײַן פרוי — באטראכט נאָר אַט די ווערטער!
איר זוייסט דען, וואָס די ווערטער, זיי באטײַטן:
מײַן טרויער־פרײַבט — מײַן יאָמטעוו דער פארשטערטער,
כ׳וועל דיך אף קיינע סימכעס ניט פארבײַטן.

זײַן פרוי בין איך — זאָל מיר אלס אַנשפּאר דינען
מײַן פרייד אַט די, וואָס אויך מײַן שווערער בראָך איז,
און אים זאָל אַנקומען די אלע בראָכעס,
וואָס מענטשן גיבען אים, אויך איך דערײַנען.

איך בין זײַן פרוי, זײַן פרײַבט זײַן לײַבהעך נאָענטער;
כ׳צעבײַס אמאָל דאָס לײַב, איך זאָל ניט וויגען,
נאָר קיינער זאָל פון אײַך ניט וואגן מײַנען,
אז איינער ער דורך מיר וועלט א דערמאָנטער.

איך קאָן דען אָפּשיידן פון פרײַבט מײַן לײַבן,
אים אויסטייטלן וויל קאָן איך זיך דערוועגן,
פון גאָר דער וועלט, פון יענע וויסטע וועגן,
וווּ זײַנע בריידער זײַנען איצט פֿארטריבן.

און אויב איר וויליט דעם ריינעם, שיינעם עמעס, —
זיי מויכל, ליבער, מיר דאָס הארבע וואָרט, —
אויב ס׳איז דאָס בעסטע, שענסטע איז דער קלעם איצט, —
דארפסטו זײַן דאָרט, איז איצטער דאָרט דײַן אָרט.

1956—1952

• • •

קלײַ־קלאַפּ אין גאָלדן־טיר...
(פון א פאָלקסליד)

קלײַ־קלאַפּ אין גאָלדן־טיר —
קלאַפּט מײַן אייניקל צו מיר.
קיינמאָל האָבן קיינע טירן
ניט געפילט אזוא באַריר׳נג
קלײַנע פינגער׳לעך פון פּיר:
קלײַ־קלאַפּ אין גאָלדן־טיר.

עפּן, זייַדע, עפּן אוף —
כ׳זע׳ל דיר אף די קנעי ארוף,
טאָן דײַן קאָפּ צו זיך א בויג,
דיר אריַינקוקן אין אויג:
וויפּל ליבשאַפט — וויי איז מיר:
קלײַ־קלאַפּ אין זיַידער־טיר.

זע, געדענק זשע, וווּ איך האָלט:
כ׳זע, מע פּירט דיך מיט געוואָלט.
בא די זיַידן — וועכטער צוויי,
וועכטער צוויי — אָן וויי צו וויי,
און דער דריטער — פֿאַרויס דיר:
קלײַ־קלאַפּ אין אײַזן־טיר.

פרעגט, פֿאַר וועמען אזוי פרעמט פּאַרוואָס
היט א טיר דיך מיט א שלאָס,
ר׳גל־אײַזן אין דער מיט,
שטילע, שטילע וועכטער־טריט,
און נאָך שטילער ריגט א טרער:
קלײַ־קלאַפּ מע קלאַפּט ניט מער?

וויפל ניסים דארפן קומען —
אָט דאָס איז בייצוקומען,
וועלן זאָל פון איז גאָלד...
נאָר חער גוירל האָט געוואָלט,
צי דאָס מאָל האָט געשפילט —
שפילט דאָס אייניקל מיט מיר:

קליפ־קלאפ אין גאָלדן־טיר...

1958

א גרוס דורך פּיַער

פון וויקדן שטייך און גלייַעבדיקן זאמד — מיַין איבחזל.
אף גאָר וויַן לעבן און ברייט כאָטש זיַין איין שפּאן פון גריינס זאָל,
דאָס מידע אויג אף דעם זאָל אָפרוען א ביסל...
און פון מיַין לעצטן אויצער־רייַך דאָס גאָלד'נע שליסל
פארשלאָסן האָט דער יאָם, און ס'ליגט שוין אף זיַין דעק;
דאָס לעצטע רעטונג־שיפל אָפגעשיקט צום ברעג:
פון קוק צו קוק טרעט אָפּ פון מיר אלץ וויַיטער, וויַיטער...
פון א צעקלאפטער שיף דאָס רעשט כ'צינד אָן א שיַיטער,
און אף א צווייטן, דריטן טרוקן האָלץ איך קלייַב...
נאָר מער, ווי אף דערוואַרטעמען באָאכט דאָס לייַב,
איך ווייל דורך דעם — דורך א פּאַרוואָרפן פּיַער, —
נאָך לאָזן וויסן אייַך, ווי נא'נט איר זיַיט, ווי טיַיער.

1953

דאָס קישעלע פון שאָלעם

וואָס רייסטו אוף דאָס קישעלע פון פוך,
געהיילט אין שווארצן מענטעלע פון סאמעט?
דו, בלייבדער יונג, אין האַרצן בעסער יוך —
דאַרט וועסטו עפעס אופזוכן מיסטאמע.

קיין מעסערס זוך דאַרט ניט — דיין מי אומזיסט,
און קיין קלייזיַען דאַרט וועסט ניט געפינען;
איין טראָט פון וועג וועג כ׳מאך — אין מיר דו שיסט,
נאָר איך — אין דיר מיר קומט נאָר ניט אין זינען.

איעדעס פעדערל דו טאפסט דאַרט אויס,
פארזעעדיק דערביי צוויי גרויסע פליגלען,
וואָס טראָגן מיך פון אָט דער קלעם ארויס —
פון הייסטער אליע שטעדל־דראָטן און ריגלען.

וואָס נאָר פאר נויט זיי ברענגען מיך צוריק
און לאָזן מיך אראָפ אין טאָל פון ליידן,
וואָס ניט אריומצוכאפן מיטן בליק
און ניט מיט וועהטער זיי ארויסצורייסן.

וווּ אויסגאנגלאָזיקייט מיר רופן: דו,
פון זיין און ניט־זיין איז ניטא קיין צווישן;
וווּ טויטער גלייכגילט דריקט דעם קאָפ אונדזו
צום שטרויענעם, צום אויסגעדארטן קישן.

בייג אָן דעם קאָפ, כ׳וויל זאָגן דיר געהיים:
דאָס קישעלע האָט זייער לאנג געוואנדערט,
פון דאַרט, וווּ ס׳איז אמאָל געווען מיין היים,
און וווּ כ׳וועל עפשער קיינמאָל מער ניט זיין דאַרט.

דאָס קישעלע איז קליין, נאָר שטעלט זיך פאָר
אף דעם צוויי קעפ — א שווארצער און א בלאָנדער,

און באק צו באק... ביז הייַנט כ׳זוך אָפּ א האָר
פון ״ענעם לייכט־און־שאַטנדיקן פּלאַנטער.

דאָס קישעלע איז העל־באזונטע וואָר,
וואָס קומט ביז הייַנט באנאכט צו מיר אין כאַלעם.
גיט זוך קיין קריג, קיין מעסערס זוך ניט דאָרט —
דאָס קישעלע איז דאָך דורכויס פון שאָלעם.

1951

אף ווי סטע וועלדער...

וואָס בילן זיי, די הינט? — אף זייער קאָפּ!
דאָס לויפֿטע ביסל שנעלער פֿון רויבן אָפּ.

וואָס טראָגן זיי, וואָס ברענגען זיי דער וועלט?
א נייַער אומגליק האָט דער וועלט פֿארפעלט?

וויזוט אויס, א נייַער — זיי דערקענען ביט
זיין רייַך, ביט זיין ווונקס, ביט זייַגע טריט.

דעם אלטן וואָלטן זיי דאָך גלייַך דערקענט.
פון אים זיי וואָלטן זיך גאָר אָפּגעוועדט.

אף זייער קאָפּ — וואָס וואַקסן זיי, די הינט?
דאָס לויפֿטע ביסל רו פון אויג פֿארשווינדט,

וואָן לייטיק איז אין שויב, מיר וואָלט געדאכט:
אף דער לעוואָנע בילן זיי... די גאכט

אין שויב איז אָבער שווארץ, — אן אויג שטעך אויס, —
דער אומגליק קאָן אריין און ביט ארויס...

און פלוצעם זעערט פֿארשטיפט דאָס בילערייַ.
וויזוט אויס, דער אומגליק איז אדורך פֿארבייַ.

איז טראָג זיך וויַיטער אָפּ און ביט פֿארלויף
ניט אף קיין אויגנבליק אין שאָכנס הויף —

ניט לינקס, ניט רעכטס, און אף דער צענטער גאס,
אף שמאָלסטער גאס ניט זיין וואָלסטו קיין גאסט.

פון הויך און ניידער אָפּגעשיידט וואָלסט זיין,
אויך צווישן זיי דו כאפּ זיך ביט אריין.

אף גאָר דער לענג פון לאנד — ביז וויַיטסטן ראנד —
פון אונדזער גאכט און טאָג וועגד אָפּ דיין האנט.

פון באַענט אַפּטרעטן כ׳וועל דיך פארפליכטן,
און צו דאַער פרוימד — ביט וועמדן דיך, ביט ריכטן.

אין וויסטע וועלדער סיַידן... ערן־וואַרט,
אף גאָר דעד ערוד איך זע פאר דיר קיין אָרט.

איז וואָס זשע מיר איך אף די הינט זיך צאַרענען?
זיי ברענגען דען דאָס בייז? — דאָך נאָר זיי וואַרענען.

1951

• • •

אוואדע וואָלט פֿארשטעגדיקעכער דיר זײַן,
ווען כ׳זאָג: דאָס ישטעגל פֿירט אין וואַלד אַרײַן
און ברענגט דיך צו א שטילער מענטשן־ווינקל,
באָר ישטעל זיך פֿאָר, ווען כ׳זאָג, צו דיר־ישטוינקל,
אז ס׳איז די גאַנצע מײַסע אויסגעטראכט,
צי א פֿארבײַגעדענקניש, ניט דאָ געדאכט,
אז דאָס איז ניט קיין ישטעג און ניט קיין וועג —
דאָס זײַנען לאַנגע וואָכן, שווערע טעג,
וואָס וויקלען זיך צעווישן שטאָם און שטאָם, —
וועסטו פון מיר דאָך לאָכן מינאסטאָם:
ער הייבט שוין וויידער אָן מיט זײַנע געמג —
אזוינס צו ברײַען — מיר א רײַע ברענג...
איז וואָס וואָל איך דיר פֿארא רײַעס ברענגען,
אז דו — דו קומסט אין וואַלד נאָר צו פֿארבערגען,
מיט פוילן מויל צו טריבקען פון זיין לופֿט,
פון פֿעך, אין וון צעשמאָלצענעם, דעם דופֿט,
פון הייך און בידער זײַנעם צו געניסן,
זיך אין געפֿענק אין אָפענעם פֿארשליסן,
און ס׳קומט דיר קיינמאָל, קיינמאָל אין געדאנק,
אז גיין אין וואַלד באטײַט אן אנדער מאנג:
א קוק ארוף — דעם וואַלד ניט אויסצוצייכן,
א קוק אראָפּ — דאָס דאָרף ניט אויסדערציילן.
און בליבסטו ישטיין — פון אָרט זיך ניט צו רירן.
פרוווו גיין — וועט דיך דאָס שטעגעלע פֿארפירן,
ארופירן דיך אף אזויבע וועגן,
וואָס האָסט קיין נאָמען ניט פון זייערטוועגן,
וווּ מיטן שטילן וואַלד קומסט אָן אנטקעגן
א רוישנדיקן טהאָם, וואָס קערט פון דעק,
באָר דאָ און דאָרטן א לעוואָנע־פלעק,
צי דורך א וואַלקן־רויך א שטראָל פון זון,

וואָס פֿלוצעם אופגעציטערט ווערסט דערפון,
ווי פון א פריַינטס א גליַיכגילטיקן קוק...
נו, וואָס? — מיר דאכט, אף הייַנט וועט זיין געזונ?
אין נאקן כ׳שפּיר דאָס ווינטעלע פון צוֹפֿן —
דאָס וואָלד־גערעפּנק פֿארבליַיבט שוין וויניק אָפֿן...

איז אויב אזויגס מיט דיר דאָס ניט געטראָפֿן,
און ס׳זאָל ניט דאכטן דיר, ס׳איז אויסגעדאכט, —
אין פּריַער טוויבן־שאָ צי שפּעט פֿארנאכט
מאך דורך דעם וועג, וואָס איך האָב דורכגעמאכט.

1959

דער וויזוי פון סאָקראט

בארויק זיך, מיין פריינט, קיין ציטער כ׳וועל ניט טאָן,
ווען איך וועל אויספיקן דעם פסאק פונעם גערעכט.
כ׳האָב זיך צו אים געגרייט, כ׳האָב זיך אף דעם גערעכט —
ניט יעדערער א טויט זיך אויסקלייבן פֿר קאָן.

און מיר זיי האָבן פֿארט אין דעם געטאָן צוהליב, —
זאָל זיין פון זייער שוואכקייט, ניט פון גרויסמוט־וועגן, —
אלציינס, דו וועסט, ווי רויק כ׳עיי דעם טויט אנטקעגן,
וויש אפֿ, מיין פריינט, די מענטשן־קלאָפּ פון דיין לעבן.

אזויפֿי יאָר געלעבט דיך טאָג־אויף, טאָג־אויס:
דער עכסטער שאָץ דער מענטשלעכער — נאָר זי, די לאָגיק,
דאָס איבעריקע איז אי נעבעכדיק, אי קלאָגיק —
פארדראָס אוך שרעק אוך קאָס פון האָרצן רייס ארויס.

דו האָסט געהערט די לעצטע דייד מיינע, אָט דאָרט?
האָסט גוט געהערט? האָסט ניט באמערקט קיין וויהערשפרוכן?
איך מיין, א קעגנער מיינער, גוט ווען ער וואָלט זוכן,
א דורכבריס אין געדאנק געפינען וואָלט ער פאָרט.

געדאנקען כ׳האָב באהעפט, דערנאָך זיי קעגנשטעלט,
אף כוואליעס אומגעיאָגט, דערנאָך געשטילט אין האפן,
וויי ס׳וואָלט מיין וואָרט אף נאָר דער וועלט געהאט צו שאפן,
צעשטערט ביז טהאם און וויידער אופגעבויט א וועלט,

וווּ איך וועל זיין אין אייר, וויי דו און וויי פלאטאָן...
דער־מאָנען ט׳איר א פריינט כאָטש אייגמאָל אין א רו־טאָג? —
איז וואָס באטרעפט פאר מיר דאָס גיפטן־גרואָן ציקוטא,
וואָס קאָן עס שאטן מיר צי עפעס שלעכטס מיר טאָן?

כ׳בין שוין ניט יונג, א וויטער וועג מיך מאכט שוין מיד.
וואָס בין איך דען? א זאָק נאָר אן אייגנגעשפאָרטער?

כ׳וויס, אלטע לייט אין וואסער ווארפן פלעגן ספארטער —
צו לאסט די יונגע, שטארקע זיין זיי זאלן ניט.

אין מיינע שפעטע יאר דו טוסט שוין אפט א קלעער:
תאסט דאך געקענט איינגאנצן ניט געבאָרן ווערן;
אט בייַדן אייך ניט זען צי אייער וואָרט ניט הערן,
אט דאס זיך פארשטעלן איז אלעמאל מיר שווער.

געטראכט כ׳האב אינדערשטיל, און, ווי א וויידערקלאנג,
אין די ווייקוכים אייערע איך הער מיין לערע —
אן אויסגעבריטערטע, א פולקומע, ניט שווערע,
און אירע אויספירן — אין אייער לעבנסגאנג.

און דאס פאר מיר איז וויכטיקער פון אלץ — פון וואָרט
און טאט די שענסטע, רייכסטע, פרוכטבארסטע באהעפטונג, —
אין איר — די סיבע, דער יעסאָד פון אלע לעבנס־קרעפטן,
און פארן טויט איז דאָרט שוין מער ניטאָ קיין אָרט.

איר זייט אין וועג — אייַך פירט דער ערנסט פון געשפרעך,
און דא בא מיר זיך פאלבט דער ברייטער הויפֿער שארבן;
ביז איר דערגאנצט ניט דעם געדאנק, איך קאָן ניט שטארבן —
דעם שמועס אונטערברעכן אייַך כ׳האב ניט קיין רעכט.

אן אייער שטאם דעם מעכטיקן וועג כ׳שפאר זיך אָן,
וואס קאָן מיך אָפשרעקן אט דער געפֿלאצטער שטעקן —
דער טויט? מיט אים געמיינט אן אלטן לייב דערשרעקן,
וועג ס׳בייגלט נאָך שטארק זיין עק, געפערלעך נאָך זיין צאָל.

או כ׳האב געפֿלשט אין דעם אלימפ — דאס זאָגן זיי,
מיט שווארצע פליגלען טרייבן זיי פון מיר די יוגנט;
ניטאָ קיין גוטס מער אף דער ערד, אויב דאס הייסט טוגנד,
ניטאָ קיין גלויבן מער, אויב אומגלויבן איך זיי.

אויב יונגע גרייניע פלאנצונגען כ׳האב אויסגעזאקט, —
נעמט האקט מיר אָפּ די אלטע, קנאַכנדיקע פינגער!

דאָך ניט נאָר איצט, כ׳בין שטאַרק געווען אמאָל אויך ייִנגערהייט, —
באַצווינגען ווייער ווי קיינמאָל ניט געוואָגט.

נאָך דו, דו ביסט דאָך אויך אמאָל געווען גרין
אויך יונג, דיין האַרץ, ווי זואַקס, געלאָזן האָט דיך קנעטן;
האָב איך דיין וועזן ניט געזוכט צו יעמער געטן,
וואָס כאַכמע הייסט — פון געטלעכקייט הער ריינסטער זין?

איז האַרץ, איז מויעד דיר כ׳האָב סאַם אַרײַנגעטריפט?
צי דיר דערקלערט, מיט טויזנט בײַשפילן דערווײַזן,
אַז ריינער פון דיין אויג דארף ריין זיין דיין געווישן, —
קאָן זיין, פאַר זיי איז דאָס געפערלעכער פון גיפט.

אזא מין זאַך א פאַשיסטע האָלט ניט דערגיין:
ניט ביד׳ריק איז דאָס גראָז דערמיט, וואָס דאָס איז קלײַן,
ניט הויך איז דער אָלימפּ — ניט העכער פונעם ארץ איז ער
און אז פאר זיי איז ער א פוסבענקל, ניט מער.

פארוואָס זשע האָבן זיי, ווי ריכטער, מיך באשטראָפט
און ניט געקאָנט דערווײַזן מיר, מיך איבערצײַגן?
זיי פלעגן דאָך מײַן שוועל באטרעטן, ניט פארבײַגיין,
צו טריבקען פון מײַן קוואל זיי פלעגן קומען אָפט.

נײַן, ניט דעם דאַרשט צו שטילן האָבן זיי געזוכט,
נאָר מיט די פיס ארײַן — אף אים צו מאכן ברודיק;
פון גאָלד־געשפיבטע רייד געוועבט איז זייער צודעק, —
כ׳האָב ניט דערזען דעם טאָך, און אָט זײַנען די פרוכט.

כ׳האָב אף דער קרוין געקוקט — פארוען די נידער־צווײַגן,
וואָס נאָר פאר נאסן מאָך און וואָרעם — זייער שאָטן;
פון מײַנע וואָרצלען וויגן כ׳האָב זיי ניט פארבאָטן,
ניט אָפגעשיידט פון זיך — דערפאר איך מוז איצט שווײַגן.

נאָר צ׳רייקגערעדט: איז שוידיק חען דער בוים דערין,
וואָס אף זײַן צווײַג זיך נעסטן זינגפויגלען און ראָבן?

וואָס זאָל ער זיי אין זײַן באַלעטערטקייט באגראָבן?
צי פֿריִלינג־צייט זײַן צוויִלינג פֿאר זיי ניט וועלן גרינען?..

צום שוועל פון טויט דערנעענט האָבן זיי מײַן פוס,
נאָר ס׳איז דאָס לעבן דען אן אָפּגעקיצטער סילאָגיזם,
וואָס וואַרפֿסט אים אָפּ?.. איך האָב דאָך פֿאַרט אָט דאָ באוויזן
א סאָך דערוגיין: וואָס ניט צו טאָן, וואָס טאָן איך מחז.

ווײַל כוץ די טוונגען, וואָס בלײַבט אונדז איבער נאָך?
אומבאַהאַלטענקע, וואָס שטעגדיק שטייען אף דער מיט —
צעווישן דעם, וואָס שוין דו ווייסט, און דעם, וואָס ווייסט נאָך ניט,
פון ערשטן — ניט באַפרײַט, באם צווייטן ביסט אין יאָך.

און נאָך און נאָך: אז צווישן „כ׳האָב" און צווישן „כ׳וועל",
איז, כוץ דער מוירע פֿאר אן אויסגעדאַכטער שוועל,
מער קיין זאָך ניט פֿאראן... נאָר איך האָב איבעדטראַכט
די שרעק, וואָס האָט מיר באַכגעשלעפּט זיך ווי א שאָטן.

אין דעם כ׳וועל זיך אריינטראַכטן, וועל איך ניט פילן
דאָס ביטערניש, זיך אײַנבריידן, אז כ׳שטיל מײַן זאָרשט;
א לעבנלאַנג כ׳האָב גראָזן אלערליי געפֿאַרשט, —
זאָל דאָס מײַן לעצטע פֿאַרשלונג זײַן, מײַן לעצטער ווילן...

און איר באַדויערט מיך, און אלע איך פֿאַרדריסט:
פֿאַרוואָס סאָקראַט פֿאַרמישפּעט איז אומזיסט,
צו זײַנע ריכטער איר באַציט זיך אומגעדולדיק...
נאָר זאָג, דיר וואָלט דען בעסער, גדיגגער זײַן,
ווען ער איז שולדיק?

וויטזיכטיקייט

• • •

פֿאַרוואָס פֿאַרשרייַב איך אַלץ, אַף וויַיס פֿאַרשרייַבן כ׳איז —
מעדוצים טויזנט כ׳האָב. דער לעצטער טערעץ: וויַיל
אכוץ קורצזעקיקייט, וואָס אונדזו די עלטער ברענגט,
די זעלבע עלטער אונדזו אויך וויַטזיכטיקייט שענקט.
און אויב נאָך מיט מיַין האנט ער פירט ניט אָן דערוויַיל, —
אָט דער, זוי הייסט ער האָרוט — איך זע אים פֿאַר א מיַיל.
אוז שדיַיבן אף דער וויַיס אין אָט דער קורצער וויַיל —
אן איבעקייט אויז זועדט... אוז דאָס פֿאַרשרייַבן כ׳איז׳ל.

1959

• • •

א יאָריק קיבּד דעם ערשטן טראָט צו מאכן
איז עפּעס שוועריער, ווי ביז אלטקייט שפּאנען.
דערפאר אריבּער אים א וועלט טוט וואכן,
און איבּער דיר קיין אויג איז ניט פּאראנען.

ווייל אונטער ערשטן טראָט אין אָפּגרונט הויערט,
און אונטער דיַיגע — טוסטו בריקן שפּרייטן:
אמאָל אזא — זיין לעבן א לעבן דויערט,
אמאָל — ניט אויסשטעלן קיין טראָט קיין צווייטן.

1960

וואָס איז דאָס מאָרגן?

וואָס איז דאָס מאָרגן — אזא ציַיט אוֹן אָרט,
וווּ דו ביסט קיינמאָל ניט געווען נאָך דאָרט?
וואָס דיַין געדאַנק נאָר קאָרוג באַלויכט זיַין כאַלאָל,
ווי מיט א שפּיגל־שטראָל, ווו בלויז צו כאַלעם
געוואַרן ביסטו צוגאַסט?.. וואָס איז דאָס מאָרגן,
וואָס וועגן אים מע זאָגט: זאָל גאָט זיך זאָרגן?
ווי ווייַט איז ער פון הייַנט? צי ווי דער נעכטן,
וואָס אים דערמאָנען ווילט זיך ניט צום שלעכטן?
פון וואָס איז זי געוועבט, די מאָרגן־הויד?
פון האָפֿנונגען, ווי וואָלקנהלעך, צי רויך,
צעשטראָלטער דורך באגיינדיקער זון?
ווי זעט ער אויס, דער מאָרגן, — ווי מיַין זון
דער דרייַסיקיאָריקער און ווי זיַין דאָר
(מיט שוואַרץ־געדיכטע צי מיט בלאָנדע האָר),
וואָס שפּריַינט איבער ערד נאָך ניט באטראָטענער —
פאָר מיר אוֹן דיר שוין שטרעענג־פאַרבאָטענער?..

1958

אָן מיר...

אָן מיר, וואָן איר וועט זײַן דאָ אף דער וועלט, —
אף שוואַרץ און ווײַס איר זאָלט מיך נאָר ניט טיילן,
וויַל מיך מיט צווייי דער צאָל ניט אויסצוצייכן —
ס׳האָט שטענדיק צורישן זיי מיר רוים געפעלט...
פאר אָרעמקייט — א שוועבעלע אף צווייי,
כ׳געדענק, אמאָל, די מאמע פלעג צעשפאלטן.
דאָס פלעמל האָט זיך קוים באם האַלץ געהאלטן,
און ס׳טוט זײַן פלאטערן ביז הײַנט מיר וויי.

אָן מיר, וואָן איר וועט זײַן דאָ אף דער וועלט, —
פון אָרעמקייט די מאָס זאָל ניט מײַן מאָס זײַן, —
איך האָב די אנגסטן מײַנע און פארדראָסן
די פרייהן מײַנע קיבמאָל קעגנשטעלט...
אין בעגקעניש נאָך טאָט — א האָר אף צווייי
אמאָל דער טאטע אין גענאנק פלעג שפאלטן,
וויַ גלײַך אין דעם זײַן קראפט וואָלט זײַן באהאלטן, —
זײַן מי אומזיסטע טרט ביז הײַנט מיר וויי.

אָן מיר, וואָן איר וועט זײַן דאָ אף דער וועלט,
פאר די, וואָס ס׳וועט מײַן אָנדענק בלײַבן טײַער,
מיך מעסטן זאָלט איר נאָר מיט יענעם פײַער,
וואָס האָט דורך שאָטן־טעג מײַן וועג באהעלט.
און פלאם און שאָטן טיילט נאָר ניט אף צווייי,
וויַל אויב איר וועט זיי טיילן, קעגנשטעלן, —
דער שאָטן קאָן אמאָל די שײַן פארשטעלן
און ס׳קאָן א וויַטן דאָר פארשאפן וויי.

1957

• • •

און דו האָסט גאָר די פּיס זיך ניט צעשונדן
אין טונקל־רויך, וועג באַרוועס האָסט געשפּאַנט,
וועג ס׳האָט פון ביימ די שוארף א שטראָל דערמאַנט —
אף אַפּצוואַרן דיך, א ביט־געניטן?

נו, און דאָס האַרץ דו האָסט זיך ניט פּארוואַנדלט,
וועג איבער שטראָל געשפּאַנט האָסט אַנגעשוכט,
און אף זיין שארף — א וועג זיך אַפּגעזוכט,
בעשאָלעם דורך און האָסט זיך ניט פּארוואַנדערט?

און וועג געבליטיקט האָט פון שארף דאָס ליכט,
דו האָסט דען מיט די הענט זיך דאָס געזוכט
ניט צוגעדעקט, און אז ס׳אָלל זיין דיר גריבגער —
באהעפט נאָך שטיפער צווישן זיך די פינגער...

וער וויסט, קאָן זיין, דיר דורכגיין איז געראָטן,
ווייל אף קיין האָר פון שארף ניט אַפּגעקערט
האָסטו, און עפשער ווייל דו האָסט געקלערט,
געגליבט, אז אף א שטראָל האָסטו געטראָטן?

און עפשער איז אָט יענער שטראָל גאָר יקגבט?
און עפשער איז אָט יענע שארף גאָר טונקל?
און עפשער בין איך, זינדיקער, א באלן,
דער שטראָל זאָל וויידער אף דער שארפקייט פאלן?..

1958

• • •

מעגלעך, עפשער, אנדערע, זיי ארט ניט.
גריבלען זיך צו וואס? ווי סלאַווט זיך — לעב.
אף קיין שיינעם איבערמאַרגן וואַרט ניט,
אלדאַסנעכטיקע — נאָר זיך ניט שלעפּ.

טאקע עמעס: לעבט דען וועד אין נעכטן?
אדער בלויז אף מאָרגן קוקט אַרויס?
סיידן נאָר זיי ביידע איבערפלעכטן —
זיין דיין הייַנט זאָל ביידע זיי די גרויס.

דעמלט וועט דיר צייַט און כאַבמע קלעקן —
פאר א לעבן דורכמאכן דעם וועג,
וואס די בין מאכט דורך אף צו פארדעקן
מיט איר האָניק פון א גלאָז די דעק.

זיסטע זאפטן איר אף אופצוואמלען
עטוואָס מער, ווי זי אליין איז וועלט, —
פליט זי דורך א וועג, וואס נעם צוזאמען —
קאָנסט מיט העם ארומקריַכן די ערד.

איז דען קאַרג זיך אַט דאס אליין דערוויסן:
זען דיין קלייַנקייט, גיט פארזען דיין גרויס,
ביידע זיי — די מאַס פון דיין געוויסן,
און פון ביידן זיי — דער ערשטער שטויס

אף דעם וועג דיַינעם — דעם אייַנציק עכטן,
וואס דיין הייַנט אים אַטעמוויַז געבירט,
דער, וואס ציט זיין אַהייַב נאָר פון נעכטן,
און זיין סאף — איז מאָרגן זיך פארליירט.

אלץ און אלע — פון הער מילב ביז העלפאנד,
ביז הער גאָלדענער, געטאָקטער בין, —
אלע, אלע זיי איז וועג מיר העלפן
שטענדיק וויסן, ווו און וואר איך בין.

אזוי דערקלערט מיין זון...

אזוי דערקלערט מיין זון איינמיטנדרייצען:
כ׳וועל אוועקשטייגן מאָרגן, ווייסטו וואָן? — קאנצפרי
און גיין צום יאם נאָך אייבעדיגער ס׳וועט באגינגען, —
דער גרויסער יאם זאָל קיין מיר די קני.
איך וועל אין אים אליין ווייטער, טיפער גרייכן:
דער בייג פון ברוסט וועט זיין מיין ערשטער צייכן,
דער צווייטער — ס׳וואָרעם גריבעלע באם האלדז,
דער דריטער — אפן ליפ דער טאם פון זאלץ.
צום לעצטן — אף די שפיץ פינגער זיך שטעלן,
ביז אונטער זיי וועט באָדן מיר פארפעלן.
ווי א געבאָרענער אין יאם כ׳וועל שווימען,
און נאָר דער הימל־ראנד וועט זיין מיין סימען.

אזוי זאָגט מיר מיין זון איינמיטנדריינעם,
און ס׳קומט אים ניט אפילו אפן זיבעצן,
אוז ס׳קלאפט אים נאָר ניט אין איינעם געדאנקט,
אז צווישן הינטן אוז מאָרגן ליגט א נאכט —
א יאם די גרייס, וואָס קוים דעם טאָג דערהאלטסט.
וויל יעדע וויל קאָן בלייבן שטום דאָס הארץ
און בלייבן וועט א סאָד: בא וואלכן סימען
כ׳האָב אין אומעגדיגעכקייט געלאָזט זיך שווימען...

אוז פרוי דיין קינד מאך אוועקמערקזאם דערוף —
ער וועט די אקסלען טאָן א הייב ארוף,
אריס מיטגעפיל א זאָג טאָן: הער שוין אוף...

1956

• • •

און ווײַל ס׳איז שוטערבלעך אלץ, וואָס לעבט נאָר אף דער וועלט,
מיר טרייסטן זיך אליין און זײַנען גרייט דעם בוים פארגעבן
זײַן גרויסנדיקע הויל, זײַן גיגגאָלדענעם וועלק,
און זאָגן: אייביק יונג איז ער, דער בוים פון לעבן.

1946

• • •

מיט וואָס איך וועל אמאָל באוואקסן ווערן,
כ׳שטעל גוט זיך פאָר — דערויף איין לעבן איז געגנט.
צי וועט אָבער די ציַיט מיַין נאָמען ניט פאַרווערן
מיט קומענדיקן דאָר זיך בריידערלעך פאַרקערן,
צי שפּעטער דאָרט — פון מאָל צו מאָל זיך לאָזן הערן, —
איין לעבן ווייניק איז פאר אזא וויַיטן קוק.

אָן מיר — מיַין נאָמען וואָר וועט לעבנס־דויער שוענקען?
מיט לייבשאפט צי מיט גלייכגילט — אף די ליפּן ברעגגען?
ווען צווישן ביידן אונדז דער בחנד וועט זיַין צעשטערט —
צי וועט ער זיך ניט פילן פרעמד?עך אף דער ערד?
אף אָט דעם אלעמען קעדיי אן עונטפער געבן,
צוויי לעבנס דורכלעבן וועסט מוזן פאַרן לעבן.

1958

דער מענטש אין מיר

דער מענטש אין מיר — אים וואָט דען קיינער קיין עקל,
אף אופצוהערן זיך ביז סאמע גרוב:
וווּ א באהעלטעניש — אף צו אנטפלעקן,
א טונקלקייט — ס׳וואָל והערן העל באזונט.

דאָס ביז — אף אויסקערן פון אלע שפאלטן,
פון אלע האָרץ־ווינקלען — ארויס די מיסטן,
נאָר וויפל אומגערוגס וועט ער באהאלטן
פאר אייך צו אופלויכטן כאָטש איין אומיסטן!

אף אָט דעם וועג דעם זעלבן — א שטרויכל
וועט זיין אי שעמעוודיקייט אן אויך גייווע:
פאר העם — א דאָר א צוויי־טער איז ניט מויכל
אן יענץ — מע וועט דאָך ביט פארשטייך אים סייווי...

אפֿס איידעס ריפט ער אָן רוסאָ זשאן־זשאקן,
וואָס האָט זיך אויך געפאלמעסט גלייד באָך גלייד, —
אן ס׳האָט א פרייגט באוויזן אים דעם נאקן,
א פייגט — מיט זאלץ באשאָטן יעדן שניט.

הייגט וואָס וואָלט זיין, וועך איך באלויכט וואָלט והערן,
פון גאָר מיין טונקלקייט — קיין שפור קיין מינדסטער! —
דערפאר איז מיר דער מענטש, ער פרווט זיך וועלן,
ער זוכט אן אויסוועג — אף זיך אויסצוקערן —
אויך בא דער שיין צו בלייבן אין דער פינצטער.

1959

• • •

דאָס אלץ, וואָס כ׳הער און זע, אוֹן דאָס, וואָס כ׳שטעל זיך פאָר, —
אף וואָגשאָלן באזונדערע זיך טוען וויגן.
אוֹן פונקט ווי ס׳איז דאָס ערשטע ניט קיין ליגן,
אזוי איז אויך דאָס צווייטע וואָרע־וואָר.

אמאָל נאָר כ׳טו א טראכט, אוֹן ס׳כאפט מיך אָן א קעלט:
אוֹן וואָס, אויב גראָד אין דעם, וואָס איך רוף אָן דעם ערשטן,
איז דאָ א פלעק, א פגאם — ניט גרעסער פון א גערשטן,
נאָר איבעם צווייטן ער צעשפראָצט זיך ווי א פעלד...

אוֹן ס׳טראכט זיך שוין, אז אויס — אין פעלשונג זינקסט ביז האלדז,
אוֹן ס׳דאכט זיך שוין פאָרויס, אז ס׳איז פארפאלן אלץ, —
דאָן כ׳בעטל ציַיט, אליין ניט וויסנדיק בא וועמען,
אוֹן זאָג, ווי כ׳וואָלט אף זיך א שטיפן ביידער נעמען:

אויב יאָ — איך דארף דעם טאָג, דעם פגאם אף צו פאריכטן,
די נאכט — דעם איינריַיס צווישן וואָגשאָלן פארניכטן.

1958

• • •

דו ביסט שוין אלט בא צוהעלף — קיין איין־אונ־אייגציק וואָרט,
וואָס הערסט איך שוטוב בא מיר, געפֿינט אין דיר קיין אָרט,
קיין אפֿקלאנג ניט, ווי ס׳וואָלט דיין לעבן גיין פֿארבײַ
סתּם־ווי־כּס, וואָס לייגן אכט דערויף איז ניט קעדײַ.
און ס׳זאכט, אז גארניט ווערט פֿארפֿלאנצט אין דיין זיקאָרן,
ווי גלײַך צו אלעם הערט ביסט טויב פֿובעם געבאָרן,
צי אפֿגעטעמפּט פֿון דעם דיין קינדערייש געוואָר,
און אלץ, וואָס אייגן מיר, — צו דיר שוין ניט געהער.
ווי ניט געווען וואָלסטו מײַן אייגן פֿלייש און בלוט,
ווי עמעץ אָפּגעפֿרעגט מיט דיר וואָלט מיך אלײַן, —
ווי צו א שפּאָגל־נײַעם זײַן וואָלסטו דערוואכט...

נאָר וען ס׳וועלט צוטיפֿ שווער — זיך טרייסטן כ׳פֿרוי און טראכט,
אז עפּשער בין איך גאָר, ווי אזא בלײַבנדע, בלייבנד,
אז ביסט פֿאר מיר א סאָד, א רעטענדיש, מײַן קינד:
אז כאָטש מײַן וואָרט קלינגט אָפּ אין אויער דײַנעם פֿרעמד,
נאָר מיט א צעטטן כוש דיין האָרץ מיך וואָרט פֿארנעמט,
און ס׳רוהפט זיך ערגעץ אָפּ, און ס׳קומט אָן אזא שטאָ —
דאָס וואָרט אין דיר לעבט אוף און מעלדט זיך: איך ביך דאָ!
דו האָסט מיך ניט הערקענט? — איך בין דיין זייענט וואָרט!
איך א פֿארלעגנהייט טרעטסט אָפּ פֿאר חעם אן אָרט
און שמייכלסט צו צו מיר, ווי גאָר ניט אף דער וואָר...
צוויי דירעם אפֿהאָסנבײַ, ווי פרײַנט, זיך קוקן אָן,
און וויסער זיך — אין דיר, און דיך — אין זיך כ׳הערקאָן.
אזא איז זי, מײַן פֿרייד — מײַן אויסגעזאכטע טרייסט.
איז עפּשער ווייסטו, קינד, א טרייסט אזא, ווי ס׳הייסט?..
וויל כוץ דיין וואכיק אײַן זיך גאנצופֿרי אין שויס,
דו ביסט, ווי אלץ און ווי אלץ, געהיימניספֿול.
און מער, ווי דו אנטפֿלעקסט, דו זאלסטו אין זיך פֿארבאָרגן
ווי פרילינג־בלי, וואָס דארף אריסשפּראָצן ערשט מארגן...

איז וואָס באזאָלטן זיי, די גרויסע איקלביקט־אויגן,
וואָס אובמער דיַנע שוואַרץ־גועדיכטע רעגנבויגנס,
אהינטער ווייַס, וואָס מיט שטאָלץ דו לאָזט אראָפּ,
וויַל ס׳פילט דיַין הויט די שאָטנס, וואָס זיי וואַרפן אָפּ?
ארויסשפּיגלען פון זיך, זאָג, וואָס פּאַרזאַמען זיי —
א נאַמען פּאַר מיַין טרויסט צי נאָמענלאָזן וויי?..

1958

• • •

וועָן ערגעץ אין מיר — אין פֿאַרהויקֿעלטער טיף,
ביט זיך וואָלט קיין יאָמ, אוֹן איך יאָם — ניט קיין שיף, —
כ׳וואָלט ביסדן א ברעג מיט א ברעג ניט געקאָנט,
כ׳וואָלט עפּשער אפֿיקֿע ס׳וואָרט „יאָם" ניט דערמאָנט.

וועָן ערגעץ אין מיר וואָלט ביט לייכטן די זון, —
וואָר וויסט, סאָרא ביזט וואָלט געקומען דערפון:
קאָן זיין, אז דאָס ברויט וואָלט ניט רייפֿן אין פֿעלד,
געפֿאַנצערט אין אייז, וואָלט זיך דריקען די וועלט.

וועָן ערגעץ אין מיר, אין דער לייכטיקייט דאָרט,
וואָלט טויזוֹר־וואָוויזוֹ ניט האָבן זיין אָרט, —
דער הימל וואָלט קיינמאָל קיין שטערן געבאָרן,
די וועלט וואָלט נאָר איין מאָל באשאפֿן געוואָרן
אוֹן ניט יעדע וויקֿע געוואָרן באגייט.

וועָן ערגעץ אין מיר... נאָר צי דאָס ניט באטייט,
אז עמעץ איך מיר הייסט די יאָצרעס פֿארבייט
אוֹן ס׳העדט זיך ארויס מיר ניט דאָס, וואָס איך וויל...
וויזט אויס, אז א לעץ איז אריין אין דער שפּיל, —
וויל ס׳לייד וועלט געבאָרן צום עלטן אפֿריל.

1959

• • •

איך וועל ניט פּיקן זיך הורך דיר באַלייִדיקט —
ווייַז אַן דעם טהאַם אין מיר, וואָס לויערט לייִדיק,
וואָס צוליב מייַנער אַדלער עמעצם שולד
איז נאָך ביז הייַנט געבליבן ניט פארפולט.

איך וועל אף דיר ניט טראָגן קיין פאַרדראָס,
איך וועל אליין דיר אַנטפּוקן מייַן מאַס —
דאָס לייענקס אַזן רועכטס אין מיר, מייַן הויך אוּן ניַדער,
אויך וועַן צעווישן זיי וועַרט קידער־ווידער.

וועַן ס׳וואָלט דאָס אַרט געווען מיט גאָלד פאַרשפּרעַן —
וואָלט עפּשער עס מייַן גיריקייט געפּרעַן;
וועַן ס׳וואָלט א שטיק דערבייַ געשטאַרצט פון חרוסטן —
כ׳וואָלט בלייבדיערהייט אף דעם זיך אַנגעשטריסן.

אויב אַנפּיקן דעם טהאַם וועט ניט געליבט —
ווועסטו דעַן לאָזן מיך אין אים פאַרזינקען,
כ׳זאָל אליץ מייַנע קויכעס שטרעקן דערפון
אין אַט דעם טהאַם זיך ניט אריַבצוווּואַרפן.

1959

וועָר זשע איז געוואָרן אַלט?

וועָר איז געוואָרן אַלט — דער טאָג, די נאַכט?
די זון באַם אוּנטערגאַנג, דער טויער באַגיבענען?
כ׳האָב שוואַרף זיך איינגעקוקט, זיי גוט באַטראַכט
און ניט געקאָנט קיין עמדערונג געפינען.

אויב זאָגן: איך, איז סײַדן האַלבן טאָג,
וואָס ס׳ברענט די זון, צי וועָן מיין צוויטע העלפט
אמאָל מיר אָנצוטאָן דעם מאַנטל העלפט
און טיילט מיט מיר דאָס פּעקל, וואָס איך טראָג.

צוערשט האָט מיר געדאַכט — נאָר זי וועָרט אַלט,
מיין צוויטע העלפט, — ס׳האָט שטאַרק געטאָן מיר באַנק;
דערנאָך כ׳האָב צו איר טראָט געגליכט מיין גאַנג,
כאָטש איינגעגאַנגען כ׳בין אף דעם ניט באַלד.

וויַל וועָן איך קוק אין דרויסן אפן שניי,
צי פון דער עזרה, וואָס אוּנטער מייַנע פיס
א גרעזל שניידט זיך, וויַ א גריינע שפּיץ, —
כ׳בין אף קיין קוק ניט עלטער דאַן פון זיי.

איז וועָר זשע וועָרט דאָ אַלט — דאָס גראָז אום זומער,
דער שניי אום ווינטער, צי דאָס גאָלד אין האַרבסט? —
כ׳וואָלט זאָגן: איך, וועָן ס׳ברוינט מיך ניט די זון מער,
צי וועָן דאָס אַלץ פאַרשוויגן וואָלט מיין האַרץ.

1958

• • •

כ׳בין אומרויִק, אוּן דאָס איז אלץ, וואָס כ׳וויים.
איך זוך, איך פרוּוו א גרוּסטע דערהגייק אוּן קאָן ניט,
ווי דרויסן וואַלט געדראָט מיר א סאקאָנע,
אוּן אויך אין שטוּב דערוואַרט וואַלט אלץ אַדאָסביי.

אוּן פרעגט מיך ניט, פונוואַנען קומט די שרעק,
אוּן ניט — וווהין, ווי וויַיט זי קאָן פאַרפירן;
כאָטש פריַי צעפראַלט זיַינען מיר אלץ טירן,
דורך אלץ זיי פון זיך כ׳קאָן ניט אוועק.

וויַיק כ׳בין, וויַיזט אויס, נאָך אלץ אין גאַנג, העט־וווּ,
ווי גליַיך אוּן אויסגעוואַרצלטער פוגדאַבען;
דו מייַנסט, איך גלייב, אז נאָרוואָס ביסט געשטאַנען
צוקאָפנס מיר, אף מיר צו ווייטשן רו?

כ׳בין אומרויִק... פוּן וואָס? ניט שוין פוּן דעם,
וואָס שיידן זיך איז שווער אויך מיט א קלעם?

1959

• • •

דעם צוקער איך צעשמעלץ אין אַקרעפּ־טיי,
צוליב א טאם — איך ניץ צעגאנגען זאלץ,
נאָר איך — איך וויל ניט זיין קיין גלייכן זיי,
כאָטש גאנצערהייט נאָך טדעפט אין גאָרגל כ׳שטיי,
און מיין שארפקאנטיקייט נאָך רייסט דעם האלדז.

„איר ווילט מיין זיסקייט — אויך מיין קאָארקייט זעט.
איר ווילט מיין טאם — קוקט אָן אויך דעם, וואָס גיט אים", —
אזוי, וועזט אויס, דאָס שטויבל צוקער רעדט,
דאָס גרייפל זאלץ, וואָס באלד צערינען וועט,
נאָר פרווט נאָך אלץ זיין אויסזען צו פארהיטן.

1959

• • •

וועַן ס׳ענגט אין הארץ און ווייַטער כ׳קאָן ניט גיין —
איך שטעל זיך אָפּ און זאָג צו זיך אַליין:
נאָך אַלע האיעמס, זעסט, גערעדט האָסט צופיל,
פאר שפעטסטע טעג קיין וועַרטעַר ניט געשפּאָרט.
פאַרבליַבן ניט דערוואַגט אויב ס׳וועט דאָס וואַרט
דאָס וויכטיקסטע, — באשולדיק ניט דעם צופאל.

ניטאָ קיין מער געזאַרכזאַמיקע ליַיט,
ווי אָט די צופאַלן, — מיט די פּארשוינען
קאָנסט אקערן דאָס פעלד, א שלאָס צום וווינען
זיך אויסבויען מיט פענצטער אין דער וויַיט.
מע טאָר אָבער אף זיי די הויט ניט שוינען,
אין צוים זיי קערעוועַן פון צייַט צו צייַט.

וויַיל פּרוּוו זיי פיטער ניט־געצוימטערהייט —
זיי וועלן הינ נאָר אויסטרעטן די קערבער,
צי זיַין פּארוואקסן וועט דיַין פעלד מיט הערבער...
אוּן דו — אין דער פּארוויסטקייַט דו ביסט גרייט
געווען דיַין זאק מיט טרויער אוּן מיט פריַיד
ארומצוואַרפן דעם צופאל אף די הערבער...

1959

• • •

מיר דאכט, כ׳האָב קיינמאָל פאַרן גאַנצן לעבן
באַגריסט־געזען אַזוי־פיל ביטן געשיקט
צו מענטשן, ווי הײַנט אין אָפּגעגלי־קט
ביז זעכציק ייִער פאָדעם צו דערוועבן,
ביז זיבעציק דערשפּאַנען ביטן געבויגן,
ביז אכציק — קוקן מיט פּאַרליבטע אויגן.

אוּן יעדערן א וויכטשיגיש טראָג צו —
קיין וואָרט ביטן אויבערסאוּערן, כאָליליע.
וואָס וויַיטער — אָפּטער כ׳שעם זיך ביטן אָפּילע
דער עלטער, ווי א גליַיכן, זאָגן „דו".
נאָר שוין נאָך יעדן צוּוויגטשן כ׳בליַיב מיד...
אוּן גליַיך עס וואָלט דער־קט אַף מיַין געמיט,
וואָס לעצטנס כ׳בין געוואָרן אזוי פילבאַר.
אָפּט מער א סאָך, ווי איך וואָלט עס געוואָלט:
געבוירן־טוּעג אוּן כאַסענעס פוּן „זילבער",
פאַרלוירן־טוּעג אוּן כאַסענעס פוּן „גאָלד",
ווי שוואָמעך נאָך א רעגן, וואַקסן אויס,
אוּן פרעג, וואָס איז די סימכע אזוי גרויס?..

ניט אונדערש, אז אין דעם איז דאָ א מיין,
א סאָד: מע קנייַפּט די באַק, די פּאַרב זאָל שטיין.

1960

אף מײַנע בארג־שפּיצן איז גרין

איך זוך אַלץ יוגנט־גריכן אין עלטער־גלעסער,
און איבער זיי זיך שפּרייט אין בלויער הימל;
אומאָל מיך ברענגט נאָר אויף א יום־טוב געזונטל,
אומאָל דערפריַיט עס מיך בא זיך בא זעלבסט.

כאָטש ס׳איז אף מיר שוין קעגנטלעך אָבצוזען
דעם גאַנצן אומרו־מאָבל פון געשיכטע, —
און דאָך די טויב, נאָר גריענעם בלאָט געשיקטע,
איז הײַנט אף מײַנע בארג־שפּיצן געוואַקסן.

און איידער איַנקלעמען איך מויל דאָס גריבס,
מיט גוטער בסורה אָנגעזעצן דעם פּליגל, —
די האָט אין אויג מײַנס זיך געטאָן א שפּיגל,
און איך האָב זי פון טיפן הארץ באגריסט.

נאָר כ׳וויים ניט, וואָס האָט הײַנט דערפריַיט מיך מער:
די טויב, וואָס בא איעדן מאָבל דאָ איז,
צי דאָס, וואָס זי האָט, חאָל זייַן אַפּי־טאָעס,
נאָר גריבס דערקלִיבן זיך צו מיר אהער.

1957

• • •

דו פרעגסט, ווען הייבט זיך אָן דער בארג־אראָפּ
באם שטייגדעלע, באם וואסערל, באם מענטשן,
וואָס אף דער אָדלער־הייך איז ער געווען שוין
און אונטערשפארט די וואָלקנס מיט זײַן קאָפּ?

דאָס שטייגדעלע — באם ערשטן, לייכטן שטויס,
דאָס וואסערל — פון אײַז־טורעם אראָפּ,
דער מענטש — באם זיך דערפילן באארג־שפּיץ־גרויס,
און אלע הרי — ווען ס'גייט די ציַיט זיי אויס:

דעם שטייגדל — אף דער העכסטער הייך צו לייגן,
דעם וואסערל — זיך מיטן אײַז צו קריגן,
דעם מענטש, ווען ס'נעמט אן אנדערער זיך קלייגן,
ווי אויבער אָט דעם וועלבן טאָם זיך וויגן...

1960

• • •

וואָלט ס׳קומען אַ שווערער טאָג אויף מיט זייַן גאַנצער וואָג
דאָס אומרעכט מיך באפאלט — צו זיך אליין איך זאָג:
וווּ בעמט מען זי, די קראפט, אזויפיל זייַן געראַנגלט,
אף וויפל ס׳איז פאַרגלייבט דאָס אומרעכט איז זייַן רעכט?..

1959

דער שמעטערלינג

זײַן קלאָר־ווײַסער פליגל אין פולן צעפאָך
קאָן דרײַ מאָל פארווילקלען זײַן גוף דעם געפלעקטן,
דעם גוף מיט אַן אשיקן פוך א באדעקטן —
פאר יאָמטעוו פון פליגלען — די לאסט אזוי די וואָך, —
איז וואָס קאָן א שמעטערלינג גלוסטן זיך נאָך?

פון צווײַגל ביז צווײַגל — צו פלאטערן מער,
אין לופטיקער בלויקייט צו קלאָרן זיך לענגער,
דאָס לעבנלעכע קערפערל — אײַנצייען ענגער,
דעם מיזרעך — אף אופגיין אין ערשטן באגער,
דעם מײַרעוו — אף טאָן צו דעם אומקום א קער.

נאָר צווישן זיי ביידן, וווּ קערט מען זיך אויס?..
ער האָט זיך פארפלאָנטעט — אין פויסט מיר געטראָפן,
וווּ איך האָב געלאָזט אים אין פענצטערל אָפן —
אן אייגל א רחמנדיקס, אז ארבעס די גרויס:
אי גראָם זאָל אים זײַן, אי ניט קאָנען ארויס.

און כ׳שמייכל צו זיך, און רייד אײַן זיך אליין,
אז כ׳האָלט אים אין קלעם, אים צו ברענגען א רעטונג
פון קינדערשע העגט, וואָס פון צערטלעון, פון גלעטונג
זיי קאָנען אריבער — אָן בייזלעכן מיין —
צו אויספרווון אים אחטער לאסט פון א שטיין,
צו לאָזן אָן פליגלען — פון יאָ אזוי ביז ניין.

ער האָט, ווי א הארץ, זיך געקלאפט אין מײַן פויסט,
געגלעט מיטן גוף, מיטן שנוק — געשטויסט.
דערנאָך אף דער פרײַ — קוים די פליגלען צעפירט,
א ווייל אף מײַן אָפענער דלאָניע שפאציירט,
באם ראנד פון א פינגער געדאנגען א ציען
אריבער דער טיף און אריבער דער ווײַט,
געווינט אין דער לופט צי זיך פליען געפרווט...
צי ווייסט, א פליען אזא ווי זיך רוהט?..

1960

ווילסט א באוויזן?

ווילסט א באוויזן? וועז ס'וואלט דאס לעבן זיין א קריזיז, —
זוי קומט צו דעם אזויפיל מזעמפע, שווערפע וויינקלעזן?
אוז דאס, וואס קריזיזן בעמעז אין די אויגן פינקלעזן,
וועז שטויסט זיך אן אין דעם — איז וויניט ניט קיין באוויזן,
אז ס'איז דאס לעבן קיילעכדיק.

א ביישפיל ווילסט? — פאר איינעם טויזנט איך פארמאג,
נאר כ'רייד צו די, וואס זייער לעבן זיי געדענקען,
צו די, וואס פרווחן ס'לעבן צו א טיקן ברעכגעז,
וואס יעדער „יא" אוז „ניין" זיי לייגן אף דער וואג,
נאר ס'איז די צאל נאך אלץ ניט קיילעכדיק.

אוז אויך צו יענע, וועלכע פרוון מאכן גרינג
דאס לעבן זיך: צו וואס זיי אלערלייי מאכזאקעס?
פון הייבט ביז הינבט נאר — זייער קריזיז אוז זייער טאג איז;
זאל זיין א ליגן איז אויך עך, דער שמאלעד ריבג, —
דערפאר איז עך באקוועם אוז קיילעכדיק.

אוז גרייט זיי זיבען מיר דערווייזן שווארץ אף ווייס:
די וועסט אף „יא" אוז „ניין" דאס לעבן ניט צעטיילן;
פון „יא" זיין „ניין", פון „ניין" זיין „יא" —
ניט אויסצושיילן,
אז גלייבער שלייסן שאלעם צווישן זיי אוז מיטן קריזיז, —
ס'טרעפט דאך, ס'גייט דורך אי גלאט, אי קיילעכדיק.

נאר כאטש מיט זיי מיר ריידן אף דער זעלבער שפראך
אוז מיט דער זעלבער הופט מיר פילן אך די לוטגען,
נאר קיינעם נאך פון זיי איז קיינמאל ניט געלחטגען
פארנארן מיך צו זיך — איז שאטן פונעם דאך,
כאטש גערעדט דאס מען א סאך אוז קיילעכדיק.

ווי֫ל בעסער טרוזנט מאָל צעבי֫לן זיך ביז בלוט
אַן אלע ישטאַרצבדיקע אוּן געהיימע ווינקלען,
ווי אין א פוסטן קרי֫ז זיך, ווי א ווּאַרעם, ווי֫קלען,
א גאנצן לעבן ארום זיך אלי֫ין צו רינגלען
אוּן מיינען: גאָט מי֫נבער, ווי גוט מיר איז, ווי גוט,
ווּאָס, ווי מיין ריבע, דיין וועלטל דרייט זיך קי֫עכדיק.

1956

א נאכעסדיקער רעגן

די וועלט וויך אף איהר געשטעלט.
דאָס פעלד — אף העלפט שוין אויסגעגעלט.
דאָס העכסטע בלוי — פארבלייבט געוואָרן
אוון דאָס העם הימל־כיין פארלאָרן.
דער ווינט, אָנשטאָט דאָס פעלד צו קילן,
דאָס גראָז א כיעס זאָל דערפילן —
דער ווינט דאָס גראָז בייז וואָרצל ברעכן.
אוון ראטעוועז וואָלט נאָר געקענט,
וועז איבער פעלד אוון ווייט צעהיצטער
א שלאָקסרעגן אראָפ זאָל איצטער,
א מאבל־ווילדעניש זאָל ברויזן,
נו, כאָטש ביז אויסצילן כ׳וועל טויזנט;
דאָס שמייסן זאָל וויך טאָמיד בייטן —
פון רעכטס, פון ליבקס — פון אלע זייטן.

אוון גיין דאָס ציילן זאָל פאמעלעך —
העם אָטעם איבערכאפן וועל איך...

נאָר עפשער גלייכער, ס׳זאָל א רעגן,
א שטילער רעגן בעכט אוון טעג גיין,
פון הימל — ניידערן אף בליענד,
א ניט־געטרייבענער פון ווינט,
פון קיינעם קיינמאָל ניט געצייקנט,
אזא, וואָס בייז צום וואָרצל הייקלט, —
ער זאָל דאָס פעלד ניט שטארק צעשוועמקען,
נאָר ס׳זאָל דאָס פעלד אים לאנג געדענקען...

1960

• • •

נו, מיילע, כ׳פארשטייט, און אויך מיטפילן כ׳קאָן אזוא אייגעם,
זואָס זאָגט עס מיט ווייטזעק ארויס, מיט א מיק מיט א רייגעם.

עאָר דער מיר דערקלערט מיט א שמייכל א בעבעכדיק־פרעכן:
ער וויל ניט אָן קורציגקע שורעס די ציין זיך צעבראָכן.

און זאָגן ער זאָגט עס, מיך טיפער צו טרעפן אומיסטן...
וואָס האָב איך געטאָן אים, ער זאָל אָט די שאָ מיר פארוויסטן?

און פרעגט אים, דעם מענטשן, וואָס בין איך אים שולדיק געבליבן,
כוץ דעם, וואָס א ליעבן כ׳האָב קורצינקע שורעס געשריבן.

וואָס מיינט ער, אז אויסשטעלן וויניקער אויסיעס איז גרינגער?
באם קירצן א שורע איך קירץ זיך אליין דאָך די פינגער.

א יאם כוואליעט דורך בא מיין קליינעם, מיין דאַרפישן טישל,
ביז ס׳גיט זיך מיר איין צו פארטפן האָס גאָלדענע פישל.

און וויל אָט דעם פישל צוליב — איז דעם יאם ניט צו ברעגגען,
די ראבוועסן זיינע, די יאמישע ברייטן און לענגען, —

דאָס הארץ מאכט מיר גרינגער א טרער, וואָס איר טיף און איר טאם —
זיי דארפן דעם גאָלדענעם פישל פארבייטן דעם יאם.

און געכט בין איך אוף, צי די טעג איך פארצי ביז באגינען —
דאָס פאסיקע שפּיזל פארן גאָלדענעם פישל געפינען.

איז קאָן ער מיר עפשער דעם נאכעס אויך דעם ניט פארגינען?..

1959

• • •

אפילו דו, אוא מין אידערקליבערן,
א צייט געווען ביסט פארבושט, פארגאפט —
געהערט, זוי סיוועבט פאר אונדז א הימל־דאפט
אט דער, וואס אף דער ערד זיך רופט וואן קליבערן.

וועז אחנטער וייבע העבט די קלאנגען וויכערן —
ער ביגט זיך אן — דעם שטורעם בייצושטיין,
נאר וועז ער פרווט די וועלט אין רו פארזיכערן, —
ער שאקלט פייגעלעך מיטן קאפ אף „נייז".

מע זאגט, אז טפילע טוט ער, בראמסן שפילנדיק, —
פאר אים, פאר זיך, פאר אלע אונדז,
או אף די פליגלען מעכטיקע פון קחנסט
ער צווינגט פארלאזן אונדז די ערד ניט ווילנדיק.

און מיר, פון אט דעם נעס אליין ניט וויסנדיק,
שוין בלאנקעטדיק פארזאמטע אף דער ערד, —
מיר קלערן ניט, פון ערדישן געניסנדיק,
או דאס דאזיקע ער צוריק אונדז אומגעקערט.

1960

• • •

אַן אַנדערשמאָל דו טראכסט: געגנוג זיך שוין געשפּיגלט.
וועג ביסטו בא דער וועלט — איר בכּאָר צי דער מעזיניק?
געפּאסט וואָלט איצט דיר נאָר, זאָלסט אויסקריצן אַן איגל,
פּארשלייסן זיך אין אים און טרינקן: ס׳איז אומזיניק!
ווי קאָן אזעלכעס זיין, אז דו זאָלסט מער ניט זיין?!

וועלט גרוי א האָר פון קאָפּ — דו מאכסט פון דעם א וווינונג,
בא יעדן שאָג רוסט אפּ — טוסט טיפּזיניק א שמייכל,
ווי גליַיך ביז דיר איז אלץ אין אַרומנעמונג געוועזן,
און נאָר איין דיר די וועלט געקומען איז צום סייבל:
ווי קאָן אזעלכעס זיין, אז דו זאָלסט מער ניט זיין?!

א סאָך דאָרפסט אופּטאָן נאָך? — דאָס, וועסטו, איז א כאָכמע,
מוזט אויספּילן דיַין פּלייכט? — יאָ, א גוטרעכטע טריַיבע;
דאָרפסט פּיל דערמאָנען זיך? צי זיך פּארגעסן נאָך מער?
און נאָר דערפּאָר זיך קלעמסט בא אָט די ווערטער דריַיבע:
ווי קאָן אזעלכעס זיין, אז דו זאָלסט מער ניט זיין?!

דאָס איז זי דאָך, די מאָס די שאָפּלסטע, דער שטאפּל,
נאָך וועלכן דו באטרעטסט נאָר באַהנלאָוע שרעקן,
וועג זיך אליין דו זוכסט בא זיך איבעם שווארצאפּל,
און דאָרט, וועג זיך פּארזעסט — ביסט גרייט אויך טויטע וועקן:
ווי קאָן אזעלכעס זיין, אז דו זאָלסט מער ניט זיין?!

זאָל זיין, אז איך באטרעט דעם שאָפּלדיקן באָדן,
אז כ׳נעם ביט אָן פּאר גוט מיין אָפּגיין, מיין ביט וועלן,
אז צוהפּיל שוין דערמיט מיין טאָג איז אָנגעלאָדן,
אז נאָר די שוואַרצע נאכט א גרענעץ לייגט צום קלערן:
ווי קאָן אזעלכעס זיין, אז דו זאָלסט מער ניט זיין?!

נאָר זיך אליין ער ליַיגט, אָט דער, וואָס וועט מיר בריַען,
אז ווי צום טאנץ ער שפּאנט דער אייביקייט אנטקעגן,

אז מיט דער גרעסטער פריידּ זײַן אַרט ער גייט באפרײַען
פּאר קומענדיקן דאָר, אז קיינמאָל טוט ער פרעגן:
ווי קאָן אזעלכעס זײַן, אז ער זאָל מער ניט זײַן?!

און איך בין מוידע זיך אין שרעקלעכן פאַרבראָכן:
ניט באָר די גרויסע וועלט, וואָס טוט זיך מיר אנטפלעקן
בא יעדן קער און וועגנד, אין אַנדוער מיַנעם כ׳העכן
אויך אָט די מורעשקע, וואָס ס׳טוט מיַין טראָט זי שרעקן,
באָר זײַן וועט זי דערנאָך, וועז איך וועל מער ניט זײַן.

1958

• • •

ניין, דאָס איז נאָך ניט גאָר, ניט דאָס — דער טאָך.
ניט דאָס מיך קוועטשט, ניט דאָס איך ווייל דערציילן.
נאָך דעם סאבאקע הייבטזש ערשט אָן צייגן
און ווידער אומעטער־עכעבען דערנאָך,
און ניט אין קלאָל, נאָר שוין אין פראָטיי־פראָטים —
אזוי, וי ס׳וועט דער מענטש באם לעצטן אָטעם
זיין וועג — פון אַנהייב ביז צום סאָף — דערהויפט
פון דעם פארוואָגערטן מיט לעבנס־שטויב,
וואָס עמעצט דאָנט אלץ רייניקט אָפּ, דערהויבט...
אָט יענע רעגע דורכלעבן כ׳וואָלט גערן —
ס׳וואָלט גאָרנישט פון מיין זיין פארגעסן וווערן,
ס׳וואָלט אלץ ארויסגערעטן, וי שווואַרץ אף ווייס.
א שאָד, וואָס מיט אזא מין פעקל ניס
מע לאָזט ניט באַבאמאָל צורויק זיך קערן.

1958

• • •

מערער, ווי פאר אויסגעשלעפטקייט,
מורע כ׳האב פאר אויסגעשפּעטקייט.

מיילע — איז דאס פאַנעם בלאס,
מיילע — גיי איך אף דער גאס
שוטיילער, לאנגזאם אוך געהיט,
מיט א שטעקן בא די טריט,

איז דער רוקן מער גוענויגן,
טונקלער זעען שוין די אויגן,
גייט דורך יוגנט מיך פארביי,
קוקט, ווי אף אן אלט גענייַ
צווישן פרישע הויכע וועגט —
אפגעפרעמדט אוך אפגעוועדט...

נאר ווי אט דאס אלץ מיך קרענקט ניט —
צו פארצווייפלונגען מיך ברענגט ניט.
אבער וועז כ׳גוענויר א לייד
אוך איבמיטן בלייבט איך מיד,
א גועדאנק בלייבט ניט חערטראכט,
קראפט פארפעלט מיין דיכטער־טראכט
אף צו ברענגען אף דער וועלט
ס׳קינד אזא, ווי מיר גענפעלט, —
דעמלט מיך א שרעק באפאלט,
דעמלט זאג איך: ביסט שוין אלט.
אפגעטאן פון דיר זיך האט
פון דערווייַטקייט דאס גענאד,
אריסגעלאשן זיך דיין דייַן...
נאכדעם וועז איך לייגן גרייטס
פאר א נאַנטן, פאר א וויַיטן —
נעם איך זיך אין פאַנעם ביַיטן,
וועל איך פייַנלעך־אומגעדולדיק,

קוק אים אין די אויגן שוואַדיק,
גליַיך ווי אף אן אורטיי׳ל כ׳וואַרט,
גרייט אף אלץ, אין יִיד פּאַרשפּאַרט.
כ׳קוק אוף פּאָנג יַיִן יעדער קוק,
יעדן זַיִן גענוכטן־צוג:
טאָמער טראכט ער, טאָמער האלט ער —
בארג־אראָפּ שוין שפּאנט דער אלטער.
איין באלויכטונג פּאר מַיִן צאר,
איין באשיצונג פּונעם גזאר:
טאָמער יאָ, דאָס ערגסטע טאָמער —
אין מַיִן לַיִד די לַיִד נישטאָ מער,
דאָס גענאנג — זיך אויסגעווועט —
הייסט עס, דַיִינס האָסט אָפּגעלעבט.

אוּן אָט יענע גוטע פריַינט,
וועלכע שטארקן מיך ביז הַיִנט,
טַיַנען אַיַן, אז כ׳טו אלץ שטַיִגן
אוּן מַיִן ניַידער־גאנג פּארשווַיִגן,
צי ס׳איז עמעס, צי זיי לַיִגן, —
כ׳ביז א מענטש — די רַיִד אויך הער,
גלַייב אמאָל, נאָר אָפּט איך קלַיִבן:
גוטע מענטשן, ס׳טוט אַיַך באנק,
ס׳איז א שאָד אַיַך מַיִן גענאנג,
וואָס דאָט, ווי א קוואל, גלעלעבט,
וואָס איר האָט פּוּן אים געשעפּט...

מערער, ווי פּאר אויסגעלעבטקַיט,
מירעך כ׳דאָב פּאר אויסגעשעפּטקַיט.

געווינהייטן

געווינהייטן, איר זייט דאָך אויך מיין לעבן,
ווער וועט אייך אלע יארשטעבן באָך מיר?
איך האָב אייך אַנגעוואמלט אָן א שיר,
ניט פריל געוואָרן ביז הייַנט אין זיך אייַך שלעפן,
און אייַנצוער, בא דער לעצטער שוואַרצער־און־טיר,
וואָלט כאָטש געזונען אייַך וועמען אייבערגעבן.

כ׳בין ביט נאָר שלעכטס טאָן דאָך געווען געווויינט,
מאָן גוטס ביט שטענדיק כ׳פלעג זיך דארפן צוויבגעבן;
צוניץ זייַן יענעם, ווייל ס׳האָט מיר געלויבט —
פאר דעם מיט זיך כ׳פלעג אויך זיך היפשלעך דינגען.
איז עפשער וואָלט פון אייַך געלרינט זיך וועמען
די בעסערע פון זיי — יערושע בעמען.

פאר איינעם — צו טייַער כ׳האָב באצאָלט.
און ווייל זיי זייַנען מיר ביז היינט צו טייַער —
כ׳צעגיב זיי האלב אומזיסט... כ׳וואָלט באָר געוואָלט,
או דער באזיצער זייערער דער ביַער
ניט טאָן וואָל גוטס בלויז פון געווינהייַט לייבער
און שלעכטס, ווייל אין געווינהייַט אלץ גייט איבער.

1958

• • •

כ׳האָב וויפּל מאָל געגעבן זיך דאָס וואָרט
צו שענקען רו מיין האַרץ מיין פּיל־געפּלייטעטעם.
קיין אַנדערס האָב איך דאָך ניט אף זיין אָרט,
הערצו, וויי לעבט מען מיט א האַרץ פּאַרבייטעטעם?

זאָל זיין דורך גוואַלט, נאָר זיין כ׳מהו אָפּגעשיידט
פון מיין געזאַנג, וויי גליידן פון אַלע טייגעגן,
וואָס פּלעגן טראָגן קוועלנדיקע פּריידן,
מיט בליבדן רוף דעם גוף צו פּייניקן.

כ׳גיב זיך דאָס וואָרט, וויי נאָר אף טאָן קאַפּויר.
וואָס וויקטאָר — מער, מיט אימפּעט, מיט האַרץ־קלאַפּענישן,
וויי עמעצער וואָלט שטויסן מיך: געבויר,
געבויר, שוין איצט — אין אייַלענישן, אין כאַפּענישן.

אויך די געווינערן — אין קאָלטן שוויים,
אין אונגסט — א ניידער גיט זיי, די געווינערן:
זיין אָפּגעשיידט פון מאַן, נאָר יעדער וויים —
בא אים אין שויס זי וועט דערפון דערינערן.

1959

• • •

איר ווייסט, וואָס הייסט אַלטקייט — דער שפּאַן אין דער העלפט.
אַף טרוים אויף דערוואַכונג — די האַרבע צעטיילונג,
אַף וועלטן, וואָס ווערן שוין געלטן באַהעפט,
וואָס אויך די באַהעפטונג ברענגט וועלטן א חיילונג.

אזוי ווי דער וואַלד אין באַפּעמדלטן ריינג —
ער יאָגט אויף ער קריזט, נאָר פּאַרלאָזן אים קאַן ניט, —
אזוי איז דער אַלטקייט פּאַר־לאָזן ניט גריקנג
דעם שארפן, פּאַרקישעפטן קריז פון דער־מאַנונג.

איר ווייסט, וואָס הייסט אַלטקייט — א רויגעז אחמזיסט,
א שמייכל, מיט טויזנטער טייטשן באַליקטער, —
דער קלאַרסטער פון זיי — וואָס די יוגנט באגריסט,
ווי ס׳גריסט דעם באזיגער אין קריז דער באזיגטער.

1959

• • •

וואָס אטאָם־קראפט באטרייט — איז דעם בין איך נאָך רוי.
הינגט וועט וועט זיין מיר קלאָר, ווי זי באהערשט דעם רוים?
נאָר אייך, וואָס שאפן וואָר פון שעפסטן מעגטשן־טרוים, —
מיין יאשטער־קוייעך אייך, ניט וויסנדיק, כ׳פארטרוי.

ס׳איז אייער וופנדער־וועג — פון הי ביז דער לעוואָנע —
פון הינגט אָן מיינער אויך, ווי אייערער, געוואָרן,
און וויל איך האָב דערלעבט דעם נעס אין מיינע יאָרן,
איך וואָג אייך אויס א סאָד: געמאסט כ׳האָב שעכעיאָנו.

און וויל כ׳בין גלייקעך הינגט, דערציל איך נאָך און מער.
בא יעדער קער און וועגד הינגט וואָגן איך באגער:
גוט־יאָמטעוו דיר, מיין לאנד, גוט־יאָמטעוו גאָר דער וועלט,
מיין דאָר, צום הימל האָסט דאָס לייטערל געשטעלט, —
ס׳וועט די לעוואָנע מער ניט זיין שוין אזוי עלנט,
ניט אויסזען אזוי פרעמד, ניט זיין אזוי פארווויסט.
כ׳האָב אירע טאָלן, בערג, ווי הימישע, באגריסט,
דערבייַ א וווּנק געטאָן א שטערנדל דערנעבן:
איינגיכן וועט אויך אים דער קאוועד זיין געגעבן,
די פליכט צו זיין א טייל פון אונזער ערדיש לעבן.

1959

• • •

באקומען אייער בוך — א שיינעם דאנק.
דאס ערשטע, וואס מיר דורך איז פאר די אויגן,
צו זיך מיין אופמערקזאמקייט צוגעצויגן —
איז פארן שארבלאט אייער בילד. שוין לאנג,
שוין זייער לאנג מיט אייך זיך ניט באגעגנט.
איר זייט אוועק — מיט אייך זיך ניט געזעגנט.
אויב ס׳איז מיין קרום־ווערג דא — אים הייבט כ׳פאריכט.
צו דען אייך וויידער, אייער קאל צו הערן,
איר זאלט מיך מיט אזא געשאנק באערן,
דעם עמעס זאגנדיק — זיך ניט גערירט.
פארשיידנס טרעפט, האלט־ווי זאל גאר ניט טרעפן...
דערפאר דאס בוך, ווען כ׳האב געטאן אן עפן,
הערזען כ׳האב זיך... מיר זייענען אלט געווארן.
און זיין מיין ווארט זאל וואהראפטיק — איך ווארן:
אז כאטש דאס לעבן שפאנט אין גוטן טעמפ,
דאס אריג, דאס הארץ איז באך ניט אפגעטעמפט,
אז אלצדינג פירט זיך ווי ס׳גהערט צו זיין,
מיט קיינע טיינעס קום איך ניט אריין.
אזא הער סיידער איז — פארויס מיר שפאנען.
ווער ווייסט — וווהין? נאר אייגס איז קלאר: פונדאנען.
ניט עמעס, פרייגט? האט איר וואס אפצוהערגען?
צי אייצען, וויאזוי זיך שטעלן קעגן?
נאר וואן מע טוט א פרעג מיך, צי איך ווייס
פון ברייקשיים אנהייבן די זעלבע שפיל,
וואלט איך געענטפערט: ניין, א שיינעם דאנק —
שוין צופיל טירכע בא דעם ערשטן מאנג
מיט גריבער אפענע אוון אומגעריכטע,
מיט קרום־ווערגן ביז הייבט נאך ניט פאריכטע...
נאר זייט מיר מויכל — ס׳איז בעמעס ווילד
דאס אלץ פארבינדן מיט א פאשטעט בילד,

וואָס פּאַרן שוואַרבלאָט אף א בוך מיט ליידער.
ווי־ווט אויס, אז מיין געמיט איז היימט אין לידער
צוליב א קלייניקייט — אין שטוב מע ריכט,
מע ראמט, און אלץ דיר אין די אויגן קריכט;
ס׳איז אלץ אוועק פון אָרט, און אלץ טוט שטאַרבן —
אן אומאַרד׳נחנג אזא, וועי אפן האַרצן...

1958

• • •

צי דארף איך פיַיערן דעם טאָג פון מײַן געבאָרן —
דאָס וואָלן אָנגן אַנדערע — ווי ווייסן בעסער,
נאָר יענע שׂמחה פון טאָג, ווען כ׳בין באפרײַט געווארן
פון הינטער שטעכדיקן דראָט אוף טפיסע־שׂלעסער,
די שׂמחה, ווָאס אַנגעקומען איז וי אומדערוואַרט
מיט גלייוועדיקן פראָסט אין אַנהייב כויודעש מארט,
באם הימל אויסגעשטערנטן אינמיטן טאָג,
און מיט דער ברוכה, ווָאס איך האָב פון קינדווײַז ביט געוואָגט, —
אָט יענער טאָג ווען ס׳קומט — איך דייד אליין איך אײַן:
בא יעדן מענטשן־פרײַנט די שׂמחה ווערט יאָמטעוו זײַן,
ניט קלאפנדיק אין טיר צו אים אין שטוב אריַן.

1959

• • •

ס. יו.

דיר איז בעעמעס שווער דיין וויי צו טראָגן.
און דאָס, וואָס יעדן איז פון אונדז באשערט
דער זעלבער סאָף — פון דעם ניט גרינגער וועדט,
נאָר וואָס קאָן מער א לעבעדיקער זאָגן?

דיר טויזנט פרויען ברענגען אים א גלייכן —
וועט דען א טויזנט־טייל דיר גרינגער זיין?
דיין צאָר, ער קוקט מיר גלייך אין הארץ אריין,
ווי ס׳קוקט א וואלקן האַרבסט־ציִט אין די טייכן.

און ס׳וועט דערט דיך: די גאנצע וועלט ניט טרויערט
מיט דיר באגלייַך — דיין לאסט אף דיך נאָר שלעפסט;
אפילע דאָס, וואָס דו אליין נאָך לעבסט,
פאר דיר איז קיין באוויזן, אז ס׳לעבן דויערט.

נאָר גאָר דיין וואלקנדיקייט ניט פארשטעלט
פון לעבנסווילקייט די שיין געהיימע,
וואָס אויב אנטפלעקן זי — באפט אָן אן איימע,
און אויב פארלעשן — איז די וועלט קיין וועלט.

ווי אין א מידבאָר קליבנט פאר דיר מיין טרייסט,
אף דעם, וואָס דו אליין נאָר ווייסט, געקייפלט,
נאָר דאָך שוין זעלטענער דו קוקסט פארצווייפלט
אף יענעם טראָט פאַרויס, וואָס לעבן הייסט.

1959

דער סאָד פון שווארצקייט שרעקט מיך ניט

מיך שרעקט ניט אָפּ דער סאָד פון שווארצקייט,
דער טהאָם פון דאלבטאָג שרעקט מיך מער:
דאָס ליכט — דאָס ווארט, ווָאָס פונעם הארץ גייט,
איז קעגן אים א שוואך געווער.
דערפאר די שווארצקייט — זי איז קענטיק,
מיט איר די שלאכט פירסט איינגהענטיק,
דו נעמסט זי אַיין, און שוין — פארהענדיקט.
אוּן אויב דאָס ווארט איז ניט געקומען
אוּן דו האָסט זי ניט אַיינגענומען,
צי האָט עס אָנקומען פארשפעטיקט,
צי ניט געוואג מיט ליכט גענוקט, —
אלציינס, דיין מי בלייבט ניט אומזיסט:
דו ווייסט כאָטש, ווו אוּן ווער דו ביסט,
דיין קויער ווייסט, דיין קעגנער קענסט,
צו אים באוואָפנט זיך דערנענסט.
נאָר פרוּוו דעם סאָר פון מאָג נעם אַיין,
אז ער פארבלענדט דיך מיט דיין שיין,
צו זיך אין אָפגרונט שמוּיסט ארייַן:
דיין וועזן מיט זיין שווערקייט ווינקט,
אוּן די אלקיכטיקייט פארשלייגט,
אוּן ניט קיין וואנט, אוּן ניט קיין ראנד,
אוּן ניט קיין מעסער־שארפער קאנט,
זיך אָנצוכאפן מיט דער האנט.
אוּן, פליענדיק, דו ווערסט צעגליט,
אוּן, גליענדיק, דו הענסט שוין ניט:
ניט ווער דו ביסט, ניט ווו דו ביסט,
אין אָפגרונט פאלסט אוּן מיינסט, דו פליסט, —
מיט אָט דעם טהאָם זיך ראנגלען פרוּוו
אוּן, ניט פארבלענדט, זיך קלייב ארוף,
באם סאָר פון ליכט די שלאכט שפיל אויס, —
אָט דאן איז דיין ניצאָכן גרויס.

• • •

ווייזט זיך ארוים, אז אויך דער קיזלשטיין,
ווי קוועליק וואסער, דורכזיכטיק ער איז.
אז ס׳פאַדערט זיך קיין קויעד פון א ריז
צו שפאלטן אים — זיין טאַך אף צו פארשטיין.
מע דארף נאָר, ס׳זאָל דעם הארבן שטיין באפאלן
פון פארוב וגעהערי קער א גארב פון שטראלן.

איז פאלט אייד, שטראלן, אין א גוטער שאָ —
ס׳איז מער שוין קיין פארבארגעניש ביטאָ!
אין הארץ פון קיזלשטיין זי דריינגט אריין, די שיין...
און מיטן שטיין, וואָס אפן הארצן, וואָס וועט זיין?..

1959

• • •

מיר זיבגעז באָך דעם פּויגל׳ אין די צווייגן,
און מיט דעם וואָלד — פּארמעסטן זיך אין שווייגן,
פּארגייען טיף אין אים — זיין שטיל׳קייט הערן,
מיט אייבערוף זי קלויבערשט אף צעשטערן,
און, דורכגעזאפּט מיט איר, צוריק זיך קערן —
אף נאָכצומאכן איר, איר נאָכצוקלערן.

מיר ציענדן שיין — די שטערן אף צו רייצן.
באם צאָר׳נעם — ווי דער יאם דעם ברעג פּארפּלייצן.
מיר בייטן אום די בעט, דעם פּלוס פון טייכן —
מיט עפּעס־וואָס צום שטורעם זיין אַ גלייכן,
און קערן זיך פון זייט אף זייט א נאכט —
צי הייסט עס ניט דעם וואָרעם נאָכגעמאכט?

פּארוואָס, וען אונדז פּרווט עמעץ נאָכצומאכן,
אָנשטאָט צו וויבען, מיר ביז טרערן לאכן.

1959

• • •

פון קינדער די רייד — צו די רייד פונעם אורמענטש געגליכן.
מע הערט ניט קיין „איך" — מיטן נאמען מע טוט זיך באניצן.
כ׳הער: ניאמע וויל שפילן; כ׳הער: טאמע וויל נעענטער זיצן;
מיט אייגענעם „איך" אין דער וועלט נאך מע איינלט זיך ניט קריכן...

שוין וויט פון גאניידן — די וועלט טוט אין אוחנט זיך הילן.
דער פלאמיקער זון־ראד אהיינטער די וועלדער פארזונקען.
כ׳הער: אדאם איז מיד פון צווויי שטייגער צו אויסהאקן פונקען,
כ׳הער: כאווע אים זאגט — כאווע וויל נאך מיט פייערלעך שפילן.

און איך אזא אייגער — פון אדאמען עטוואס נאר יינגער,
א ליעבן — באם אייגענעם „איך" זיך געטומלט, געדאוועט,
אז ס׳דאכט זיך, וועז אדאמען פאלט איין א פרעג טאן: טשיקאווע, —
ווי רופט מען אייך, מענטש? — כ׳וואלט געענטפערט: פרעגט עפעס
מיך גרינגערס.

1958

• • •

אזא איז ער ביז היינט אין מײַן געדאכט פֿאַרבליבן:
באַם סלופּ פון אַלטן פּלוימיט — א גראָער, שטאָלטנער וואָקן,
מיט אויג פֿאַרוואָלקנטן און פּליסטערדיקע ליפּן,
און ידאָס, וואָס ער האָט לאַנג מיר זאָגן זײַך געקליבן —
ער אײַלט זײַך פון דער ווײַט און אין דער שטיל דערזאָגן.

כ׳האָב זייער גוט געוווסט — מיט זײַך ער מוז דאָרט קעמפן:
צו וואָס אין אָפּשייד־שאָ א קינד אין זאָרג באַגלייטן?
און ווי דאָס הארץ וואָלׂ אים ניט קלעמען און ניט ווייַ טאָן, —
ער וועט דעם וועג דעם יינגסטן אויסריכטן אין פֿריידן,
און אף זײַן ליפּ טוט ליב א שמייכעלע זיך דעמפן.

ס׳האָט לעבן מיר געקאָסט — אף זיך ניט אומצוקומען:
צו וואָס אין אָפּשייד־שאָ דעם אלטן אנגסט פארשאפן?
די שיף טרעט אָפּ אין יאָם, פֿאַריאָסעמט בלייבט דער האפן...
און כאטש איך האָב געפילט — זײַן בליק מיר בריט דעם רוקן,
איך האָב זיך אלץ געשטארקט, אף זיך ניט אומצוקומען.

צו ווײַט האָט זיך די שיף אין לעבנס־יאָם פֿאַרקליבן,
און פונעם האפן איז געבליבן נאָר א וייכער...
איז ווער שטייט ווידער דאָ מיט פּליסטערדיקע ליפּן:
א הויכער, גראָוער מאן — א שטאלטגער און א בלייכער?
און ווי ס׳זאָלׂ אים דאָס הארץ אין אָפּשייד־שאָ ניט קלעמען, —
ער פרוווט צעשמייכלען זיך — די שאָ ניט צו פֿאַרשעמען.

נאָר זי, די יונגע פֿאָר, אין טונקל פון סאָף ווינטער,
זײַן שמייכל זי דערשפירט און קוקט זיך אום אהינטער.

1959

• • •

מירן גיין אין זאָגאָרטן —
זאָג איך צו מײַן אייניקל,
וויל‌דיע כּײַעס זען וועסט דאָרטן —
זאָג איך צו מײַן אייניקל.

דו ביסט שרעק זיך באָר, מײַן כּײַעס,
פֿאַר די גרויסע ביקוע כּײַעס —
זאָג איך צו מײַן אייניקל;
אַלע זײַנען זיי פֿארנאָרטע,
אין די שטײַגן פֿעסט פֿארשפּאַרטע —
זאָג איך צו מײַן אייניקל.

לייבן, לעמפּערטן און בערן,
זייער ברומען ווײַט וועסט הערן —
זאָג איך צו מײַן אייניקל.
אָבער וען די וועסט פֿארבײַגיין,
שטיל וועט ווערן אין די שטײַגן —
זאָג איך צו מײַן אייניקל.

כ'וועל דיך דאָרט צו פּייגל פּירן,
מיט די אמעריקאַנער —
זאָג איך צו מײַן אייניקל;
„זאָלסט אין וועג זיך ביטן פֿאַרלירן,
וועל איך פֿאר א האנט דיך פּירן" —
זאָגט צו מיר מײַן אייניקל...

1957

• • •

וואָס וויַיטער — כ׳גיי ניט רויִקער, נאָר לאַנגזאַמער —
דערוף אַן איידעס הייַנט וואָלט מיַין געזאַנג ניַין מיר.

ניט קוקנט, וואָס אַף דער ערד איך טרעט פֿאַמעלעכער —
מיט יעדער טראָט א האַרבע פֿראגע שטעלט איך איר.

אוּן אין מיַין האַרבסט, אין טאָג פֿון גאָלד פֿון שפּעטלעכן —
כ׳בין וויַיט פֿון שאָלעם אויך מיט הימל געטלעכן.

אויב ס׳ניגט דאָס האַרץ איך פֿאר געהיימען שוועל־אוּן־טיר —
דער קאָפּ, וואָס וויַיטער, וועלט אלץ שטאָלצער, עלבמער.

וווּהין דערגיין וועל איך אזוי מיט אזעס טרעטנדיק —
נאָר שיַילעס פֿרעגנדיק, קיין ענטפֿער בעטנדיק.

1959

• • •

און ווייל איך לעב צום ערשטן מאל,
און, ווי מיר דאכט, אז אויך צום לעצטן,
איך פרוו מיין לעבן הויכגעשעצטן
א זידל טאן, און אף א קאל.
א טרייסל טאן עס ווי בעהעריק,
אמאל — צו געבן אויך א בעריק —
אזוי, בישקאשע, ביט געפערלעך,
אף ניט פארגיסן צוקפל בלוט...
און אויב עס ווערט א ביסל שווערלעך,
און טאמער טרעפט, אז ווייי אים טוט —
כ׳קאן אויך אוועלכעס זיך פארגינען,
אויב ס׳קומט ניט היינט, ווען עס פארדינען
א רעגע שפעטער, עפשער מארגן —
דערפון באדארף איך זיך ניט זארגן,
ווייל ביז צום ברעג כ׳וועל זיך דערקלייבן,
כ׳וועל קיין באלכווו זיך ניט פארבלייבן.

12 מארט 1960

• • •

איז דאָס מײַן גרייס — דאָס וועלן אײַבּיק לעבן,
צי גראָד מײַן קלײינקײַט קלאָמערט זיך אין דעם?
כ׳בין דאָך בא יעדער שאָפּקײַט אין קלעם,
און באָר דורך גוואלד כ׳עפּיי אײַן זי אופּצוגעבן.

איז דען ניט גלײַכער, הערלעכער, פּארקערט,
צו וואָגן דרייסט: מיט אײַך כ׳האָב זיך גענײַגט,
מיט לײַטן־גלײַך געבלוטיקט און געטײַגט, —
מיט אײַך באגלײַך פּארשוויגן איך פון דער ערד.

צי דען אזא געוועזן איז מײַן טרוים —
אנדי פּארטײַטשן זאָל איך אף דער וואָר אים:
באוועגן זיך — זאָל זײַן באָטש, ווי א וואָרעם,
צי ווי אין ווינט — דער שאָטן פון א בוים?

1959

• • •

אָט בין איך ניט מעקאָנטע דאָך דעם טאָג,
וואָס קומט מיט פֿאָס מיט גאָלדענעם געגורט.
פֿארגין איך דאָך דעם וואָלקן ווען געבורט,
דעם הירש — ווען פֿיַיל־און־בויגנדיקן יאָג.

פֿארוואָס וושע טרוימט, ס׳פֿארשפּעטיקט צו מיַין מויל
די בראָכע פֿאר די יונגען, וועלכע טריַיבן
אין וואַלד דעם באָל און ביז צו נאכט דאָרט בליַיבן,
ווי וואָלד־געטער — האָלב אָנגעטאָן, האָלב הויל.

פֿארגין איך דאָך דעם שטערן, וואָס ווי לַיכט,
דעם ווינט, וואָס איבער זייער נאקעט שלַיכט.
פֿארוואָס וושע קער איך אָפּ אמאָל פון ווערג,
ווי גלַיַיך בא זיי אין נורץ איז מיַין פֿארמעג...

1959

א שפאס

די פּיס — אין וואַרשעמקייט, דער קאָפּ — אין קעלט, —
אזוי מע זאָגט פון זינט עס שוטייט די וועלט,
און ס׳איז, מיסטאָמ, א סייכל דאָ דערין.
נאָר מיינע פּיס, זיי וויפּל כ׳דעק ניט אַרין,
זיי פּילן אַלץ די דרויסנדיקע קאַלטקייט,
אוך ס׳טיינען יונגעלייט, אז ס׳איז פון אַלטקייט...
נו, אוך דער קאָפּ איז דען א רעגע ייטגער,
אוך דער געדאַנק — אַלץ רייציקער, אַלץ פּליקער,
נו, אוך דאָס האַרץ, וואָס איז פון זעלבן עלטער,
געווארן איז דען אף א גראדוס קעלטער?

1960

• • •

די ערשטע ליבע, זי קומט צו אונדזו אף אונדזו פארוועדערן,
די לעצטע — אף צו לינדערן דעם אפשייד־וויי,
און הינגט זיי זיינעם ביידע דאָ, ווי טויבן צוויי,
וואָס ניט צעשיידן זיי און זיי ניט אפצוזונדערן.

איז לאמיר זיי א פוסע מאָס מיט קאורוע אויסשיטן
און וואגן: פיקט, מיט אייער אייגן שפיז זיך נערט.
די ברוסטלעך פעדערט אויס און פילט זיך אומגעשטערט,
א וויגל איר קאָנט אפילע אנבלאזן די זוישעטן.

דערנאָך, קעדיי מיט אָט דעם אלעם אפצופאטערן,
פון ליבגעזאנג דער קאָפּ, דאָס הארץ זאָל ווערן פריי, —
דערשרעקן לאמיר זיי, די פליגלעך זיי צעפלאטערן
מיט אובזוער שווער־פארדינטן בדאוואָ־פליעסקעריי.

1957

• • •

דו ווייסט, ווי שטעלט מען פעסט פון פאלק און לאנד
דאס פרוכפערן, וויך מערן נאכאנאנד?
דאס גאנצע פאלק מע רופט מער ניט ארויס
אין גאס, אף אויסצילן פון קליין ביזן גרויס:
ניט־אייגנס, ניט־צווייי — ס'זאל קיין ביזן אויג ניט שאטן,
ווי קינדער אונדזו אמאל אין שטוב באם טאטן,
ניין, ניט אזוי די זאך וועלט איצט געמאכט.
א שעבער מיטל האט מען צוגעטראכט,
און כאטש א וואכעדיקס, דערפאר א קלוגס —
זיך צו דערוויסן — פאנוער אדער ווי קס:

צוויי צילן ציפערן אף צעטלען צוויי —
די אידעס די באלייבטסטע וויינען ויי.
אריבער איבעם לויכט דאס ווארט: „געבאָרן"
און איבער צווייטן — פינצטערט זיך: „פארלאָרן".
זיי ביידע פיר צוזאמריף, און ס'וועלט דיר קלאָר
דער אונטערשטער סאכאק פונעם יאָר.

דערפאר איז בא מיר יאָמטעוו, און מיין פרייד
אף אלץ, אלץ מענטשן זיך פארשפרייט,
ווען ס'טוט דער גוטער איידעס זיך א קער
און ברענגט מיר אף דער ערד געבאָרנס מער
ווי פאריקס יאָר... און אויב, שוין פאר איין גאנג,
ער שוינט די עלטער אויך — א שיינעם דאנק...

און בא דעם צווייטן, שווארצן איידעס, כ'בעט:
דו אייגעם באטש פארפעל... איז דען א כעט,
אויב כ'וויל, אז אט דער איינער איך זאל זיין,
כ'זאל נאָר א יאָר איז ליבער צאָל אריין.
אויב ניט מיין זכות צוליב, אויב ניט פוגמיינעטוועגן —
איז כאטש קעדיי די לעבנס־וואג זאל איבערווענגן...

1958

• • •

אפט, לויגנדיק איז בעט — דאס פאנעם צו דער וואנט,
פארשלעפערן דעם קאפ ווען איך בין ניט אימשטאנד, —
איך דריי צו זיך אזוי, איך אייגער זאל באר הערן:
צו שטייף דאס מויל דו קלעמסט, צופיל דו קנייטשסט דעם שטערן.
מע קאן נאר דיך אהין אינמיטן באכט א בעט טאן,
און ניט באווייזן ווען די קנייטשן אויסצוגלעטן,
ניט צוגעבן דעם מויל ווין שמייכלענדיקן שניט,
און סקאנען מיינען ליים, אז צ א ר ן, גאט באהיט,
אז גאר ניט ל י ב ש א פ ט איז געווען דיין דעויז
(מיט וועלכער סקאן דאס לעבן דורכגיין וויעס־איז),
און טאקע גלייך — איר קאנט זיך לאכן צי ניט לאכן —
אף יעדן פאל איך פרוו א גוטע מינע מאכן.

1958

פונעם פאַלקס־אויצער

I

דעם הויכן אָגער טרייַבט ניט אָפּ פּחנדאָנען —
מיין יונגקייט וועט אויך אים אריבערשפּאנען, —
אזוינס האָב איך אמאָל אלייך געהערט
און צוגעהאלטן בא דער צוים האָס פערד.

אדורכטעפּליגן איז גאלאָפּ דער אָגער,
און גרוי געוואָרן איז דער קאָפּ באם זאָגער...

דעם גאלאָפּגאנער האָן, וע, טרייַב אוועק —
ער קאָן מיין אלטקייט ניין א שטער אין וועג, —
אזוינס כ׳האָב הייַנט געהערט און איך — זאָג נאָר.
וער ס׳גלייבט ניט איצט — מיר גלייבן וועט דערנאָך.

8 פעוראל 1960

II

וועסט וויסן אַלץ — צו גיך וועסט וועלן אַלט —
אזוי מע פלעגט אויך דיך, מיסטאמע, שרעקן.
נאָר איך געגלוסט האָב וויסן אַלץ, און באַלד,
און אַלטקייט פלעגט אין מיר קיין גרויל ניט וועקן.

אויך איצט מיך עמעצער אין שרעקן האַלט —
מיט אַלטקייט — ניט, מע פרווט מיט יוגנט שרעקן,
נאָר זי אין מיר, בלויז אכטונג טוט זי וועקן —
אויך זי וועט וועלן־עס־איז דאָך וועלן אַלט.

1958

III

קאָלזמאן פּאַרבליבן נאָך א לעבעדיקער אייִדעם,
זײַט ווײַסן: אַז אזוי אוועקגיין פּלעגן זיידעס.

געקומען אף דיר וועלט אין מוטער־בלוט.
א לעבן אָפּגעלעבט, ווי אונטער רוט,
נאָר אָטעמנומען אלדאָסביי׳ן פּאר גוט,
זיך מיט דיר וועלט געשיידט אין גוטן מוט.

צו צוויי און ניַיענציק — באם קלאָרן זינען,
אין זיך יר האָט געקאָבט נאָך קראפט געפּינען
א שמייכל טאָן די קינדער: ווייניט ניט, שאט —
איר וועט דאָך, א גוט־אויג האָט מיר פּארשאט.

פּארניצט אָן מיר געזונטערהייט די וועלט,
די וועלט אף מיר האָט זיך ניט אָפּגעשטעלט.

1959

IV. דריי סאכאקלען

באם שוועל פון טויט וואָס וויינסטו, גוטער מענטש? — פאר פרייד,
וואָס איך האָב פאר אזא מין בארג מיט שלעכטס ביט אָפּגעטראָטן,
כאָטש שווער, נאָר בייקומען דעם בארג איז מיר געראָטן.

וואָס וויינסטו, שלעכטער מענטש? — פאר צאָר כ׳בין שטארבן גרייט:
דאָס שלעכטס אזא מין דינג — ווי פון א האָר דער שאָטן,
און מיר אריבערטרעטן אים איז ניט געראָטן.

וואָס וויינסטו, שטאָלצער מענטש? — איך וויין, מיין פריינט, דער־פאר,
וואָס כ׳קאָן ניט וויבען ניט פאר פרייד און ניט פאר צאר.

1957

V. פונוויטן דאכט זיך

זע איך אייגעם קלאגן זיך, הער איך, ויבן וואגן זיך:
פול מיט שטיינער אגגרעשטאפט איז אן אייגן פעקל;
אט דערפאר פונווייטן דארט, אט דערפאר בא לייטן דארט
אי דאס פעקל קלענער איז, גרייגג ווי פוך האס זעקל.

זיי אנשטאט צו ענטפערן — פרוווו די זעק דערינעענטערן,
אלע פעק ארויסהענגען: קלייב זיך אויס און נעם דיר;
זעסט, פאר פרעמדע היט ער זיך, זעסט, צו וויגעם ציט ער זיך,
ווייל אויב זיגער שווערליעך איז, צען מאל שווער הער פרעמדער.

נאר צו ווען זיך מאטערן, טיבט אוך פעדער פאטערן,
שורעס שרייבן, גראמען זיי — שיבער דאך, מיר דאכט זיך,
אנשטאט גראמען כאשעדע, זאג, ווי ס'פאלק זאגט, פאשעטער:
„פונדערווייטן דאכט זיך, אז בא יענעם לאכט זיך".

1957

אים איין אני לי...[1]

אויב ניט איך פאר זיך וועל טאָן —
ווער פאר מיר וועט אלץ דאָ אופטאָן?
ס׳שטייט דאָס לעבן דאָך אין קאָן,
שטענדיק קאָן מען דיך א רוף טאָן,
טאקע דיך, דיך וועלבסט בימכילע,
וווּ מע פרעגט ניט קיין פאמיליע, —
אם אין אני לי — מי לי?

קאָלומאן ס׳קאָן דאָס אויך נאָך זען —
דארף מען זען וואָס מערער אופטאָן,
מערער, ווי דו קאָנסט — א פרוו טאָן, —
אויב ניט איצטער, פרעגט זיך, ווען?
וועגן דיין רוים וועט זיין געשלאָסן,
אוו אין צייט — דיין מאָס קיין מאָס זיין, —
אים לוי אכשעזו — איז אימאָסיי?[2]

נאָר פון צאָל דו ווערסט ניט שיקער,
אויך די מאָס איז ניט הער איקער;
אויב דאָס אלץ כ׳טו נאָר פאר זיך —
פרעגט זיך: ווער אזויבם בין איך?
מא אני — וואָס בין איך ווערט
אזא אייגער אף הער ערד?
כ׳וואָלט אויך „מא אני״ געגראָמט —
בין איך הייַנט ניט אופגעראָמט.

עפעס פלאָגט מיך א פארדראָס
אוו עס קומט מיר אפן זין,
ווער איך בין אוו וואָס איך בין, —
שיקדים ווייסן וואָס...

1957

---

[1] אם אין אני לי.

[2] אם לא עכשו — איז אימתי? — אויב ניט איצט — איז וועגן זשע?

• • •

פארשטייט זיך, ס׳איז ניט זייער רעכט
צו פאַרוואַרפן א מענטש אין עלטערן,
אז ער איז גראדע אומגערעכט.
און אז ער רעדט גלאַט אין דער וועלט ארײַן.

הײַנט שטעלט אײַך פאַר, וואַן אַט דער מאן,
ער איז א פאַטער דיר א לײַבלעכער.
דערצו איז ער שוין ניט פאראן —
אוועק, ווי יעדער אומפארבלײַבלעכער.

ער האַט געטײַנעט אײַנגעשפארט:
ס׳איז דאָ א ראנד אן אומבאוועגלעכער,
פאר וועלכן אײַן איז קעגנוואַרט —
די צוקונפט צי דער אַוואר קלעגלעכער.

כ׳בין ניט פון יענע פרעכע לײַט,
וואַס זאָגן: טײַט אונדזו מיט א פיגער אַן,
וואַס אומבאוועגלעכקײַט באטײַט.
איך וואָלט דעם ענטפער אים פארגרינגערן.

אויב אף איין אָרט זי שטייט, די ציַט,
איז בעט איך, טאטע, זאָלסט מיר ענטפערן:
געווען מיר זײַנען אזוי ווײַט,
און איצט מיר גייען זיך דערחנע׳נטערן.

זאָל מיר דײַן עלטער מויכל זײַן —
איך שטיי שוין אויך בא אירע טויערן,
נאָר קיינמאָל פאלט מיר גאָר ניט אײַן,
די קעגנוואַרט זאָל אייביק דויערן.

מײַן קינד פאר לאנגוויַל, ווי א פיַל,
פון מיר וואָלט לויפן אין דער וועלט ארײַן...
ווי גוט, וואַס דאָ איז א „דערווײַל",
וואַס וועט זיך קיינמאָל ניט פארעלטערן!

• • •

דערקלער מיר, גייער, ווי־פֿ איז דער שיר
שטיין בא א טיר און ניט ארײַן אין איר?
ניט אַנקלאפן, ניט געבן זיך די מי
אפילע פארן גלעקל טאָן א צי.
דו מאך דעם אָנשטעל כאטש — לעפאָנעם־וועגן, —
קלאפ אָפּ אָן איר דעם שטויב פון דיינע וועגן,
וואס ביז אהער האָסט שוער אדורכגעשפאנט, —
א טיר איז פּאָרט דאָך ניט קיין טויבע וואנט.
קלאפ אָן אין איר — וועט זי זיך לאָזן דיינען.
קלאפ אָן — דער טערעץ וועט זיך שוין געפינען.
אף לעצטן פאל דו ענטפער אָפּ: איך זוך
נאָך אלעם־אַל — א בעגל פון א שוך
צי פונעם פריסטן וואלד־וועג א גערוך,
א קלאנג, וואס איז פארגעסן שוין פון לאנג
און לאָזט ביז הײַנט צורו ניט דײַן געדאנק...

די טיר, זי רופט מיט בייזע אירע העלפטן
איר צוגעשלאָסנקייט צעשטערן העלפן,
ווײַל ס׳איז שוין שוער דער טיר צו זײַן פארשפארט,
א רעגע כאטש א לופט כאפן זי נאָרט,
א ווינטל זאָל אדורך, א פאסיק שײַן
זאָל באם צעעפענען דורך איר אריַן,
און דו — פון איר פארמאכטקייט טוסט גאָר דרינגען,
אז איר צעעפענונג וועט דיך פארשלינגען...
אויב אַנקלאפן דו קאָנסט זיך ניט דערוועגן,
טרעט אָפּ כאטש אף א טראָט — לעפאָנעם־וועגן,
מע זאָל גיט מיינען, אז דו ביסט פארקישעפט,
אז לאנג דו שטייסט, מיט זיך אלייַן זיך יישעווסט:
צי דאָס איז זי, די טיר, וואס וואַרט אף דיר?..

נאָר עפּשיער... עפּשיער איז דאָס יענע טיר,
וואָס גאָרניט איז ניטאָ מער הינטער איר?
און אף דער טאבליצע שטייט אָנגעשריבן:
ס׳איז דיר ניט מער, ווי אָנקלאפן, פּאַרבליבן...

און דו — מיט וואכן האָרץ דו שטייסט און ווארטסט,
דעם ערשטן קלאפּ איז טיר זאָל טאָן דאָס האָרץ...

1958

• • •

געוואַן איז א פראָסט, און דער פראָסט — מיט א וויגט:
בא קינד און בא אלטע — פארטרערטע די אויגן;
די הייך — מיט צעריסענע וואלקנס פארצויגן,
דער טײַך אונטער בריק, — ווי באזיבעדטער טינט.
וואָס ווײַטער פון בריק, אין די ברעגן געצוימט,
דער טײַך — זיך געטחנקלט, געגלאנצט, ניט געשוימט,
דער טײַך מיט זײַן בריט און זײַן טיף האָט געפלייצט,
ווי גלײַך מיטן ווינטער ער וואָלט זיך גערייצט,
נאָר איך געזעהן שוין — זײַן וועג איז די גרויס:
פון פרילינג־גערויש ביז צום ווינטער אין שויס...

1958

ווי ליב איז דער בוים...

• • •

איך בין מיט גלוסטונגען, גלייך ווי א מילגרוים, פול,
וווּ יעדעס קערנדל פארנעמט זיין נעסט און גוווּל.

נאָר צווישן אלע וויי הייבט קענטקעכער איז מיר
דאָס גלוסטונג־קערנדל, וואָס שטארק דערמאָנט אָן איר —

אָן דער, וואָס צוליב איר אויך אַדאָמען דערמאָנסט,
און רופן כאווע זי צי אנדערש־ווי וד קאָנסט.

געווען פאר איר ביסט גרייט זיך אויסשניידן א ריפ,
און אלדי פיניקונג — צו אָנעמען פאר ליב.

פאר איר פון קינדווייז אָן א הייכל האָסט געבויט,
וואָס ענדיקן וועסט אים א רעגע פארן טויט.

אפילע איצט איך וואַך, וועָן ס׳זינקט אין שלאָף די וועלט —
א שטיינדעלע איך זוך, וואָס צום געביי נאָך פעלט.

1959

• • •

כ׳האָב מיך דערמאָנט, וואָס קענט, ער ענטפערט לירן:
„כ׳בין ניט צו יונג, איך זאָל דעם קאָפּ פאַרלירן
פאַר יעדער יונגער פרוי...״

אמאָל בין איך געווען שוואַרץ, און דו
געווען ביסט בלאָנד. און איצט איך קוק זיך צו:
אויך אָט דער כילעק, וואָס צעשיידט און אויך פאַרבינדט.
פאַרלירסט א האָר פון קאָפּ, צי איך פאַרליר —
דער זעלבער וילבער און פון איין קאָליר.

אמאָל, וועט פלעגסט דערזען א פרעמדע האָר
באריהרט מיך — האָסט געצאָרנט זיך ביז גאָר.
די ערד פלעגט אין א פייַער בעמען קריַזן,
א פראָגע־צייכן איבער גאָר מיין טרייַ זייַן
פלעגט אויסשפרייטן זיך, ווי א שוואַרצער שאָטן.
אים אויסבייכן פלעגט זעלטן מיר געראָטן.

פון יענער האָר פלעגט אויסוואקסן א וואַנט
צעווישן אונדז, און דו מיט שוואַכער האַנט
פלעגסט שטירצן אלץ, וואָס מיר האָבן געבויט
איך פרייד און לייד, אין אופלויכט און אין נויט,
און אָפט פלעגט אלץ פארבליַבן העענגען נאָר
אף אָט דער שוואַרץ צי בלאָנדער האָר.

און הייַנט — מיט יעדן טאָג אלץ שארפער כ׳שפּיר:
גערעכט, געראַטן דער אלטיטשקער שוץ קספּיר.

ער האָט נאָך דאָן פּאַרויסזאָגן געקענט
דורך אים, דורך אונדזער בייזלייבלעך קענט:
כ׳טראָג אף מײַן הויקער פונקט אזויפֿיל יאָר —
ניט נאָכצוויאָגן יעדע יובגע האָר.

וועסטו דאָך זאָגן: — פּלוצעם זיך דערמאָנט!
וועל איך דיר ענטפֿערן — דו הער זיך צו:
אמאָל... געוועזן בין איך שוואַרץ, און דו
געווען ביסט בלאָנד.

1958

• • •

מאריץ

וועך וועט פון ביידן אונדז פאריאָסעמט בלייבן —
אָט דעם געדאנק, — כ׳טרייב אָפּ אים פאר א וועלט,
נאָר דאכט זיך, וואָן איך טרייב אים, — דו דערהערסט,
ווי איך — וועך דו פון זיך פרווסט אים פארטרייבן.

מיר זיינען דאָך קימאט ווי אייגס געוואָרן,
ווי קאָרץ מיטן בוים, ווי לופט און שיין;
דער וועלבער קוק — אין צוקונפט־ווייט ארײַן,
פאר דער פארגאנגענהייט — ווי איין ווי קאָרן.

1959

• • •

דו ווילסט מיך איינריידן, אז כ׳בין פארליבט
ביט נאָר איך איר — אפילו איבעם אָרט,
וואָס די פארנעמט באטאָג אוטטער דער זון...
דו זעסט, און איך האָב ביט געזופֿט דערפון.
געמיינט, אז איך בין סטאם אזוי באטרויבט,
וויל איבער גאָר דעם וואלד א רעגן ווייפט
און ס׳בליבט דער שטאלט פון וואלד ביט אויסגעקלאָרט.
איז, ערשטנס, דיר א דאנק — האָסט מיר פארשפאָרט
באטאָג אזויפיל איבעריקע טראכטעניש,
באנאכט — אזויפיל קלעמעניש און שמאכטעניש,
און ווען ביט טאָג, ביט נאכט — א מאָרעשכוירעניש,
וואָס פאר מיין קראנקן הארץ איז ווייט קיין סכוירע נישט.
האָסט מיר אליין אנטפלעקט דעם שיינעם סאָד:
איך קאָן באָך זיין פארליבט? — נו, דאנקען גאָט.

1959

ווי ליב איז דער בוים

איך גיי דיר אנטקעגן, ביט וויסנדיק דיך און ביט קאַנעדיק.
איך וויס נאָר, אז בלייבן אימיטן דעם וועג איז מאקאַנעדיק,
איך וויס נאָר, אז ניט גיין באטיַיטן וואָלט בלינד זיין צי דול ווערן,
וועז ער, וועז דער קאָס פון מיַין מענטשלעכער בענקשאפט, וועט פול ווערן.

איך זוך דיך ארום שוין א תומער, וואָס באלד וועט זיך ענדיקן.
באגלייַך מיט דער זון פלעג איך קומען צום אָרט צום באשטענדיקן —
צום ברעג פתנעם וואלד, וואָס א וועג איז פאר דורכגייער טויזנטער,
צום גראָען וואקזאל, וואָס באוויַיזט נאָר זיַין וואכיקסטן אויסזען דיר.

נייַן, קיינער העם וועג צו דיר מיר ניט ווייַזן, ניט אַנטייַטן,
כאטש נאָענט ביסטו מיר מיט אלע די ערדישע נאָענטקייַטן,
נאָר אייגמאָל וועזען דיך און ס׳ציט מיך צו דיר, דער פארשוווּנדענער,
ס׳איז שווער מיר, ס׳איז גוט מיר זיך פילן דורך דיר א געבונדענער.

ס׳האָט אלץ זיך פארענדערט, ס׳דאָט אלץ זיך געענדיקט דאָ אומגערן,
ווייַל דו ביסט אוועק און וועסט קיינמאָל שוין מער זיך ניט אומקערן.
פארגעסנהייט שוהעבט אף די רעלסן, וואָס ציען זיך דרעמלענדיק,
איין־אייגציקער בוים נאָר, ער זעט נאָך ביז הייַנט מיר אויס דעמלטיק.

צי וויסטו, ווי ליב מיר דער בוים איז, דורך דיר א פארלאָזענער,
דער אויסבעט, ווו דו ביסט געזעסן — דער גרינער, דער גראָזענער.
איך האָב אים באטראָטן, די ערד אונטער זיך דאן ניט פילנדיק, —
ס׳וועלט האַרבסטיק אין וואלד, און איך מוז אים פארלאָזן ניט ווילנדיק.

די ערד ארום זון וועט זיך דרייען — ס׳וועט שנייען און רעגענען,
דער טאָג מיט דער נאכט וועט זיך פרי מיטן פרי זיך באגעגענען,
דער זומער אריַין וועט אין האַרבסט, און דער האַרבסט וועט מיר ענטפערן:
די ערד, וואָס זיך יאָגט נאָך דער זון, וועט זיך אויך דאָך צו איר ניט
דערנעענטערן.

1946

• • •

...און איך בין וויפל מאל ארויס אין גאס באגעגענען,
געבעטן, ס׳זאל ניט דחנערן און ס׳זאל ניט רעגענען.
ניט צופיל ברענען זאל די זון — אייך זאל קיין שטער
ניט זיין, וועז איר וועט זיין שוין אפן וחעג אהער,
צו מיר... כ׳האב צוליב דעם א חאר איבער דער וועלט
זיך אויסגעקלערט, אף בעטן אים — אזוי פארפעלט
חאט איר מיר יעבעם טאג אוז יענע שא — א ציים
געשטאנען בין איך אוז געקוקט אלץ אין דער ווייט,
געבויערט לינקס אוז רעכטס... אוז וויפל גוטע ליים,
ניט וויקדיק, זיי חאבן מיך דאן אפגענארט —
טענץ׳נט, ניט וויסנדיק, אז ניט אף זיי איך ווארט,
אז דאס חאט איר פובווייטן מיר זיך אויסגעדאכט,
געטראכט, אז דאס גייט איר צו מיר אין זיי פארשטעלט, —
אזוי חאט איר מיר יעבעם טאג אוז שא פארפעלט...

וויזוז אויס, צו שוואך געווען איז מיין באשווערונגס־מאכט,
צי וי, מיין בענקשאפט, אפגעקערט חאט פונעם וועג
אן אויגבליק — אוז ס׳איז איר צוייבער־קראפט אוועק,
אויב זי חאט אייך צו מיר דאן ניט אראפגעבראכט,
פון יוגנד שלאף פון זארגלאזן ניט אופגעוועקט...

אוז איך בין וויפל מאל ארויס אין גאס באגעגענען,
געבעטן, ס׳זאל ניט דחנערן, ניט רעגענען.

1958

• • •

פון יענע — די גאָלדענע בלעטער אין זויגטיקן פיבער,
פון יענע — אין הארבסטיקן וועלקן געצירטע בוקוואלן,
פון יענעם — דעם זאַרגלאָזן טראָט, וואָס געפרוווט האָט פארשארן
דאָס הארבסטיקע גאָלד אין א זייט, — איז א לעבן אריבער.

דיין ברויגע, דיין וויידענע טוך, די געוועבטע אין קווייטן, —
מיט איר האָסט געפרוווט זיך דיין וויבלעכע פולקייט פארדעקן,
נאָר ניט צו פארמעקן געווען איז די הארבסטיקע פלעקן,
וואָס האָבן בא דיר אפן שטעדן געבוימען זיך שפרייטן, —

די צייכנס געבענטשטע פון מוטערשאפט דיינער הער ערשטער,
פון גלוסטונג פון ערשטער צו מאן און פון ערשטער דערוועקונג,
פון טיפסטער געהיימניש — די שעמעוודיק ערשטע אנטפלעקונג, —
מיט וויטערע דורכעס דיין בוזד, נאָך דערווייל ניט באהערשטער.

דיין ערשטלינג, וואָס אונטערן הארצן האָסט דעמלט געטראָגן, —
אלייך שוין געניטו איז אין אלע די מוטערשע לידן
און פרייד און איז שוין א זיכערער אנשפאר אונדזו בייד,
און זאָרגט שוין אליין, וואָס פאר דורעס פאר וויטערע זאָגן...

דיין זיידענע טוך איז צעפליקט, איז צעריסן געוואָרן.
בלויז פעדעם פארבליבן פון יענע די קווייטן־געוועבן,
וואָס שעמעוודיק העקן ניט צו מער די פולקייט פון לעבן,
די פלעקן, וואָס האָבן געמערט זיך אין גאנג פון די יאָרן.

נאָר יענער, דער ערשטער, דער גאָלדענער הארבסט אין געוויטער —
ער בייט זיך ניט אום און ער ווערט ניט ניט ייגגער, ניט עלטער,
אמאָל נאָר זיין קעלט גיט זיך אוים אונדזו א ביסעלע קעלטער.
אין גוירל אין זיינעם ער קלייבט זיך פאנאנדער געניטער:

אמאָל — מיט א גאָלדענעם בלעטל זיין נאקעט פארשטעלט ער,
אמאָל שמייסט ער אוים זיך אליין מיט די אייגענע ריטער,
און וווייסט ניט, או מיר, און או דיר — אונדזו אין לעבן גייט אָן:
וואָס ווען ער ביז אויסבעט פון שניי מיט זיין נאקעטקייט טאָן.

און עפשער...

און עפשער הייבט זיך איצטער אָן א נייַער קאַן,
א לעבנס־קרייַז א נייַער הייבט פאר אונדז זיך אָן,
וואָס איז פון יענעם אָפגעשיידט אָן הויכע וואַנט,
נאָר מיט א שווער, אין גאָר א נייַער זייַט געווענדט,
און מיט א שויב, וואָס קוקט אין גאָר אן אנדער וועלט,
א וועלט, וואָס איז ביז הייַנט פון אונדז געווען פארשטעלט,
פארדעקט, ווען ביידע זייַנען מיר געווען יינגער,
מיט דייַנע בלאָנדע האָר און דורכזיכטיקע פינגער?

1955

• • •

די פעלדער, די וועלדער, זיי גרינען,
דער הימל איז לויטער און בלוי,
וואָס האָב איך איצמיטנדערינען
פארטראכט און פארזאָרגט זיך אזוי?

איך פרעג אף דעם באם צווייגעלע —
איז וווייסט עס נאָר — זיין גרין,
און בוך זיין גרינקייט וווייסט עס ניט
פונדאנען ביז אהין.

איך פרעג זיך נאָך באם טייכעלע —
וואָס וווייסט א טייכל — ס׳פליסט...
איז וואָר וואָס וועט, מיין טייערער,
מיר זאָגן, וווּ דו ביסט?

צי האָט דיך דער וואָלד פארבאָרגן,
דער וויינטער — מיט שנייען פארשפּינט?
וואָס טוען אין האַרצן די זאָרגן,
וואָן אלץ ארום לויכט זיך און גרינט?

איך פרעג זיך נאָך באם שטעגעלע,
וואָס פירט מיך דורכן פעלד:
צי האָט דיר קיין אנדערע
דעם וועג צו מיר פארשטעלט?

אף דעם איך פרעג די וועלט ארום,
איך פרעג בא זיך אליין, —
די וועלט קיין איין מאָל ענטפערט ניט, —
איך ענטפער דריי מאָל: ניין!

1960

• • •

צו הערן מײַן געזאנג קאָנסט עפשער פרי הײַנט קומען?
דו ענטפערסט — גראָד גאנצפרי ביסט זייער שטאַרק פאַרנומען.
אין אָט דער פּריער שאָ האָסט צופּיל אופּצוטאָן
און זאָגסט: פון בעסטן פרײַנט, מײַן פרײַנט, ביט צופּיל מאָן...
איז וואָס זשע קאָן איך טאָן — כ׳בייג אָן דעם קאָפּ,
כ׳גיב אָפּ דיר רעכט אוך אין א זײַט כ׳טרעט אָפּ.

איך זאָג — ס׳האָט מײַן געזאנג באטאָג זײַן גאנג געביטן,
און ווידער ענטפערסט מיר: אָט איצט? — זאָל גאָט באהיטן!
איך טראָג דאָך אפן קאָפּ אזא מין שוועכן אָל.
צי וועל איך זיך פון אים באפרײַען גאָר אמאָל?
ניט מאָן בא מיר, מײַן פרײַנט, קיין צווייענדריקע גאָב, —
כ׳בייג אָן דעם קאָפּ און ווידער טרעט איך אָפּ.

זיך קויפן דערוואַרט פאַרנאכט: — נו, איצט ביסטו שוין פרײַ? —
און ס׳ציטערט מיר דאָס קאָל, און ס׳קלאפט דאָס הארץ דערביי...
— כ׳בין פרײַ, נאָר פרנעם טאָג כ׳בין זייער, זייער מיד,
וואַרט צו — מיט נאָך א נאכט וועט ווערן רײַך דײַן לעבן.
פאַרנייג איך טיף דעם קאָפּ — פאר מיזקייט האָב איך אכט —
און, ווי געבענטשט, איך שטיי פאר אומרויקער נאכט.

1959

• • •

ביט מיין, אז ראנגלען זיך מיט זיך אליין
איז גרינגער, ווי מיט ווינטמילן זיך שלאגן.
העם ריטער אויסלאכן בין איך צו קליין,
צו אלט — אף זיך זיין שוועדד און פאנצער טראגן.

און אויב איך טראכט ניט אויס קיין דומציניי,
פאר איר אין קריג איך ברעך ניט רוקן־לענדן,
דערפאר פאר איר ביז הינט פארגאפט איך שטיי,
וועז איר טוט עפעס ווייי — אויך מיר טוט וויי,
און כ׳קאן צו איר אף אט די שפראכן צוויי
צו יעדער ציים, פון יעדער ווייט זיך וועגדן.

אין מיר מיין שטעטדיקן וויידעראנאנד
זי זוכט ביז הינט נאך אין א האפן ברעגגען,
נאר אייז־בארוויקטקייט טוט שטארק זי ענגען, —
אים אופברעכן זי פרווט מיט שוואכער האנט,
און אלץ — מיט איגעם, שיינעם, רייגעם מיין:
אויב ניט פאר איר — זיך שלאג פאר זיך אליין.

נאר וואן אין פאגעם איר טוט קעלט א ווייי,
פון יענע, וואס מע פרעגט אף זיי, די קעלטן, —
כ׳רייד אייך זי, ווי א קינד, מיין דומציניי,
זי זאל ניט זען פאר זיך קיין ריז פארשטעלטן,
אז מיינע ווינטמילן — דאס זיינען זיי,
וואס ביגדן הייך און בידער — אין געדרייי, —
אף איר, אף איר מיט ליבשאפט פאכן זיי,
כאטש מיך זיי שלאגן אפ אן דר׳ערד ניט וועלטן.

1959

• • •

איך ווייס, אז ביסט ביטאָ דאָרט, אז אומזיסט
איז איצט מײַן גאנג אהער — אָן דיר איז וויסט
די שטוב, דער זומער־הויף, א מײַל ארום,
נאָר ס׳פירן מיך אליין די פֿיס... איך קום:
דאָס טירל כ׳עפֿן שטיל און שטיל כ׳פֿארמאך,
ווײַל זײַן דאָ אויך אָן דיר באטײַט א סאך
פאר מיר — א זאך א זייער, זייער נויטיקע,
מײַן אײַלבירט־אויגיקע, מײַן טונקלהויטיקע.

1947

• • •

„אויב דו וועסט מיך פארלאָזן אף א טאָג —
וועל איך פארלאָזן דיך דערפאר אף צוויי טעג"...
און דאָס איז זי, מײַן וואָרג, מײַן צאָר, מײַן וויטעק,
וואָס שטיל־ערהייט אין האָרץ מײַנעם איך טראָג:

אזויפיל נעכט און טעג — אין לעבנס־גאנג —
געוועזן פון דיר דערוויַיטערט מײַן געדאנק.
און זײַטיק שטעלנדיק אמאָל א טראָט,
פארלאָזן פליעג איך דיך אף גאָטס באראָט.

נאָר רעכענען זיך גרייגער איז מיט גאָט —
מיט קיין זאך דער סאכאקל ניט באדראָט.

מיט דיר איז שווערער פיל — דיר טוט דאָך ווי.
און אויב וועסט שטראָפן פאר א טאָג מיט צוויי, —
וער וויסט, צי סטייען וועט מײַן לעבנס־וועג —
די אויסגעקארבטע צאָל פון נעכט און טעג.

1958

• • •

איז וואָס ביסטו געוואָרן יונגט־רויט,
און וויידער בלאָס, ווי דו וואָלסט זיך אַף טויט
הערשראָקן. ס׳ציטערט דאָך בא דיר א ליפּ.
און איך האָב נאָר געפרעגט: וד האָסט מיך ליב?
און ווי אומאַל דיך בא דער האַנט גענומען,
און דו — דו שטייסט און קאָנסט ביט צו זיך קומען.
דו האָסט אפילע ביט געענטפערט באלד,
און נאָר דאָס פּאָנעם האָט זיך דיר צעשטראלט...

ווי ליב איז מיר אין דיר דאָס יונגט־רויט,
וואָס שלאָגט זיך דורך דורך בפייכקייט פון דיין הויט.

1959

גאנצפרי

גאנצפרי, ווען די זון גאָר דעם וואַלד גילדט מיר אויס,
ווען ס׳לייכט יעדער שטאם, נאָר די קרוינען, זיי גריינען,
איך קאָן פּאַרן טויער אליין ניט ארויס —
ווי קאָן איך אָן דיר אזא פּריידיד זיך פּארגיינען.

דו שלאָפסט, און דאָס פּענצטער צום וואַלד איז צעפּראַלט,
דו שלאָפסט, און ביסט אומרויק, שלאָפסט און ביסט וואכיק:
אין וואַלד אזא שטילקייט, די שטילקייט — פילשפּראכיק,
ווער ווייסט, וואָס דערמאָנען זי קאָן נאָך אין וואַלד.

מיט לעבג פון דערמאָנונג איך מעסט מיין שפּאציר,
כאטש רופן דאָס רופט זיך מיט פוסטריט געמאָסטן.
כ׳קער אום זיך צוריק, פּאַרכטיק כ׳עפן די טיר:
דו שלאָפסט, און מיר דוכט, אז בארויקט זיך האָסטו,

וויל אלץ, וואָס דערמאָנט וואַלט די שטילקייט פון וואַלד,
און אלץ, וואָס געקאָנט כ׳וואַלט דער שטילקייט פארטרויען,
אין ערשטן מיין שמייכל דערקענען וועסט באַלד,
מיין אייפערדיק־וואכיקע, ליבסטע פון פרויען.

1959

• • •

אזוי אָט בענקט מען עס בא זעכציק יאָר,
אז איבער נאכט די בייגער זאָלן ווי טאָן
פון קערן זיך פון איין זייט אפן צווייטן,
פון קוים דערוואַרטן זיך אפן קאיאָר

אף צו דערהערן כאטש אין ווייט דיין קאָל,
דאָס טרייבל אין דער פויסט אזוי פארקלעמען,
אז ווען פאר זיך אליין כ׳וואָלט זיך ניט שעמען —
צעזינגען וואָלט איך זיך, ווי נאָר אמאָל.

אזוי אָט ליבט מען עס אין אונדזער שטאנד?
אז ציטערן דאָס טרייבל זאָל אין האַנט?
איך הער דאָך ניט קיין ווארט, כ׳פיל נאָר א הויך...
וואָס איז? ס׳האָט אָטעם דיר פארפעלט, דיר אויך?

1959

וואָס האָט מיט דיר, מײַן טײַערע, געטראָפן?

פון טיפֿער נאכט בין פֿרי איך קאָן ניט שלאָפן,
די אויגן צוגעמאכט, געהאלטן אָפן:
וואָס האָט מיט דיר, מײַן טײַערע, געטראָפן?

פון טונדרע־וויסטעניש, פון ווילדן צאָפן
נאָך א געבונדענער — צו דיר געלאָפן, —
וואָס האָט מיט דיר, מײַן אייגציקע, געטראָפן?

מיט אלץ, מײַן גאָט, — מיט איר זאָלסט מיך ניט שטראָפן!
מײַן הארץ שטארבט אָפּ פֿאר שרעק, נאָר כ׳פֿרוי נאָך האָפן,
אז עפּשער, עפּשער קומט די גוטע שאָ פון
דערליזונג...
אויב העם וועג איז מיר פֿארלאָפן
דער בראָך — איך הארף זי ניט; פון אלע סאָפן
דער סאָף זאָל קומען גלײַך — כ׳גיב אָפּ דאָס וואָפן.

1953

• • •

כ׳האָב דיך דערקענט, פֿאר דיר זיך אָנגעכאפט,
ווי פֿאר א ברעט פֿון שיף, וואָס איז צעקלאפט
אין יאָם, אין אלץ פֿארניכטנדיקן שטורעם,
וועָן פֿלוצעם האָט פֿארפֿעלט דאָס לעכט פֿון טורעם
און אף א פּעלקחז אַרוף איז אוועקזוער שיף
אין יאָם — אין אלץ פֿארשלינגענדיקער טיף.
כ׳האָב דיך דערקענט, אף דיר זיך אָנגעלעגט, —
איז גליטש זיך ניט ארויס פֿון מיַינע הענט.
מיַין אָנשפּאר זיי — דאָס לעבן כ׳גיב דיר איבער,
מיַין וועג־לייכט זיי — ביז כ׳וועל דעם טהאָם אריבער.

1958

• • •

דער רעבע פלעגט רימען מײַן לעבעדיק קעפל
(אזוי פלעגט ער זאָגן: א לעבעדיק קעפל),
זײַן ווײַב פלעגט מיר שענקען גענײַערטע עפל
(ווײַסרחסישע, שטיפע אנטאָנאָווער עפל),
די טאָכטער — פון יונגקײַט צי מיידלשער צניעס,
פלעגט קוקן אף מיר דורך פארישלייערטע ווימפס,
און איך — אף דער דורכזיכטיק־טונקעלער הויט איר,
וואָס פלעגט מיטן קוק ווערן בלאסער אי רויטער.
באם לייכט־צינדן, זאָגט מען, אין פרײַטיק־פארנאכטן
זי פלעגט זיך נישט־קינדיש פארקוקן, פארטראכטן,
און קינדיש צעווײַנען אינמיטנדערײַנען, —
ווער ווייסט, וואָס געזאהט האָט זי דעמלט אין זינען?..

נאָר שפעטער א צײַט פלעגט מיך ברענגען צו טראָגן
דער טאָכטער דעם רעבנס „גוט־שאבעס" צו זאָגן.
געזעסן כ'בין פרום, און געשווײגן כ'האָב אײַדל,
און קרומלעך געקוקט אפן ווײַם פון איר קלײַדל.
און אײַנמאָל איך האָב זיך אײַנגאנצן פארפלאָנטעט —
אינמיטן א מיטזאָך געזאָגט איר „גוט־יאָמטעוו".
האָט זי זיך צעלאכט, און איר לאכנדיק קאָל
ביז הײַנט נאָך אין אויער קלינגט אף מיר אמאָל...

דער רעבע — א זאטער מיט יאָרן — געשטאָרבן.
דאָס ווײַב — פון די ראשיקע יאָרן א קאָרבן.
די טאָכטער, מע זאָגט, מיט א לויטער וגעזיכט
פון לידשאפט געצאנקט האָט אזוי ווי א לייכט.
דאָס אײַנציקע, ווייס איך, זי פלעגט זיך פארגינען —
אמאָל נאָר ארופקומען מיר אפן זינען.

איז זאָל כאָטש די לידפאר א זייכער איר דינען.

1958

• • •

די בלײַקן אומדזערע זיך קרייצן אײַבער —
מיט יעדן אויגנבליק דו ווערסט מיר ליבער.
די אויגן צוו דער ערד ווען דו וועבחסט אַפּ, —
ווי עמעצס האַנט מײַן קאָפּ מיר דריקט אַראָפּ.
ווען צו די שטערן וואָלסט געקוקט ארוף —
באגלײַד מיט דיר כ׳וואָלט הערן זייער רוף.
אין מיזרעך־ווײַט, אין מיטערנאַכט־זײַט, אין צאָפּן —
דײַן בלײַק וואָלט מײַנעם ווארטן דאָרט געטראָפּן.
נאָר אויסגעשפּירט ווערט יעדער אויגן־עפּן —
די בלײַקן זוי גענאַנטע זיך טרעפּן.
פארשעמט און צאַרנדיק און פול מיט שרעק,
זיי קערן אום זיך פּנים מיטן ווענ...

איז לאָמיר אויסדאַבטן אזא מין צײַט,
וואָס ווערט אין קיינעמס כעזשבן ניט גענומען,
און לאָמיר אויסטראַבטן אזא מין ווײַט,
וווּ מיר אהין די ערשטע ווילן קומען.

1959

• • •

איך יאָג, איך אײַל צו דיר, נאָר פרעגט זיך צולײב וועמען?..
פון טאָג אף טאָג אליין פאר זיך די פראָגע שטעל איך.
אויב צולײב מיר — פון לאנג מיר פאסט שוין גיין פאמעלעך, —
דאָס אײַנגעשפארטע שוואַרץ פון מײַנע יוגנט־ברעמען,
כאָלילע, ס׳זאָל פון קאָפּ דעם זילבער ניט פארשוועמען.

און אויב נאָר צולײב דיר — איז דאָך אומזיסט געווויס
דאָס וויסטע כאפּעניש, דאָס יינגלש שטעלן פיס,
וויל מיט דיין טונקלען ליכט ביז גלאט ארוף פארשארטן
און זילבערל אין אויג, אין גרינלעך־אײַנגעשפארטן,
דו האָסט נאָך צייט געניג אף וואַרטן און ניט וואַרטן.

1960

א קנופ, וואָס כ׳האָב ניט אופגעבונדן

אזא וועסטו פֿאר מיר פֿארבליַיבן:
א קנופ, וואָס כ׳האָב ניט אופגעבונדן,
וויַיל ביז דיין מיין זיך ניט דערקלַיבן
אוף ניט דערגייך ביז זַיַינע גרונטן.

פֿארשפֿארט דו בלַיבסט פֿאר פרעמדע בליקן,
דיין לעבן האָלטסט פֿארשטַיפט אין הויפן;
דאָס הארץ דו פּירסט ווי אף א שטריקל —
דעם וועג עס זאָל דיר ניט פֿארלויפן.

אף אלע דַיַינע וועגן־שטעגן
דו שטעלסט אוף פֿארקנדלעך און צוימען,
און מיטאמאָל דיך נעמען רעגן
זיי אלץ צעשטערנדיקע טרוימען.

און אַנגעשפּיצט און וואָך ביסט שטענדיק,
און בַיַיטן ביַיטסט זיך אויגנבליקלעך:
אין טיפֿן טרויער ערשט געזעהן דיך,
און באלד — אין פרַיידן, איבערגליקלעך.

און כאָטש מיך ציט, ווי מיט מאגניטן,
צו אלץ, וואָס איז פֿארהילט, פֿארבאָרגן,
נאָר דאָ כ׳בליַיב שטיין אמאָל אינמיטן
און מַיַין געמיט וועדט שווער פון זאָרגן.

איך מאָן בא דיר קיין וואָרט, קיין וויצע,
פֿאר מיר דו זאָלסט דיַין סאָד אנטפלעקן,
נאָר אפּט כ׳טרעט אף פון דיר א מידער
און דאָס הייבט אָן מיך שוין צו שרעקן,

ווי גלייך דיין ציל איז שפאס צו טרייבן,
אויך ווען עס גלייען דיינע ווונדן...
אזא וועסטו פאר מיר פארבלייבן —
א קנופּ, וואס כ׳האב ניט אופּגעבונדן.

1956

• • •

דו מיינסט, איך וועל שרײַען אריבערן וואלד: וווּ ביסטו?
מײַן קאָל איז נאנצופרייקן וואלד וואָלט געשאלטן, ווי איז וויסטע.
כ׳שטרעקן אָן אלע קויכעס צו זאָגן דיר שטיל פונדערווײַטן,
אז שרײַ צי ביט שרײַ, וועט דאָך סײַווי זיך נאָרנישט ביט בײַטן.
אף איין עק וועלט איך, און דו — ערגעץ דאָ, בא דעם צוויטן,
און צווישן — די ערד מיט איר לעבן, מיט איר בריט טוט זיך
שפרייטן.
נאָר ווו זאָלסט ביט שטיין — בא דײַן ברעג פון דער וועלט צי
דערנעבן —
מײַן רופן צו דיר, שוין אָן מיר און אָן דיר, וועט נאָך לעבן.

1955

דער גאָלדענער מאראנץ

פאר די געצייגטע טעג, וואָס מיר זיצען באנאנד,
דיך האָט די זון אזוי פארברוינט, אזוי פארברענט,
אז אויך דער גאָלדענער מאראנץ אין דיינע הענט,
ער ברענט שוין ניט אזוי...
מיין ליבע פרוי,
פארוואָס זשע לעשט זיך ניט אוֹן ס׳טהקלט ניט דער גלאנץ
פון יענעם בלויעדיקן, זוניקן מאראנץ,
וואָס מיר איבערגענעבן האָסט פון האנט אין האנט
אמאָל... וויַ גוט, וואָס איך האָב אויסהיטן געקענט
זיין לופטיקייט, זיין דופטיקייט, זיין בליענד.

1955

• • •

דעם סאָד אנטפּלעקן אונדזן זאָל הייַנט אליין
דאָס בלעטעניש פון אירע יונגט־ציין,
וואָס ווי די מירמל־שלעסער זיכער זיצן, —
צום אָנגריף דיבען זיי צי צום באשיצן.

אמאָל געהאט כ׳האָב מורט, — ווי הייַנט כ׳גיעדענק, —
אזא מין פעסטונג אָפן צו באפאלן,
באם ערשטן אָנגריף זייַן פלעג איך א באלן
איר שוץ־און־וואָפן בעמען אין געפענק.

און הייַנט צו זיך איך זאָג: דו קוק נאָר, קוק,
אף דער, וואָס צוליב איר זיך טראָגט דער צוג, —
איר יונגקייט זאָל דאָס נייע יאָר באגעגענען...
דער וועג — ישוין קורץ, נאָר ס׳בליַיבט נאָך צייַט גענוג —
מיט אלטן יאָר און איר זיך צו גיעזעגענען.

4 יאנואר 1960

• • •

צי שטייגן מיר מיט דיר ניט בא דעם פּלאץ —
צעווישן אלערליבשאפטן און פיינטשאפט,
בא יעגעם פונקט, וואָס רופט זיך קלוימערשט פריינטשאפט,
און ווי א זייפנבלאָז זי וואקסט, זי פּלאצט,
וען צו דער קינדער־שפּיל פארלירסט דעם גוסט,
צי איבערמאפן וען דעם אָטעם מוזט.

און גלייך, ווי ס׳איז ניטאָ אף דר׳ערד די מאכט,
וואָס וואָלט די זייפנשפריצן גאנץ געמאכט,
אזוי איז ניט פאראן אין אלדי הויכן
קיין ליבשאפט־ווינט אין אים אריינצוהויכן,
דעם שיינעם זייפנבלאָז אף אָנצופילן —
ס׳זאָל נאָכאמאָל מיט אלע פארבן שפּילן.

13 יאנואר 1960

וועז דיין שטוב האָט מיר פארפעלט

כאָטש קלאָפּ דיר אָן אין הארץ, ווי אין א טיר,
ווייל ביידע זיי דו האלטסט פארשפארט פון מיר.

איז וואָס זשע דריי איך מיך דיין שטוב ארום.
מיט הויכן ערנסט כ׳שפאן, קוק זיך ניט אום.

ווי גלייך דערמיט איך וואָלט מיין גאנג בארעכטיקט —
פאר דורכגייער ניט אויסצוזען כ׳זאָל פארדעכטיק.

נאָר דו די טריט מיינע וועסט דען דערהערן?
מיט זיי דיין שוועל איך קלייב זיך דען פארשווערן:

ס׳איז ווינטער — וועט דער שניי די טריט פארשיטן,
ס׳איז פרילינג — וועט דער ווינט זיי ניט פארהיטן.

און זומער, וועז דיין שטוב האָט מיר פארפעלט, —
צעזייט האָב איך די טריט איבערן פעלד.

נאָר אייגמאָל הארבסט, ווען מיר איז אפן הארצן
געווען ווי אף דער גאס, — כ׳האָב קוים דערהארט זיך

די אָוונט־שאָ, און אין דער פינצטער־נאכט
דיר אָנקלאפן אין טיר זיך אָנגעטראכט.

אזא מין צייַט א מענטש די בלאָטע קנעט,
און אָפטרעטן איז שוין געווען צו שפעט.

דערנאָך דערמיט געפיַניקט כ׳האָב זיך לאנג —
שוין בעסער כ׳וואָלט די שאָ געווען אין גאנג,

אוועק אין נאכט, ניט קוקנדיק אהינטער,
אין ערשטן נאסן שניי־שיט א פארשפינטער.

16 יון 1960

דאָס לעצטע ליכט

און אָט אי֫ז ווידער פאר די֫ אויגן אופגעשוווּמען
דער מאבל֫ און דער כוישעך און דאָס עו֫שטע ל֫יכט.
און אל֫ץ אינייגעם, און באזונדער, און פארקניפט,
און ווידער יונג און אימפעטד֫יק, ביז טויט פארל֫יבט,
און ווידער כ׳קאָן ניט אָפּוועגדן ס׳גאַנצע
פון יענער זיי֫ט, פון וועל֫כער דו ביסט אָנגעקומען.

אין הארצן — א געווירבל֫ און אן אויסגעמיש:
פון פריי֫דן און פון אָנווער און פון בענקעניש.
קיין שאָטן פון פארדראָס אף דיר׳ געדענק איך נישט.
מיך וווּנדערט נאָר, וואָס ס׳אי֫ז די וווּנד נאָך אזוי פריש,
ווי צווישן ניט געל֫עגן וואל֫ט א טהאָם פון יאָרן
באם ראנד פון טויט אין קאנט פון צאָר און צאָרן.

און דו די זעל֫בע ביסט, נאָר עטוואָס אָפּגעצערט,
די אויגן קוקן זאָרגעוודי֫ק און טונקל֫ער ברענען...
א דאנק, א דאנק, וואָס דו האָסט זיך געל֫אָזט דערקענען,
וואָס פון מיי֫ן וועג האָסט הייֵנט ניט אָפּגעקערט.

דו זעסט, ווי אומרוי֫ק איך בין, נו, זאָג, דו זעסט?
מיר דאכט, איך פרעג אפי֫ל֫ ניט, נאָר מיט די ל֫יפן
איך דאנק דעם גוירל֫ אָפּ, וואָס דו ביסט מיר׳ פארבל֫יבן,
און עפשער וועסטו קומען נאָך, דער׳פרייֵען וועסט...

פארוואָס זשע אי֫ז דאָס הארץ מיר איצט אזוי געקל֫עמט?
א מענטשן־שטראָם — פארביי֫, און איך — איך שטיי געבונדן:
מיר גיט זיך אויס: אינמיטן וואָרט ביסטו פארשווּונדן, —
היי, מענטשן, גיך אף ל֫ינקס און רעכטס זיך נעמט!

פֿארשטעלט מיר ניט מיט זיך דאָס לעצטע ליכט!
וואָס קאָן איך נאָך צי מער פון אײַך פֿאַרלאַנגען?
איר זעט אליין: ניט אָפּצוועכטן דאָס געזיכט
פון יענער זײַט, וווּ גרינג און אומגעריכט
דאָס ליכט אפֿסניַי פון מיר איז אָפּגעגאַנגען.

1960

• • •

די ווייַט, די ציַיט — זיי מאכן ניט דערווייַטערט
מיַין האַרץ פון דיר, — פֿאַרנונפּטיקער נאָר ווערט
מיַין בענקשאפט און באַקומט א ניַיעם ווערט —
פון טאָג צו טאָג איר טיף ווערט מער געליַיטערט.

נאָר פֿונדערנאָ׳נט דיַין קאָל ווען איך דערהער —
דער בלוט־שטורעם נעמט ווידער זיך צעשפּילן,
און אין דער לויטערקייַט פון די געפּילן,
באַם סאַמע דעק זיך וואָלקנט א באַגער,

וואָס קראַנק איך ווער אף דעם — ניט אויסצוהיילן.
נאָר כ׳זיץ פֿאַר דיר, ווי כ׳קאָן קיין צוויי ניט ציילן,
און ס׳קעסלט שוין דאָס האַרץ און רייַפּט, און ס׳גליט
א ניַיע ליַיב־און־בלוטנדיקע ליד.

29 יאַנוואַר 1960

• • •

איך ווייס, אז אפילע גוטמאָרגן איך וועל דיר ניט זאָגן —
וועסט אײַלנדיק דורכגיין פארבײַ, און איך וועל ניט באווײַזן,
דערנאָך ביז אין אָוונט כ׳וועל אומגיין פארזאָרגט און צעטראָגן
און גלײַך ווי דורך עפעס געבונדן — א פרייַער ניט פרײַ זײַן.

דעריבער איך אײַל אײַבער גראָז, נאָך מיט טוי א באדעקטן.
דעריבער... נאָר ווייסט דען, וואָס דאָ ער באטײַט, מײַן דעריבער?
פאר זיך — ביז אף מאָרגן כ׳פארבאָרג אים, דעם סאָד ניט־אנטפלעקטן,
פאר דיר און דער וועלט — ווי א רעטעניש לאָז איך אים איבער.

1959

• • •

אויב דאָס איז אומגלייבלעך, אומגלייבלעך איז אויך
דער הימל, וואָס בלויט איבער אונדז אין דער הויך,
די ערד, וואָס דאָרט גרינט נאָך, וווּ אונדז איז ניטאָ שוין,
דער שטערן באגינען, וואָס וועלט ניט פארלאָשן...
מיט וואָס איז דער טאָג, וואָס איז נאָכוואָס אוועק,
מער גלייבלעך, ווי אונדזער פארגאנגענער וועג?
א סימען באדארפטו, צי איך דאַרף א סימען?
איך האָב דאָך דיין יוגנט געזונגען א הימן,
דיין יעטווידער טאָג אינעם גאנג פון די יאָרן —
דורך לייד צי דורך פרייד איז באצייכנט געוואָרן,
און איך — צי איז דען אף מיר גאָרניט פארבליבן
פון יוגנטלעך לעבן, פון יוגנטלעך ליבן...
אויב אפּיק איז אומגלייבלעך, א כאָלעם, ניט מער —
ווי קומען מיר ביידע פארליבטע אהער?

1959

באלאדעס

דער אויצער

1

„ווי העלפט מיר גאָט ביז גאָט וועט העלפן!"
ווי טרעפלעך איז געווען איר זאָג,
ווי שרעקלעך איז געווען דער טאָג,
ווען קינדער — קליין און קלענער נאָך —
מיר פלעגן געבן זיך א יאָג,
דעם הויכן אלמער א צעפאָך —
אן עפן אוף אף ביידע העלפטן...
און זי, די מאמע, פונדערווייטן,
זי פלעגט אין פאָגעם זיך נאָר בייטן,
די בלאסע ליפן קוים באהעפטן:
ווי העלפט מיר גאָט ביז גאָט וועט העלפן...

נאָר וויפל איך געדענק פון דעמלט,
האָט דער, וואָס וואכט און קיינמאָל דרעמלט,
די טפילע אירע ניט פארנומען
און איז צוהילף איר ניט געקומען, —
האָב איך אליין אף זיך גענומען,
זיך שטילערהייט א וואָרט געגעבן,
אז בא מיין קינדערש לעבן שווער איך
צו אָפטאָן קאָל אווידאס פערעך,
נאָר איר פארגרינגערן דאָס לעבן;

אז אויסגיין גרייט בין איך א וועלט —
אף איר צו ברענגען, וואס איר פעלט.
פארשטייט זיך, ס׳ערשטע זיך געמאלט:
א זאק מיט מעל, ערשט אפגעמאלט,
וואס שמעקט מיט פרישן קלייען־שטויב,
וואס ניט צו געבן אים קיין הויב, —
שוין צו מיט הונגער שמעקט דאס מעל פון
„העלף מיר גאט ביז גאט וועט העלפן!"

נאר מעד פון אלץ.האב איך געוואלט
געפינען גלייך אן אויצער גאלד,
צעשמעלצן אים אף רונדע טאלער,
און בליבן אומויסשעפלעך זאל ער.
באווויסט זאל צווייען זיין דערפון —
דער מאמען און איר יינגסטן זון.
דער טאטע בליבן זאל פארכידעשט
באם פינקלדיקן ווין אף קידעש,
די קינדערלעך — באם פלייש און פיש
און ליכט אף שאבעסדיקן טיש.
בא מיר די באקן זאלן פלאמען,
און ראזלעך ווערן בא דער מאמען.

מיך זאל קיין בייז־בלוט ניט באהערשן,
ווען ס׳טייטלט די מאמע אפ צום ערשטן
א שטיקל טייג און שענקט דעם פייער,
צי איבערלאזט א שטיק — אף זייער.
ניין, אדעראבע, זאל זי טאן עס,
ניט שרעקנדיק זיך פאר קיין טאנעס,
אין ערגעץ קיינעם ניט געבאטענעם,
נאר פרייען זיך פון הערן אטעמען
אין גראמער דייזשע טייג געראטענעם,

וואָס צוליב איר און אלעמס־וועגן
ער שטייגט, ער גרייכט שיר ביז די ברעגן,
און נאָכדעם, מיט א טוך־באדעקטן
א צענדליק לאבנס ברויט באשמעקטן,
דערצו אן עלפטן נאָך — א קלייניס,
און צייכן כ׳זאָל, ווי זי: ניט אייניס,
ניט צוויי, ניט דריי, ניט אכט, ניט צען...
נאָר ווי דערלעבט מען עס צו זען!

אז בעסאכאקל איז דערווייל
דאָס אלץ א שיינער כאָלעם בלויז.
און אויסן בויגן, ווי א פייל,
איך פלי פון שטוב אין הויף ארויס.
צום אלעמערשטן כ׳זאָל ניט דאַרפן
די עלטערע אין אויג זיך ווארפן,
די קלענערע — דאָס מויל פארשטעלן,
וועז זיי וועלן נאָך ווייזן וועלן.
נאָר ווו זאָל איך זיך לאָזן לויפן?
די גאס איז ליידיק, פוסט די הויפן.
אין שווערער היץ נאָר בראָדיען הינט
מיט ראָזע אויסגעשטעקטע צינגער...
אף זיך דאָס הארץ צו מאכן גרינגער,
וואָלט איך אין זיי געשיקט א שטיין
צי הייסן זאמד א פולן הויפן,
נאָר כ׳בייג זיך אן און טראכט דערבייַ,
אז ערשטנס, איז עס א באלכייַ —
אי א ראכמאָנעס, אי א זינד,
דערצו בין איך א „טאטנס קינד“...
און וואָס א „טאטנס קינד“ באטייט,
ניט פרעגט — דאָס אלץ שוין זייער וויַט,
ווי יענער טאָג, ווי יענע צייַט...

2

נאָר דאָך איך קער זיך ווידער אום
צו יענעם טאָג, אין יענעם הויף,
און אײַע קויכעס כ׳נעם צונויף
אף צו דערצײלן היַינט פאר אייַך,
ווי פּלוצעם כ׳בין געוואָרן ריַך,
ווי ברייט פארשפרייט האָט זיך מײַן רום
אין הויף בא אונדז און ווייַט ארום
אין יענעם זומער־טאָג דעם לאנגן,
וואָס אוף איז שטיל, אין ראש — פארגאנגען.

ניט האָבנדיק זיך ווו אהינטאָן,
בין איך אוועק צום בוים צעגרינטן,
מיט בלײַגדער וואנט פון שטוב פארשטעלטן.
אין זומער־היץ און ווינטער־קעלטן
אף אים פארקוקט כ׳האָב זיך ניט זעלטן,
און ס׳האָט דאָס הארץ געטאָן מיר ווייִ:
א בוים האָט שיר אים ניט אף צוויי
אויך אין זײַן אויסבאהאלט צעשפאָלטן.
א צוויַג דער מאמען האָט געגאָלטן
אף אָנבינדן אף אים א שטריק:
פון צוויַג ביז פּלויט, פון פּלויט צוריק,
וואָס ווייַטער — היפשלעך אין דער קרים,
אף אויסצוהענגען גרעט אף אים.
זי האָט דען צייַט, אז אפן זינען
זאָל קומען איר אינמיטנדרינען,
אז ס׳איז א בוים אויך אף צו גרינען.
זי העננט דאָס גרעט און טראכט דערבייַ:
דאָס גרעט איז, דאנקען גאָט, ניט נייַ,
נאָר בלוי און זויבער, ווי א צווילינג
מיט הימל־בלויקייַט אָנהייב פרילינג.

3

בא אָט דעם בוים, פון גאָט פארשאָלטענעם,
ווי מיר האָט דעמלט זיך געדוכט,
בא אָט דעם בוים, אף צוויי צעשפאָלטענעם,
אי שוץ, אי מיטלַיד כ׳האָב געזוכט.
זיַן אלטע קאָרע, שטארק צעראצטע,
זיַן סאמע מיט, ביז טיף געפלאצטע,
זיַן עלטסטע צווייג, וואָס הענגט געבויגן, —
דאָס אלץ האָט מיך צו זיך געצויגן.
דער בליץ האָט שטארק מיַן פריַנט דערשיטערט;
איין העלפט בא אים באבלעטערט שיטער,
און אויך דער בלאט איז קירצער, שמעלער,
באם גרינען — גראָ, באם וועלקן — געלער.
דערפאר די צווייטע העלפט — זי לעבט
און איז מיט גרינס אזוי פארוועבט,
אזוי מיט בלעטער אפגעשאָטן,
אז אף דער וואנט פון איר דער שאָטן
פון פרי ביז נאכט ווערט ניט געשטערט,
נאָר טונקעלער צי העלער ווערט.
מיט טרוקן־הונגעריקן גומען
צו אָט דעם בוים בין איך געקומען,
ווי צו אן אלטן פריַנט א ליבן,
געקומען שטיל און שטיין געבליבן,
איך האָב דאָך דעמלט ניט געטראכט,
אז ס׳האָט מיַן מאזל מיך געבראכט
צו אָט דעם בוים, אין אָט דער שאָ,
אז עפעס ווונדערלעכס איז דאָ
אין אָט דעם אלטן שטאם פארוונדעטן,
וואָס כ׳זע אים הינט צום מאל צום הונדערטן.

צום הונדערטן און אויך צום ערשטן —
אזוי האָט זיך דער בוים פארענדערט.
ווײַל אלעמאָל, באם צוגיין נעענטער,
אין אויג זיך ווארפן פלעגט אמערסטן
פון הויט זײַנער די קוואַרע הארטקײַט,
זײַן קנופּנדיקע אײַנגעשפּארטקײַט,
די שארפע שפּיציקײַט פון בראָך...
און דאָ דערזען כ׳האָב עפּעס נאָך,
און עפּעס מער, און עפּעס אויסערסט —
פון בוים זײַן לעבנסווילן גרויסער,
זײַן וואַדצלען זיך אין גרונט לעהאכעס,
פאר גרינענדיקער העלפּט — זײַן נאכעס,
דערצו, וואָס אויך די צווייטע העלפּט
פארבלײַבט צום שטאם אזוי באהעפּט,
זי זאָל נאָך קנאַספּן זיך און שפּראָצן
און ווערן זיך מיט יעדער רוט,
און מיך האָט מען צו ניַען יאָר
געלערנט אײַנברעכן דעם ראָצן
און אלצדינג אָנעמען פאר גוט...
ווײַל איך און ער — צוויי ווײַטע וועלטן;
איך זיץ פארשפּאדט אין שיימס געצעלטן,
און ער שטייט פרײַ פאר היץ און קעלטן.
נאָר אָט דאָס אלץ כ׳האָב דאן באנומען,
געזעגן, ווי דורך א כאָלעם נאָר,
ווײַל אף דער וואָר בין איך געקומען,
געבראכט האָט מיך צום בוים אהער —
די היץ און לענג פון טאָג אין טאמוז,
די טריבע מויל־ווינקלען דער מאמעס,
און ווײַל דער טאָג צו מיר געהער.
אפילע אים — מײַן ברודער, וועמען
מײַן מויער קינדערשן פארנעמען
מיט פראגעס, פול מיט טיפסטן זין,

געווען איז וויכטיק, ווי דאָס לעבן, —
אפילע אים, מיין שטרעמגן רעבן,
האָט אויסגעוויזן פאר א זינד —
אין הונגער מאטערן א קינד,
און האָט דעם טאָג מיר פריי געגעבן.
נאָר נאָך עפעס האָט מיך געשטויסן
אהער — פון אלץ צו בליבן אויסן,
ניט טראכטן מער, וואָס זיין וועט שפעטער
און אויך וואָס פריער — אלץ פארגעסן, —
פארגעסן אויך צו וועלן עסן.

4

אף אָט דעם בוים איך קריך, איך קלעטער
מיט גאָר דער גרינגקייט פון מיין גוף.
פון צוויג אף צווייג איך שטייג ארוף,
ווי גלייך אף עמעצנס א רוף,
כאטש צווישן הימל און דער ערד
כ׳האָב קיינע רופן ניט געהערט.
א רעגע, עפשער, כ׳האָב פארקלערט
זיך העכער אופהייבן פון קוימען,
וואָס פלעקט היינט ניט מיט רויך די רוימען,
מיט אזעס און געהיימען גלויבן
צו אים אראָפקוקן פון אויבן.
און, פילנדיק זיך שטארק דערהויבן,
מיין הארץ האָט שטום א לויב געזונגען
דעם הימל־בלוי אין סאמע זון־גיין,
דעם שטייפן צווייג, וואָס טוט מיך וויגן, —
דעם גאנצן זומער־פארגעניגן.

און זיצנדיק א ביסל העכער
פון אלע גראָע שינדל־דעכער,
מיט פּולן מויל איך שעפּ און שעפּ,
ווי עפעס אפדאָסניי איך לעב.
ארײַנאָטעמען כ׳וויל אלץ מער
פּאר אלע יאָרן ביז אהער.
פּאר אלע פּריעזן און פּארנאכטן
און פּארן טאָג אָן לופט פּאַרבראכטן
אהינטער דאך־באלקן פון „שיים",
וואָס איז געווען מײַן צווייטע היים.
און דאָ איז אָפּן גאָר די וועלט!
כאָטש ביז צו „גאָר" האָט היפש געפעלט.
נאָר מיר איז דאן געגוג געווען,
אף וויפל ס׳האָט דאָס אויג געזען,
אף וויפל ס׳קאָן אן אויער הערן.
איך זאָל זיך קענען זיכער קערן,
צו טראכטן זאָלן מיר ניט שטערן
דער הונגער און די שווערע היץ —
אָן צווייג אן אָנגעלענטער כ׳זיץ,
דאָרט, וווּ געטראָפן האָט דער בליץ.
די גאס איז פּוסט און אויסגעליידיקט,
און עפעס האָט מיך ווי באליידיקט,
וואָס וויַט ארום — נאָר היץ און שטויביקײַט
און קיינער זעט ניט מײַן דערהויבנקײַט...
נאָר אָט איז עמעץ אפדערגיך
ארויסגעלאָפן פון א קיך
ארויספּליעסקען אין מיסט א צעבער
מיט מוטנעם וואסער אין געמיש
מיט איבערבליבעכץ אלערליי —
צווויי פּוסטע העלפטן פון אן אייַ
און אינגעוויידן פון א פיש,
ווו צווישן לויסקעס ברוינט א לעבער,

צוויזעגלדיק און לייכט און פילבאר
א פולער פענכערל זיך זילבערט...
און כאטש די היץ, זי פרווט מיך בלענדן, —
דעם בליק פון דאָרט ניט אָפצוווענדן.
פאר דעם איז רעכט א מאכנע פליגן,
וואָס איבער מיסט זיך טוען וויגן,
צעטומלט פונעם וואסער־פליוך;
א ניט־פארשנורעוועטער שוך
פון דער, וואָס זעט ניט, ווו איך זיץ,
און ניט געיילט, און מיט א זיפץ
(אזוי האָט דעמלט מיר געדוכט),
זיך לאָזט פון הויף אין קיך צוריקגיין...

5

כ׳גדעטנק אלץ קלאָר — א האָר זאָל פעלן,
ווי ס׳האָט מיין בליק געפאָרשט, געזוכט
אף וואָס ראיעלס זיך אָפצושטעלן.
דאָס אויג פארנעפלט איז פון זון.
און פלוצעם כ׳האָב דערזען א הון,
וואָס האָט זיך צוגעזעצט אין זאמד
הארכאָוועדיק און אופגעראמט,
אין א פארטיפערונג מיט ברייטקייט
און מיט א זאָרגלאָזיקער גרייטקייט
א דרעמל טאָן... די אויגן־לעפלעך,
פון גאָגל־קאָליר, צוגעשלאָסן,
די פליגלען עטוואָס אופגעבלאָזן —
אהינטער זיי ארייַנצולאָזן
א גאנצן צענדליק גאָלד׳נע קעפלעך
מיט שווארצע שנאָבעלעך, די פיסלעך —
צו ערדיש פארן פוכקן גאָלד...

און גלײַך האָב איך זיך אויסגעמאָלט,
ווי ליב איז איר, דער הון, ווי גוט איר
זיי אלע שיצן מיטאמאָל,
אזוי, אז אין דער שאָ בארוטער,
וועז עמעץ וואָלט זיך אָנגעבויגן
צו אָפשיידן פון איר אן אויפלי,
צו אָנעמען א פולן הויפן
מיט ווארעם גאָלד די האנט געצויגן, —
זי וואָלט אים אויסגעפיקט די אויגן.
ווײַל ס׳איז דעם אויפלס ליב דער הון
פון אירן ווארעמער און פון
דער בראָטנדיקער טאמוז־זון...
און ס׳האָט באהערשט מיך א געדאנק,
א קינדערש־כוצפיקער פארלאנג —
די הון און הינדעלעך צוזאמען
פארגלײַכן זאָל איך צו דער מאמען.

צו מוטער מײַנער — איינציק יענער,
וואָס קיינער איז פאר איר ניט שענער,
ניט ליבער, האַרציקער, ניט טרײַער,
וואָס גרייט איז גיין פאר אוגדז אין פײַער.

6

נאָר אין דעם זעלבן אויגנבליק
מײַן צוויג געטאָן האָט זיך א וויג —
ס׳האָט זיך אנטקעגן, בא דעם שאכן,
א טיר געעפנט מיט א קרעכץ,
און קוקנדיק אף לינקס און רעכטס,
געקלײדט אין סאמע אינדערוואָכן,
קומט אָן א מיידעלע — מײַן גלײַכן,
וואָס לעצטנס פלעג איך פון איר וויַכן.

ארויס און זיך געשטעלט באם טויער:
די ברוינע צעפּלעך — הינטער אויער,
די דלאניע — איבער ביידע ברעמען,
ווי גלייך זי וואלט דאס אָרט באטראכטן,
צי פּאסט דער פּלאץ פּאר אירע שלאכטן, —
דעם פּייגט ווי בעסער אייגצונעמען.

און, דאכט זיך, גאָר ניט אזוי לאנג,
דער מאמען פאָלגנדיק א גאנג,
א קריגל, צי א שטייסל לייַען,
צו איר אין שטוב בין איך אריין...
א בורעק־רויטע, א פארשעמטע,
די האָר פון פרי נאָך ניט צעקעמטע,
זי האָט אין ווינקל זיך פארוקט
און לאנג פון דאָרט אף מיר געקוקט.
אין שאָטנדיקייט פונעם ווינקל
איר ברוינער קאָפּ האָט ווי געפינקלט.
די אויגן — גרוי און גרויס, און שטאר,
דאס מויל פארקלעמט, און נאָר דערפאר,
וויַיל זי האָט זיך נאָך ניט באוואָרנט
מיט אלע גלייכע ציין פון פאָרנט,
צי צווישן פוֹלן מויל מיט צייגער
איר ניט דערוואקסן איז נאָך אייגער...

א צווייטן מאל — א זומער שפּעטער, —
וועָן יעדער אָס ארויסגערעדטער
אנטפלעקן פלעגט איר בייסיקייט, —
האָט מיך געפלעט איר פלייסיקייט.
כ׳האָב זיך דערוועגט א טראָט גיין נע׳נטער,

צו שטיין און קוקן אף די הענט איר,
ווי פּלינק זי כאפט פון קויש ארויס
א בולבע, ווי איר פויסטל גרויס,

אלצייגס — צי קיילעכדיק, צי קרום,
און איידער נאָר איך קוק זיך אום,
א נאקעטע זי טוט זי אויס
מיט אלע הויכקייטן און ווינקעלעך,
און פאלן לאָזט זי אף דער באנק
איין גאנצע שאלעכץ דין און לאנג,
געדרייט, געוויקלט ווי א שלאנג,
מיט גראָע וואַרצלען אף די ווייקעלעך...

איך שטיי און שוויג און קוק פארוווּנדערט,
ווי דורך א נעס ווערט אָפּגעזונדערט
דאָס שאלעכץ פונעם לייב־קארטאָפל,
ביז ס׳ווערט מיט זיי דער שווארצער טאָפּ פול.
און, דאכט זיך, וואָס — זי טוט נאָר שיילן,
און איך, איך שטיי און האלט אין ציילן,
נאָר אף דער שפראך פון פינגער־קונץ
געפירט האָט זיך ס׳גאנצע בא אונדז.
אָן אינעם וואַרט און אָן א וווּנק,
אמאל נאָר מיט א טעמפּן קלונג
פון מעסער־שטאל אָן ברעג פון טאָפּ,
וואָס רופט זיך גלייך אין הארצן אָפּ.

כ׳האָב זיך ניט הערנדיק געמאכט,
נאָר גוט געפילט אף זיך איר מאכט.
און דאפקע אין אזוינע פאלן,
בא זיך אף ניט אראָפּצופאלן,
מיין מאנצביליש ווערט אף צו פארהיטן, —
ארופרוקן איך פלעג דאָס היטל,
אין ביידע קעשענעס — די הענט
און שטאָלץ פארלאָזן אירע וועגט.

ניט מײנט אָבער, אז ס׳האָט זיך שטענדיק
בעשאַלעם אזא שפּיל פּאַרענדיקט.
אָפט פּלעגן קעגנער זיך צעגיין
באַרויגעזעץ, ווי „יאָ" און „נײן".
פּאַרבײַבנדיק באַם טאָפּ אליין,
זי פּלעגט אף מיר נאָך בליקן ווארפן,
און מיטן קלינגל מיטן שארפן
דעם ראנד פון טאָפּ אלץ קארבן אָפּטער...
געפילט איר בליק כ׳האָב אף מײַן רוקן.
און כאָטש אהינטער כ׳פלעג ניט קוקן —
ניט ווערן כ׳זאָל קיין סלופּ פון זאלץ,
כ׳האָב אלץ געווּסט, ווי זען כ׳וואָלט אלץ,
און גיין צוריק — ווי א באשטראָפטער.
נאָר אויך אהיים איך אײַל זיך ניט,
איך מעסט די גאַס מיט האַבע טריט,
כאָטש נעם אינמיטן וועג פּארבײַב...
דעם שטערן טויזנט מאָל איך רײַב,
נאָר גאָרניט קומט ניט אפן זינען,
דאָס ערשטע וואָרט — ניט צו געפינען,
דעם עכטן טערעץ פּאר דער מאמען,
פּאר צופּיל זיך באַם שאָכן זאמען...
און אויב איר זאָגט מיר צו צו שווײַגן,
וועל איך דערציילן אײַך בעסאָד:
ס׳איז שווער געווען דער מאמען לײַגן,
און אָט די זינד ווי צו פּארבײַגיין,
שוין בא דער טיר, באַם לעצטן טראָט,
ארויסגעזאָגט צי איינגעאָטעמט:
ב י ז גאָט וועט ה ע ל פ ן, העלף מיר גאָט!
הײַנט, ווי וואָלט איך געוואגט איר זאָגן,
צי קומען זיך פּאר איר באקלאָגן,

אז פֿאר א פֿארביק קנייַלכל ביַיוול
כ׳האָב זיך געראנגלט מיטן טייַוול.
און שלאָגנדיק זיך מיטן סאָטן,
איז ביַיקומען אים ניט געראָטן.
וויַל ס׳האָט דער סאָטן ברוינע צעפלעך
און דורכזיכטיקע אויגן־לעפלעך,
און פינגער — האַרטע ווי די דראָטן,
און אָפּנעמען מיט גוואַלד — פֿארבאָטן.

נאָר מעג מיך ביידע וועלטן קאָסטן,
אף אויר איך האָב זיך פֿאַרט פֿארמאָסטן,
מיַין ברוסט מיַין יונגלשע גענע׳נט
צו אירער און מיט ביידע הענט
זי צוגעדריקט צום זעלבן טויער,
וווּ זי שטייט איצט. ביז הייַנט מיַין אויער
איר שווערן אָטעמען נאָך הערט —
אזויפיל האָט זי זיך געווערט.
דאָס קנייַלכל ליגט פֿארשטייַפט אין קלעמען,
בא איר פון האנט אים אָפּצונעמען,
ווי בא דער ערד — דעם אויצער גאָלד,
וואָס כ׳האָב מיט אים זיך אויסגעמאָלט
די שטוב, די מאמע צו דערפֿרייען.
נאָר אויב דעם אויצער כ׳האָב געוואָלט,
פֿאר אלץ איר ווערן זאָל באצאָלט —
פֿאר הונגער, נויט, פֿאר אלע ווייען, —
צום קנויל געגלוסט האָב איך אינצווייען...
צוערשט, אויס גייַווע, זיך באמיט
איר פויסט צעקלעמען מיטאמאָל,
נאָר נעם צעקלעם א שטיקל שטאָל,
זי האָט איר אויצער טרייַ געהיט,
ווי זיך פֿארשוואָרן: איינמאָל — ניט!

און פֿלוצעם זע איך: אירע אויגן
זיך האָבן מיט א טוי פֿארצויגן,
ביז בלוט פֿארביסן איז איר ליפּ,
און כ׳האָב דערהערט א שטילן כּליפּ —
אף האלב — א זיפֿץ, אף האלב — א הוסט
פון סאמע ברעטלדיקער ברוסט.
דאָס פויסטל שטאָל איז בלוי געוואָרן,
און כ׳האָב דעם גאנצן לוסט פֿארלאָרן
צום פֿארביק־פֿרעמדן קנייכל ביַיוול —
דערפילט ראכמאָנעס צו דעם טַיוול,
וואָס אויג צו אויג מיט מיר ער שטייט,
און כ׳האָב פֿאמעלעך אָפּגעשיידט
צוערשט פון פויסט איר גראָבן פינגער,
דער צווייטער איז געגאנגען גרינגער;
דערנאָך — דעם דריטן, ביז צום קלענסטן,
און, ווי מיר האָט געדאכט, דעם שענסטן.
נאָר וועָן געווען איז שוין דער קנויל
דער פֿארביקער בא מיר אין האנט,
האָט זי זיך עפּעס ווי דערמאנט,
און ס׳איז דער שעד געווען ניט פויל
א כאפּ טאָן אים אין האנט אין לינקער
און, פון א בליץ, מיר דאכט זיך, פֿליגקער,
אין בוזעם אים אראָפּגעלאָזט,
אין רונדן אויסשניט בא איר האלדז, —
און דאָ האָט זיך פֿארענדיקט אלץ.
איר פויסט — געבליבן א צעקלעמטער,
און איך — אף אייביק א פֿארשעמטער, —
אזוי האָט דעמלט מיר געזוכט, —
און פֿאר ביזאָיען צי פֿארדראָס,
האָב איך דעם פרויען־מין פֿארפֿלוכט,
געמישפּעט אויסראָטן דעם מין
פֿאר דעם פֿארבאָרגענעם „אהין״,

וווהין אריַין איז מיר פארווערט,
פארגעסנדיק אינמיטנדרינען,
אז אויך די מאמע איז דערינען —
אויך זי צום פרויען־מין געהערט.

8

און ווען מע פרעגט מיך: נו, און גאָט —
פאר אים האָסט ניט געהאט קיין מורע?
פאר זַיין געבאָט און פאר זַיין טוירע? —
וועל איך אַיַך זאָגן נאָך א סאָד,
אז פון דער סאמע קינדהַייט אָן
ער פלעגט אין מיר קיין שרעק ניט וועקן.
כ׳האָב ניט געגלייבט, ער האָט א שטעקן,
אז ער וועט עפעס שלעכטס מיר טאָן.
ווַיל איך האָב זיך אזוי געטראכט —
אף גרויסע שפריַיט ער אויס זַיין מאכט,
נאָר ס׳איז פאר גאָט אליין א זינד
זיך צו פארטשעפען מיט א קינד.
מיר פלעגן קומען אפן זיַן
אזעלכע זינדיקע מאכשאָווע:
אויב פאר דער מאמען שולדיק כ׳בין —
אריַינמישן זיך אים ניטאָ וואָס.
און וואָס איז שַייַך מיר און דער,
וואָס הייסט אין געסל „ברוינער וויכער",
בין איך געווען קימאט ווי זיכער —
ער טראכט ווי איך, און איך ווי ער.

כ׳האָב שוין געמיינט — א סאָף, אן עק,
אז כ׳בין שוין, דאכט זיך, אף א וועג:
צו איר זיך שטעלן מיטן רוקן,

אפילע אין איר זײַט ניט קוקן,
און כ׳וועל אף אלע, אלע יאָרן
זי אויסמעקן פונעם זיקאָרן.
נאָר הערט א שיינס, וואָס קאָן פארלויפן:
אין גאס — פון אלע, אלע הויפן
איז אירער גראָד מיר מער געפעלן.
פארשטייט זיך, ניט זיך אָפצושטעלן,
נאָר מיט א בייזן בליק, א קאלטן
אריַינצוקוקן דורך די שפאלטן,
אז זי ניט וויסן זאָל דערפון;
און דורכגיין אָט דעם זעלבן טויער,
וווּ איצט זי שטייט, באשיצט פון זון,
מיר גיט זיך אויס, צופיל געדויערט.
הײַנט וויפל מאָל באטאָג, באנאכט
מײַן וואכיק־קינדעריש געדאכט
געמאָלט האָט זי אין שטוב, אין דרויסן,
צו זיך דערנע׳נט און אָפגעשטויסן...
מיט דעם כ׳וואָלט שאָלעם שוין געמאכט,
האָט אָבער עפעס א ניט־גוטער
א בייזן שפיצל צוגעטראכט —
מיר אלץ צעפלאָנטערט און פארביטן:
אָט קומט מיר, דאכט זיך, פאָר די מוטער,
אף מיך פון אלדאָסבייז פארהיטן,
און פלוצעם כ׳זע אויך זי אינמיטן.
און זייער כיליק צי פארגליַיך
איך שעם זיך אויסזאָגן פאר אַיַיך,
וויַיל, ערשטנס, זעט איר, זי שטייט דאָרט
מיר פונקט אנטקעגן בא דעם טויער,
און ס׳קען, כאָילילע, מיַינס א וואָרט
דערגרייכן צו איר וואכן אויער.
און, צווייטנס, כ׳מאך פון דעם א שווייג,
וויַיל פון אזא מין שווער פארברעכן

זיך קאָן נאָך נעמען אונטערברעכן
אהינטער מיר די דיקע צווייג...
נאָר ניין, דער בוים איז גאנץ געבליבן,
די צווייג — זיך ברעכן ניט געקליבן.
דערפאר האָט זיך, ווי אַנגעשפאַלטן,
אין מיר דאָס הארץ, און ניט געגאַלטן
האָט מער קיין טרייסטן זיך אליין.
געדריקט האָט אפן הארץ א שטיין,
און ניט געקאָנט האָב איך פארשטיין,
וואָס טוט זיך עס: איך זינג, צי כ׳ווייַן...
אין הארץ דערפילט האָב איך אן ענגשאפט,
אן ענגשאפט און א שארפע בענקשאפט,
א בענקשאפט און א צייַענישׂ,
זיך אומקערן אהיים א מיַענישׂ,
ווי גליַיך געווען וואָלט איך ניט הי,
נאָר ערגעץ ווייַט, פאר זיבן יאמען.
און אויב ניט פאָלן אף די קני
מעכיליע בעטן בא דער מאמען,
וואָלט עס באטיַיט ניט אנדערש, ווי
איר זאָגן: מאמע, ס׳איז דיַין זון,
פון הונגער און פון הייסער זון,
א ביסעלע אראָפ פון זינען, —
צי ווערטער אנדערע געפינען,
איר צוזאָגן, א ניידער נעמען:
כ׳וועל קיינמאָל מער דיך ניט פארשעמען —
ס׳וועט קיינער מער דיַין אָרט פארנעמען.

9

ביז הייַנט איך ווייס נאָך ניט אף קלאָר,
וואָס דעמלט האָט מיט מיר געטראָפן:
צי פון דער היץ כ׳בין אייַנגעשלאָפן,

צי כ׳האָב געכאָלעמט אף דער וואָר.
נאָר פארגעדענקט האָט זיך ביז איצט —
א בוים געשלאָגן פון א בלײַ,
און אף זײַן צוויַיג א יינגל זיצט
אין בלויען העמדעלע פון ציץ,
פון אָפטן וואשן אויסגעבלייכטן,
די הייזלעך — קוים די קני דערגרייכן,
פון קני ביז קנעכל — באָרווענס־ברוין.
אריבער קאָפ — די זון טוט בראָטן,
און ס׳איז קיין שוץ פון בוים די קרוין,
ווײַל זון־געווענט איז אויך זײַן שאָטן.
די וועלט — פון עק ביז עק, — זי גלײט,
ווי ס׳וואָלט די זון זי אָנגעצונדן,
און פונעם אויג מיר ווערט פארשוווּנדן
מיט פוילע לאנגזאמיקע טריט
אָט די, וואָס כ׳פלעג פון איר שוין ווײַכן —
מײַן קעגנערן און אויך מײַן גלײַכן.

פון גרויס פארדראָס צי קינדער־צאָרן
אראָפגעלאָזט האָב איך די אויגן,
נאָר ווען כ׳האָב זיי צוריק געעפנט
און אף גאָטס וועלט זיי אופגעהויבן, —
כ׳האָב שיר דאָס גלײַכגעוויכט פארלאָרן,
שיר פון דער צוויַיג אראָפגעפלויגן,
און פרעג פארוואָס — וועט איר ניט טרעפן,
און זאָגן איַיך — וועט איר ניט גלויבן.
איר וועט א טראכט טאָן, ס׳איז א ליגן,
ווײַל נאָר אין כאָלעם, נאָר אין טרוים
קאָן אין אן אופבראָך פון א בוים
א זילבערנע מאטבייע ליגן,

נאָר זי איז אָבער פֿאָרט געלעגן,
ווי אָנגעגרייט פונמיינעטוועגן.
און בא דער מאמעס קאָוועד כ׳שווער —
כ׳האָב זי אלײן אין האנט געהאלטן.
איר רונדן זיבעדיקער — הארטן, קאלטן —
געפילט כ׳האָב אף דער דאָגיע שווער.
א ווײַל געבליבן כ׳בין פארקישעפט,
געייצעט זיך און זיך געיישעווט,
און זיך געשלאָגן מיט דער דייע:
ווי קומט אהערצו אף דער צווייג
אָט די לעוואניקע מאטבייע?
ניט שוין האָט א געהיימע האנט
געבראכט זי מיר פון אויצרעס־לאנד?..
ס׳האָט ווי א פויגל אין א שטייג
מײַן הארץ אין ברוסטקאסטן געפלאטערט...
פון הונגער און פון היץ פארמאטערט,
און וועלנדיק וואָס גיכער ברענגען
די גוטע בסורע צו דער מאמען,
כ׳בין מיטן אויצער שוין צוזאמען,
וואָס האָט מיר אָרנטלעך געהערט,
געבליבן אינדערלופטן הענגען —
צעווישן הימל און דער ערד...
דער ערשטער קלער — אז פארן נאקן
האָט עמעצער געמוזט מיך פאקן,
בא מיר דעם אויצער אָפצונעמען,
די פינגער אייניקווייז צעקלעמען,
ווי איך האָב עס געטאָן אלײן
מיט איר — דער שוואכסטער פון די פרויען;
דער צווייטער קלער: ס׳איז א ניסאָיען,
וואָס שווער געווען אים בייַצושטיין;
דער דריטער — ס׳איז דאָך א געפינס,
געלעגן העפקער אינעם גרינס.

און דאָך האָב איך אין אויגנבליק
געקלערט אים אומקערן צוריק...
נאָר אָט דאָס גאנצע קלערעניש,
דאָס ווילעניש און ווערעניש
ניט מער געדויערט פון א בליץ —
ביז ס׳האָט דאָס העמדעלע פון ציץ
אף צווישי געגעבן זיך א ריס, —
און כ׳פיל די ערד אונטער די פיס.

פאר אלעמען און מיר אליין
געווען מײַן אויצער איז א רעטענעניש.
פון סאמע פרי ביז זון־פארגיין —
פון רעטענישן א גערעטענעניש.
און יעדעס מאל — אן אנדער מיין,
און יעדער זאך — אן אנדער כיין:
אין זאמד — די הון מיט אירע הינדעלעך,
אין שטוב — די מאמע מיט איר קינדער־יאָך,
א גאנצן טאָג — מײַן לייַדיקגיין,
נאָר מער פון אלץ — ניט צו פארשטיין
און לאנג געבליבן איז א רעטענעניש
דאָס פלוצעמדיקע שוועל־באטרעטענעניש,
דאָס אופגעלויף פון אלע שכיינים —
פון אלט ביז יונג, פון גרויס ביז קליין,
וואָס ביז אהער פון זיי איז קיינעם
ניט איינגעפאלן צוצוגיין
א סאָד דער מאמען צו פארטרויען:
ס׳איז עפשער, סאָרע, אײַך א נויט,
צי פעלט די קינדער ניט אף ברויט, —
ס׳איז ניט, כאָליליע, קיין ביזאָיען...
ס׳האָט קיינער זיך געטאָן קיין ריר,
און איצט זיך מאכט ניט צו די טיר.

ניט שוין דאָס אַלץ איז צולייב מיר?
פארשיידן פירן זיך געשפרעכן:
דער זאָגט — א גליק, דער — א פארברעכן,
ווייל עפעס איז צו גלייבן קוים,
אז ס׳וואקסן אויצרעס אף א בוים.
און איך — איך שטיי אין הויף, אין דרויסן,
און מיט אן אויסזען פון א גרויסן,
אהינטער רוקן ביידע הענט,
איך קוק, ווי אינעם אויוון ברענט,
ווי ס׳לויכטן זיך אין שטוב די וועגט,
און פונעם קוימען גרייכט דער רויך
ביז צו דעם הימל אין דער הויך...

נאָר מיר, בא מיינע קנאפע יאָרן,
איז פּלוצעם טרויעריק געוואָרן,
דאָס הארץ, וואָס האָט געגרויסט זיך ערשט, —
ווי גליַיך א שרעק וואָלט עס באהערשט:
דער רויך נעמט אין דער הייך צעגיין,
און איך בליַיב אייניקער אליין
אין שטילן הויף, דעם פוסט־געוואָרענעם,
אין אָוונט־טונקלקייט פארלאָרענעם,
און וואַרט — א ווונדער זאָל געשען:
אז לעבן מיר זאָל איך דערזען
אָט די, וואָס מאכט, אז אירע טריט
כ׳זאָל אף דער צווייטער גאָס דערהערן,
אָט די, וואָס קומט מיין לערנען שטערן
און שטערט נאָך מער, ווען זי קומט ניט.
אָט די, וואָס אירע צעפּ אין סטענגען
באם סאמע לענדן־בראָך איר הענגען, —
אף איר א ציַיט האָב איך געוואַרט,
געוואַרט, געוואַרט, זיך ניט דערוואַרט...

וויַיזט אויס, ס׳האָט עמעץ זי פארשפארט
פון מיר אף זיבן שלעסער־אייַזן,
וואָס מיט קיין שליטלען אופצושלוסן,
זי זאָל זיך מער פאר מיר ניט וויַיזן,
די בסורע מיר ניט לאָזן וויסן,
אז איך באדארף זיך גאָרניט זאָרגן —
דאָס קנייַלכל לויגט פאר מיר פארבאָרגן,
נאָר אים אנשטאָט מיר אוגטערטראָגן —
זי מוז זיך אין געפענגשאפט פלאָגן.
און איך האָב דאָך געוואָלט איר זאָגן
אייַן וואָרט: „מיַין אויצער", אוז ניט מער...
נאָר ניט געזאָגט זייַנען די ווערטער,
אוז כ׳בין אוועק צוריק אין שטוב,
ווי עמעץ וואָלט מיך נאָכגעשטופט.
דער קאָפּ — פארניגט, א טיף־פארקלערטער,
אין הארץ — א יאָמטעוו א פארשטערטער.

10

אף דעם וואָלט זיך דער טאָג פארענדיקט.
פארענדיקט איינמאָל אוז אף שטענדיק,
איז הערט אָבער אוא מין שטראָף —
דער סאָף, קומט אויס, איז ניט קיין סאָף.
ווייַל פונעם קנייַלכל יענעם פארביקן,
אין פויסטל קינדערשן אוז הארביקן,
דאָס קנייַלעכל, וואָס אין געהיים
געוופן האָב איך קינדהייַט, הייַם, —
האָט זיך א פעדעמל געצויגן,
א האָר די דין א רעגנבויגן,
פון דאן — ניט אלעמאָל א בלענדיקער,

אף הונדערט קניפלעך א פארקניפלטער,
וואס יעדעס מאל, צום מאל צום ווייפלטן,
ביז הינט — שוין מיט א קאפ א ווייסן —
ניט אופקניפלען, ניט איבערייסן.

פעווראל—מארט 1960

די באַלאַדע וועגן דעם, פון וועמעס־וועגן עס שיַינט די זון און ס׳גייען רעגנס

ערשטער טייל

א קינד בא אונדז — וואָס ווייסט עס פון קייסאָרים
מיט גאַלד׳נעם ערדקיַלעך אין רעכטן אָרעם,
און אין דער לינקער האנט — דער הערשאפט־שטעקן,
וואָס שרעקלעכע דערמאָנונגען טוט וועקן?
נאָר זייער טוונג וויסן אין קעדיַי,
ווייַל שלעכטס און גוטס זיי גייען ניט פארביַי,
נאָר דאָר מיט דאָר דורך זיי זיך רופן איבער, —
דעריבער צו דער מיַיסע כ׳גיי אריבער.

אזוי ווי כ׳האָב געהערט, אזוי דערציילט איך:
אמאָל געלעבט האָט אף דער ערד א מיילעך.
פון וועלכן לאנד — דערפאר בין איך ניט אָרעוו,
נאָר איינס איך ווייס, אז ער געמאכט האָט כאָרעוו
אזויפיל דערפער, שטעט און קיניגרייַכן,
אז שווער ביז הייַנט געפינען אים א גלייַכן.
פונדעסטוועגן האָט דאָס אים ניט געשטערט
באַרימט צו ווערן איבער גאָר דער ערד,
און איבער אָקעאַנען ווייַט ארום
זאָל, ווי אף פליגלען, טראָגן זיך זיַין רום:

אז ער, דער גרויסער מאן און בראווער קייסער,
די שפראך פון פויגלען און פון כייַעס ווייסט ער
און נאָך אזעלכע שיינע רימעריַען...

קאָן זײַן, אז ער מיט זײַן געשארפט קלײזלײַען
געקאָנט האָט וויסדע כּיַעס צווינגען זינגען,
און פויגלען די געזאנגען ליבן צווינגען.
דערווײַסן זיך איז אונדז דאָס ניט געראָטן,
און ווי מיר ווייסן ניט — וועט אונדז ניט שאָטן...

און צוגעבן איך דארף: די מײַסע האָט געטראָפן
אין וועלכער זײַט איר וויל, נאָר ניט אין צאָפן.
דער צאָפן איז נאָך דאָן געווען א סאָד
פאר אלע יענע ליַט, כאָטש הערדאָט
האָט עפּעס יאָ געאנט פון צאָפן־קאנט,
כאָטש זייער וויניק־וואס געווען באקאנט
מיט אים... אכּוץ נאָר טונקעלע באגריפן
פון הויכע, בלאָנדע סלאָוון און פון סקיפן,
וואָס האָבן זייער לאנד און זייער קעניג
און קיינעם זײַנען זיי ניט אונטערטעניק,
אז לעבן זיי געראָם, ניט אַרעם, —
ווײַזט אויס, די מײַסע איז געשען אין דאָרעם,
וווּ ס׳האָט געהערשט אָט יענעם מיילעכס אָרעם...

דער מיילעך, וועגן וועלכן איך דערצייל אײַך,
אמאל דערפילט האָט ער זיך גאָרניט פריילעך,
פארשאט האָט אים אן איבעריקער ביסן,
וואָס שווער געווען איז אים שוין צו פארדײַען,
צי אים געפלאָגט האָט זײַן געוויסנביסן, —
דאָס אלץ איז נאָך ניט אויסגעקלאָרט אדהיַעם,
נאָר איינס איז קלאָר: דער מיילעך האָט באשלאָסן
אין איינעם־שיינעם טאָג זײַן שטאָט פארלאָזן
און לאָזן זיך אין וועג. ווהין? — ניט פרעג.
ניט פרעג, אף ווילסט נעכט און ווילסט טעג
דער מיילעך האָט זיך אָנגעטרויט דעם וועג.

פּאַרשטייט זיך, ניט אַליין... א מיל׳ען פּאַרט,
איז פּאַרן מיט אַט די, וואָס יעדעס וואַרט,
וואָס זאָגן ער באַווי׳קומט, — זיי פּאָרשרייבן,
דאָס וואַרט דעם מיל׳ענטס זאָל׳ס לעזערעס בליבן.
וויַזוט אויס, אז אַט אזוי׳ איז אויך פּאַרבליבן
די דאָזיקע געשיכטע — זיך דערקלי׳בן
ביז הײַנט...

דער מיל׳ען־ריַט און אים באגלייטן
גיבוירים אינס אין איינס — פון לינקס און רעכטס, —
נאָר ט׳זאָל דעם מיל׳ען ניט געשען קיין שלעכטס, —
אויך זינגע היטער היטן אינס דעם צווייטן.

אזוי האָט אַט דער קייזער־לעכער צוג
נאָך לאנגן אומוואָגלען דערגרייכט א מ׳דינע,
וואָס צאָלט דעם מיל׳ען צינש און טוט אים דינען
אויב ניט פּאר גוטן וויל׳ן, איז פּאר שרעק.
דער מיל׳ען, מיט אן הונגעריק פון וועג, —
א וווּנק געטאָן אף רעכטס: זאָל׳ זיין געבוג.
אף לינקס געטאָן א קוק: דאָ שטעל׳ט זיך אָפּ,
און איז פון טאנצנדיקן פערד אראָפּ.

נאָר דאָ האָט ער דערזען אינמיטן פעל׳ד
א מענטש האל׳ב־נאקעטן. די הויט — פּארגעל׳ט
און אויסגעמאָגערט־דאר, כאָטש צייל׳ די ריפּן,
נאָר עפּעס שאָרכט ער, פּל׳יסטערט מיט די ל׳יפּן.
דער קייסער האָט אים צוגערופן: זאָג,
ווער ביסטו? פּאר דיַין הערשער זיך באקלאָג,
אויב עמעץ האָט באַוול׳ט דיך. ניט ווייַט,
אז שולדיק גראדע זינגען מיַינע ל׳ייַט
אין אָט דעם אויסזען דיַינעם, — זאָג מיר, מענטש,
וואָס מורמל׳סטו? דו שיל׳טסט מיך, צי דו בענטשסט?

— צי שוֹדיק זײַנען דײַנע לײַט, צי דו —
איך וועל ניט בענטשן דיך און אויך ניט פֿלוכן.
איך ווינטש דיר נאָר: ניט האָבן זאָלסט קיין רו,
זאָלסט אומעטום אין מענטש זײַן גרויסקײַט זוכן,
ביז דיר וועט קלאָר ווערן, ווי קליין ביסטו.

אין מיילעך האָט א קאָך געטאָן דאָס בלוט,
און ס׳וואָלט דער אלטער ענדיקן ניט גוט.
נאָר ס׳האָט א קוק אזא פֿארמאָגט דער זאָקן,
אז ס׳האָט דער מיילעך זיך פֿאר אים דערשראָקן;
און עפשער, ווײַל ס׳איז מינדער פון זײַן ווערט
צו זען דעם אלטנס בלוט פאר זיך אף דר׳ערד;
און עפשער — צו דעם ציל, וואָס ער ווײַל גרייכן,
וואָלט אָט דאָס בלוט געווען א שלעכטער צייכן, —
אזוי צי אנדערש — איינס נאָר זיכער איז:
דער מענטש געבליבן שטיין אף זײַנע פיס,
מיט זײַנע פויע יאָר און גרויע האָר...
דער אלטער שטייט און רויק זעצט ער פאָר:
— און זוכן זאָלסט די גרויסקײַט צווישן יעניקע,
וואָס דו פֿארעכנט האָסט פאר אונטערטעניקע...
און אז דײַן זײַן דא, מיילעך, כ׳זאָל געדענקען —
וואָלסטו מיר, עפשער, א מאטאָנע שענקען.
— ביסט אָרעם, מענטש?
— כ׳בין אָרעם און כ׳בין רײַך.
אין דעם צו דיר, מײַן הערשער, בין איך גלײַך.
— ביסט נאקעט, מענטש?
— קעדײַ דיר וויסן טאָן:
אין קלײד — מײַן הערשער ביסט, מײַן גלײַכן — אָן.
כ׳בין דאָך געקלײדט און נאקעט מיטאמאָל,
און דו — אויב טראכסט א קלײד מיר אָנצוטאָן —
וועסט מוזן לײַען בא דער שאף איר וואָל,
און לײַען — גלײַך, ווי דו, מײַן הערשער, קען איך.
— איך קאָן דיר שענקען ערד.
— ניט דײַנע, קעניג.

ווי קאַנסטו נעמען ערד און געבן מיר?
אגו, קאַרשט פרוווו פון אַרט זי גיב א ריר.
— איך קאַן מיט גאָלד און זילבער דיך באשיטן,
א בארג דיר אַנשיטן, ווי דו די גרויס.
— דו, מיילעך, נעם און פריער מעסט מיך אויס,
ווילסט ס׳קאַן דיין גאָלד זיך אויסשעפן אינמיטן.
ווילסט מיך — אין א פארקלענער־גלאָז דו זעסט,
ווילסט מיך — מיט א פארקלענער־מאָס דו מעסט...
וואָס דארף איך פון געשענקטן גאָלד דעם בארג?
די ערד, וואָס אונטער בארג, איז מיר דען קארג?
ס׳איז דאַרטן אַרט פאר ביידן אונדז געגוג.
וועסט מיר ניט זאָגן: מענטש, זיך טו א רוק,
ווילסט איך, דער מיילעך, דארף אהער אריין, —
פאר ביידן אונדז די זעלבע מאָס וועט זיין...
— נו, זאָג שוין ווילטער, דיין געדאנק פיר אויס.
דו מיינסט, מיין הארץ וועט געבן מיך א שטויס,
כ׳זאָל די מעלוכע צו די פיס דיר וואַרפן?
— וואָס זאָל איך, מיילעך, זאָגן דיר דערוף?
ווי נאָר פון אָט דעם קיווער כ׳וועל אַרויס
(דערבייַ האָט ער באוויזן אף זיין גוף), —
וועל איך קיין פרעמדן קיניגריך ניט דארפן.

— איז וואָס זאָל איך דיר, מענטש, פון אייגנס געבן —
פון ניט־אנטליענעם און ניט פון רויב?
— קיין אייגנס האָסטו ניט? — איז שטעל זיך נעבן
און זאָג: מיר שטאמען פון דעם זעלבן שטויב
און ביידן גלייך אונדז לייכט דער זעלבער שטערן.
נאָר זאָג אזוי, דיין כאיל זאָל דיך הערן,
דערנאָך באפויל די פויגלען אף די צווייגן,
זיי זאָלן דיינע וועלטער ניט פארשווייגן
און אף די לייכטע פליגלען וויט ארום
צעטראָגן זאָלן זיי דיין נייעם רום, —
וועסטו מיר, עפשער, דעמלט יא געפינען

אזוינס, וואָס מיר זאָל פאר א צייכן דינען,
אז אין דיין אויג איך האָב אריינגעקוקט,
פאר דיר געשטאנען און זיך ניט געבוקט...

— רוף אָן אליין, מיין רייַך — ניט אויסצושעפן.
— באוויליק און אומשטערבלעכקייט מיר שענק...

— איך האָב דאָך נאָרוואָס דיר געשענקט דאָס לעבן —
האָסט ניט באמערקט? מיר דאכט, ס׳איז גאָרניט ווייניק...
— ס׳איז דיין מאטאָנע דאָך געגליכן, קיניג,
צו דעם, וואָס שעפט אָן וואסער פונעם טייַך,
גיסט אויס צוריק און זאָגט: דעם טייַך כ׳מאך רייַך.
— ווילסט אייביק לעבן — אייביק זיין פארשקלאפט?
— דו מיינסט, אז אייביק איז דיין הערשערשאפט?
דיין כאיל — דיינע פוסגייער און רייַטער —
דו מיינסט, אז זיי האָבן דיין סאָף דערוויַיטערט?
מיט זיך פארשטעלט? פון דיר אים אָפגעשטויסן?
די אויצרעס גאָלד, וואָס דו האָסט אָנגערויבט,
דיין שוועכט, וואָס איז בא דיר אזוי באגליבט, —
זיי וועלן זיך ניט אויסשפרייטן אין דרויסן,
אף אָפהיטן דיין צעלט, דיין שוועל, דיין טיר —
קעדיי דיין סאָף ניט צולאָזן צו דיר...

נאָר זיי מיר מויכל מיינע הארבע רייד.
וואָס האָב איך נאָך אין לעבן פאר א פרייד,
כוץ מאכן פול אן אויער, וועלכער דאָרשט
צו הערן, זעטיקן אן אויג, וואָס פאָרשט,
א הארץ, וואָס איז פארשלעפערט, — אופצוווועקן?
נאָר אויב, מיין מיילעך, וועסט ניט האָבן קעגן, —
זאָל זיין אָט דאָ די גרענעץ פאר מיין פרעגן,
מיין ענטפערן — אריין זאָל אין די ברעגן,
ווייל קארג און אויסשעפלעך איז מיין פארמעגן...
און דו, מיין הערשער, הונגעריק דו ביסט,
דיר שמעקט דאָס שפיַיז. איך גיי, און זיי געגריסט.

אוועק דער אלטער און זיך ניט פארבוקט,
אוועק דער אלטער — זיך ניט אומגעקוקט.
א הונדערט שפאן, ווען ער איז אפגעטראטן —
דאס פלייש פון קאלב געווען איז האלב־געבראטן.
און ווען אין וויין געבליבן פון אים האלב —
געווען שוין רויט־געבראטן איז די קאלב.
און ווען דער אלטער איז פון אויג אנטרונען —
האט שוין דער זאפט פון קאלב אין מויל גערונגען...
א מאלציים בא א מיילעך דויערט לאנג.
דעם מיילעך האט געבויערט א געדאנק:
פונדעסטוועגן האט מען באדארפט פארשריבן —
אויך זיינע רייד לעדוירעס זאלן בליבן.
און ס׳זיינען טאקע ביז צו אונדז דערגאנגען,
אויב ניט די רייד, איז אייניקע געדאנקען.

דער מיילעך פארט. דער וועג, ער ציט זיך ווייטער.
פון לינקס און רעכטס — די זעלבע וואך פון ריטער,
די זעלבע פענעמער, דער זעלבער טיידער,
דאס זעלבע וויגן זיך פון פערד, וואס איידער,
וואס פריער, פאר... וויל וואס האט דאָ געטראפן?
לענגויס — דער וועג איז זוניק, זאמדיק, אפן,
און כוץ דער וואך, וואס איז געשיקט פארויס,
קיין אייגער פאר אים רוקט זיך ניט ארויס,
אפילע אף קיין האלבן פערדן־קאפ,
דעם האסטיקסטן גאלאפ זיי שטעלן אפ,
צוריקצוקומען אפן ארט, דאס הייסט:
ווי פריער, יעדערער זיין פלאץ ער וייסט...
און אים, באם מאלציים, האט זיך שוין געדאכט:
דער אלטער האט מיט זיך אריינגעבראכט
אין כאוֹל א צערודערונג, אויך ניט
צעווישן די, וואס צייכן זיינע טריט
און פון גאנצפרי זיי שמייכלען אים אין פאנעם,

איז צווישן די, וואָס קיינמאָל קוקן אָן אים...
דער צוג זיך ציט. אין רײַ דער מייַלעך פֿאָרט.
ער פֿאָרט און טראכט און, טראכטנדיק, זעצט פֿאָר
פֿאר זיך א ניט־פֿארענדיקטן געשפֿרעך —
ער טאדלט זיך אליין, גיט אָפּ זיך רעכט.
וועז עמעצער וואָלט זען דעם מייַלעכס העגט:
די לייצעס, ווי ער צוקט, ציט אָן די צוים,
פֿארשטײַפּט אין פויסט, דערנאָך לייזט אוף זיי קוים, —
ער וואָלט מיסטאָם דערציילן אונדז געקענט
פון די גאדאנקען זײַנע דאָס געשטויס,
כאָטש שטיל ער פֿאָרט, קיין וואָרט ער רעדט ניט אויס.
די דינער שטארק זיך וונדערן דערוף:
פֿארוואָס מע הערט ניט אפן וועג זײַן רוף,
ניט זײַן ארויסרוף יענע טיילן וועלט,
וואָס ער האָט אף די קני נאָך ניט געשטעלט;
און מיט זײַן פּײַ פֿארוואָס ער וועקט ניט אוף
אין בוים דעם פויגל און דעם ווינט אין פעלד,
אין וואלד די כײַעס לאזט ער הינגט צורו;
פֿארוואָס די אויגן אָפּט האלב מאכט ער צו,
די ליפן — מער, ווי אלעמאל, פארקלעמט,
ווי ער אן אינערלעכן קאָל פארנעמט,
וואָס אים פון זיי, די שמייכלער, אויסבאהאלט ער:
— ניין, ניין, אין איינעם ניט גערעכט ביסט, אלטער!
דו שרעקסט מיך מיטן סאָף, וואָס איז נאָך ווײַט,
וועז דיר פֿארבליבן איז שוין ווייניק ציַט.
איז ווי זשע זאָגסטו, אז מיר זײַנען גלײַך?
ס׳שיידט אָפּ אונדז עפּעס מער, ווי ס׳קיניגרײַך.
אין רײַך מײַנעם אָט דעם קאָנסט ניט אריין, —
פֿארשוונדן וועסט, וועז איך וועל זײַן און זײַן...
ער האָט זיך אומגערן פֿארקוקט אף דר׳ערד,
פון דר׳ערד — צום הויכן רוקן פון זײַן פּערד,
וואָס איז מיט לעבעדיקן שווייס באדעקט;
דער שווייס האָט אים פֿארשמעקט, אים אופגעוועקט,

און ער האָט זיך פארקוקט פון זיך און העכער —
האָט אים א ווינטעלע די האָר צעפעכערט,
נאָר אָפקילן אים ניט געקאָנט דעם קאָפ...
דער מיילעך האָט זיך שוין געיאָגט גאלאָפ.
דער וועג איז גלאָט — ער טראָגט זיך מיל נאָך מיל,
ווי פונעם בויגן — א באפרייטע פיל,
נאָך אים א שטויבעניש און א געווימער,
אין זיי — די היטער און די היטערס היטער.
די רייטוואָגנס זיך טראָגן, ווי די ווינטן,
די רייטער זיך באוויזן און פארשווינדן,
די פוסגייער — געבליבן ווייט פון הינטן...

דער מיילעך יאָגט... ווי אף אזא מין אויפן
ער וואָלט געיילט פון ערשטן טיל אנטלויפן,
אָן קרייזעניש אין וועג און אָן ארומען
אין צווייטן טיל פון אָט דער מיסע קומען.

צווייטער טיל

איז לאָמיר אים באגעגענען געהעריק,
אף נייעם אָרט און צווישן נייע מענטשן!
און גראָד, וואָס דאָס איז זייער לאנג געווען שוין, —
דערציילן — אי פאַרגרינגערט, אי פארשוועריקט.
פרווו זאָג, אז יונג און אלט — די גאנצע שטאָט,
מיט פורכט באם טויער אים באגעגנט האָט, —
וועט טייקף בליבן העגגען אינדערלופטן;
ווי גרויס איז זי, די שטאָט? די שטאָט ווי רופט מען?
צי איז זי ערגעץ דאָ נאָך אף דער ערד?
צי האָט דער זעלבער מיילעך זי צעשטערט
נאָך דעם, וואָס ער האָט זיך דאָ אָנגעהערט,
פון אירע אייגנווינקער זיך אָנגעזעגן...
וויל, ווי מע זאגט, איז דאָרט אזוי געשען:
די כאשעווסטע, זיך נאָענט צוגערוקט,
דער מיטלשטאנד — געגייגט זיך און געבוקט,

די מערהײַט — פונדערווײַטנס אַנגעקוקט...

איז פֿאר דער טרעפֿעניש מיט יענעם זאָקן
וואָלט ער אף דעם געקוקט, אזוי צו זאָגן,
ווי דורך די פֿינגער, ניט געלײגט קיין אכט
דערוף, נאָר איצט האָט אים זיך אויסגעדאכט:
די הינטערשטע — זיך האָבן אָפּגעריסן,
קעדיי אומיסטן אים ניט צו באגריסן,
נאָך מער: ער האָט דערקענט דאָ יענעם אלטן,
דעם אלטן — אין פֿארשיידענע געשטאלטן,
נאָר דאָס, ווײַזט אויס, אים דאכט, ווײַל ער איז מיד.
דער אלטער האָט געשפּאנט — געציילט די טריט,
און ער האָט, ווי א דונער, זיך געטראָגן
(קאָן זײַן, קעדיי דעם אלטן איבעריאָגן?)
ביז בלוט־בײַלן געשטײַפט די צוים אין הויפן
(דעם אלטן אָדער זיך — דעם וועג פֿארלויפן?..)
ס׳איז דען געווען א וועג, ווי אלע וועגן,
וועג איין האלב וועלט, זי לויפט דיר אָן אנטקעגן,
אף אָנטרעפֿן די העלפֿט, וואָס דיך באגלייט?
געווען דער וועג — דערמאָנונגען א קייט,
און ער איז איבער אָט דער קייט געפֿלויגן
מיט אָפּענע און מיט פֿארמאכטע אויגן.
און כאָטש די ערד געווען איז פעסט און הארט,
דאָס פערד — אי רירעוודיק, אי איינגעשפּארט,
און ווײַט ארום — א קאנט, דורך אים באהערשטער, —
ער האָט זיך ניט געפֿילט דאָ, ווי דער ערשטער,
נאָר ווי א פרעמדלינג, וואָס אנטלויפט פון סאָנים —
פון די, וואָס קיינמאָל קוקן זיי ניט אָן אים,
פון די, וואָס דאָ זיך האָבן אָפּגעריסן,
פונווײַטן שטייען — אים ניט צו באגריסן,
פון די, וואָס שווער איז איבער זיי צו קענ׳גן, —
ווער זײַנען זיי? וואָס ווילן זיי? נאָר ווידערשפּעניקן?..

נאָר זאָל איך פֿרוווין ענטפֿערן דערוף,
צו זאָגן, וואָס זיי ווילן, וועָן איך פֿרוווי —
וועט אינדערפֿופטן וויידער בלייבן העגגען;
די איינווויינער פֿון שטאָט — וואָס טוען זיי?
א וועלכער טייל פֿארנעמט זיך מיט פֿארזיי
אין אייגן פּעלד, אין פּעלדער פֿרעמדע — וויפֿל?
און כ׳וואָלט ניט קאָנען אײַך קיין ריַיעס ברענגען,
פֿאר פֿינקטלעכקייט קאווירן וואָלט זיַין שווער אײַך,
נאָר סטאָם אזוי־זיך — נעפֿלאָפּט, אן ערעך:
אף וויפֿל זיך געשפּרייט האָט דאָרט א יאָם —
געווען זיַינען דאָרט ריַיזנדער מיסטאָם,
און פּישער אויסגעשטיַיגט אין יאָם, אין שיפֿל;
אף וויפֿל פּיטער־פּעלד געווען איז דאָרט ניט קאָרג,
און זון־באגילדטע גראָזן אפֿן בארג, —
אויך שאָף געווען איז דאָרט, מיסטאָם, אין גאנג,
און די, וואָס שמידן אויס מיט צוואנג א צוואנג,
און קופּער־שמידער, שטריקער, וועבער, בויער,
די, וואָס דערגאנגען זיַינען נאָר ביז טויער,
און דאָ — זיך אָפּגעשטעלט באציַטנס —
אף שטיין דאָ און אף קוקן פּונדערוויַטנס.

און יעדערער, פֿארשטייט זיך, קוקט און זעט
לויט זיַין פֿארשטאנד און לויט דער נויט צי זעט,
וואָס הערשט בא אים אין שטוב, — ניט יעדע וויַיל
א מייַעד קוקט מען אָן... און טאקע וויַיל
אין לעבן עפּשער איז מאָל טרעפֿט אזוינס,
דעריבער פֿאר אלץ זעט מען דאָס געקרוינטס
אין אים, פון פֿאנצער שאצט מען אָפּ די ווערט,
פון אויער און ביז אויער בא זיַין פּערד —
דער צירונג־באנד, אף בריַיטער פּערדן־ברוסט —
די פּלאטן גאָלדענע, געשניצט מיט גוסט,

און שפּעטער ערשט, דערנאָך, שוין גאָר צוליעצט,
לויט יעדערנס באנעם, ווערט אָפּגעשעצט
אלײן דער מיילעך און די צאָל באדינער —
די שמייכלער, שטרויכלער און די נעצן־שפּינער,
וואָס יעדערער צו זיך מעסט צו די קרוין...
נאָר מער פון אלץ פּארנעמט איצט דעם האמוין
די אָפּענע פּארלאָרנקייט פון די,
וואָס יעדן טאָג פון יאָר — פון פרעמדער מי —
ארום די ריפּן און ארום דעם אלדז
ווערט אף א פּינגער דיקער זיי דאָס שמאלץ.
איצט קוקט אָן דער האמוין און זיך פּארווילט,
ווי יעדערער פון זיי זיך פּליַסט, זיך איילט
זײַן אונטערטעניקייט צו אונטערשטריַכן
און פּארן קיניג — מיטן זאמד זיך גליַכן.

נאָר פּלוצעם איז געוואָרן א גערודער.
פון וועג דער מיילעך, ניט קיין אויסגערוטער,
פּאר זיַנע נאָענטע גלאָזט האָט הערן,
אז ער איז גרייט דעם באָדן צו באערן —
אראָפּ פון פערד, דאָס הארץ זיך אונטערלענען,
דעם דאָרשט צו שטילן און אויך צו דערקענען
פון לאנד פון אונטערטעניקן די זיטן...
און באלד געוואָרן איז דאָס פערד פּארביטן
אף טעפּיכער, געשפּרייטע צו די פיס
פון מיילעכס טאנצנדיקן פערד און ביז
דעם רייכן מאָלצַיט־טיש, דעם גיך־געגרייטן.
די טעפּיכער זיך וויקלען און זיך שפּרייטן.
דער מיילעך טרעט אף זיי, נאָך אים — די דינער;
אינמיטן זאמד־באָדן — א וועג א גרינער,
אין האלבער וויסטעניש — א בייט מיט קווייטן;

דער מיל׳ער וועגדט צו אייגעם זיך, צום צווייטן,
נאָר זייער ענטפער לאָזט ער דורך פארבײַ...
און מיטאמאָל — ער הערט א קריגערײַ,
א לאָדעניש — אף שפראך אף אומבאקאנטער,
און ס׳ווערט דאָס טײַגען וואָס אמאָל געשפאנטער,
אל׳ין היציקער, פארפל׳אָנטערטער — די רייד,
און יעדערער דערווײַזן זײַנס איז גרייט,
ווי יעדערן פון זיי גייט אָן אין לעבן —
ס׳זאָל א גערעכטער מענטש געראָטן אים געבן,
צי אומגערעכט — זאָל דער גערעכט באשלוסן.
דער מיל׳ער וועדט שוין נײַגעריק צו וויסן:
וואָס קריגן מענטשן זיך אין אזא טאָג?
ווי קאָנען מענטשן וועגן זייערס טראכטן,
ווען ער איז דאָ? — מע דארף זיך וויניק אכטן.
און ס׳האָט דער מיל׳ער באלד געטאָן א זאָג
צו זײַנע נאָענטע: בינדט אוף דעם קנויל׳
פון זייער לאָדענישׂ! איך בין ניט פויל׳,
קיין שפּײַז ניט קומען זאָל אין קיינעמס מויל׳,
ביז קלאָר וועט זײַן פון זייער קריג דער טאָג.
און פליש, און ברויט, און ווײַן — דערנאָך, דערנאָך!

אוועק די שפּײַזער — אופאסן די שפּײַזן,
די ווײַנער — אויסגראָבן דעם ווײַן באווײַזן —
דאָס שפּײַז — זאָל ברײַען, און דער ווײַן — זײַן קאלט,
דער ווײַן, וואָס פינקטל׳עך, ווי דער מיל׳ער, אלט;
די פיירעס פונעם לאנד — פון אל׳ע עקן —
דעם קיניגל׳עכן טיש אף צו באדעקן.
דאָס קיניגל׳עכע האַרץ — אף צו דערקוויקן,
דאָס קיניגל׳עכע אויג — אף צו אנציקן...
נאָר ער, דער מיל׳ער, לייגט אף דעם קיין אכט —

צו ריכטן א געריכט — זיך אָנגעטראכט,
א לאָדעניש א פרעמדע — אופצולייזן, —
זאָל דאָס צום גוטן זיַין צי נאָר צום בייזן?
נאָר וועט וואגן אים צו פרעגן, אייצעט?
מיט אייצעס ניט געפרעגטע — אים צו רייצן?
דערפאָר פרווט איינער צושמייכלען פילדיַיטיק,
א צווייטער — זיך באמיט צו האלטן זיַיטיק,
און נאָר אָט די, דורך אים פאָרויסגעשיקטע,
געבראכט האָבן פאר אים די צוויי צעקריגטע.
מיט טיַינעס פול דאָס מויל איז בא זיי ביידן,
נאָר זיי איז ניט באפויל נאָך צו ריידן.
פון פעלד געקומענע, נאָר גלַיַיך באנומען,
אז פאר א מיילעך זיַינען זיי געקומען.
וואָס איז א מיילעך אויסן — וועט קאָן וויסן?
זיי זעען: ארום זיי זיך קריַיזן שלַיסן,
און ט׳וויַיזט און ס׳טיַיט דער מיילעך מיט דער האנט
אף דעם האמוין, וואָס שטייט דאָרט, ווי א וואנט,
און דאָס באטיַיט: איר אלע גייט צו נעענטער,
פון אַיך אריַין אין קריַיז וועט נאָר א צענטער —
אף צו פארנעמען דאָ די ריכטער־פלעצער
(דאָס אלץ, פארשטייט זיך, זאָגט דער איבערזעצער),
די אלע טיַינעס זייערע הערט אויס
און א געראכטן מישפעט טראָגט ארויס.
ניט טויט, ניט לעבעדיק די צווייען שטייען,
זיי שטייען ביידע, ביידע ניט פארשטייען:
צו וואָס האָט מען פארופן זיי אהער?
געראכטקַיַיט זיי זוכן און ניט מער.
וואָס ווייסן זיי, כוץ שאָף און פעלדער־גיטער —
צו וואָס זשע איז די וואָך, די אלע היטער?
צו וואָס האָט מען פארקלאמערט זיי אין קריַיז,
און הינטער קריַיז — א צווייטער און א דריטער, —
איצט גיי און דיַין געראכטקַיַיט דערווַיַיז.

זיי שטייען שטיל — צעעפנט מויל־און־אויער,
נאָר אָט האָט זיך צעפראַלט אין קריַיז א טויער
און ס׳קומען אַן די צענטע לַיַיט — די ריכטער,
און אַלע — מיט פארשטיינערטע געזיכטער,
ווי ס׳וואָלט זיי פאַרשטיין מישפּעטן ניט צווייען,
די צווייען, וואָס פארלאָרענע דאָ שטייען.

און אייגער פון די צווייי הייבט אָן זיַין טיַינע:
— די ערד, אף וועלכער כ׳זיץ, איז איצטער מיַינע.
איך האָב זי אָפּגעקויפט בא אָט דעם שאָכן.
קיין טנייַ קיין איינציקן כ׳האָב ניט געברַאכן:
געצאָלט מיט געלט, מיט וואָלן און מיט א כייַעק
געריכטעניש — בא מיר א וואָרט איז הייליק.

פאר גאָר דער צייַט — קיין איין מאָל ניט געטראָפן
קיין קריג בא אונדז, אויב כ׳לייַג — זאָל גאָט מיך שטראָפן,
צי זאָל אַליין מיַין שאָכן זאָגן אַיידעס:
זיַין ווויל — מיַין פרידן איז, מיַין ווויל — זיַין
פרייד איז.
אף אָט דער ערד א שטוב האָב איך געבויט,
און מעד כ׳האָב ניט געווויסט שוין פון קיין נויט:
פארזייט א פעלד, א ווייַנגאָרטן געפלאַנצט;
פון ערד די גאָב דער הימל האָט דערגאַנצט,
און ביידנס גאָב — פארמערט האָבן די הענט,
וואָס האָבן אַלע פריידן אָפּגעוועגדט
פון זיך, אכוץ דער פריידּ פון שווערער מי —
ביז טוי פון אָוונט פונעם בלוי גאַנצפרי.
און ס׳האָט די בראָכע אין מיַין שטוב געוויטן,
די טוווּעס אופגעגאַנגען זיַינען גוט:
די ווייצן־קערנער — ווי די טייטלַען־יאָדערס,

און ווי דינארן גרויס — די לינדזן־זוימען;
דער רויך, וואָס טראָגט זיך לוסטיק פון מײַן קוימען,
קיין איבעריקן איידעס־זאָגן פאָדערט,
אז ס׳וועלן פעטן די וועגטלעך פון די טעפּ,
וואָס איך אליין מיט מײַנע הענט איך קלעפּ
און טריקן אפן דאך אונטער דער זון.
דער שאָכן האָט א טאָכטער, איך — א זון...

— איז עפּשער אײַך די קריג ארויס דערפון?

— כאָילעש, ריכטער, — זאָל ער זאָגן איידעס:
די קינדער — אונדזער שטאָלץ און ביידנס פרייד איז...
אָט דאָ ווערט שוין דער צווייטער אומגעדולדיק:
— די קינדער זײַנען אין דער קריג ניט שולדיק.
— איז עפּשער — קינע? פלעגסט אים ניט פארגינען,
און קינע פלעג פאר סינע פלאץ געפּינען
אין דיר...
— אזוינס ווי קומט אײַך אפן זינגען?
די פעלדער אונדזערע, באנאנד זיי ליגן.
דער זעלבער ווינט טוט אונדזער טוווּע וויגן,
דער זעלבער רעגן טוט דעם גרונט באטרינקען,
די זעלבע זון — זי טוט די זאנגען טריקענען,
די מי פון מײַנע הענט — מײַן שטוב באפעסטיקט,
דער זעלבער שווערער ווייץ — מײַן זאנג
באלעסטיקט...

— איז ווו זשע איז דער גרונט פאר אײַער קריג?

— די קריג אנטשטאנען איז א שאָ צוריק
און דאָ ניט זייער וויַיט, — זעצט פאָר דער ערשטער,
פון אינערלעכן אומרו א באהערשטער, —
בא זיך אין פעלד האָב איך א גרוב געגראָבן...

— דײַן שאָכן מוז אוואדע העזעק האָבן —
אדײַנגעפאלן אין אהין א שאָך?
ניט צוגעדעקט די גרוב — מוזט צאָלן שטראָף —
ניט לאָז קיין גריבער אָפענע אין דרויסן...
— ניט אײַלט זיך, ריכטער, פאָרזעען דעם סאָף.
ניט דאָס פאר אײַך דערציילן בין איך אויסן.
אין פעלד געגראָבן האָב איך זיך א ברונעם,
און, גראָבנדיק, אן אויצער כ׳האָב געפונען.
ארויסגעגראָבן כ׳האָב אן אויצער גאָלד...

— האָט אים דײַן שאָכן אָפרויבן געוואָלט,
צו זיך מיט דיר צעטיילן גלײַך אף גלײַך,
און צולײַב דעם די קריג איז צווישן אײַך?

— ניין, ריכטער, ניט געטראָפן האָט איר ווידער.
אזא מין קריג איז ביידן אונדז דערווידער.
מײַן טײַנע איז: דײַן פעלד פארקויפט מיר האָסט,
און פאר דער ערד באצאָלט האָב איך דאָס קאָסט.
נאָר ווען געראָבנט האָסט פון פעלד די וועלט —
האָסט דען געווינסט פון אויצער אין דער ערד?
דערפאר דער אויצער דיר, נאָר דיר געהערט...

דער מיילעך אָנגעשטעלט האָט מויל־און־אויער:
וואָס ער האָט איצט געהערט — איז אומגעהויער.
נאָר עפשער האָט ער עפעס דאָ פארהערט?
צי מיינט דער פויער איינס און זאָגט פארקערט?
אין קיניגלעכן הויף אזוינס טרעפט אָפט,
נאָר דאָ וואָלט ער דעם פויער גראָד באשטראָפט
דערפאר... נאָר ניין, ער איז דערווייל ניט טויב.
דער אויער — גוט געווען באשיצט פון שטויב
אין וועג, און ס׳טוט דער מיילעך זיך א הויב:
— אנו־קאָרשט כאזעד איבער דײַנע דייד.

דו ביסט דײַן אויצער אֶפּגעבן אים גרייט? —
דער פּויער האָט אַף יאָ פּאַרנייגט דעם קאָפּ.
דער מײַסטער פון זײַן הייך איז גלײַך אַראָפּ
א צווייטע טרעפּ און זיך געוועגדט צום צווייטן:
— און דו וואָס זאָגסט? כ׳וויל אויסהערן דײַן טײַטש.
דו זאָלסט זיך נאָר, ווי יענער, ניט פּאַרשפּרייטן.
— מײַן טײַטש איז: די ערד איז שוין ניט מײַנע,
די ערד און אַלץ, וואָס אין דער ערד, געהערט
צו אים... און איינס מיר טוט נאָר באנק — צעשטערט
דער אויצער האָט דעם שאָלעם צווישן אונדז.
דעריבער איך פּאַרלאַנג, און ס׳איז מײַן וווּנטש:
איר זאָלט מיר אֶפּגעבן געראַטן — דערמיט
וועט זײַן דער שאָלעם אופּגעשטעלט, אויב ניט...
דער ערשטער איז אין גרימצאָרן אריַין:
— און אויב געראַטן בין איך — וועט דען ניט זײַן
דאָס זעלבע? — ס׳האָט דער מײַסטער זיך פּאַרלאָרן:
א האַלבע וועלט איז ער שוין אויסגעפּאָרן —
אזוינס נאָך ניט געזען און ניט געהערט, —
און זײַן זיקאָרן האָט אים אומגעקערט:
„און זוכן זאָלסטו גרויסמוט צווישן יעניקע,
וואָס דו פּאַראַכטעט האָסט פּאַר אונטערטעניקע...“

נאָר עפּשער איז עס גאָר קיין גרויסמוט ניט?
ס׳איז קינדערש־ניטאַנטוויקלטער פּאַרשטאַנד,
צי כאָכמע, ניט געקומענע צו שטאַנד,
צי גוטער ווילן, וואָס זײַן וואָרצל ציט
פון דר׳ערד דעם זאַפט, ווי בוים אין פעלד, ווי גראָז, —
הײַנט גיי, אַף שאָלכע זיך פּאַרלאָז,
אַף זייערע אַף אייגענע געזעצן!
א טייל פון כאיל מײַנעם דאָ באזעצן —

וועט אַרד׳נונג זײַן!.. און ער איז אף א טרעפּ
ארוף, זײַן קוק — אריבער אפֿ קעפּ
געטאָן א לייכטן שוועב און מיט א ווונק
באפוילן: נע׳נטער צוגיין זאָל א יונג —
ניט זייער רײַך, ניט אַרעם אַנגעטאָן
און שטיל און אין א זײַט פארוקט געשטאנען.

— דעם מענטשנס טיינע האָסטו גוט פארשטאנען?
צי דו ביסט שטארק מיט דיינס געווען פארטראָגן?
— איך בין זײַן זון. איך טאָר ניט איידעס זאָגן,
וויל ס׳קאָן דערבײַ ניט פריי זײַן מײַן געדאַנק,
און מײַנע רייד — אוועק מיט קרומען גאנג.
צום פאָטער אכטונג — קאָן מײַן וועג פארבלענדן,
די שרעק פאר דיר — אין פאלשער ריכטונג וועגדן... —
דער מיילעך האָט אים טייקף אפגעמאָסטן
פון קאָפּ ביז טראָט — דער יונג איז אים געפעלן.
ער נעמט אים מיט — ער וואלט נאָר וויסן וועלן:
צי וואלט אזא מין שטאלץ ניט צופיל קאָסטן?
א סאך אזעלכע ווען ער האָט אף דינסט —
וואלט זיכער זײַן פאר אים א גרויס געווינס.
נאָר דעם געדאנק האָט אַנגעיאָגט א צווייטער,
וואָס ערגעץ־וווּ געלעגן איז א גרייטער:
אן אונטערטאָן, אויב ער איז ערלעך, הערלעך,
איז אינער — גוט, א סאך — איז שוין געפערלעך...
נאָר אָט דאָס אלץ דער מיילעך האָט געטראכט
פאר זיך, און פארן מויל האָט ער געבראכט
גאָר עפּעס אנדערש: — ריכטער, צענטע ליבע,
מיר דאכט, געגוג כ׳האָב אײַך געגעבן צײַט
ארויסצוטראָגן א באשלוס...

— נײַן, הערשער,
ארויסזאָגן דאָס וואָרט דו דארפסט דער ערשטער, —
האָט פון די כאָשעווסטע זיך אפגערופן

אזא, וואָס האָט געזוכט דאָס מאָל פֿרוווּן
און אין דעם מיל׳עכס אויגן כּיין געפֿינען, —
ווי קאָנען מיר זיך עפּעס נאָך פֿארגינען?
פֿאר אונדז געגוג דיך אָנקוקן דער זכוס
און פון דיַין מויל צו הערן א באשלוס —
צו אויספֿילן דיַין מישפּעט דעם גערעכטן...
— איך וועל אַיַך הייסן פּיַיכטע ריטער פֿלעכטן
און דרייען שטריק — אף ביגדן אָט די צוויי,
וואָס אויסער מענטשן־יישעוו האָלטן זיי
מע מוז, ביז ס׳וועט זיי פּונעם קאָפּ ארויס
דאָס מעשוגאס. די קריג וועט ווערן אויס,
דער שאָלעם — אופגעשטעלט בא זיי אין הויז,
און פּונעם אויצער כ׳וועל זיך הייסן שמידן
א נייַעם פּוסבענק׳... זייַט איר צופֿרידן
צי ניט, נאָר אויספֿילן מיַין פּסאק איר מוזט,
אויב נאָר אף צוויי — וואָלט קנאפּ זיַין דער פּארלוסט,
נאָר אויב אזעלכע זיַינען דאָ א סאך —
די שטאָט ארומנעמען כ׳וועל מיט א וואַך,
די אָלע לייַט — מיט דערנער לאָזן דרעשן, —
דעם אומזין צווישן אַיַך אף אויסצולעשן.
און ביז איך לעב, וועט קיינער זיך דערוועגן
מיך מישפּעטן צי פּארשן מיַינע וועגן...

אז אויסגעהערט דאָס אלץ האָבן די ריכטער,
די ריכטער מיט פּארשטיינערטע געזיכטער,
ווען ס׳איז געוואָרן שווער זיי שוין פּארטראָגן, —
האָט אייגער זיך צערעדט, אזוי צו זאָגן:

— דו מיל׳עך איבער מלאָכים, גרויסער הערשער!
דיַין אורטייל איבער מיר פּאָרויס איך הער שוין,
מיַין לעבן אין דיַין האנט איך איבערגעטפּער,

נאָר כ׳בעט, זאָלסט אף מײַן פּראָגע געבן ענטפער...

דער מײַסטער האָט באוויזן מיט דער האנט,
אז ער איז גרייט אים אויסהערן...
— דײַן לאנד,
פּונוואנען, מײַסטער, דו ביסט אַנגעקומען
און מיר האָבן דיך פּרידלעך אופּגענומען,
דײַן לאנד איז זייער ווייניק אונדז באקאנט,
און זיך דערוויסן ווילן מיר דערפון:
צי שײַנט דאָרטן אין לאנד בא דיר די זון,
ווי אומעטום? צי איז די לופט דאָרט בלוי?
צי גייען רעגנס דאָרט? צי פאלט דאָרט טוי?
צי בויען פויגלען דאָרט פאר זיך א נעסט?
צי ווער עס קומט — צוריק דעם וועג פאַרגעסט?
צי פיטערן זיך דאָרטן שאף און רינדער?
צי ווערן דאָרט אין לאנד געבאָרן קינדער?..
דעם מײַסטער האָט געגומען שוין פּארדריסן —
פּארשטייט זיך, ס׳שײַנט די זון און טײַכן פליסן,
און ס׳נידערט טוי, און שטארקע רעגנס גיסן...

— איצט, מײַסטער, ווייס איך שוין, אויך דו זײַ וויסן:
אז נאָר צוליב דעם פעלד מיט שאף און רינדער,
אז נאָר צוליב דעם זכוס פון קליינע קינדער,
צוליב די זייער און צוליב די שניטער,
צוליב די גערטנער און צוליב די שמידער, —
פּאר אלע, אלע זיי און אויך אין זכוס
פון די, וואָס דורך מידבאָריעס טרײַבסט צופוס,
נאָר ניט פּאר דיר און פּאר דײַן קאָוועד־וועגן
דאָרט שײַנט די זון און ס׳גייען דאָרטן רעגנס.

און אופגעהויבן האָט זיך א געלאף —
דער מיילעך האָט דעם מאָלצייט אָפגעשאפט.
פארשעמט געבליבן זיינען שטיין די טישן,
געגרייט מיט אלטן ווין און אלדעם פרישן,
באלאדענע מיט פיירעס פונעם לאנד,
וואָס ווייט ארום דעם לאנד מאכן באקאנט;
מיט שמעקעדיקן אייל, וואָס מיט זיין דופט
פארשטאָפטערהייט פארשיקערט ער די לופט;
מיט האָניק אינעם וואקס און האָניק — אָן אים,
וואָס אין זיין לויטערקייט קוקסט אָן דיין פאָנעם;
מיט פלייש — אין פעטס געקאָכט, אף קויל געבראָטן —
נאָר יעדן גוסט, אף קיינעם אָנצובאָטן...
די טישן האָבן פוסט געמאכט די שטאלן,
און איצט — אף אָט דעם אלעם שטויב טוט פאלן...

פארשעמטע שטייען זיי, די שפייזער, ווייַנער,
און יעדערער אין דער מאכשאָווע זיינער —
פארטיפט, פארטאָן — ס׳איז שווער אפילע גלויבן:
דער מיילעך האָט פון אָרט זיך אופגעהויבן.
דאָס דינסט האָט אין דער ווייט געשיקט א רוף, —
און ס׳איז דער מיילעך אף זיין פערד ארוף...
דער מיילעך אייַלט, ער יאָגט, נאָר אים — די דינער.
דער לעבעדיקער צוג — ווערט לענגער, דינער,
דער שטויב — ער וואלקנט זיך פון ביידע זייטן.
און מיטאמאל — באם סאמע וועג, פונווייטן,
זיך עפעס גרויט דאָרטן, צי עפעס שווארצט?
א מענטש דאָרט שטייט, צי גאָר א דאָרן שטארצט?
און עפשער שפאנט עס גאָר דער אלטער — טראָט
בא טראָט, זיך קערנדיק צוריק אין שטאָט?
נאָר ס׳איז דעם מיילעך איצטער ניט דערבייַ,
און ווי א שטורעם טראָגט ער זיך פארבייַ.

צי בראָט אים אינווייניק, צי אויבן ברענט?..
די לייצעס — צוגעשווייסטע צו די הענט,
דאָס לייב, ווי אין א פלאמענדיקן פעלץ,
די ערד, דאָס פערד און ער — אין לופט זיך שמעלצט, —
די זון האָט אָנגערייצט אף אים איר היץ
(פון איר ניט האָבן זאָל ער קיין באשיץ).
דעם וועג וועז איצטער אים פארלויפט א בליץ!
א גוסרעגן וועז איצטער פלייצט אראָפּ! —
דערפריש וואָלט ער אים דאָס לייב, דעם קאָפּ,
אז אין די אויגן זאָל קיין פייער קריזן,
אין דער צעגליטער ברוסט — דער אָטעם פריי זיין,
א שלאקסרעגן פארהענגען זאָל די וועגן —
פון ערגעץ זאָל ניט קומען אים אנטקעגן
דער זאָג: „פאר דיר און פאר דיין קאָווד־וועגן".
און אים מיט הייסערס נאָך דעם פלאם צו קילן,
אין הארץ — דעם ברענענדיקן צאָרן שטילן, —
האָט ער אריסגערופן אין געדאכט
א שטאָט, וואָס ער האָט זי צו אש געמאכט,
און צוגעמאָסטן זי צו דער — די ברייט
און לענג אירע, און ס׳איז דער גזאר שוין גרייט:

פון אָט דער שטאָט — א וויסטע זאָל פארבלייבן,
ביז ס׳וועט אהין א וואָלקן זיך דערקלייבן, —
דער רעגן טרעפן זאָל דאָרט ברוך און שטיין,
אף ברוך און שטיין דאָרט זאָלן רעגנס גיין.

דער מיילעך יאָגט און טראָגט זיך, ווי א וויכער —
ער איילט אריסצוכאפן זיך וואָס גיכער
פון צווייטן טייל פארפלאָנטערטער געשיכטע
מיט אלע טרעפענישן אומגעריכטע,

און אויך אין דריטן טייל — זיך קנאפּ פארהאלטן:
אף ניט באגעגענען שוין מער דעם אלטן,
דעם יונג, וואס ער איז, ווי זיין פאטער, דול
און איז מיט ווירדע, ווי א מילגרוים, פול.

נאר בא א מיילעך — גיי זיך פרוון דערווייסן.
קאן זיין, די שטאט איז גראד אט יענער ביסן,
וואס אים איז שווער געווען שוין צו פארדייען —
ניט איינצושלינגען און ניט אויסצושפייען,
ווי ס׳וועלט דערציילט אין אנהייב פון דער מיסע —
נאך פריער, פאר דער קיניגלעכער ריזע...
און ווייל איך קאן דאס אלץ אייך ניט קאווירן,
קעדיי, מיין צוהערער, דיך ניט פארפירן —
א סאך, א סאך פון דעם איך היפער איבער,
און דיר צוליב, צום אויצער כ׳גיי אריבער,
ווייל דאס איז פון דער מיסע אויך דער סאף:

די פויערים די צוויי — דערהערט די שטראף,
וואס זיי דערווארט פאר זייער גוטן ווילן, —
זיי האבן גלייך באשלאסן אפצושפילן
א שפיל, וואס שווער געווען אף דעם זיך ריכטן:
די סיבע פון דער קריג אף צו פארניכטן
און פון די דערנער זיך דאס לייב פארהיטן —
זיי האבן טייקף זייער גאנג געביטן,
און פאר דעם מיילעכס מאכט אף זייער ערד
זיי האבן ביידע מיטאמאל דערקלערט:
אז זיי האבן דעם אויצער אויסגעקלערט,
קעדיי בא זיך אין לאנד דעם גרויסן מיילעך
באם מאלציט־טיש דערמיט צו מאכן פרייליעך,
דער אויצער איז א מאשל נאר, א כאלעם:
צו זען, וואס טראכט א מיילעך וועגן שאלעם.

———

די מײַסע, ווען דעם מיל׳עך וואָלט געראָטן,
פארבל׳יַבן וואָלט פון איר א בלאָטער שאָטן,
און עפשער — גאָר קיין זייכער ניט פארבל׳יבן, —
נאָר איך האָב זיך אף יענעם וועג פארקל׳יבן,
די שטאָט געזוכט, צו איר די טריט געצייל׳טן:
א סאך האָט מיר אין גאנג דער ווינט דערצייל׳טן,
ניט ווייניק אָנפארטרויט האָט מיר דער דאָרן,
וואָס אים דער מיל׳עך איז פארבײַגעפאָרן
און דאָרט זײַן זיכערקײַט און רו פארל׳אָרן.
נאָר מער פון אַלץ האָט מיר דערצייל׳ט דער רעגן,
וואָס גייט פאר רינד, פאר קינד,
פאר אל׳ע
גוטע מענטשנס־וועגן...

און דו, מײַן צוהערער, וועסט מיר פארגעבן,
אויב איך — קעדײַ די מײַסע אופצול׳עבן —
איך האָב א וואָרט פארפעל׳ט און צוויי —
פון זיך דערגעבן.

פעווראל—מארט 1957

די באַלאַדע וועגן שאַלעם

פון אונטער דוירעס־ברוך, פון אונטער אש און שטויבן
מיר ווילט זיך הײַנט דאָס שיינע מײַסעלע דערהויבן,
דעם כאָלעם, וואָס דער מענטש אמאָל האָט אויסגעקלערט, —
דעם שיינעם כאָלעם וועגן שאָלעם אף דער ערד:

באם שאפן אַדאָמען האָט גאָט צונויפגעזומען
צו הויפנס ערד פון אלע, אלע טיילן וועלט.
דעם זאמד, וווּ ס׳גליט די זון, און וווּ אים שמידט די קעלט,
פון טײַך די דעק, דעם גרונט פון יאמען ניט פארפעלט,
און ס׳איז דער שעפער שטארק דערמיט געווען פארנומען.

ער האָט זיך אין א ראכוועסדיקן טאָל פארקליבן,
אלײן מיט אָט דעם זאמד פארשיידענעם פארבליבן,
געקוקט, געטראכט, דערנעענט זיך און אָפגעטראָטן,
געייצעט זיך מיט זיך אלײן, מיט זיך געראָטן,
זיך צוגעזעצט און צווישן פינגער לאנג דעם זאמד
געזיפט, און צו דער ארבעט צוטרעטן געזאמט.

ער האָט געכוואליעט אים, געבערגלט און געגלעטן,
און אף דער גלאט געמאָלט פארפלאָנטערטע געמעלן,
וואָס זיי — ניט איבערכאזערן, ניט אופצושטעלן...
דער זאמד מיט אים זיך רייצט, זיך אין די הענט ער בעט,
נאָר ער איז נאָך ניט גרייט, ער פרווט זיך קעגנשטעלן,
ווי ער וואָלט שטיין מיט זיך אלײן אין א געווען.

פארשעפט דעם ערשטן הויפן און אים אויסגעשאָטן.
ס׳האָט א געדאנק אים דורכגעשווארצט זיך, ווי א שאָטן,
אז ניט די זעמדעלעך פון אלע טיילן וועלט
אין אָט דעם ערשטן הויפן זיינען פאַרגעשטעלט, —
האָט ער זיך אַנגערויגעזט, פול מיט צאר געוואָרן...
און ער הָאָט דאָך געמיינט, פון דעם איז ער באוואָרנט.

האָט ער די האנט אראָפגעלאָזט ביז סאמע גרונטן,
די פינגער אָפגעשלאָגן אַן דער הארטער ערד,
און ווי א שטורעם וואָלט דעם זאמד פון דעק געקערט —
דאָס אונטערשטע ארוף, דאָס אייבערשטע — פון אונטן,
ווי דורך א וויכער האָט דער זאמד געגומען קריזן —
א זאמד א זעמדעלע דעריאָגן ניט באויזן.

דערנאָך, ווען ס׳איז זיין צאר און צאָרן שטיל געבליבן —
האָט ער די זעמדעלעך דערנע׳נט, צונויפגעקליבן,
און צווישן זיינע שווערע דלאָניעס זיי צעריבן,
ווי צווישן מילשטיינער צעמאָלט זיי און צעמישט,
צעווישן זאמד און זאמד די פרעמדקייט אָפגעווישט, —
און ס׳האָט א שמייכעלע באלויכטן זיינע ליפן.

נאָר ווי אין זיין געדאנק האָט קוים גענומען טאָגן —
איז ער געבליבן מיד, א שווייס האָט אים באשלאָגן,
זיך אף די קני געשטעלט, דערנאָך זיך צוגעזעצט,
און מיט דעם שווייס דער זאמד האָט זיך באפייכט, באנעצט.
געקנאָטן האָט ער פויל, נאָר אינווייניק געבערעגט,
און ס׳האָט די ליים געקילט, געמינטערט אים די הענט.

ער האָט געפורעמט און געקנאָטן און געקלעפט,
מיט בלינדע אויגן אוֹן מיט זעעוודיקע פינגער,
די עלטער אַנגעמערקט, דערנאָך געמאכט אים יינגער,
ווען ס׳האָט די ליים נאָך ניט געאָטעמט, ניט געלעבט.

און וועָן אים אופֿלעבן איז ער געווען א באַלן —
א שרעק, א פּאַכעד איז אף אים ארופגעפאַלן:

אָט דאָס איז אַלץ, וואָס אים אין כאַלעם האָט געדאַכט?
נאָך דעם — געבענקט? מיט דעם — אף אייביק זײַן פֿארבונדן?
דעם הימל אָנגעצונדן אים — א שטערנדיקן דאַך,
און אונטער טראָט געשפּרייט אים שמעקנדיקע גרונטן?
און אינעם שעפּערס הארץ געבלִיבן שטיל דער שטורעם:
זײַן בענקשאפט, צי די ליים אין האנט בא אים זיך פורעמט?

אַלץ, וואָס דער ליים האָט ער אַליין געהאט געגעבן,
ער נעמט איצט אָפּ בא אים, צי דאָ קומט פּאָר א בײַט:
אומענדלעכקײַט ער נעמט און גיט דערפּאר אים צײַט,
אומשטערבלעכקײַט ער נעמט און גיט דערפּאר אים לעבן.
ער פּילט דאָך אין דער האנט: די ליים באַרײַכערט וועלט,
פון קנעט צו קנעט ער וועלט אַלץ מער באשוועלט
מיט א געהיימער קראפט, וואָס ביידן זיי געהערט,
זיי ביידן גלײַך, און דאָס האָט זייער בונד געשטערקט.

צו וואָס האָט ער א גלײַכן שאפן זיך געמיט?
צוליב זיך איבערכאזערן? ס׳זאָל זײַן א צווייטער
פון אים מיט גאַרניט, נאָר מיט רוים אן אָפּגעשיידטער?
זאָל זײַן, ער איז שוין וואַך, זאָל זײַן, ער שלאָפט שוין ניט,
און גלײַך אקעגן אים א ריזיק־הויכער שטייט ער...
נאָר ער, אף אלדעם גרייטן קומענדיק א גרייטער,
ניט וויסנדיק פון ווייַ־געבורט, פון וווקס דעם טאָם,
פון סאָף דעם סאָד — ער וועט נאָך שמייכלען, ווי א טאָם.

און אז די איבערכאזערונג זאָל זיך ניט מערן —
האָט ער פּארטראכט זײַן גרייטע אָפּבילדונג צעשטערן.
ארויסרופן די זון — די זון וועט ברענען הייס
און אויסדעמפן פון ליים דעם לעצטן טראָפן שוויים,
צי ער אַליין וועט אף זײַן טוונג לענגער קוקן —
וועט וועלן זאמד פון ליים, דער זאמד וועט וועלן טרוקן

און זיך אף זעמדעלעך באזונדערע צעשיטן...
נאָר דער געדאנק געבליבן איז אינמיטן.

ס׳איז אים פארקערפערן זיך ניט געווען באשערט —
איז ער געווָארן כאָאָס, פינצטערניש, צעשטערונג,
נאָר א געדאנק א נייַער האָט זיך גלייַך צעשטערנט
פון אָט דער פינצטערניש, וואָס יענעם האָט צעשטערט,
און האָט דעם שעפער צו זיין שאפונג אומגעקערט.
ווייַל אנדערש — וואָלט די ערד ניט וויסנדיק פארבליבן
ביז היַינט: צו וואָס האָט ער פון איר צונויפגעקליבן
צו הויפנס זאמד, דערנאָך צעמישט זיי און צעמאָלט?
ער האָט דערמיט מיסטאם געמיינט עפּעס, געוואָלט...

אז שפּעטער זאָל קיין מענטש, קיין פאָלק ניט קאָנען טיַינען —
פון זאמד פארשיידענעם געקנאָטענע מיר זיַינען;
דער שטאמט פון בארג־שפּיצן, און יענער — פון דער נידער,
דער — פון א קוואָלן־דעק, און דער — פון יאמען־גרונט, —
ער האָט דעם זאמד פון אָלע טיילן וועלט פארבריידערט,
געשלאָסן פרידן צווישן זיי, און אין א בונד
אן אייביקן אף אייביק זיי דערנע׳נט.
און דאָס איז אלץ, וואָס ער האָט טאָן געקענט.

נאָר ווי זיַין וויסן אין זיַין טוונג איז אריבער —
האָט ער, דער שעפער, מער שוין ניט געזאָרגט דעריבער,
אזא דערהויבנקייט אין אים איז אופגעגאנגען —
אז ער האָט ניט געהאט, וואָס נאָך פון זיך פארלאנגען.
זיַין איינזאמקייט אין אים האָט זיך געגומען פעלן,
זיַין דראנג — זיך מינערן, זיַין אופטו — אים געפעלן;
ס׳האָט אים פארשיקערט פון ניצאָכן דאָס גענוס,
ווי גלייַך אריַינברענגען ער וואָלט אין א רעשוס,
וואָס איז אן אייביקייט פאר אים געווען פארבאָטן,
אריַין, דורך גוואלד, דאָס אָרט פארבאָטענע באטראָטן.

ווײַל ווען ער וואָלט דורך גוואַלד די גרענעץ ניט געבראָכן,
מיט שטארקן אָרעם ניט געפֿעט קיין וויידערשטאנד,
וואָלט צווישן זײַנע פינגער אויסגערונען דער ניצאָכן,
און ס׳וואָלט זײַן שאפן ניט געקומען צו קיין שטאנד.
קיין פֿאַרהאנג איבער דעם ער וואָלט ניט אופגעדעקט,
פאר אים אַליין דער סאָד וואָלט בלײַבן ניט אנטפֿלעקט...

און ער האָט נאָך דער ארבעט זײַנער זיך פארבענקט,
וואָס שיר איז אָפּ פון אים און צ׳ריק געוואָרן וויסטע.
ער וואָלט זיך אומגעקוקט און גאָרנישט ניט דערוויסט דאָ,
קאָן זײַן, אז אויך דעם אָנבליק וואָלט ער ניט געדענקט.
א נאָגעניש און א צעשטרייטקײַט וואָלט נאָר בלײַבן,
וואָס אין קיין לעבנס־קנופ זיי ניט צונויפצוקלײַבן;
ס׳וואָלט עפשער אף א ווײַל זיך נאָכאמאָל צעשפּילן
דער שטורעם מאכטאָזער פון אויסגעשעפטן ווילן.

און אָנטאפן זײַן ארבעט האָט זיך אים פארגלוסט:
באריכט דאָס מויל, די פוילבלעכקײַט פון ביידע אויגן,
וואָס האָבן נאָך פון ליכט און פיגצטער ניט געוווסט,
נאָר וועָן ער האָט אריבער זיי זיך אָנגעבויגן —
זיי האָבן ביידע גלײַך זיך עפענען געמוזט
און באלד זיך צוגעמאכט... ווײַל אָט דער זעלבער בונד
פון ווילדער זון, וואָס האָט פארדארבן זיי געזאָלט,
האָט איצט מיט כעסעד זיבנפאך דערפאר געצאָלט:
די הויט געברוינט, די באק פארפֿאמט, באוועגט די ברוסט,
וואָס האָט נאָך פון קיין גרינגס און שווערקײַט ניט געוווסט.

צולעצט האָט ער זיך אָנגעשטויסן אומגעריכט
אָן אָדאָמס דלאָניע, וואָס איז ברייט צעשפרייט געלעגן,
און פון דער דלאָניע אים געקוקט האָבן אנטקעגן
די אָנגעצייכנטע אף איר די לעבנס־וועגן

נאָר ניט אדורכגעגאנגענע... און ער האָט גיך
מיט רויגעזדיקן בליק געטאָן אין זיי א לייענ;
פון אָט דעם קוק — א שארפער ווינט געמען ווייען
און האָט פארווישט, פארמעקט ביז איינעם — שטריך נאָך שטריך.

און דאָס איז ער געווען, דער קוק, און דאָס — דער מיין:
פון גרייטן שוין געמוג. פון היינט — אליין, אליין
שרייב אָן זיי אף דיין ליב, קריץ אויס אף דיין געביין —
אליין... איז טאקע דאָרט געבאָרן אפן אָרט
דאָס וואָרט „אליין" — דאָס ערשטע און דאָס לעצטע וואָרט...

און כאָטש דאָס וואָרט האָט קיינער נאָך ניט אויסגערעדט,
איז ער, דער מענטש, אליין געבליבן ליגן האָרכן:
ווי שווער די לאנגע שלאנג אין הייסן זאמד טוט שאָרכן,
ווי אין די ביימער־שפיצן גרינג א ווינט טרעט.
אף דאָס דערגיין — ער מוז דען עפענען די אויגן?
געמוג דערוף פארכידעשט אופמאכן די ליפן.
ער האָט געפרוווט דאָס גרינגס און שווערס באנאנד פארקניפן,
און ניט געקענט, און איבערמיד, זיך אויסגעצויגן.

———

נאָר גלייך, ווי אף זיין האנט דער ערשטער לעבנס־שטריך
האָט ווידער זיך געמומען צוויגן, קריצן זיך —
אין זיך, פאר זיך, — האָט ער, ניט קאָנענדיק באגרייפן,
וואָס קומט דאָ פאָר, — אפגיך געפרווט א פויסט פארשטייפן
צום ערשטן מאל, ווי עמעץ וואלט געהאט געהייי
דעם שטריך פארקרימען אים, צי אפמעקן אפסניי.

נאָר אָט דעם מענטשנס פויסט, צו קיינעם ניט געווענדט,
איז זייער ווייניק צייט געבליבן א פארשטייפטער.
ס׳האָט זיך אין אים א נייע ליידנשאפט צעברענט,
און גרייט איז שוין א נייער שטריך, אן אויסגערייפטער,
געשטויסן מאכן אים פאָרויס דעם ערשטן שפאן,
נאָר ער, ניט ווייסנדיק פון קער־פונקטן און וועגן,

ער וואָלט מיסטאָם געגאנגען זיך אליין אנטקעגן,
וועָן ער וואָלט וויסן נאָר, אז ער איז שוין פאראן.

נאָר מיט דעם ערשטן שפּאן פּאַרויס, מיט אים באנאנד,
ווי נאָר זיין פּוס האָט פון דער ערד זיך אָפּגעריסן,
אף ווידער אָנקומען צו איר — האָט זיין פארשטאנד
באקומען דאָס געשטאלט פון גלוסטן — און געניסן,
און צווישן ביידע זיי האָט זיך באזעצט, פארקליבן
דער אומרו, וואָס איז דאָרט אף שטענדיק שוין פארבליבן —
אף זיי צו רעגן, וועקן, זיי אף אופצורייצן,
אף צוימען זיי — ס׳זאָל איינס דאָס צווייטע ניט פארפּייצן.

די ערשטע גלוסטונג זיינע איז געווען — געגענען
און אליין, וואָס ארום אים, בארירנדיק, דערקענען.
און ס׳האָט זיין גלוסטונג זיך פארוואנדלט אין א מוז,
און ס׳איז זיין מוז פאר אים געוואָרן א געגנוס,
ווי אין די שפּיץ פינגער באהעפטונג וואָלט געלעגן
מיט אלדאָס לעבעדיקס, וואָס קומט אים אָן אנטקעגן.
דערפון געווויסט האָט נאָר דער אומרו, איינער — ער,
וואָס, דאכט זיך, איינער ער האָט אים געבראכט אהער.

זיין אויג ער פּלאָנטערט אים אין פּלאָנטער פון די צוויגן,
זיין פוס — דעם שלאנקן וווקס פון שטאם ניט לאָזט פארבייגיין,
און ווי זאָל ער דעם זאמד, וואָס טוט אין האנט זיך בעטן,
אויב ניט אף קנעטן אים, איז אים כאָטש סטאם א גלעט טאָן,
צעכוואלין אים, צעבערגלען און דערנאָך צעמישן
און שפּעטער — מיט דער דלאָניע שאפן א צעוויישן.
זיין היץ, זיין וואָג, זיין שוטעפדיקייט צו דערפילן,
א גראָב טאָן טיפער זיך די דלאָניע אָפּצוקילן.

נאָר טראכטנדיק, האָט ער אין זאמד געמאלט א פּלאָנטער,
וואָס יענעם דאָרט, אין אָנהייב מיסעלע, דערמאָנט ער.

ער קוקט זיך אום אף זיך, אף ראכוועסדיקן טאָל,
און ס׳דאכט זיך אים: ער איז שוין דאָ געווען אמאָל,
ער איז שוין דאָ געווען, נאָר ער געדענקט ניט ווען,
אויך דאָס געמעל, אים דאכט, ער האָט אמאָל געזען.
ווי דעמלט, פרייד און צאר אים דאָס געמעל פארשאפט:
וואָס שאפט ער זיך — א גלייכונג, צי א קעגנערשאפט?

און ווייל קיין גלייכן אים איז ניט געווען פון אויסן —
האָט ער זיין אויסגעדאכטע קעגנערשאפט געזוכט
אליין אין זיך... און פלוצעם האָט אים אויסגעדוכט —
דער אומרו אין זיין ברוסט, ער טוט זיך קלאפן, שטויסן,
ווי אָנזאָגן א שלעכטע בסורע איז ער אויסן:
אז ערגעץ פון באהעלטעניש, פון טיפסטער טיף,
פון יענער טיף, וואָס איינער ער האָט א באגריף,
פון א פארבאָרגענעניש א זעמדל איז ארויס —
א פלינקס, א ווילדס, ניט מער א שטויבעלע די גרויס,
א שארפס, א שטעכעוודיקס, אן אָפגעפרעמדטס אזא מין,
וואָס אויסבאהאלטן האָט עס זיך פון גיין צוזאמען
אין זאמדן־בונד, און ס׳איז געראָטן אים אנטלויפן
פון יענעם, דעם פארשעפטן זאמד אין ערשטן הויפן,
ווו אלע טיילן וועלט — געזאָלט זיין פאָרגעשטעלט,
און מיטאמאָל האָט איינס א זעמדעלע פארפעלט, —
זיין אָפגעזונדערטקייט און זייטיקייט פארהיט,
נאָר דאָרט, ווו זעמדלעך צווישן פון רויקן געמיט,
פון רויקן געמיט, אין קריגן ניט געניט,
דאָרט איז דאָס זעמדעלע דאָס פרעמדס געווען אין מיט —
אריין אין מיט און זיי צעקריגן זיך באמיט.
און אלעמאָל — מיט פרישן ברען און נייעם פלייס
פון בונד די זעמדלעך אָפגעריסן איינציקווייז.
און, האָבנדיק דאָס זעלביקע געשטאלט און אויסזען,
האָט צווישן אנדערע געמוזט זיין ווירקונג גרויס זיין,
ווייל ווען דאָס זעמדל איז ארויס שוין ניט פארשטעלט,

אין קריג געשטאנען איז דער זאמד פון גאָר דער וועלט.
דער אומרו האָט געזען, נאָר אלץ זיך איינגערעדט,
אז ס׳וועט בעשאָלעם דורך, נאָר שוין געווען צו שפעט.

און אופגעהויבן האָט אין מענטש זיך א געמיש
פון שיכטונגען פארשיידענע — ניט איינצושטילן,
און אָפגעשאפט געוואָרן איז דער גוטער ווילן,
דער שיינער בונד, וואָס איז אין אים געווען נאָך פריש;
דער זאמד אין גלי דעם גליווער־זאמד זיך קעגנשטעלט,
דער הויפן בארג — געלאכט, געפעלשט אין פלאך פון פעלד,
און שטויב נאָך שטויב זיך העפקערדיק געגומען קריזן,
א זאמד א זעמדלע — די שארפקייטן באווייזן
מיט גאָר דער פרעמדקייט, וואָס פארבליבן אין די זעמדלעך,
מיט אלדי „איכ״עלעך
פון יעדער שטויב פערזענלעך,
ווי זיי וואָלטן גאָר קיינמאָל זיך ניט אָנגעקערט,
ווי ניט געהויפט פון איינער און דער זעלבער ערד.

און ווייל די ציַט געווען איז דעמלט קוים צעטיילט
אף נאכט און טאָג, אף קורצע רעגעס ניט צעברעקלט, —
האָט קיינער נאָך ביז הינַנט פאר קיינעם ניט דערציילט;
ווי לאנג די זעמדלעך — זיך געשפיצט און זיך גענעגלט,
ווי לאנג אין אים געדויערט האָט דאָס ברויגעז־שפיל...
נאָר איינס פאר יעדערן זאָל וועלן קלאָר איך ווייל:
אז ווי דאָס פרעמדע זעמדל איז אריַן אין קראפט
און ס׳איז דער שאָלעם־בונד געוואָרן אָפגעשאפט, —
איז ווי א כאָלעם אים געקומען אין געדאכט
א גליקלעכער געדאנק, וואָס ער האָט ניט דערטראכט
ביז סאָף, נאָר אין זיַן אָנהייב איז געווען שאָלעם...

...און דאָס, מיר דאכט, דערציילן איך פארשפּאָר,
אז דורכגעגאן פון דעמלט זײַנען דאָר נאָך דאָר,
און ס׳איז זײַן כאָלעם אלץ נאָך ניט געווארן וואָר...

...און אז דאָס מײַסעלע זאָל ניט פארגעסן ווערן —
איז לאָמיר פונעם שאָלעכץ אויסשיילן דעם קערן
און גלײַך פאר אלע טיילן ערד אים לאָזן הערן.
און איך וועל גליקלעך זײַן, אויב ס׳וועלן מײַנע רייד
א האָר דערנעענטערן דעם כאָלעם צום באשייד,
וויַל עפשער איז גראָד אונדז דערלייזן אים באשערט —
דעם שיינעם כאָלעם וועגן שאָלעם אף דער ערד.

אוגוסט—דעקאבער 1956

שמועל האלקין און זיין לעצטער בוך

און דאָס איז זי, די זאָרג, וואָס כ׳האָב פאַרבאָרגן,
וויל זיך אליין כ׳בין עונטפערן ניט גרייט,
צי וועט מען אין מיין ליד דערקענען מאָרגן
מיין גרויסן הייַנט מיט אלע זייַנע זאָרגן
און מיט זיין קאָרג־אַרויסגעזאָגטער פרייד...

ש. האלקין

שמועל האלקין שטאמט פונעם יידישן שטעטל ראַהאטשאָוו אין ווייַסרוסלאנד. ער איז געבוירן אין 1897 און איז געווען דער נייַנטער אין געזינד! קאָן מען זיך שוין פאָרשטעלן, אז אין קיין מילך און האָניק האָט ער זיך ניט געבאָדן, ווייַל קיין „מאיאָנטקעס, פעלדער און וועלדער" האָבן זייַנע עלטערן ניט פארמאָגט. די אייַנציקע יערושע, — שרייַבט האלקין, — וואָס איז פארבליבן „פון זיידעס און עלטערזיידעס", איז געווען: „א שיינער ניגן, א גוטער נאָמען, א טיפזיניק מוסרהאסקלדיק שפריכוואָרט, א וועגדערלעכע געשיכטע, וואָס איז אין דער מישפאָכע איבערגעגאנגען פון דאָר צו דאָר, פון מויל צו מויל... א רייַכע, א שיינע יערושע"[1].

---

1 ש. האלקין. אוטאָביאָגראפיע (דער רוסישער טעקסט פון דער ביאָגראפיע איז אריין אין דער אויסגאבע פון גאָסליטיזדאט אונטערן נאָמען «*Советские писатели. Автобиографии*». דער יידישער טעקסט איז געדרוקט געווען אין „מאָרגן־פרייהייט", ניו־יאָרק).

מיט דער דאָזיקער רייכער און שיינער יערושע האָט זיך האלקין, א צוואנציקיאָריק באָכער, געלאָזט אין ווע. ודאָס איז געווען ניט קיין ליכטער וועג: אין לאנד האָט נע־ פֿאלקערט דער בירגערקריג. ער איז געקומען קיין קיעוו, ווו ער האָט געטרוימט זיך לערנען מאָלעריי, דערנאָך קיין יעקאטערינאָסלאוו. דאָרט האָט ער זיך באגעגנט מיט א רייַ דיכטער און געשאפן זיינע ערשטע לידער, צווישן זיי אויך א העברעישע רעוואָליו־ ציאָנערע ליד, געווידמעט דעם ערשטן מײַ („לראשון למאי"). אין 1920 האָט האלקין אָפּ־ גערוקט זיינע ערשטע לידער אין דער צייטונג „קאָמוניסט".

פון דניעפראָפּעטראָווסק איז ש. האלקין אוועקגעפאָרן קיין מאָסקווע. אָבער זיין ערשט ביכעלע „לידער" (1922) איז נאָך דערשינען אין קיעוו, אין דער זעלבער סעריע פון קאָאָפּעראַטיוון פּאַראַג „ווידעראוויקס" (קליינע ביבליאָטעק „לירניק"), ווו עס זיינען דערשינען די ערשטע ביכלעך פון ארן קושנירָאוו, איציק פעפער, ליפע רעזניק, מוישע כאשטשעוואצקי, אוריאל וועלעדניצקי, אי. שוריכטע, מ. שאפּיראָ און אנד.

דאָס זיינען געווען נאָך ווייט ניט קיין רייפּע, נאָך ניט קיין זעלבשטענדיקע לידער, עס לאָזן זיך באזונדערס פּילן אין זיי געוויסע סימבאָליסטישע אײַנפלוסן, פון וועלכע עס זיינען ניט פרײַ געווען דאָסראָו דעמלטיקע ידישע דיכטער פון קיעוו.

וועגן דעם דאָזיקן ערשטן ביכעלע שרײַבט האלקין אין זיין דערמאָנטער אוטאָ־ ביאָגראַפיע:

„אויב... פאר האָפּשטיינען איז זיין ערשט בוך „בײַ וועגן" (ווי פאר לייב קוויטקאָ זיין בוך „טריט" און פאר פערעץ מארקישן „שוועלן") געווען די גרויסע זיכערע שיף, וואָס האָט דורכגעשניטן א נײַעם וועג פאר הער דעמלט נאָך יונגער יידישער סאָוועטישער פּאָעזיע, וואָלט איך מײַן ערשטע זאמלונג „לידער" פארגליכן מיט א קליין שיפל, אין וועלכן מע האָט מיך אָפּגעפירט פון ברעג אינמיטן יאם און געזאָגט: אָט דאָ שפרינג ארויס און שווים..."

שפעטער, נאָך זיין גרויסער און רײַכער אייגענער דערפארונג, קומט האלקין צום אויספיר, אז „דער גרעסטער אָריגינעלסטער דיכטער הייבט ניט אָן פון זיך אליין, אין דער אָדער יענער מאָס הויערט אף אים די יערושע פון די פּרימיטיוויקע דוירעס שעפּער... איצט וואָלט איך אליין, גיכער ווי אן אנדערער, געקאָנט אָנווײַזן אף אייניקע ליטעראריש שפּורן בא מיר, וועלכע זיינען, צום גליק, געווען פאר מיר מאזלברַאָכעדיק.

אזעלכע אופּווירקלעך וואָלט איך אָנגערופן עטלעכע, וועלכע האָבן געלעבט אין פאר־ שיידענע לענדער און אין פארשיידענע צייטן: פושקין און גאָגאָל, טיוטשעוו און באראַטינ־ סקי, אייבן־גאביראָל פון שפאניע און די אלטע כינעזישע לירייקער, טאגאָר און יעהודע האלייוי, אָמאר כאיאם און מאיאקאָווסקי"[1].

---

1 „אוטאָביאָגראפיע".

האלקין האָט גוט געקענט די העברעישע ליטעראטור פון אלטערטום. די וויכקונגען פון אָט דער ליטעראטור לאָזן זיך פילן סיי אין דער מעטאפאָרישקייט, סיי אין דער פאָלקסטישער שפראך פון זייַנע לידער.

האלקינס ערשטער לערער איז געווען זיין עלטערער ברודער, ווען ער דערציילט אין דער אוטאָביאָגראפיע. אויך אין האלקינס ליד „א בריוו פון א פאסטעך" דערמאָנט ער אים:

...ער שרייבט: כ'האָב באקומען דעם בויגן,
ווו איך בין באשריבן אין גראמען;
דערבייַ איז געזעסן די מאמע,
געלאכט און געווישט זיך די אויגן.

דו האָסט דאָרט באשרייבן פארגעסן,
אז איך האָב געלערנט דיך דיכטן,
ניט איין מאָל איך פלעג דיר פאריכטן
און צושרייבן אייגענע פערזן...

(זשורנאל „שטערן", 1934, נומ. 10).

האלקין רעדט ניט בלויז ווען ל י ט ע ר א ר י ש ע אייַנפלוסן, נאָר אויך ווען ל ע ב נ ס־ווירקונגען, — פון „מענטשן פון דיין דאָר, פון געזעלשאפטלעכע פערזענלעכקייטן און פארטיי־טוער", פון זייַן אייגנארטיקער דערציונג און שטייגער אאוו. דער „טרויער־צוג" פון די פלייטים פון דער ערשטער וועלט־מילכאָמע איז אים ארייַנגעפאָרן „גלייַך אין הארצן און מויער ארייַן, ווי שוין די ערשטע פור וואָלט מיטן דישל געגעבן א זעץ אין דער ברוסט און געפֿפנט דאָרט דעם טויער און דורכגעלייגט א ווע פאר גרויסע מענטשלעכע לידן..."[1]

אזלכע און נאָך גרעסערע „טרויער־צוגן" איז האלקינען אויסגעקומען צו זען אויך א סאָך שפעטער — אין דער צייַט פון בירגערקריג, באזונדערס אין די גרויזאמע יאָרן פון דער צווייטער וועלט־מילכאָמע. אף די אלע אומגליקן און מענטשלעכע לידן האָט זיך אָפגערופן דער דיכטער...

האלקינס צווייטע גרעסערע זאמלונג „ווי און מוט" (1929) איז שוין מער רייַף און זעלבשטענדיק, כאָטש דער דיכטער איז זיך מוידע, אז אויך אין דעם בוך האָט ער נאָך „געבלאָנדושעט".

דער נאָמען פונעם בוך איז, ווי באווסט, „אנטלינען" בא האָפשטיינען — פון זייַנער א שורע „ווי און מוט איצט קאָן איך ניט צעטיילן". פארשטייט זיך, אז דאָס איז ניט

[1] דאָרט.

בלויז א שורע — דאָס איז א גאנצע גאמע פון געפילן און געדאנקען, וועלכע האָבן דאן באהערשט א רייַ דיכטער נאָך די פאָגראָמען אין אוקראינע און ווייַסרוסלאנד. דער נאָמען אלייַן זאָגט זייער א סאך וועגן דעם כאראקטער פונעם בוך. דאָ איז פאראן אן אָפטייל „1923", וואָס האָט ארויסגערופן שארפע דיסקוסיעס. אהער איז ארייַן אויך די פאָעמע „ווייַ און מוט", וועלכע איז דער לייטמאָטיוו פונעם גאנצן אָפטייל.

נאָר ווי עס טרעפט אָפט אין אזעלכע פאלן, האָבן אייניקע קריטיקער, אין פאָלעמישן אזארט, צוזאמען מיטן וואסער ארויסגעוואָרפן אויך דאָס קינד. מע האָט אינגאנצן „פאר־זעץ" די גרעסטע מערהייט לידער פון דער זאמלונג, וועלכע זייַנען ווייַט פון סקעפטיציזם און ייַעש, פון נאציאָנאליזם; פרייַ פון וועלכע־ניט־איז וואקלונגען און ספייקעס אין דער לירישקער צוקונפט פון אונדזער לאנד. אין די דאָזיקע לידער הערשן מונטערע און מר־טיקע מאָטיוון, לירישקע און פריידיקע פארבן. זיי באזינגען דאָס שפעריש פרידלעכע לעבן, די סאָציאָליסטישע בויונג, ליבע, נאטור.

אין דעם זעלבן בוך איז אייַנגעשלאָסן א ציקל לידער אונטערן נאָמען „געפאר". דער דיכטער איז טיף אופגעבראכט קעגן די פארביסענע סאָנים פון דער סאָוועטנמאכט און רופט צום אקטיוון קאמף קעגן די אמעריקאנישע און ענגלישע אימפעריאָליסטן. ער טרעט ארויס קעגן די מילכאָמע־אונטערציגדער, וועלכע שטערן אונדזער פרידלע־כער בויונג.

אייַנער פון די אינטימסטע און דינסטע לידיקער, א פאָעט, וועלכער איז געקו־מען אין דער ליטעראטור „מיט א בראָכע אף די ליפן", וועלכער האָט זיך אין זיַין ערשט ביכעלע „געקלאָגט", איז ער „קאָן נאָר בענטשן", געפינט האלקין שארפע, שניידנדיקע ווערטער קעגן די סאָנים:

אלעמאָל איך נעם זיך פארן ביקס,
אלעמאָל איך נעם זיך פארן מעסער —
אז אומעטום, אז רעכטס און לינקס,
איז איינס פון אנדערן ניט בעסער.

אז ווו איז ערגעץ דאָרט ניר־יאָרק,
און ווו געוועלטיקט ערגעץ טשעמבערלען דאָרט —
איז אומעטום דער זעלבער שאָרך
פון גאנג פון בלוטיקן אריבער לענדער...

די לידיקע איז דאטירט 1926. שפעטער האָט האלקין אהער אריַינגעשטעלט נאָך א ווי־טיקע סטראָפע:

מע ווייַל אונדז אומוואָרפן אינמיטן גאנג,
מע ווייַל צעשטערן אונדז די רו און פרידן —

אז גרויל אמאליקער, וואס איז פארגעסן לאנג,
זאל קומען וויידער.

(„דער בוים פון לעבן", 1948, ז. 91).

האלקינס בוך „קאנטאקט" (1935) איז שוין אינגאנצן געווענדט פאַרויס. ווי א מאַטאַ צום בוך גייט האלקינס באווויסטע לירישׂ-פילאָסאָפישע ליד — „דאָס גלאָז איז דורכזיכטיק און ריין", וואָס איז, אייגנטלעך, אן איבערגעדיכטעטער טראדיציאָנעלער מאָשל. די ליד איז אַבער אינגאנצן אין „קאָנטאקט" מיט אונדזער היינטצייטיקייט, זי איז געווענדט קעגן עגאָצענטריזם און אינדיווידואליזם און שליסט זיך אײַן אין אונדזער ווירקלעכקייט, זייענדיק פאַרבונדן מיט דער „גאנצער ערד", „מיט דער גאנצער וועלט", מיטן „ארבעטס-פאָלק":

דאָס גלאָז איז דורכזיכטיק און ריין, —
דו זעסט דורך דעם די גאנצע וועלט:
ווער עס ווייזט אוז ווער עס קוועלט.
נאָר ווי דו האָסט אײַן זייַט פארשטעלט
מיט זילבער-פארהאַנג, וואָס האָט די ווערט
א גראָשן גלעט, צי עטוואָס מער, —
פארשווינדט פון אויג די גאנצע ערד,
פון רייַנעם גלאָז א שפיגל ווערט,
און ווי דער שפיגל זאָל זײַן ריין —
דו זעסט אין אים נאָר זיך אליין.

(„קאָנטאקט")

האלקין ווערט דער דיכטער פון טיפע מענטשלעכע איבערלעבונגען, פון פילאָסאָפישער באזיניקונג פונעם ארום. מיסטערהאפט ווערט זײַן לירישק, מיט סאמע קאָמפליצירטע עמאָציעס ווערן אָנגעזעטיקט זייַנע פרעכטיקע דיכטערישע מיניאטורן, צארט און טרעפלעך קלינגט דאָס פאָעטישע וואָרט. די פערזענלעכע, לירישע, סאמע אינטימע לידער זייַנען איצט פארוואָבט אין פארבונדן מיטן גאנצן ארום, און פארקערט — די אלגעמיינע טעמעס און מאָטיוון זייַנען אין פולסטן קאָנטאקט מיטן אייגענעם „איך" פונעם דיכטער:

דיינע טרויעמען טוען באנק דיר?
האָסט דערזען אין פליש און בלוט זיי?
ס'איז די ראָד פון רעוואָליוציע
נאָך קיינמאָל פעסט אזוי געגאנגען?..

(ז. 36).

אָדער:

ס׳איז דײַן פרייד צו דיר געקומען
אין א ווינטער־טאָג א לײַדן,
מיט געזאנג און פרישע ווינטן
דיך בא טשאָפּרינע געוואלטן

און ארויסגעפירט פון וועלט דיך,
און דיך מיטגעשלעפּט אין גאסן,
אף דײַן שטערן אפן בלאסן
ווען? שיינע פרייד געווען דאן!

(I. 35).

אין דער ליד „ס׳איז פילבאר די וואָגשאָל...", געווידמעט מיכאָעלסן, זײַנען פאראן אזוינע עמאָציאָנעל־אָנגעזעטיקטע שורעס:

עפשער צו טײַער עס קאָסט דאָס געווינס,
און בלינדקייט פון האַרצן איז פרוכטבארער אָפטמאָל,
נאָר גוט, וואָס דאָס הארץ שטייט שוין מער ניט צו דינסט
בא וואָגשאָל מיט בלינדקייט געשטראָפטער.

(I. 39).

האלקין ווי? שוין מער ניט זײַן א בלינדער קנעכט באם הארצן, און כאָטש „צו טײַער עס קאָסט דאָס געווינס", דערפאר איז עס שוין מער ניט בלינד, נאָר צייכנט זיך אויס מיט קלאָרקייט און זיכערקייט אין דעם שוער דעראָבערטן און דערגרייכטן.

אָט אזוי איז איצט „רײַף און צײַטיק געוואָרן" האלקינס ליד, וואָס הָאט „לאנג זיך געלײַטערט, געקלאָרט..."

האלקין איז אן עכט נאציאָנאל־ער דיכטער. ער איז אָבער ווײַט פון נאציאָנאליזם. ער איז גוט באקאנט מיט דער געשיכטע פון זײַן פאָלק און ער באוינגט זײַנע פראָגרעסיוע, העלדישע טראדיציעס, זײַן איצטיקן קאמף קעגן פאשיזם און אימפעריאליזם.

ווי א סאָוועטישער דיכטער, איז האלקין וייער פילבאר צו דער סאָציאל־ער פראָבלעם, און זי שטייט בא אים שטענדיק אפן ערשטן אָרט.

שוין אין זײַן פרײַקער פאָעמע „זיבן" (1924) זײַנען דאָ בא האלקינען אזוינע אָר־גאנישע פאר אים שורעס:

...צײַטגנוסין טראכט זיך — א ייִד מיט א ייִדן —
נאָר עפעס געשען איז — און עפעס פארשידן[1].

[1] „דער בוים פון לעבן", I. 208.

עמעס, דערוויל איז עס נאָך אויסגעהריקט ווי א ניט דרייסטע „האשאָרע" וועגן די סאָציאַלע וויידערשפרוכן אויך „בא אונדז ייִדן".

אָבער אין זײַן ווײַטערהדיקן שאפן איז שוין דער דאָזיקער „עפעס" באם דיכטער א ביז גאָר דײַטלעכער.

בא האַלקינען וועט איר טרעפן א סאך טראדיציאָנעלע אסאָציאציעס, פאַרשטעלונגען און אלעגאָריעס. זײַן שפראך און מאניר זײַנען פאַלקסטימלעך־בילדערישע, „געפעסטעטע" (לויט זײַן אייגענעם אויסדרוק) און דערהויבענע, נאָר דאָסראָזו קלאָרע און צוטריטלעכע. ער דרייט זיך ניט ארויס פון שארפע נאציאָנאלע פראָבלעמען, אָבער ער גיט זיי א ריכטיקע דיכטעריש אינטערפרעטאציע.

אין האַלקינס ווײַטערהדיקן שאפן קאָן מען ניט זעלטן טרעפן איבערופן מיט מאיאַקאָווסקיס דיכטונג, מיט זײַן פאָעמע «Хорошо» און אנדערע, נאָר אים אינטערעסירט ניט די אויסערלעכע פאָרם — די אזויגערופענע שׂורעס־„לייטערלעך" (כאָטש בא אים זײַנען פאראן אויך אזעלכע עקספערימענטן), נאָר די אייגנארטיקע דיכטעריש באזונדערע פון דער ווירקלעכקייט, די פייקייט אקטיוו זיך אריינצומישן אין לעבן, די ברייטע טעמאטיק, פאָלקישע פארשארפטקייט און ציבילוועגדטקייט. האַלקין רופט זיך אָפּ אף די ווייטסטע געשעענישן פון פאָלקישן און געזעלשאפטלעכן לעבן, פון סאָוועטישן שטייגער. אין דער זאמלונג „פארן ניַיעם פונדאמענט" שרייבט ער:

כאווירים, כ׳וועל אייך דערציילן הײַנט פֿראָסט
(א כאווער איז דער, וואָס עס פילט מיך הײַנט מיט),
ווען כ׳קען זיך באפרײַען פון ריטם פון ליד,
וואָלט איך אף אן אייגפאכער שפראך זיך צעלאָזט.

אייניקע דאפפישע קריטיקער האָבן געשטויסן האַלקינען, ווי א ריי אנדערע דיכטער, אפן וועג פון גרילצנדיקער דעקלאראטיווקייט. אָט די קריטיק האָט זיך אָפט געטאראט אָפּטרײַבן דעם דיכטער פון אלדאָס קאָנקרעטע, נאציאָנאלע, געפרוווט קינסטלעך באגרענעצן די מאָטיוון פון זײַן אָרגאנישן שאפן. דאָס בוך „פאר דעם ניַיעם פונדאמענט", וועלכן מע קאָן באטראכטן ווי אן איבערגאנג־עטאפּ אין האַלקינס שאפן, לײַדט טאקע פון אזא איבעריקער דעקלאראטיווקייט, באשרײַבערישקייט.

די ליקווידאציע פונעם „ראפּפ" און די קאָנסאָלידאציע פון דער סאָוועטישער ליטעראטור, וואָס איז פארבונדן מיטן ערשטן שרײַבער־צוזאמענפאָר, האָט זיך פאָזיטיוו אָפּגעשפּרופן אויף האַלקינס שאפן. אין זײַן ליד „דאָס באפרײַטע הארץ" (1939) לייענען מיר:

קינדער און יונגט און עלטערע לײַט,
קוקט זיך צו בעסער און שטרענגט דאָס געהער אָן.

בליצק וועט זײַן איצט פון צײַטן די בײַט,
אָפגיין וועט יענער, וואָס שטייט אָן א זײַט.
ווײַל איז צו דעם, וואָס דער צײַט וועט געהערן.

אָדער אוא מין לאקאָנישע, פילאָזאָפישע ליד:

לייג צו דעם אויער צו דער הויכער ערד,
ווי שווער זיך דרייט די ערד — האָסטו געהערט?
לייג צו דעם אויער צו מײַן האַרצן — הערסט, דאָרט קוועלט,
דאָרט דרייט זיך אויך, דאָרט גרייט זיך אויך א נײַע וועלט.

(„דער בוים פון לעבן", ז. 158)

* * *

האלקינס גרויסער טאלאנט האָט זיך נאָר שטארק אנטפלעקט אין די נאָכמילכאָמעדיקע יאָרן. דער נאָכמילכאָמע־פערייאָד איז, ווי באַווּסט, געווען זייער א קאָמפליצירטער פאר די נאציאָנאלע ליטעראטורן. די היטלעריש אינוואזיע האָט בא אלע פעלקער פארשארפט די נאציאָנאלע געפילן. די סאָוועטן־רעגירונג, די קאָמוניסטישע פארטיי האָבן געשאנעוועט און אָפגעהיט די דאָזיקע געפילן פון נאציאָנאלער זעלבסטווירדע און די פעסטע טראַדיציעס פון פראָלעטארישן אינטערנאציאָנאליזם. האלקין האָט אויך נאָך דער מילכאָמע ניט אויפגעהערט די שארפע פראגן פונעם פאָלקס־לעבן. די מאָטיוון פון „ווייַ" האָבן זיך ווידער באַווּיזן אין זײַנע שאפן. אין זײַנע נאָכמילכאָמעדיקע קלאָסישע לידער און פיעסן זוכט ער און געפינט א ריכטיקע לייזונג פון די קאָמפליצירטסטע פראגן. ווי אין דער יוגנט, איז ער ווידער געווען „פול ווי א מילגרוים" מיט ליבע צום מענטש און צו דער נאטור, מיט האָפענונגען און טרוימען, מיט גרויסע פריידיקע דערוואַרטונגען...

די צוויי נאָכמילכאָמע־ביכער, וואָס האלקין האָט ארויסגעלאָזט אין יִידיש, טראָגן זייער באלערנדיקע און כאראקטעריסטישע נעמען: „ערדישע וועגן" (1945) און „דער בוים פון לעבן" („אויסגעוויילטע ווערק", 1948[1]). דאָס זײַנען ניט קיין צופעליקע נעמען. קיינמאָל איז האלקין ניט געווען אזוי נאָענט צו דער ווירקלעכקייט — צו די „ערדישע וועגן" און צום לעבעדיקן לעבן, ווי איצט, נאָך דער מילכאָמע.

אין זײַנע פילצאָליקע נאָכמילכאָמעדיקע לידער, באלאדעס און פאָעמעס באהאנדלט האלקין פארשיידענע פראָבלעמען — סיי פון דער היינטצײַטיקייט, סיי פונעם ווײַטן אמאָל

---

1 אונטערן זעלבן נאָמען, אין דעם זעלבן יאָר, איז דאָס בוך דערשינען אויך אין רוסיש. דערנאָך זײַנען דערשינען אין רוסיש נאָך דרײַ גרעסערע און קלענערע זאמלונגען אלטע און נײַע לידער האלקינס, דערין צווישן זאמלונגען נאָך זײַן טויט. א ריי לידער אין רוסיש און יִידיש זײַנען פארעפנטלעכט אין די סאָוועטישע זשורנאלן „נאָווי מיר", „סאָוועטיש היימלאנד" און אנד.

און פון דער אייביקייט (ליבע, טויט). אף די אלע פראגן, וואס באומרויקן דעם דיכטער, זוכט ער און געפינט אן ענטפער אין דער מארקסיסטיש־לענינישער פילאסאפיע פון דער געזעלשאפט און נאטור, אין דער סאוועטישער פראגרעסיווער וויסנשאפט, אין אונדזערע גרויסע אידעאלן. פארואס בא אים אויך אזעלכע פראבלעמען, וועלכע ווערן אין זיין דיכטונג בלויז געשטעלט, אבער ער איילט זיך ניט צו געבן אף זיי א קאטעגאריש ענטפער. ער וויסט נאר, אז דאס איז „דער בוים פון לעבן", און דאס איז שוין גאנץ גענוג. אזא איז זיין ליד „געהיימע וועגן":

געהיימע וועגן האסטו אויסגעציילט,
וואס זייער שפור פארבלייבט פון אויג פארהוילן:
דער וועג פון שלאנג אף פעלדזשטיין אף הוילן,
א צוויטן פעלד, וועלן זי האט אויסדערוויילט;
אין יאם — דער וועג פון לייכטן זעגלשיף;
דער שפור פון פויגל־פלי אין הימל־טיף.
נאר מער פון אלץ פארבלייבט פאר דיר א וווּנדער —
דער וועג פון מאן צו פרוי — אים ציילסט באזונדער.
און איך וואלט דיך אף נאך א וועג געפרעגט,
וואס וועלן כוואלט, ניט וועלן זאל פארמעקט
דורך שטויב פון טאג און ניט דורך וינט באנאכט, —
דער וועג, וואס פאנגט זיך אן אין מיין גאדאכט,
קריזט דורך א וועלט און גליקלעך לאזט זיך אויס
אין אט דעד ליד — א פינגער־שפאן די גרויס.

(„סאוועטיש היימלאנד", 1963, נומ. 1, ז. 70)

האלקינען איז אין א געוויסער מאס אויסגעקומען צו דערזאגן אויך דאס, וואס א ריי פון זיינע מיטצייטלער האט ניט באווייזן צו דערזאגן. דאס זיינען אייניקע נייע לידער־סאכאקלען, וועלכע זיינען פובליקירט געווארן שוין נאך זיין טויט. אט נעמט, אשטייגער, זיינע לידער אני־מיימינס, געשריבן אין דער כראקטעריסטישער פאר אים בילדערישער און געדאנקלעכער מאניר. איינע פון זיי הייסט „טרייַיט":

ניט לויט איר לעגג און בריט מע מעסט די שיף,
און אויך ניט ווייפל וואלקנס שוואנצן רויך
זי הויכט ארויס פון זיך אין בלויער הויך, —
נאר ווייפל סודיק איר לאסט די יאמען־טיף.

און כאָטש איר מאָס, איר איינגעשטעלטע גרויס
איז ווייפל יאם־וואסער זי שטויסט ארויס, —
מיין מאָס פאר איר פארבלייבט: ווי טרייַ, ווי לאנג
די שיף — זי היט איר לאסט פון אונטערגאנג.

(„פאלקס־שטימע", 1960)

אָט אין אזעלכע געציילטע שורעס האָב דאָך האלקין געזאָגט קימאט אלץ, מיט וואָס ער אליין און מיר אלע האָבן געלעבט און געאָטעמט. דאָ האָט איר סייַ די „וואָלקנס שווארצער רויך" און סייַ „ווי טרייַ, ווי לאנג די שיף — זי היט איר לאסט פון אונטערגאנג". דאָס געהערט דאָך אויך צו „דעם בוים פון לעבן", צום סאמע איקער.

אָט שוין פון די עטלעכע לידער, געפרוקט נאָך זיין טויט, זעט זיך ארויס גאנץ האלקין — אָט אזא, ווי ער האָט זיך אויסגעפורעמט פאר די שווערע און העראָישע יאָרן פון אונדזער זיין.

אין א צווייטער ליד פון „א פינגער־שפאן די גרויס" — אכט שורעס — דערציילט אונדז דער דיכטער זייער דיַיטלעך, אף וועמען עס האלט זיך „אונדזער שיינער ביניען": „אף דיר, אף מיר, אף אונדז — באקאנטע, אומבאקאנטע, אף די, וואָס זייער רום פון טאָג צו טאָג פארדינען, אף די, וואָס בלייבן שטיל און קיינמאָל ניט דערמאָנטע", פאר זיי „דאָס לעצטע גיסטו אָפּ — דו גיסט אויך דאָס לעבן". דער דיכטער צעזינגט זיך ווידער וועגן גרויסער ליבע און גלוסטונג צום לעבן:

איך בין מיט גלוסטונגען, גלייַך ווי א מילגרוים, פול,
וווּ יעדעס קערנדל פארנעמט זיין נעסט און גווול.
נאָר צווישן אלע זיי הייַנט קענטלעכער איז מיר
דאָס גלוסטונג־קערנדל, וואָס שטארק דערמאָנט אָן איר, —
אָן דער, וואָס צוליב איר אויך אָדאָמען דערמאָנסט,
און רחפן כאוע זי, צי אנדערש, ווי דו קאָנסט.

געווען פאר איר ביסט גרייט זיך אויסשניידן א ריפּ,
און אלדי פּייניקונג צו אָנעמען פאר ליב.
פאר איר פון קינדווייַז אָן א הייכל האָסט געבויט,
וואָס ענדיקן וועסט אים א רעגע פארן טויט.
אפילע איצט איך וואָך, וויַן ס׳זינקט אין שלאָף די וועלט, —
א שטיינדעלע איך זוך, וואָס צום געבייַ נאָך פעלט.

אזוי האָט געקענט זאָגן בלויז האלקין! פאר אים אין כאראקטעריסטיש די דאָזיקע „קייטלדיקע רעאקציע", די אימדיי ווילט זיך פאטאנדער און קאָנקרעטיזירט זיך אין אלץ

א ברייטערן קריזיז עמאַציאָנע־אָנגעלאָדענע געדאנקען, מאָטיוון און בילדער. דער פינא־קומט, ווי א לאָגישער אויספיר, וואָס שליסט און פארסאמאקלט די גאנצע ליד.

האלקין שעפט, ווי באווּסט, סיי פון די טראדיציאָנעלע יידישע מעקוירים (און סיי פון דער אייראָפעישער פאָעזיע און ליטעראטור (זע זיין ציק־ליד „פון רו און אומרו" אין בוך „דער בוים פון לעבן"). אָבער דורך אלץ און אלעמען געפינט ער דעם וועג צו זיך — צו דעם אייגענעם „וועלט־באשאף", צו זיין אייגענער דיכטערישער וועלט, וואָס איז פון קיינעם ניט אָפּגעפרעמדט.

אין דעם זין איז זייער אָנשויען־ך זיין ליד פונעם דערמאָנטן ציקל, א ליד, וואָס הייסט טאקע „דער בוים פון לעבן", וועווידמעט שאָלעם־אליכעמען:

און פאר איך צו אמאָ צו זיצן א וואָרט,
וואָס ער האָט אויסגערעדט צו שוויגנדיק פארשריבן,
מיר דוכט זיך אויס: איך שטיי אף יענעם אָרט,
פונוואנען אָדאָם איז געווען פארטריבן.

צום בוים פון לעבן צי איך אויס מיין האנט,
א רייר — און פון זיין זאפט וועל איך פארזוכן,
און גאָט וועט צווישן בלעטער מיך ניט זוכן,
וויל מיין באגלייטער שטייט מיט מיר באגאנד.

און אויב סאיז קינדווייז מיר געווען פארווערט
צו לאכן הויך, נאָר זעלטן ווען א שמייכל,
האָב איך געגלויבט, געהאָפט, אז אין זיין הייכל
מיין שמייכל קומען וועט דורך נאָר דער ערד.

און איצט, ווען קיינער קאָן מיר ניט פארבאָטן
אפילע וויינען, ווען א שטיין הריקט אָן צו שווער, —
כ׳רוף וויידער אים, וויל ווער נאָך פילט, וויי ער,
ווען וויידער הויל דערקענט אמאָ זיך אָדאָם.

האלקין זוכט שטענדיק זיינע טריסטע „באגלייטער", ווען ער ציט אויס זיין האנט צום „בוים פון לעבן". זיין דיכטונג איז דעריבער קיינמאָל ניט איינזאם, זי איז שטענדיק דורכגעדרונגען מיט רייע מענטשלעכע איבערלעבונגען און ראפינירטע לייַדנשאפטן.

* * *

האלקין איז ניט בלויז א דיכטער, נאָר אויך א דראמאטורג.

די יידישע סאָוועטישע דראמאטורגיע האָבן געשאפן דאָסאָו ניט דראמאטורגן, נאָר פראָזאיקער, דיכטער, אקטיאָרן און אפילע קריטיקער און ליטעראטור־פאָרשער (דאָוויד

בערגעלסאָן, דאנציג (מייראָוויטש), ליפע רעזניק, פערעץ מארקיש, שמוע גאָדינער, מוישע פינטשעווסקי, ארן קושניראָוו, מוישע קולבאק, יעכעזקל דאָברושין, נאָכעם אויסלענדער, אוראָם וועוויאָרקע, איסער לעווין, עפראַיִם לויטער, מוישע גערשענזאָן, אייזיק הובערמאן און אנד.). האלקין איז געווען איינער פון זיי, און זיינע פיעסן האָבן אָפּגעקלונגען פון דער בינע („שולאמיס", „באר־קאָכבא", „ארן פרידמאן", „דער שפילפויגל"), זיינען פובליקירט געוואָרן אין ייִדיש און רוסיש („באר־קאָכבא", „שולאמיס", „אף טויט און לעבן").

האלקין איז געקומען צו דער דראמאטורגיע, צום טעאטער (אויב ניט רעכענען אייניקע פריִיקע דראמאטישע פרווון) גאנץ שפעט, סאמע ערשט דער מילכאָמע, אין 1938—1939. ער איז געגאנגען צום טעאטער פריִער דורך זיינע אביערזעצונגען פון שעקספירן און פון סאָוועטישע דראמאטורגן („קיניג ליר", „פראָפעסאָר פאָלעזשייעוו"), דערנאָך — דורך זיינע היסטאָרישע און לעגענדארישע דראמאטישע פאָעמעס („באר־קאָכבא", „שולאמיס"), ביז דער דראמאטורגיע אף הייַנטצייטיק טעמעס. ער האָט אויך געשאפן א פיעסע, וואָלכע מע קאָן אָנרופן היסטאָריש־פאָלקסטימלעכע; די געשעענישן קומען דאָ פאָר אין אָנהייב צוואנציקסטן יאָרהונדערט („דער שפילפויגל").

סיי האלקינס אביערזעצונגען און סיי זיינע זעלבשטענדיקע דראמאטורגישע שאפונגען, ווי זיין דיכטערישע טעטיקייט אין אלגעמיין, זיינען צווישן זיך ענג פארבונדן און פאר אים אָרגאניש.

עס איז פאראן מיכאָלסעס אן ארויסזאָגונג וועגן האלקינס אביערזעצונג פון „קיניג ליר":

„זוכנדיק אן אביערזעצער פאר דער פיעסע „קיניג ליר", האָב איך ניט צופעליק אָפּגעשטעלט זיך אף האלקינען. פאר זיין דיכטעריש שאפן איז כאראקטעריסטיש די מערקווירדיקע פאשטעס, וואָס פאָרט זיך מיט ביבלישער דערהויבנקייט פונעם פערז.

אָט די אייגנשאפט פון זיין טאלאנט האָב איך געהאלטן פאר באזונדערס ווערטפול בענעגייַ „קיניג ליר".

...דער סטיל פון האלקין דעם דיכטער אנטשפרעכט וווּנדערלעך דעם סטיל פון שעקספירס טראגעדיע. באזונדערס האָט זיך האלקינען אייַנגענעבן יענע סצענע, וווּ ליר הייבט אָן שיטן מיט קלאָלעס. לויט זייער פאָרם רופן זיך די קלאָלעס איבער מיט יענעם אָרט אין דער ביבל, וואָס מע רופט די „טויכטע" און וווּ עס וועלן אויסגערעכנט די קלאָלעס קענן די זינדיקע.

ליר, וואָס דערמאָנט בעפיירעש מיט עפעס אייַערן, שיט מיט אזויַנע קלאָלעס, וואָס לויט זייער פאראלגעמיינערונג און בילדערישקייט דערמאָנען זיי גלעטנדיק די „טויכטע"[1].

---

1 ס. מ. מ י כ א ע ל ס. ארטיקלען, שמועסן, רעדעס. מאָסקווע, פאראלאג „אייסקוסטוואָ", 1965, זז. 112—116 (רוסיש).

אין דער ייִדישער סאָוועטישער דראמאטורגיע און אין טעאטער איז אָבער האלקין ארײַן אדאנק זײַנע צוויי אויסגעצייכנט איבערגעדיכטעטע דראמאטישע פּאָעמעס „שולא־מיס“ און „באר־קאָכבא“. „שולאמיס“ איז געבויט אף דעם סוזשעט פון דער באוווסטער טאלמודישער לעגענדע, וואָס איז לעכאטכיל׳ע באארבעט געוואָרן פאר דער בינע דורכן גרינדער פונעם ייִדישן טעאטער אווראָם גאָלדפאדן. אים טאקע „צום הונדערטן יאָר פון זײַן געבוירן, איז געווידמעט מיט ליבע אָט דאָס ווערק“ (האלקין). האלקינס „שולא־מיס“ איז געשטעלט געוואָרן אין אלע ייִדישע מעלוכע־טעאטערן פון סאָוועטפאַרבאנד.

גאָלדפאדנס מעלאָדראמע איז שוין לאנג פּאָפולער אין פּאָלק, באזונדערס די לידער, געזאנגען און טענץ. בא גאָלדפאדענען האָט די לעגענדע אופגעהיט איר רעליגיעזע באפאר־בונג, איר פאטאלן כאראקטער (די וויכטיקע קאַץ און דער ברונעם, דער עצבא עליהים, א קאָל פון בייס־האמיקדש אאַז.). גאָלדפאדן איז טרײַ דער טראדיציע און אויך דער צײַט, ווען עס האָט געשאפן זײַן ווערק (סאָף אכציקער יאָרן פון פאָריקן יאָרהונדערט).

האלקינס דראמאטישע פּאָעמע איז אָנגעשריבן שוין לויט א נײַעם נוסעך. עס האָט ארײַנגעפירט אינעקע נײַע פערסאָנאזשן און סיטואַציעס. די פּאָעמע פארמאָגט אלע כיינען פון דער האלקינישער לירעק. באזונדערס צייכענען זיך אויס זײַנע פאָלקסטימלעכע פאס־טאָראלע ליבע־לידער, פון וועלכע עס וויעט מיט ווינט, זון, פעלד און בלומען; עס האָט ארײַנגעפירט א ריי לעגענדאר־הערואישע און הומאָריסטישע סצענעס, באזונדערס די סצע־נעס מיט שולאמיסעס כאסאנים. היינט די פלאמיקע, ערשטיש־טעמפּעראמענטפולע עגאָצע־טרישע לידער פון דער רײַכער, שיינער אויגאיל, די נאיוו־הארציקע און פאטריאָטישע לי־דער פון שולאמיס און אנד.

אין דער פּאָעמע איז אופגעהיט דער היסטאָרישער קאָלאָריט און גלײַכצײַטיק זײַנען אונטערגעשטראָכן די סאָציאלע מאָמענטן, וואָס אלץ, וואָס עס מאכט די לעגענדע נאָענט צו אונדזער צײַט: די פּריוואַטלעבנדיקע פאסטעכער און זייער העלד אווישאָלעם, די טריע און פאטריאָטישע שולאמיס, דער פּאָלקס־זינגער — זיי אלע ווערן אנטקעגנגע־שטעלט דער רײַכער אריסטאָקראטיע, דער צעבאלעוועטער עגאָיסטישער אויגאיל, די פאר־שיידענע קויהאנים, „דאָקטוירים“, שפּרעכער, שטערנזעער און אנד.

גאָר א וויכטיקע שפּעציפישע אחבעט האָט האלקין דורכגעמאכט אין דער היסטאָרישער דראמע „באר־קאָכבא“. אויך דאָ ברענגט האלקין ארײַן א ריי נײַע פערסאָנאזשן און סי־טואציעס און גיט א ריכטיק היסטאָריש בילד פון דער צײַט און פון די געשעענישן.

באר־קאָכבאס אופשטאנד קעגן רוים — דאָס איז שוין קלאָר ניט קיין לעגענדע, נאָר א וויקלעך־היסטאָרישער פאקט. די האנדלונג קומט פאָר צווישן 132—135 יאָר פון דער נײַער צײַט־רעכענונג.

„ארבעטנדיק אף דער היסטאָרישער טעמע, — שרײַבט א. גורשטיין, — האָט האלקין (צוזאמען מיטן טעאטער) געשטעלט פאר זיך אן אופגאבע — באווײַזן די עלעמענטן פון פאָלקס־הערואיזם, וואָס האָט שטענדיק געלעבט אינעם קאמף פון די פאָלקסמאסן קעגן

זייערע אונטערדריקער און עקספלואטאַרן, אין זייער קאמף פאר פרייהייט, ערע און אומאָפּהענגיקייט. פון דעם שטאנדפונקט איז דער היסטאָרישער עפיזאָד, וואָס האלקין האָט געגומען, — באר־קאָכבאס אופשטאנד קעגן דער רוימישער הערשאפט, — זייער א באדייטנדיקער...

האלקינען האָט זיך אײַנגעגעבן אופצושטעלן דעם ווירקלעכן דעמאָקראטישן אינהאלט פון באר־קאָכבאס אופשטאנד"[1].

קימאט אין איין צייט (1944—1945) האָט האלקין אָנגעשריבן צוויי פיעסן: „דער שפּיל־פויגל" און „אף טויט און לעבן". די ערשטע איז געשטעלט געווארן דורכן פאר־דינסטפולן ארטיסט פון רעפובליק ביניאָמין שוואַרצער אין אָדעסער טעאטער (אופגעפירט אין טאשקענט); די צווייטע איז געדרוקט געווען אין ייִדיש און אין רוסיש, נאָר ניט געשטעלט געווארן. „אף טויט און לעבן" איז געשריבן אין פערזן. אין דעם ייִדישן מאַריאָנט איז זי באצייכנט אלס „דראמאטישע פּאָעמע".

די האנדלונג פון דער פיעסע „דער שפּיל־פויגל", ווי עס ווייזט אָן דער אוטאָר, קומט פאָר אין די ערשטע יאָרן פון צוואנציקסטן יאָרהונדערט, און די געשעענישן פון דער פיעסע „אף טויט און לעבן" קומען פאָר „אין פוילן בייס דער דייטשישער אָקופּאציע".

די פיעסע „אף טויט און לעבן" (זי האָט געהייסן אויך „געטאָגראד", אין דער רוסי־שער אויסגאבע „דער אופשטאנד אין געטאָ") איז אָנגעשריבן אין דער זעלבער מאניר, ווי „באר־קאָכבא", — אין הערזש־טראגישן פלאן און אין פערזן. כאָטש אין די צוויי ווערק זיינען, ווי באווסט, קינסטלעריש פארקערפערט גאָר פארשיידענע עפּאָכעס און פּאָלקס־גוירלעס, זיינען אין זיי אָבער פאראן אויך ועזנטלעכע קרוימישע מאָמענטן: דאָס איז קאמף פאר פרייהייט, קעגן טיראנייַ. האלקין באווייזט אין זיין פיעסע „אף טויט און לעבן", אז דער קאמף אין געטאָ שטיצט זיך סיי אף די הערזשישע טראדיציעס פון דער ווייטער פארגאנגענהייט, סיי אף די הערזישע זיגן פון דער סאָוועטישער ארמיי.

האלקין אליין אין זיין דערמאָנטער „אוטאָביאָגראפיע" האָט געזאָגט אזוי ועגן זיין דראמאטורגיע:

„אזוי ווי באם שרייבן באזונדערע לידער, אזוי אויך אין דער דראמאטורגיע האָב איך שטענדיק געדענקט הרני קלאָלים: ערשטנס, וואָס הייסט גייס? — ברעך דעם קאָפּ, ווען־טו ווייסן. צווייטנס, אז א דראמאטישע ווערק ווערט געשאפן ניט נאָר פאר דער בינע, אז ס'מוז פארמאָגן אייגענע אריבאס־יאָמים, דאָס הייסט זיין אויסגערעכנט אף א גרויסן ליטעראריש קיעם. און, דריטנס, — אז אין א ווערק, אפילע אזעלכעס, וואָס טראקטירט פראָבלעמען און געשעענישן זייער ווייט פון אונדזער היינטצייטיקייט, זאָל זיך פילן שארף דער שפּערישער טאָך און ועלט־באנעם פון א סאָוועטישן שרייבער".

---

[1] א. ג ו ר ש ט י י ן. אויסגעוויילטע ארטיקלען. מאָסקווע, פארלאג „סאָוועטסקי פיסאטעל", 1959, ז. 190 (רוסיש).

ווי מיר האָבן שוין געזען, האָט האלקין אין זיין דראמאטורגישער און דיכטערישער פראקטיק שטרענג אָפּגעהיט די דאָזיקע קלאָלים און געבאָטן.

* * *

די נייַע זאמלונג האלקינס „מיין אויצער", וואָס מיר לייגן דאָ פאָר דעם לייענער, געהערט קיימאט אינגאנצן צום לעצטן שאפונגס־פערייאָד פונעם דיכטער, נאָכן אופשטעלן דעם גוטן נאָמען פונעם סאָוועטישן שרייבער־פאטריאָט. דאָס איז זייער א קאָמפּליצירטער און דראמאטישער פערייאָד אינעם פערזענלעכן לעבן פונעם דיכטער און אינעם אלגעמיינעם לעבן און שיקזאל פונעם סאָוועטישן מענטשן.

דער גרעסטער טייל פון די לידער אין דער דאָזיקער זאמלונג זיינען אין יידיש נאָך ניט פובליקירט געוואָרן, און דער צווייטער אָפּטייל („אין פרייַדן צו דערציילן") איז קיימאט אינגאנצן א גייַער און איז אויך אין רוסיש ניט דערשינען. דער דאָזיקער אָפּטייל האָט גאָר א באזונדער באדייטונג: ער פארפולט דעם כאָאָל, וואָס עס האָט זיך באקומען אין האלקינס שאפן אין דער צייט פון זיין געצווונגענעם שווייגן. דאָס זיינען ביטערע דערינערונגען, דערציילט „אין פרייַדן", שוין נאָכן צוריק־קער אהיים וועגן דעם דורכגעלעבטן און דורכגעטראכטן, וועגן מיגוטן פון האָפענונג און ספייקעס, וועגן מאָראליש און עטישן סטאַציזם. אין דעם אָפּטייל זיינען אויך ארײַן איינציקע לידער, וועלכע האָבן כראָנאָלאָגיש ניט קיין דירעקטע שייכעס צום אלגעמיינעם ציקל, זיי דערגאנצן אָבער און באזונדערס דאָס אלגעמיינע בילד. דאָס זיינען די לידער: „איך בין זיין פרוי", „קליפּ־קלאפּ אין גאָלדן־טיר..."; „אוואדע וואָלט פארשטענדלעכער דיר זיין..." און די גרויסע לידער — „דער וויידוי פון סאָקראט", וואָס שליסט דעם אָפּטייל. אין דער לעצטער וועלט באזונדערס דער מענטשלעכער געדאנק, וואָס גייט ארויס דער זיגער פון אלע ניסיונעס אין קאמף מיט שלעכטס און פינצטערניש.

שוין די נעמען אליין פון באזונדערע אָפּטיילן זאָגן זייער א סאך וועגן דעם כאראקטער פונעם גאנצן בוך, וואָס פירט אונטער א סאכאל פון א גרויסן, קאָמפּליצירטן שעפערישן וועג: „און דאָס איז זי, מיין זאָרג"; „אין פרייַדן צו דערציילן"; „וויַיטזיכטיקייט"; „וווּ ליב איז דער בויַם".

אין דער זאמלונג קלינגען אָפּטמאָל מינאָרע טענער, עס פילט זיך פילאָסאָפישע באדאכטקייט, טיפע בענקשאפט און באזאָרגטקייט, געזעגענונגס־מעלאָדיעס פון כעזשבן־האנעפעס. אין דער פראָבלעמאטיק פונעם בוך פארנעמען א גרויס אָרט געדאנקען וועגן דער צוקונפט, וועגן דעם ארום, וועגן מענטשלעכע באציונגען, וועגן עלטערן און קינדער, וועגן די קומענדיקע דורות, וועגן דער גרויסער פראָנטוואָרטלעכקייט פונעם קינסטלעריש וואָרט („דאָס וואָרט איז הייליק"), וועגן לעבן און טויט, וועגן צוקינפטיקן גורל פון לאנד און פאָלק אאו.

צוזאמען מיט די מינאָרע טענער לאָזן זיך אָפט הערן און פילן, וויִ געזאָגט, דעם דיכטערס גרויסע ליבע און גלוסטונג צום לעבן, וואָס דערמאָנט וויידער דעם „בוים פון לעבן“ (זע אויבן: „איך בין מיט גלוסטונגען, גלייך וויִ א מיללגרוים, פול“), אָבער אויך דאָ טראָגט דער דיכטער אריין אייניקע וויכטיקע קאָרעקטורן. און דאָס איז באזונדערס אויסגעדריקט אין דעם עפיגראַף צו איינער פון קענטן אין „קיניג ליר“: „כ׳בין ניט צו יונג, איך וואָלט דעם קאָפּ פארלירן פאר יעדער יונגער פרוי...“ דער דיכטער וויזט, וויאזוי מע טרויעמט און מע „בענקט בא זעכציק יאָר“ („אזוי אָט בענקט מען עס בא זעכציק יאָר...“). און אויב מע „קאָן נאָך זיין פארליבט“, איז „דאנקען גאָט“... די זאמלונג פארענדיקט זיך האַרמאָניש מיט דרייַ כיינעוודיקע באלאדעס „דער אויפצער“, „פון וועמעס־וועגן עס שיינט די זון און סעגייען דעגנס“ און מיט א „באלאדע וועגן שאָלעם“. דאָס זיינען ליכטיקע, פארבענקטע דערמאָנונגען וועגן דעם „פארביקן קנייַלכל“ פון דער קינדהייט און יוגנט, וועגן אומשולדיקער קינדער־ליבע, וועגן דעם „אויצער“ פון פרידלעכן פאָלקס־לעבן, וועגן דער שיינעדיקער זון און פרילינגדיקן רעגן, וואָס איז באשטימט ניט פאר דעספאָטן און טיראנען, וועלכע שטרעבן צו בלוטיקע מילכאָמעס, נאָר „צוליב דעם פעלד מיט שאָף און רינדער, צוליב דעם זכות פון קליינע קינדער, צוליב די זייער און צוליב די שניטער, צוליב די געטרטענע און צוליב די שמידער... פאר קינד, פאר רינד און פאר אלע גוטע מענטשן־וועגן...“

פון זעלבן כאראקטער איז אויך די דערהויבענע „באלאדע וועגן שאָלעם“, מיט וועלכער עס שליסט זיך די זאמלונג.

אזויאזרום האָט האלקין אָנגעהויבן און פארענדיקט זיין רייַכן לעבנסווערק, אין וועלכן עס איז „פארמישט“ אויך אונזער גרויסע צייַט, מיט „א בראָכע אף די ליפן“... און דערייבער איז פולקום בארעכטיקט זיין גלויבן, אז —

...אויב ניט הייַנט, איז מיט א מאָרגן וויַיטער,
וועט סיוועט דער טאָג זיין הויך און אויסגעלייַטערט,
וועט אויך מיין ליד זיך אָנזען אומגעדריכט
מיט שארפן צייַט־צייכן אפן געזיכט.

יִסראָעל סערעבריאני

אינהאלט

לידער

און דאָס איז זי, מײַן זאָרג

זײַט

„און דאָס איז זי, די זאָרג, וואָס כ׳האָב פארבאָרגן...“ . . 5
„זאָגסט: נאָך איין צענדליק יאָר, און זײַן וועט שפעט...“ . 7
„וען דו וואָלסט ניט געוואָרט זיך מיט קיין ברויט...“ . . 8
טרייַהייט 9
דאָס וואָרט איז הייליק 10
דער וועג ארוף 12
ס׳איז מײַן ליבוע צו דערטראָגן 13
די דריטע קראפט 14
„טרעפט, אויך איצטער דאכט זיך מיר...“ 15
„אפילע דיך, מײַן פרײַנט, — באם בעסטן, שענסטן ווילן...“ 17
מײַן אויצער 18
וועסט זיך ניט אויסבאהאלטן 19
„און וער און וואָס בין איך אליין?..“ 20
אזעלכע זײַנען מיר 21
„איין מויעד פּארטאַן איז אין מעטטן די הימלען...“ . . . 22
דער טרוימער 24
דער אַנהייב וועג 28
„איר טראכט, כ׳האָב זיך אין שאַטן־זײַט געשטעלט...“ . . 29
„אזויפיל דורכגייער, און אלע — יאָגן...“ 30
„מײַן פרײַנט, גיב איבער אים געוני די ווערטער מײַנע...“ . 31
פונוואנען וויסטו? 32
„איז מיר דען בעסער, גרינגער, וואָס דער זעלבער ווינט...“ . 33
„די פולע לעוואַנע אף וואסער האָט שליטע...“ 34
צום בויער 36

אין דער ערשטער שטילקייט 38
„ווי ליב צו ווייסן איז, אז דאָס געווען בין איך...“ . . . 39
א ביטערער פעלער 40
דער קוואל 42
ווער געקאָנט האָט קלערן 43
„אָן גראָד, ווען ניט טאָג אָן ניט נאכט אף דער גאס...“ . 44
„אזוי האָט זי דער טאטע אָנגעזרופן...“ 46
„וואָס וועסטו, נארעלע, מיט מיר אין מארק זיך שלעפן...“ 49
נאָכאמאָל דאָס זעלבע? 51
„ווען שפאנסט אין גאס — ניט ניכטער און ניט שיקער...“ 52
אין פארעגדערונג 53
בלויזן 54
א נאכט האָט גערעגנט 55
וואָס פון א מילשטיין בליבט 56
א טאָעס? 57
„צווישן אלע בראָכעס, וואָס כּפלעג קינדווייז זאָגן...“ . . 58
„זיידע, זיידע, נו און וויטער?..“ 59
„מיין קינד, דעם עמעס זאָג, אנטפלעק מיר נאָר איין זאך...“ 60
ביזן לעצטן אויסהויך 61
„— מיט וועמען רעדט איר, פעטער? — אין? מיט קיינעם...“ 62
„איר קאָנט אוואדע מיינע רייד ניט גלויבן...“ 63
„איר האָט באמערקט, אז, לעצטנס איבערהויפט...“ . . . 64
„דו זעסט, צו מיר האָט וויידער זיך געקערט...“ 65
„דער שטראל, וואָס אין אפרעל צעשמעלצט די ענגלעך
אייז...“ 66
„אזא איז זי, פון דיין פאדראָס די מאָס...“ 67
„זאָגט, וואָס וואָלט איר געוואָלט פון מיר הינט הערן...“ . 68
„דו וויסט, אף וועמען האלט זיך אונדזער שיינער ביניען?..“ 69
„דו וויסט ניט, צו וואָס איז א גרענעץ?..“ 70
„און ער, דער געניטער, דערשיטערטער רייטער...“ . . . 71
„דו זאָגסט, אז מיין ווילן דורך יענעמס מוז ווערן באווי-
ליקט...“ 72
„דער רעגן, ער גיסט הינט א גאנצענעם טאָג...“ 73
„גאָט-באהיט, איר זאָלט ניט קלערן...“ 74
„געהיימע וועגן האָסטו אויסגעזיילט...“ 75

פּרוּוו־קאָרשט העכער 76
„און נאָך האָב איך זיך קינדווײַז פאָרגעשטעלט...“ . . . 77
צו איינעם פונעם פאַלק 78
„און וועגן די, וואָס רינגלען דיך ארום...“ 80
„סענטיאב. ס׳איז פראָסטיקלעך...“ 82
שטייט א שטיין 83
פינף לאמטערנס אף מײַן גאס 85
ניט יאָג די נאכט מיט פלעקענער 87
צוויי קרײַזן 89

אין פריידן צו דערציילן

„ניין, ביז מיר לײַכט דער טאָג, באנאכט — די שײַן פון
צאָפן...“ 90
ווי וואָלט איך לעבן דאָרט? 91
דאָס אָרט פון לינקס 93
„און אז די ערד איז דאָ געפראָרן...“ 95
ס׳האָט די קלעם מיך ניט צעבראָכן 97
איך לעב דאָך נאָך... 99
אין שווארצן קרײַז 101
איך בין זײַן פרוי 102
„קליפ־קלאפ אין גאָלדן־טיר...“ 103
א גרוס דורך פײַער 105
דאָס קישעלע פון שאָלעם 106
אף וויסטע וועלדער... 108
„אוואדע וואָלט פארשטענדלעכער דיר זײַן...“ 110
דער וידוי פון סאָקראט 112

ווירטזיכטקייט

„פארוואָס פארשרײַב איך אלץ, אף ווײַס פארשרײַבן
כ׳אײַל...“ 116
„א יאָריק קינד דעם ערשטן טראָט צו מאכן...“ 117
וואָס איז דאָס מאָרגן? 118
אָן מיר... 119
„און דו האָסט גאָר די פים זיך ניט צעשניטן...“ 120

„מעג׳עך, עפשער, אנדערע, זיי ארט ניט...“ 121
אזוי דערק׳ערט מײַן זון... 122
„און ווײַ׳ס׳איז שטערב׳עך אל׳ץ, וואָס ל׳עבט נאָר אף דער
וועל׳ט...“ 123
„מיט וואָס איך וועל אמאָל באוואקסן ווערן...“ 124
דער מענטש אין מיר 125
„דאָס אל׳ץ, וואָס כ׳הער און זע, און דאָס, וואָס כ׳שטעל׳ זיך
פאָר...“ 126
„דו ביסט שוין אל׳ט כא צוועל׳ף...“ 127
„ווען ערגעץ אין מיר — אין פארהוי׳ל׳ענער טיף...“ . . 129
„איך וועל ניט פיל׳ן זיך דורך דיר באל׳יידיקט...“ 130
וועך זשע איז געוואָרן אל׳ט? 131
„כ׳בין אומרויק, און דאָס איז אל׳ץ, וואָס כ׳ווייס...“ . . . 132
„דעם צוקער איך צעשמעל׳ץ אין אָקרעפ־טיי...“ 133
„ווען ס׳ענגט אין הארץ און ווײַטער כ׳קאָן ניט גיין...“ . . 134
„מיר דאכט, כ׳האָב קיינמאָל פארן גאנצן ל׳עבן...“ . . . 135
אף מײַנע בארג־שפיצן איז גרין 136
„דו פרעגסט, ווען הייבט זיך אָן דער בארג־אראָפ...“ . . 137
„ווען ס׳קומט א שווערער טאָג...“ 138
דער שמעטער׳לינג 139
ווי׳לסט א באווײַז? 140
א נאכעסדיקער רעגן 142
„גר, מיי׳ע, כ׳פארשטיי, און אויך מיטפיל׳ן כ׳קאָן אזא
איינעם...“ 143
„אפי׳ל דו, אזא מין איבערק׳ייבערן...“ 144
„אן אנדערשמאָל דו טראכסט: גענוג זיך שוין געשפיגלט...“ 145
„נייַ, דאָס איז נאָך ניט גאָר, ניט דאָס — דער טאָך...“ . . 147
„מערער, ווי פאר אויסגעל׳עבטקייט...“ 148
געווינהייטן 150
„כ׳האָב ויפל׳ מאָל געגעבן זיך דאָס וואָרט...“ 151
„איר ווייסט, וואָס הייסט אל׳טקייט...“ 152
„וואָס אטאָם־קראפט באטייט — אין דעם בין איך נאָך
רוי...“ 153
„באקומען אייער בוך — א שיינעם דאנק...“ 154
„צי דארף איך פייערן דעם טאָג פון מײַן געבאָרן...“ . . 156

„דיר איז בעעמעס שוועך דיין וויי צו טראָגן..." 157
דער סאָד פון שווארצקייט שרעקט מיך ניט. 158
„וויזט זיך ארויס, אז אויך דער קיזלשטיין..." 159
„מיר זינגען נאָך דעם פויגל אין די צווייגן..." 160
„פון קינדער די ריידן — צו די ריידן פונעם אורמענטש
געגלייכן..." 161
„אזא איז ער ביז הייַנט אין מיין געדאכט פארבליבן..." . 162
„מירן גיין אין זאָגאָרטן..." 163
„וואָס ווייטער — כ׳גיי ניט רויקער, נאָר לאנגזאמער..." . 164
„און ווייל איך לעב צום ערשטן מאָל..." 165
„איז דאָס מיין גרייס — דאָס וועלן אייביק לעבן..." . . 166
„אָט בין איך ניט מעקאנע דאָך דעם טאָג..." 167
א שפאס 168
„די ערשטע לויב, זי קומט צו אונדז אף אונדז פארווונ־
דערן..." 169
„דו וויסט, וי שטעלט מען פעסט פון פאלק און לאנד..." 170
„אָפט, לייגנדיק אין בעט — דאָס פאָנעם צו דער וואנט..." 171
פונעם פאלקס־אויצער 172
I. „דעם הויכן אָגער טרייבט ניט אָפ פונדאנען..." . 172
II. „וועסט וויסן אלץ — צו גיך וועסט ווערן אלט..." 173
III. „געקומען אף דער וועלט אין מוטער־בלוט..." 174
IV. דריי סאכאקלען 175
V. פונווייטן דאכט זיך 176
אים איין אני לי... 177
„פארשטייט זיך, ס׳איז ניט זייער רעכט..." 178
„דערקלער מיר, גייער, וויפל איז דער שיר..." 179
„געווען איז א פראָסט, און דער פראָסט — מיט א ווינט..." 181

ווי ליב איז דער בוים...

„איך בין מיט גלוסטונגען, גלייַך ווי א מילגרוים, פול..." . 182
„אמאָל בין איך געווען שווארץ, און דו..." 183
„ווער וועט פון ביידן אונדז פאריאָסעמט בלייַבן..." . . . 185
„דו ווילסט מיך איינרייַדן, אז כ׳בין פארליבט..." 186
ווי ליב איז דער בוים 187
„...און איך בין וויפל מאָל ארויס אין גאס באגעגענען..." . 188

„פון יענע — די גאָלדענע בלעטער אין ווינטיקן פיבער..." 189
און עפשער... 190
„די פעלדער, די וועלדער, זיי גריגען..." 191
„צו הערן מײַן געזאנג קאָנסט עפשער פרי הײַנט קומען?.." 192
„ניט מיין, אז ראנגלען זיך מיט זיך אליין..." 193
„איך ווייס, אז ביסט ניטאָ דאָרט, אז אומזיסט..." . . . 194
„אויב דו וועסט מיך פארלאָזן אף א טאָג..." 195
„איז וואָס ביסטו געוואָרן יונגט־רויט..." 196
גאנצפרי 197
„אזוי אָט בענקט מען עס בא זעכציק יאָר..." 198
וואָס האָט מיט דיר, מײַן טײַערע, געטראָפן? 199
„כ׳האָב דיך דערקענט, פאר דיר זיך אָנגעכאפט..." . . . 200
„דער רעבע פלעגט דימען מײַן לעבעדיק קעפל..." . . . 201
„די בליקן אונדזערע זיך קרייצן איבער..." 202
„איך יאָג, איך אײַל צו דיר, נאָר פרעגט זיך — צוליב
וועמען?.." 203
א קנופ, וואָס כ׳האָב ניט אופגעבונדן 204
„דו מיינסט, איך וועל שרײַען אריבערן וואלד: וווּ ביסטו?.." 206
דער גאָלדענער מאראנץ 207
„דעם סאָד אנטפלעקן אונדז זאָל הײַנט אליין..." 208
„צי שטייען מיר מיט דיר ניט בא דעם פלאץ..." 209
וועז דײַן שטוב האָט מיר פארפעלט 210
דאָס לעצטע ליכט 211
„די ווײַט, די ציַיט — זיי מאכן ניט דערווײַטערט..." . . 213
„איך ווייס, אז אפילע גוטמאָרגן איך וועל דיר ניט זאָגן..." 214
„אויב דאָס איז אומגלייבלעך, אומגלייבלעך איז אויך..." . 215

באלאדעס

דער אויצער 219
די באלאדע וועגן דעם, פון וועמעס־וועגן עס שײַנט די זון
און ס׳גייען רעגנס 243
די באלאדע וועגן שאָלעם 268
יסראָעל סערעבריאני. שמועל האלקין און זײַן לעצטער
בוך 278

Самуил Галкин

МОЙ КЛАД

(на еврейском языке)

Изд. «Советский писатель»

• • •

Редактор *И. Борухович*
Художник *Д. Лион*
Худ. и техн. редакция
А. Токер и *И. Шустер*
Корректоры:
А. Стрельник и *Д. Грозовская*

• • •

Сдано в набор 28.VI.66 г.
Подписано в печать 30.IX.66 г.
Печ. л. 9³/₈ + 1 вкл. (прив. 13,21).
Уч.-изд. л. 9,01 + 007 вкл.=9,08.
Тираж 4500. Цена 52 коп.

• • •

Московская типография № 7 Главполиграфпрома
Комитета по печати при Совете Министров СССР.
Пер. Аксакова, 13.

52 коп.